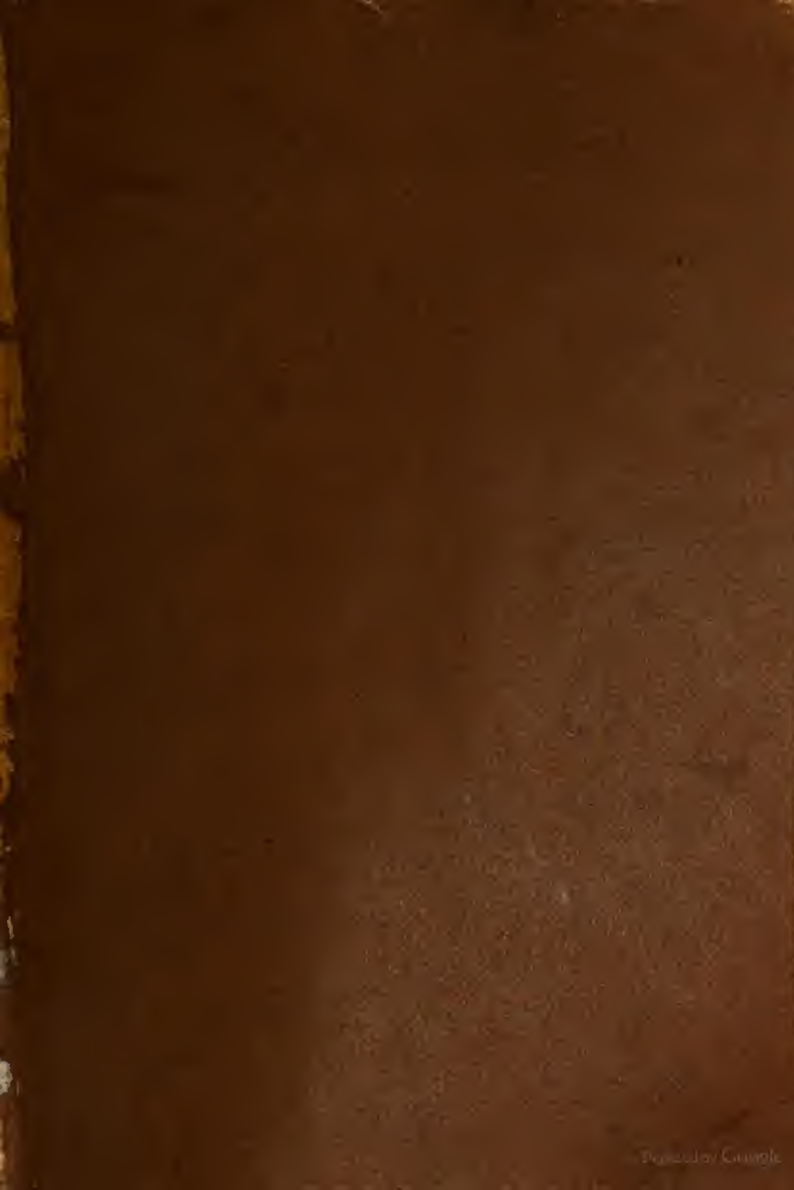
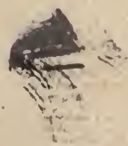
Ex Bibliotheca Ferd. van der Haeghen

Trouw en liefde.

Brief en congnois moult cuide en congnoistre

F.V. inv. Ch. Onghena Sc.

ARITHMETICA
Oft
Een niew Cijfferboeck/ van Willem Raets/ Maestrichter.

VVaer in die Fondamenten seer grondelijck verclaert eñ met veel schoone questien gheillustreert vvorden, tot nut ende oorbaer van alle Coopliedē ende lief hebbers der seluer Consten.

Met noch een Tractaet vande VVisselroede, met Annotatien verciert, door Michiel Coignet.

T'hantwerpen,
Ten huyse van Hendrick Hendricsen/ inde Leliebloeme. 1 5 8 0.
Met Priuilegie van thien Iaeren.

Extract vande Priuilegie.

DE Coninckl ijcke Maiesteyt heeft toeghelaten ende gheconsenteert, dat Hendrick Hendricsen ghesvvorē drucker ende boeckvercooper binnen Antvverpen, alleene sal moghen drucken, vercoopen, ende distribueren alomme in syne landen van hervvaerts ouer, een Boecxken genaemt Arithmetica, oft Cyferboeck van VVillem Raets, &c. soo vvel in Françoysche als Nederlantsche sprake. Verbiedende voorts allen anderen Printers ende boeckuercoopers, tselue binnen den tijt van thien Iaren naestcomende, niet na te drucken, oft elders ghedruct te moghen vercoopen, sonder consent vanden voorseyden Hendricsen: op de pene ende schade breeder verclaert in sijn brieuen van Octroye. Ghegeuen tot Bruessel den 22. May, 1576.

Onderteeckent I. de Perre.

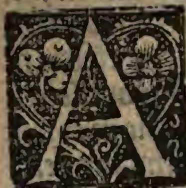
Michiel Coignet tot den goetvvillighen Leser.

BEminde Leser/om dat dē Autheur vā desen boec (de welcke mijn zōderlinge goet vrient geweest is) niet present en was als dē seluen ghedruct werd/so ist qualijc moghelijck gheweest dat sulcx sonder eenighe merckelijcke fauten coste geschieden/ghesien dat tselue wel dicwils gebeurt den ghenen dier selfs present zijn/ia met wat grooter neerstichept sy ooc toesien/ en sonderlinge in saken de Arithmetica aengaende. Daer om alsmen nu desen boec (dus deerlijck int druchen mishandelt zijnde) wederom op een niew int licht wilde geuen/sho hebbe ick (om my eensdeels te ontlasten van den dienst die ick mijnen ouerledē vrient schuldich ben) niet min moghen doen/dan dit zijn werck nae mijn beste vermoghen wederom oprecht te stellen/ ende tselue tot zijn volcomen perfectie te brenghen. Welcken last ick ontwijffelijck ontslegen soude geweest hebbē/en hadde die doot (die in corter stont het goet voorneme des menschē omworpē cā) hem/indē fleur zijns leuens zijnde/niet verrast: wāt hy ouer lange verordineert hadde/desen seluē zijnen Boeck te corrigeren/ ende in Francoysscher talen wt te gheuen/ met noch meer andere profijtelijcke stucken de Arithmetijcke ende Geometrije aengaende/die welcke nu/helaes/verdonckert blijuen.

 Ende

En aengaende het tractaet vande Wisselroede/dat hebbẽ wy nv tot desen lesten druc by gevoecht/naer dien tselue vā ons in alle dōckere plaetsen also met noottelijcke Annotatien verclaert is ghewecst/ dat elck by hem seluen tselue lichtelijcken begrypen sal connen / ghelijckmen int lesen/ ende tzelue ghebruyckende / beuinden sal. Daeromme beminde Leser / hier mede eyndende / bidde ick v desen mynen cleynen (maer ghewilligen arbeyt) in dancke te willen ontfanghen : dwelck doende / suldy my oorsaecke gheuen om v corteline ghe yet anders deser consten aengaende te presenteren.

De Diffinitie van Arithmetica.

Arithmetica bediedt een Rekenconste/ om te rekenen diueersche saecken van Rekeninghen/ soo wel inder Coopmāschap/ als inde Geometrie/ Musica/ Astronomie/ etc. Het welcmen doet door Numeratie/ Additie/ Substractie/ Multiplicatie/ Diuisie/ Extractie der wortelen. etc.

Numera-

Numeratie.

Vmeratie/ heet tellen/ ende leert hoemen die getalen wtspreken eñ schrijuuen sal/ waer toe dienstelijc zijn tien Cyffer letteren: te weten/ 1. beteeckent een/ 2. twee/ ende so voorts volcht 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 0. Dan die thiẽste is ghenaemt Nullo/ dat is niet van haer seluen/ maer alsmẽ voor dees 0/ sette een van die neghen figuren/ soo soudse tselue tgetal tienmael soo weerdich maken alst in hem seluen is. Ten exempel/ ick sette 1. voor 0/ gelijck hier 10/ soo maect dat thien: waert datmender die 2. voor sette/ gelijc hier 20. so maect dat twintich. Dus in sulcker vuegen doet 30. dertich/ 40. veertich/ 50. vijftich/ 60. tsestich/ 70. tseuentich/ etc.

Item setmen na die voorgenoemde figuerẽ 00. soo sullen die doen hondertmael soo veel. Ghelijck hier 100. is hondert/ 200. is twee hondert/ 300. is drijhondert/ 400. vierhondert/ 500. vijfhondert/ 600. ses hondert/ 700. seuenhondert/ etc.

Hier nae volghen d'augmentatien vanden ghetalen.

Een	1
Thien	10
Hondert	100
Duysent	1000
Thien duysent	10000
Hondert duysent	100000
Duysentich duysent	1000000
Tien duysentich duysent	10000000

Hondert duysentich duysent ——— 100000000
Duysentich duysentich duysent —— 1000000000

Item setmen twee vande negē Cyfferē na dē anderen/ ghelijc 19. eñ om te vinden wat getal dat dat is/ soo moetmen segghen tot die 9. een/ eñ tot die 1. tien: soo sal dā die 9. wesen een negen/ eñ die 1. een tien/ die makē tsamē negentien/ alsoo veel doet 19. Ende die 29. maken neghen en twintich/ etc.

Item om te weten het getal 3298. tellet achterwaerts/ segghende totter 8 een/ tot 9. thien/ tot 2 hondert/ tot 3 duysent: soo doen die 3 duysent/ die 2 twee hondert/ die 9 neghentich/ ende die 8 acht. Dus soo doet het ghetal 3298. drijduysent tweehōdert ende neghentich acht oft achtentneghentich.

3	2	9	8
Duysent 3000	Hondert 200	Tien —— 90	Een —— 8

Item om te wetē het getal 7542908. tellet (als verclaert is) achterwaerts/ seggende tot 8 een/ tot 0 tien/ tot 9 hōdert/ tot 2 duysent/ tot 4 tiē duysent/ tot 5 hondert duysent/ eñ tot 7 duysentich duysent. Dus so doet het getal 7542908. seuen duysentich duysent/ vijf hondert duysent/ veertich twee duysent/ negē hōdert eñ acht.

7	5	4	2	9	0	8
duysētich duysēt 7000000	hondert duysent 500000	tien duysent — 40000	duysent —— 2000	hondert —— 900	thien —— 00	Een —— 8

Nota. Alsser meer dan vier cyfferen zijn/ soo sedt ouer de vierde cijffer een punct/ beteeckenēde van daer af duysent/ na qualiteyt der tellinghen.

Additie in heel ghetalen.

ADditie heet die ghetalen te samen vergaderen in eender sommen/in sulcker voeghen : Beghint tadderen die ghetalē van eenen/ die vergaderinghe dier van coemt/ sedt daer van tghetal van eenen onder die ghetalen van eenen / met een linie daer tusschen/eñ behoudt die ghetalen van thienen/honderden/etc. Die getalen vā tienen addeert oock te samen/ ende stelt het ghetal van thienen onder die ghetalen van thienen/etc.

Exempel: Om te adderen 354.tot 898.sedt die ghetalen in sulcker ordeninghe/ alsoo dat die ghetalen van eenen comen te staen deen bouen dandere/ eñ die getalen van thienen ooc deen bouē dandere/ desghelijcken oock die ghetalen van honderden/etc. Dat ghedaen zijnde/ soo beghint te adderen die ghetalen van eenen / te weten 8 tot 4. daer comen 12. die 2. ghetal van eenen / sedt onder die ghetalen van eenen / ende die 1. ghetal van thienen/ addeert tot die getalen van tienen/te weten/ tot 9.ende 5.soo comēder 15. nu die 5. getal vā tienen set onder die getalē vā tienē/eñ behout 1.ghetal van hondert / dat addeert tot die ghetalen van honderdē/ als tot 8.eñ 3.so comender 12.getalē vā honderden/dit ghetal sedt onder die getalen vā honderden/soo is die geheele somme 1252.

354	1
898	1
1252	

Die proeue : Treckt die neghenen wt die ghetalen diemen adderen wilt/ende desgelijcken wt de

sommen/zijn die twee ouerblijfselen malcanderē gelijc/soo blijcket dwerck goet te wesen. Ten exempel proeuen wy het tegenwoordich exempel: Die negenen treet wt 354. in deser vuegen/ addeert 3. tot 5. so comender 8. die addeert tot 4. so comender 12. die negenen hier wt/ soo blyuender 3. die addeert tot 898. al treckende die negenē daer wt/ in deser vuegen/addeert die 3. tot 8. so comender 11. hier wt die negenen/ so blyuender 2. nv die 9. zijn 0. daerom so addeert die 2. tot 8. so comēder 10. die negenen hier wt/so blijfter 1. Aldus/soo hebbē wy die negenē ghetrocken wt 354. ēn 898. ende daer blijft 1. ouer. In sulcker vuegen treet ooc die negenen wt die somme 1252. soo blijfter ooc 1. ouer/waer wt dat blijct dat men wel gheaddeert heeft.

Exempelen.

				798765	
				964532	
				849687	
				693976	
		9207345		999999	5
6300450		78937		846530	5
3298450		3749		706549	
7684921	6	869470	5	697843	
9217308	6	1388321	5	978901	
5921863		79274		749865	
32422992		11627096		8286647	

Additie in Ghelde deur

heel ghetalen.

Item

Itē om te adderē ℔ 332.ß 14.d 10.tot ℔ 589 ß 17.d 9. Addeert d 9.tot d 10. soo commender d 19.die maken ß 1.d 7. Die d 7.sedt onder die Deniers oft Penninghen / den ß 1. addeert tot ß 17.eñ ß 14.soo comender ß 32. hier van trect alle die 20.(mids dat 20.ß maken een ℔.)so comēder ℔ 1.ß 12.Die ß 12. sedt onder die Schellingen / eñ het ℔ 1.addeert tot die ℔ 589.eñ ℔ 332. eñ daer sullen comen ℔ 922. Dus soo is die somme ℔ 922.ß 12.d 7.

Die proeue is: Trect allē die negenē wt ℔ 332. eñ ℔ 589.so ouerblijfter 3. Nu zo is te aenmerckē dat een ℔ hout 20.ß. waer van ghetrocken die negenen / so is douerblijfsel 2. Daerom so segt 3.mael 2.so comender 6. die addeert tot ß 14. eñ ß 17. al treckende die negenen daer wt / soo blijfter 1. ouer. Voorder so is te aenmercken / dat eenen ß.hout 12. d.waer vā ghetrocken die negenen / soo blyuender 3.ouer / daerom so segt / 1.mael 3.soo comender 3. die addeert tot die d 10.eñ d 9.al treckende die neghenen daer wt / eñ douerblijfsel sal wesen 4. In deser voegen treckt ooc die negenen wt der sommen / ℔.922.ß.12.d.7.eñ douerblijfsel sal ooc wesen 4. waer wt dat blijct het werck goet te wesen.

℔.	ß.	d.	
332.	14.	10.	4
589.	17.	9.	4
922.	12.	7.	

℔.	ß.	d.	
3467.	9.	7	
8972.	16.	8	
1084.	15.	6	6
5421.	11.	9	6
18946.	13.	6	

ℳ.	ß.	₰.		ℳ.	ß.	₰.	
639.	8.	10		8639.	4	9	
792	19	—		7890	19	6	
543.	7.	9		967	17	4	
986.	—.	8		869	16	3	
869.	15.	11	4	498	14	10	5
687.	13.	9	4	6197	18	2	5
598.	17.	9		659	12	5	
769.	14.	8		986	15	7	
897.	9.	5		1567	9	4	
406.	5.	4		9206	10	—	
7191.	13.	1		37484.	18.	2	

Jtem om tadderen guldens 7349. ſtuuers 19. myten 69. tot guldens 684. ſtuuers 9. myten 54. ſo addeert alle die myten te ſamen: wt der ſommen treect alle 72. ende voor yegelijc 72. rekent eenē ſtuuer/ douerblijfſel vanden myten ſedt onder die myten/ ende daer ſullen blyuen 51. myten/ ende behouden 1. ſtuuer/ den welcken addeert tot die ſtuuers/ vander ſommen treect alle die 20. ende rekent voor yeghelijc 20. eenen gulden// douerblijfſel ſet onder aen die ſtuuers/ eñ is 9. ſtuuers/ eñ behoudt 1. gul. dien addeert tot die guldens / ſoo comender 8034. guldens/ dus ſoo is de gheheele ſomme guldēs 8034 ſtuuers 9. myten 51.

Proeue is/ datmen alle die neghenen ſal trecken wt die guldēs diemē ſommerē wilt/ eñ datmen douerblijfſel ſal vermenichfuldigē met 2. (om dat 20 ſtuuers

G.	ſt.	m.	
7349	19	69	6
684	9	54	6
8034	9	15	

maken

maken eenen guldẽ/waer wt getrocken de negenẽ/ soo is douerblijfsel 2.) wt die vermenichuldicheyt trect ooc alle die negenen/ douerblijfsel addeert tot die stuuers diemen sommeren wilt/al treckende die neghenen daer wt/ ende douerblijfsel multipliceert met o (mids dat 72. myten maken 1 stuuer/ eñ dat alsmen alle die neghenen daer wt ghetrocken heeft/ dat douerblijfsel is o) daerom soo trect voorder alle die neghenen wt die myten diemen sommerẽ wilt/ ende is douerblijfsel ghelijck alsmen die neghenen heeft ghetrocken wt die sommen / soo blijcket datmen wel ghewrocht heeft/ etc.

Die proeue by ander wyse eñ corter: Trect maer die neghenen wt die myten diemen sommerẽ wilt/ ende desghelijck wt die myten van de somme / zijn de twee ouerblijfselen malcanderen ghelijck / soo blijcket oock van wel ghewrocht te hebben.

Exempelen van Additie in Guldens.

G.	st.	m.		G.	st.	m.	
5869.	16.	68		9683.	14.	62	
4964.	13.	4		532.	18.	60	
9849.	15.	58		90.	13.	59	
8672.	19.	19	3	9.	6.	57	0
6283.	15.	18	3	56.	19.	33	0
7890.	9.	23		632.	14.	37	
8901.	17.	14		8795.	9.	8	
5678.	12.	62		6298.	15.	19	
9876.	11.	15		4263.	18.	20	
5432.	13.	28		5678.	19.	14	
73421.	4.	21		36043.	10.	9	

Additie in ghewichte deur heel ghetalen.

Item om tadderen 30.Centers/ 75.℔. tot 18. Centers 69.℔. ſedt deen bouen dander/te weten/ die ℔ bouen die ℔. en̄ die Centers ooc bouen den anderen/ dat ghedaen zijnde/ ſoo addeert de ℔ te ſamen/ ende behoudt die Centers tot die Centers/ende addeertſe te ſamen/ etc.

Centers	℔.	
30.	75.	3
18.	69.	3
49.	44.	

Aengaende der proeuen/die is lichtelijck te vinden wt die voorgaende/ etc.

Exempelen vā Additie in gewichte

1——100		
Centers.	℔.	
6345.	40	
7862.	52	
9623.	80	
5679.	14	
7986.	8	5
567.	62	5
4904.	18	
6392.	16	
9208.	38	
6292.	42	
64861.	70	

1——8——20			
Marcz.	on̄.	eng.	
623.	4.	14	
95.	5.	19	
82.	4.	17	
92.	3.	12	
768.	—	8	0
432.	6.	—	0
543.	6.	15	
987.	4.	—	
602.	3.	19	
152.	4.	2	
4381.	4.	6	

1. — 16		
M.	Oñ.	
726.	15	
892.	13	
786.	14	6
638.	12	6
921.	10	
672.	9	
456.	8	
5096.	1	

1 — 12 — 24			
Marcs.	ß.	Gr.	
134.	11.	17	
169.	10.	19	
69.	9.	22	3
7.	8.	3	3
8.	4.	9	
5.	6.	5	
396.	3.	3	

1 — 16 — 4			
Marcz.	Lotz.	q.	
672.	10.	2.	
689.	15.	—	
42.	6.	1	
59.	14.	3	0
62.	— .	—	0
59.	13.	2.	
99.	14.	3	
55.	13.	—	
1742.	7.	3	

1 — 24 — 12			
Marcz.	Caratz.	gr.	
28.	14.	11	
15.	13.	9	
19.	9.	—	
6	— .	8	2
23.	16.	10	2
59.	19.	9	
62.	23.	8	
91.	6.	7	
307.	9.	2	

Subſtractie in heelen ghetalen.

Subſtractie heet afftrecken het minſte getal van tmeeſte / oft om te vinden die differentie van twee ghetalen. Men ſedt ghemeynlijck het meeſte ghetal bouen het minſte / in ſulcker voeghen / dat die ghetalen van eenen / ſtaen deene bouen dandere / deſghelijcken die ghetalen van thie-

nen

nen bouen den anderen etc. Dat ghedaen zijnde/ soo begintmen te substraheren het onderste ghetal van eenen tot het opperste ghetal van eenen/ die reste sedtmen onder die getalen van eenen. In sulcker wijs handelt oock met die ghetalen van tienen/ honderden/ etc.

Exempel.

Om te substraheren 436. vā 5428. sedt (als verclaert is) 5428. bouen 436. so dat 8 staet bouen 6. ende 2. bouen 3. ende 4. bouen 4. Nv beghint te substraheren 6. van 8. ende daer sullen resteren 2. die sedt onder 6. daer na substraheert 3. van 2. dwelc is onmoghelijc/ daerom soo treet van het naeste ghetal 4. een: soo doen die 2. waer aen ghesedt 1. 12. hier van substraheert die 3. ende daer sullen resteren 9. die sedt onder 3. Eñ om datter van 4. afghetrocken is 1. so en is die 4. maer 3. hier van substraheert 4. ende tis ooc onmogelijc/ daerom doet als vozen/ treet 1. van het naeste getal te weten van 5. ende die selfste 1. sedt aen die 3. aldus 13. hier van treet die 4. soo resteerter 9. die set onder 4. ende om datmen van die 5. heeft getrockē 1. soo salmen voor die reste setten 4. onder de 5. soo is de reste 4992.

5428
436
4992

Die proeue: Addeert die reste metten minsten ghetale/ coempt die Somme den meesten ghetale ghelijck te wesen/ het sal blijcken als datmen wel ghewrocht heeft. Ghelijck in het teghenwoordich exempel is die reste 4992. eñ dminste getal is 436. die welcke te samen gheaddeert/ so comender 5428. alsoo veel is het meeste ghetal/ waer wt dat blijct dat=

datmen te recht ghewrocht heeft.

Exempelen.

Het meeste ghetal ———	493268
Het minste ghetal ———	278456
Die reste ———	214812
Die proeue ———	4923268

6090458	7000000
96536	63204
5993922	6936796
6090458	7000000

Subſtraheren in Ghelde

deur heel ghetalen.

Subſtraheert deen qualiteyt des ghelts van dander / die reſte ſedt veghelijck onder zijn qualiteyt. Ten exempel. Om te ſubſtraherē ℔ 332. ß 14. ₰ 10. van ℔ 922. ß 12. ₰ 7. ſo begint te ſubſtraherē ₰ 10. van ₰ 7. het welck onmoghelijck is/ daerom ſo treet eenen ß van die 12. ß. ſo blyuen dat 11. ß/ ende den eenen ß is 12. ₰, die addeert tot die ₰ 7/ ſo comender 19. ₰. hier van ſubſtraheert die ₰ 10. ſoo reſterender ₰ 9. die ſedt onder die ₰ 10. Voort ſoo ſubſtraheert 14. ß van 11. ß (die welcke te voren waren 12. ß.)

het welcke oock onmogelijc is/ daerom ſo treet een ℔ vā die ℔ 922. ſo blyuē dat ℔ 921. eñ dat 1. ℔ maect 20. ß/ die addeert tot die 11. ß eñ daer

℔.	ß.	₰.
922.	12.	7
332.	14.	10
589.	17.	9
922.	12.	7

comen 31. ß. hier van ſubtraheert die 17. ß. ſoo reſteren=

cterender 17. ß. die ſedt onder 14. ß. Ten leſten ſoo ſubſtraheert die ℔ 332. van ℔ 921. ende daer ſullen reſteren ℔ 589. die ſedt onder ℔ 332. aldus ſo is die reſte ℔. 589. ß. 17. ₰. 9.

Die proeue is als bouen/ men addeert die reſte tot het minſte ghetal/ etc.

Exempelen.

℔.	ß.	₰.		℔.	ß.	₰.
862.	14.	10		732.	—.	—
842.	9.	6		207.	—.	6
20.	5.	4		524.	19.	6
862.	14.	10		732.	—.	—

℔.	ß.	₰.		℔.	ß.	₰.
400.	—.	4		567.	—.	5
200.	7.	8		239.	6.	—
199.	12.	8		327.	14.	5
400.	—.	4		567.	—.	5

Æ.	ſc.	k.		Æ.	ſc.	k.
866.	15.	19		806.	15.	—
68.	7.	14		766.	—.	4
798.	8.	5		40.	14.	20
866.	15.	19		806.	15.	—

Æ.	ſc.	k.		Æ.	ſc.	k.
777.	8.	15		560.	—.	—
166.	14.	45		300.	3.	18
610.	13.	42		259.	16.	54

Subſtraheren in ghewichte

deur heel ghetalen.

Centers.	℔.		℔.	Oñ.	
75.	80.		692.	10.	
32.	90.		452.	14.	
42.	90.		239.	12.	

Marcz.	Oñ.	Eng.	Marcz.	ß.	gr.
26.	4.	17.	24.	4.	7.
18.	5.	18.	19.	11.	23.
7.	6.	19.	4.	4.	8.

Marcz.	caratz.	gr.	Marcz.	Lotz.	q.
27.	22.	8.	238.	10.	2.
15.	16.	10.	106.	14.	3.
12.	5.	10.	131.	11.	3.

Multiplicatie deur heel getalen.

Multipliceren / heet vermenichfuldighen een getal by hem selven/oft deur een ander. Eñ hier toe is dienstelijc dese nauolghende Tafel / die welcke men behoort voor al van buyten te connen.

Die Tafel van Multiplicatie.

2 mael	2	makē	4	3 mael	3	maken	9
	3		6		4		12
	4		8		5		15
	5		10		6		18
	6		12		7		21
	7		14		8		24
	8		16		9		27
	9		18				

4 mael	4, 5, 6, 7, 8, 9	maken	16, 20, 24, 28, 32, 36
5 mael	5, 6, 7, 8, 9	maken	25, 30, 35, 40, 45
6 mael	6, 7, 8, 9	maken	36, 42, 48, 54
7 mael	7, 8, 9	makē	49, 56, 63
8 mael	8, 9	makē	64, 72
9 mael	9	maken	81

Item om te multipliceren 4263. met 57. soo sedt 57. onder 4263. so dat 7. staen onder 3. eñ 5. onder 6. Nu beghint te multipliceren met die getalen van eenen die 4263. te weten/met 7. in sulcker voegen: Multipliceert 3. met 7. seggende 7. mael 3. is (wt deser Tafel) 21. sedt 1. onder 7. ende behoudt in me morie 2. Daer nae segt/7. mael 6. is 42. hier toe addeert die 2. so comender 44. sedt 4. onder 5. ende behout 4. voorts segt/7. mael 2. is 14. hier toe die 4. maeckt 18 set 8. onder 2. eñ behoudt 1. Noch segt 7. mael 4. maecken 28. hier toe addeert die 1. coemt 29. die sedt heel wt onder 4. mits dattet is die leste vermenichfuldinghe/ alsoo dat 4263, mael 7, maeckt 29841. Nu voorts soo multipliceert

```
   4263      0 6/3 0
     57
  -----
  29841
 21315
 ------
 242991   Product
```

tiplicéert die 4263. met het getal van tienen/te we-
ten/met 5. seggende/ 5. mael ghetal van tienen 3. is
15. getal van tienen/ die 5. getal van tienen sedt on
der 4. getal van tienen/ eñde behoudt die 1. in me-
morie. Daer na so segt/ 5. mael 6. is 30. hier toe die
1. maken tsamen 31. die 1 sedt onder 8/ eñ behout
3. Voorts segt 5. mael 2. is 10. hier toe addeert die
3. maect 13. sedt 3. onder 9. ende behout 1. Tē lestē
segt/5. mael 4. is 20. hier toe die 1. maeckt 21. dese
sedt geheelijck onder 2. soo dat 1. staet onder 2. soo
is van 4263. mael 5. tproduct 21315. getalen van
tienen. Dese twee producten/te weten/ 29841. ghe
talen van eenen/eñ 21315. getalē vā tienē/addeert
te samen in een product/al na die leeringe vā Addi-
tie/so comēder 242991. soo veel is 4263. mael 57.

Die proeue is soo: Treckt alle die neghenen wt
4263. eñ daer sal 6 ouerblijuen: desgelijck doch wt
57. ende daer blijuen 3. ouer/ die multipliceert met
die 6. soo comender 18. hier wt treet alle die neghe-
nen/so is douerblijfsel 0. eñ die neghenen wt het pro
duct 242991. is oock 0. waerom ick segghe wel ge-
wrocht te hebben.

Exempelen.

890674	3 7 3	670456	0 1 0
9687		1720800	
6234718		536364800	
7125392		13409120	
5344044		4693192	
8016066		670456	
8627959038		1153720684800	

8456	mael	75	is	634200
7493	mael	84	is	629412
9245	mael	60	is	554700
8006	mael	65	is	520390
17050	mael	17	is	289850

Met drye figuren.

6792	mael	184	is	1249728
5369	mael	206	is	1106014
4986	mael	780	is	3889080
7924	mael	359	is	2844716
23064	mael	678	is	15637392

Met vier figuren.

7063	mael	3601	is	25433863
9006	mael	5060	is	45570360
5090	mael	8622	is	43885980
7806	mael	7956	is	62104536
6789	mael	4823	is	32743347

Diuisie deur heel ghetalen.

LEert hoe datmen deylen sal deen ghetal met dander. Het ghetal daermen mede deylt/ wort ghenoemt den deylder/ met desen soecktmen hoe menichmael hy begrepen sy int ghetal datmen deylen wilt. Ende alsulcke begrypinghe wort ghenoemt den quotient.

Item/ ist onmoghelijc te hebben eenen quotient/ soo sal die diuisie wesen een ghebroken ghetal.

Exempel.

Om te diuideren 2520. met 9. sedt den deylder onder 5. ende segt/ hoe menichmael heb ic 9. in 25? ende men sal vinden 2. dus segt/ 9. mael 2. maken

18. die

18.die substraheert van 25.so resterender 7: die 7. sedt recht bouen 5. Daer na verset den deylder onder 2.eñ segt:hoe menichmael heb ick 9.in 72? ende men sal vinden 8. die sedt aendē anderē quotient 2. ende segt/ 9.mael 8.maken 72.die substraheert vā 72.soo blijfter niet ouer. Voorts versedt den deylder onder 0.ende segt/
hoe menich mael heb ick 9. in 0? en ghy sult vinden 0.mael/die 0. sedt aen die 8. eñ segt/9.mael 0. maect 0.die substraheert van 0. soo en blijfter niet ouer/aldus soo is den quotient 280.

7	
2820	(280
999	

Item/ om te deylē 18144.met 24.sedt 2.onder 8.ende 4.onder 1. ende neemt dan so menichmael 2.in 18. alsoo datmen den quotient oock multiplicere met 4. dat die producten moghen/ oft zeer nae begrepen zijn in 181.ende ghy sult hebben 7.mael. Dus segt/ 2.mael 7.maken 14.die treet van 18.so blyuender 4.die sedt bouen 8. Voorts soo segt/ 4. mael 7.maken 28. die treet van 41. soo blyuender 13. waer van dat sedt 3.bouen 1. ende een bouen 4.Daer nae soo versedt den Deylder/ te weten / dat die 2. staen onder die nieuwe ghestelde 3.ende die 4.onder 4.daerna segt hoe menichmael heb ick 2. in 13? ende (na de bouen ghemelde oorsaecke) en cannen maer ghehebben 5.mael.dus 2.mael 5.maeken 10. die treet van 13. soo blyuender 3. aldus soo blyuen die 3. staen in haer plaetse. Voorts seght 4.mael 3? ma-

11	
432	
18144	(756
2444	
22	

 ken

ken 20.die treet van 34.so blyuender 14.die 4.blyuen in haer plaetse/ende die 1 sedt bouen 3. Ten lesten/ soo versedt die 24. noch een figuere voorts/ also dat die 2.comen onder 4.ẽn 4.onder 4.daer na segt/hoe menichmael 2. in 14? ende men en mach maer hebben 6.dus 2.mael 6.maken 12. die treckt van 14.soo blijuender 2.die sedt bouen 4. Voorts segt/ 4 mael 6. maken 24. die treet van 24. soo en blijfter niet ouer/ ende den quotient vander diuisie is 756.

Om te proeuen oft men wel ghediuideert heeft: Treet allen die neghenen wt den quotient 756. het ouerblijfsel sal wesen o. Voorts soo treckt alle die neghenen wt den deylder 24. soo is douerblijfsel 6. hier mede multipliceert die o/ soo coemt daer o.

Item treet die negenen wt 18144. soo is douerblijfsel ooc o: waer wt dat blijct dat die diuisie wel gewrocht is. Oft anders: Multipliceert den quotient 756.met den deylder 24. soo comender wederom 18144. waer wt oock blijckt dat die diuisie wel ghewrocht is.

Item alsmen diuideert 967548.met 386, so comender 2506. ẽn daer blyuen noch te deylen 232. hier onder sedt den deylder 386.soo comt het gebroken/ $\frac{232}{386}$. Aldus soo is den quotient $2506\frac{232}{386}$.

Om dit exempel te proeuen/soo treet alle die neghenen wt den quotient 2506. douerblijfsel sal wesen 4.die negenen wt den deylder 386. is het ouerblijfsel 8.hier mede multipliceert 4. daer sullen comen 32.hier wt die neghenen/ soo blyuender 5.die addeert tot die ouerreste 232. al treckende die negenen

ghenen daer wt/soo is douerblijffel 3. Item die neghenen wt 967548. is douerblijffel oock 3. ende alsoo blijcket datmen wel ghediuideert heeft. Oft anders: Multipliceert den quotient 2506. met den deylder 386. tottet product addeert die ouerreste 232. soo sullender wederom comen 967548. ende tblijckt oock datmen wel ghediuideert heeft.

Exempelen.

Proeue

```
x4
29x(23          3 4/8 3                2506
3∅876(2                                 386
967548 (2506 232/386                  15036
386666                               200482
3888                                  75183
                                          2
33                                   967548

        x (7
        28
        87  (8
       8∅89
      29x37 (4
     378728
     78x982 (8
    8xx63∅∅4  (5281 7848/9876
     987666
      98777
       988                3 7/1 3
        9
```

Diuideert 2520 met	2	so comēder	1260
	3		840
	4		630
	5		504
	6		420
	7		360
	8		315
	9		280

Hier volghen exempelen daer den Deylder heeft twee figuren.

Deylt 18144 met	24	so comen daer	756
	32		567
	48		378
	56		324
	63		288
	72		252

Exempelen daer den Deylder heeft drye figuren.

Deylt 143783640 met	399	so comt daer	360360
	315		456456
	273		526680
	252		570570
	231		622440
	198		726180

Van die ghebroken ghetalen.

Die ghebroken ghetalen spruyten (als verclaert is) wter Diuisien/alsmen een ghetal diuideert met een grooter. Ghelijck alsmen diuideert 2. met 3. soo comender $\frac{2}{3}$.

Nu

Nu om dees fractie te kennen/ so is te verstaen dat het opperste getal wort genoemt den Telder/eñ het onderste den Nōmer/also heeten die 2. (nae der ordonnantie van Numeratie) twee/eñ die 3. latē hun noemen na aduenant der 2. dus dat die fractie $\frac{2}{3}$ is genoemt twee drydeelen/oft twee derdendeelē. Eñ in sulcker voegen is het gebroken $\frac{1}{2}$ genaēt een twee dedeel/ oft een helft: het gebroken $\frac{1}{4}$ een vierde deel/ oft een vierendeel: het gebroken $\frac{3}{4}$ drye vierendeelen.etc.

2	1	1	3	Telder.
3.	2.	4.	4.	Nommer.

Abbreuiatie int ghebroken.

Leert/ hoemen die ghebroken ghetalen reduceren sal in een minder proportie. Het welcke ghe schiet nae der leeringhe Euclidis / byder tweeder propositien des seuenden boecs der Ele menten / in deser voegen. Een exem pel: Om tabbreuieren $\frac{108}{144}$ substraheert den Telder 108. vā den Nommer 144. ende daer sullen resteren 36. die substra heert van 108. soo resterender 72. hier van substraheert 36 / soo resterēder 36. hier van substraheert 36/so resteerter o. soo salmen met dese 36. diuideren die 144. ende 180. ende sullen comen 4. ende 3. Dus voor $\frac{108}{144}$. inde plactse van 108. sedt 3. ende voor 144. sedt 4. soo comender $\frac{3}{4}$. voor $\frac{108}{144}$. te weten/ die $\frac{3}{4}$. doen soo veel als $\frac{108}{144}$.

144
108
36
72
36
36
o

Anders/diuideert 144.met 108. so blijuender noch te diuideeren 36. waer mede dat diuideert 108. soo blijfter niet ouer. Daerom so abbre-uieert die $\frac{108}{144}$. met 36. comt als bo-uen $\frac{3}{4}$.

36
~~1~~~~4~~~~4~~(1
~~1~~~~0~~8
~~1~~
~~1~~~~0~~8(3
~~3~~6

Item / om te weten ofmen die ghebroken ghetalen can abbreuieren / so wercktmen naer de eerste propositie des 7. boecx der Elementē Euclidis/in deser voeghen: Ten exempel/ om te versoecken ofmen $\frac{69}{116}$. can abbreuieren/soo subtraheert de 69. van 116. soo resterender 47. die subtraheert vā 69. soo rester 22. die trect van 47. so rester 25. hier af trect wederom 22. soo rester 3. die trect van 22. rest 19. hier af trect wederom 3. rest 16. hier af trect de selue 3. rest 13. hier af trect 3. rest 10. hier af trect 3. rest 7. hier af 3. rest 4. hier af trect 3. rest 1. dese 1. treckt van 3. rest 2. daer treckt wederom 1. af/ rest 1. nu treckende 1. van 1. soo rester 0. waer wt blijckt dat dese twee ghetalen 69. ende 116. teghen malcanderen niet ghe-abbreuieert en moghen worden / want men gheen ghetal vinden en can dan 1. om dese beyde te deylen / maer want 1. niet en deylt/

116
69
47
22
25
22
3
19
3
16
3
13
3
10
3
7
3
4
3
1
2
1
1
0

soo

soo blijft $\frac{69}{116}$. in zijn eer-ste wesen / ende en can niet gheabbreuieert wor-den.

4
57
116 (1
69
22
69 (1
47
3
47 (2
22
1
22 (7
3

Anders: Diuideert 116. met 69. soo comender 47. ouer / daer mede diuideert 69. soo blijuender 22. ouer / hier mede diuideert 47. soo blijuender 3. ouer / hier me-de diuideert 22. soo blijfter 1. ouer / en midts datter 1. ouerblijft / so blijcket oock datmen die $\frac{69}{116}$. niet ghe-abbreuieren en can.

Item $\frac{20}{70}$. gheabbreuieert / is $\frac{2}{7}$.
Item $\frac{666}{777}$. gheabbreuieert / is $\frac{6}{7}$.
Item $\frac{147}{294}$. gheabbreuieert / is $\frac{1}{2}$.
Item $\frac{65}{78}$. gheabbreuieert / is $\frac{5}{6}$.
Item $\frac{108}{180}$. gheabbreuieert / is $\frac{3}{5}$.
Item $\frac{111}{222}$. gheabbreuieert / is $\frac{1}{2}$.

Reductie int ghebroken.

LEert hoemen veranderen sal ghebroken ghe-talen van diuersche nommers in eenen.

Ten exempel: Om te reduceren $\frac{2}{7}$. en $\frac{5}{6}$. in ee-nen nommer / multipliceert cruyswijs den nommer 6. met den Telder 2. so comender 12. die sedt bouen

2. Daer

2. Daer na multipliceert den nommer 3. met den telder 5. so comender 15. die sedt bo- uen 5. Ten lesten multipli- ceert den nommer 3. met den nommer 6. so comender 18. voor den ghemeynen nommer van die twee telders 12. 15. Alsoo die twee ghesette ghebroken ghetalen doen soo veel als $\frac{12}{18}.\frac{15}{18}.$

$$\frac{12}{\frac{2}{3}} \times \frac{15}{\frac{5}{6}} \quad 18$$

Die proeue: Abbreuieert $\frac{12}{18}$. soo comender weder- om $\frac{2}{3}$. Item $\frac{15}{18}$. gheabbreuieert/ soo comender oock wederom $\frac{5}{6}$. waer wt dat blijct datmen wel ghere- duceert heeft.

Item $\frac{3}{4}$. ende $\frac{1}{2}$. ghereduceert/ is $\frac{6}{8}.\frac{4}{8}.$

Item $\frac{5}{8}.\frac{7}{12}$. ghereduceert/ is $\frac{60}{96}.\frac{56}{96}.$

Item $\frac{6}{7}.\frac{4}{5}$. ghereduceert/ is $\frac{30}{35}.\frac{28}{35}.$

Item om te reduceren $\frac{3}{4}.\frac{7}{8}.\frac{4}{5}.$ multipliceert die nommers 4.8.5. inden anderen/ ende daer sullen comen 160. die multipliceert met den Telder 3. soo comender 480. die diuideert deur den nommer 4. ende daer sullen comen 120. voor den Telder 3. eñ 160. is in zijnen nom- mer: voorts soo multi- pliceert den generalen nommer 160. met 7. en- de het product diuideert met den nommer 8. ende daer sullen comen 140. voor den telder 7. Ende voorts soo multipliceert den ghemeynen nommer

4
8
32
5
160
3
480 (120
444

160
7
3
1120 (140
888
160
4
1
640 (128
555

160.met den telder 4.ende daer sullen comen 640. die diuideert met den nommer 5.ende daer sullē comen 128.voor den telder 4. Aldus so zijn die gebroken gereduceert in $\frac{120}{160}$. $\frac{140}{160}$. ende $\frac{128}{160}$.

Anders: Multipliceert (als bouen) die nommers 4.8.5.inden anderen/ ende daer sullen comen 160. voor den ghemeynen nommer. Nu diuideert den generalen nommer met yeghelijcken nommer/ en die quotienten multipliceert met al sulcke telders

x6ø(40		x6ø(20		x6ø(32	
44	3	88	7	55	4
120		140		128	

als die nommers bouen hun staende hebbē. Te weten: Diuideert 160. met 4.ende den quotient multipliceert met 3.soo comender 120.voor den telder 3. Daer na so diuideert 160.met 8. ende den quotient multipliceert met 7.so comender 140. voor den telder 7. Voorts so diuideert den generalen nommer met 5. ende den quotient multipliceert met 4. soo comender 128.voor den telder 4. Aldus soo zijn die ghebroken ghereduceert in $\frac{120}{160}$. $\frac{140}{160}$. $\frac{128}{160}$. als bouen.

Anders: Multipliceert den nommer 5.in 8. ende tproduct in 3. so comender 120.voor den telder 3.Daer na soo multipliceert den nommer 4. in 5.ende tproduct met 7. so commender 140.voor den telder 7. Voorts soo multipliceert den nommer 4.in 8.

5	4	4
8	5	8
40	20	32
3	7	4
120	140	128

4. in 8. eñ tproduct noch eens met den telder 4. soo comender 128. voor den telder 4. Ten lestē so multipliceert die nommers 4. 8. 5. inden anderen so comender 160. voor den gheineynen nommer/ eñ is ghereduceert als bouen. etc.

Item $\frac{2}{3}$. $\frac{3}{4}$. $\frac{4}{5}$. ghereduceert/ comen $\frac{40}{60}$. $\frac{45}{60}$. $\frac{48}{60}$.
Item ghereduceert $\frac{1}{2}$. $\frac{1}{3}$. $\frac{1}{4}$. comen $\frac{12}{24}$. $\frac{8}{24}$. $\frac{6}{24}$.
Item ghereduceert $\frac{3}{8}$. $\frac{5}{6}$. $\frac{1}{3}$. comen $\frac{54}{144}$. $\frac{120}{144}$. $\frac{48}{144}$.
Item ghereduceert $\frac{4}{7}$. $\frac{3}{5}$. $\frac{5}{6}$. $\frac{3}{4}$. comen $\frac{480}{840}$. $\frac{504}{840}$. $\frac{700}{840}$. $\frac{630}{840}$.
Item om te reduceeren in zijn gebroken 32 $\frac{4}{5}$. multipliceert den nommer 5. met 32. ende tottet product addeert den telder 4. so comender 164. hier onder sedt den nommer 5. so comender $\frac{164}{5}$.
Item ghereduceert in zijn ghebroken 78 $\frac{2}{3}$. is $\frac{236}{3}$.
Item ghereduceert in zijn gebroken 56 $\frac{3}{4}$. is $\frac{227}{4}$.
Item ghereduceert in zijn ghebroken 29 $\frac{4}{7}$. is $\frac{207}{7}$.

Additie in ghebroken ghetalen.

Syn die nommers van eender noeminge/ so addeert die telders te samen / ende die somme diuideert metten nommer. Tē exempel: Om tadderen $\frac{5}{7}$. tot $\frac{6}{7}$. so addeert die telders 5. 6. te samen/ so comender 11. die diuideert/ metten nommer 7. so comender 1 $\frac{4}{7}$. voor de somme der twee gebroken ghetalen.

Item gheaddeert $\frac{2}{5}$. tot $\frac{1}{5}$. comt $\frac{3}{5}$.
Item gheaddeert $\frac{12}{13}$. tot $\frac{11}{13}$. comt 1 $\frac{10}{13}$.
Item gheaddeert $\frac{3}{4}$. tot $\frac{1}{4}$. comt 1.

Sijn die gebroken ghetalen niet van eēder noeminge/ so salmense reduceren in eender noeminghe / eñ adderen als bouen.

Item

Item gheaddeert $\frac{2}{3}$.tot $\frac{5}{6}$.comt $1\frac{1}{2}$.
Item gheaddeert $\frac{2}{9}$.tot $\frac{4}{5}$.comt $\frac{1}{45}$.
Item gheaddeert $\frac{1}{6}$.tot $\frac{1}{5}$.comt $\frac{11}{30}$.
Item gheaddeert $\frac{3}{4}$.eñ $\frac{7}{8}$. tot $\frac{4}{5}$.comt $2\frac{17}{40}$.
Item gheaddeert $\frac{4}{7}$.$\frac{3}{5}$.$\frac{5}{6}$.$\frac{3}{4}$.comt $2\frac{317}{420}$.

Item addeertmen $36\frac{2}{3}$.tot $40\frac{5}{6}$.so comẽder $77\frac{1}{2}$. Doet also/addeert die ghebroken ghetalen $\frac{2}{3}$.$\frac{5}{6}$.te samen/soo comender $1\frac{1}{2}$.die addeert tot 36.eñ 40 soo comter als bouen $77\frac{1}{2}$.

Item gheaddeert $38\frac{5}{6}$.tot $\frac{4}{5}$.comt $39\frac{10}{30}$.
Item gheaddeert $10\frac{3}{4}$.$12\frac{7}{8}$.$9\frac{4}{5}$.comt $33\frac{17}{40}$.
Item gheaddeert $6\frac{4}{7}$.$9\frac{3}{5}$.$3\frac{5}{6}$.$4\frac{3}{4}$.comt $24\frac{317}{420}$.

Om zeer lichtelijck te addeeren $9\frac{1}{4}$. $8\frac{3}{4}$. $5\frac{1}{2}$. $16\frac{1}{4}$. $19\frac{1}{2}$.so is te considereren dat yeghelijcke $\frac{1}{2}$.doet $\frac{2}{4}$.daerom soo rekent $\frac{2}{4}$. voor yeghelijcke $\frac{1}{2}$.adderende alsoo te samen die $\frac{2}{4}$.$\frac{1}{4}$.$\frac{2}{4}$.$\frac{3}{4}$.$\frac{1}{4}$. so comender $\frac{9}{4}$.oft $2\frac{1}{4}$.die addeert tot 19.16.5.8.9. soo comender $59\frac{1}{4}$.voor die gheheele somme.

$9\frac{1}{4}$.
$8\frac{3}{4}$.
$5\frac{1}{2}$.
$16\frac{1}{4}$.
$19\frac{1}{2}$.
$59\frac{1}{4}$.

Substractie in gebroken ghetalen.

DIe nommers zijnde van eender nomminghe / so substraheert den minsten telder van den meesten / die reste diuideert met den nommer/soo hebdy die differentie der twee ghebrokenen.

Item om te substraheren $\frac{1}{4}$.van $\frac{3}{4}$.so substraheert den telder 1. vanden telder 3.so resteręder 2.die diuideert metten nommer 4.so comender $\frac{2}{4}$.oft $\frac{1}{2}$.voor die reste.

Sijn

Syn die nommers niet van eender nomminghe so reduceert die ghebroken getalen in eender nomminghe/en substraheert dan als bouen.etc.

Exempel.

Item om te substraheren $\frac{2}{3}$. van $\frac{3}{4}$. so reduceert die ghebroken getalen in eender nomminghe/so comender $\frac{8}{12}$.$\frac{9}{12}$. Nu so substraheert als bouen/so resteerter $\frac{1}{12}$. voor die reste.

Wiltmen substraherē een ghebroken getal vā 1. so salmen den telder substraheren vanden nommer die reste salmen diuideren metten nommer.

Exempel.

Item om te substraheren $\frac{3}{8}$. van 1. soo substraheert 3.van 8.so resterender 5.die diuideert met dē nommer 8.so commender $\frac{5}{8}$. voor de reste.

Item ghesubstraheert $\frac{2}{3}$. van 38.resteert 37$\frac{1}{3}$.

Wiltmen substraheren heel ende ghebroken van heelen en ghebrokenen/so salmen die gebroken substraheren vanden anderen:ist onmogelyck/so treect 1.af vanden gheheelen/dat sal so veel doen als den gemeynē nommer/daerom als ghy die 1.af getrocken hebt/so suldy daer voor adderen den gemeynen nommer totten telder daermen van substraheren wilt/en voorts so substraheert die telders vandē anderen / ende die reste diuideert metten ghemeynen nommer / ende substraheert oock die gheheele ghetalen.etc.

Exempelen: Om te substraheren 12$\frac{2}{3}$.vā 18$\frac{5}{6}$. substraheert $\frac{2}{3}$. van $\frac{5}{6}$. ende daer sullen resteren $\frac{1}{6}$. Voorts so substraheert 12. van 18. ende daer sul-

len

len resteren 6. so is dan de reste $6\frac{1}{6}$.

Item om te substraherẽ $22\frac{5}{6}$. van $28\frac{2}{3}$. reduceert $\frac{5}{6}$. $\frac{2}{3}$. comen $\frac{15}{18}$. $\frac{12}{18}$. die soo vanden anderen te substraheren is onmogelijck / daerom treet 1. van 28. soo resterender noch 27. eñ die 1. maeckt $\frac{18}{18}$. die addeert tot $\frac{12}{18}$. soo comender $\frac{30}{18}$. hier van substraheert $\frac{15}{18}$. eñ daer sullen resteren $\frac{15}{18}$. oft $\frac{5}{6}$. Voorts soo substraheert 22. van 27. eñ daer sullen resteren 5. ende die reste is dan $5\frac{5}{6}$.

Exempelen.

Item gesubstraheert $\frac{2}{3}$. van $34\frac{3}{4}$. resteert $34\frac{1}{12}$.
Item gesubstraheert $\frac{3}{4}$. van $34\frac{2}{3}$. resteert $33\frac{11}{12}$.
Item gesubstraheert $24\frac{1}{3}$. van $39\frac{1}{4}$. resteert $14\frac{11}{12}$.
Item gesubstraheert $3\frac{2}{3}$. van $4\frac{1}{4}$. resteert $\frac{7}{12}$.

Die proeue van substractie wort gedaen by Additie: men addeert die reste tot het minste ghetal/ eñ coemt die somme ghelijck het meeste getal/ so blijct datmen te recht ghewrocht heeft.

Multiplicatie in ghebroken ghetalen.

Die telders multipliceert inden anderen/ desghelijcken oock die nommers / eñ diuideert het product van de telders / met het product van die nommers. Exempel:

Om te multipliceren $\frac{2}{3}$. met $\frac{5}{6}$. so multipliceert den telder 2. met den telder 5. ende daer sullen comẽ 10. daer nae so multipliceert den nommer 3. metten nommer 6, ende daer sullen comen 18. hier mede diuideert

$$\begin{array}{ccc} & 10 & \\ 2 & \text{———} & 5 \\ \hline 3 & \text{———} & 6 \\ & 18 & \end{array}$$

 die

die 10. eñ daer sullen comen $\frac{10}{18}$. oft $\frac{5}{9}$. voor het product.
Item ghemultipliceert $\frac{3}{4}$. $\frac{4}{5}$. $\frac{5}{6}$. in den anderen/ comt $\frac{60}{120}$. oft $\frac{1}{2}$.

Wiltmen een geheel getal multipliceren met een gebroken ghetal / so salmen het geheel getal multipliceren metten telder van tgebroken getal/ eñ tproduct deylen metten nommer.

Om te multipliceren 12. met $\frac{1}{3}$. soo multipliceert 12. metten telder 1. ende daer sullen comen 12. die deylt metten nommer 3. soo comender 4. voor het product.

Ghemultipliceert 19. met $\frac{1}{4}$. comt $4\frac{3}{4}$.

Ghemultipliceert 17. met $\frac{3}{5}$. comt $10\frac{1}{5}$.

Alsmen wilt multipliceren geheelen met gebrokē in geheelen met gebroken ghetalen/ soo salmen die geheele getalen reduceren in hun gebroken/ eñ multipliceren dan als bouen, etc.

Exempel.

Om te multipliceren $12\frac{2}{3}$. met $18\frac{5}{6}$. so reduceert die getalen $12\frac{2}{3}$. $18\frac{5}{6}$. in hun ghebroken/ ende daer sullen comen $\frac{38}{3}$. $\frac{113}{6}$. voorts soo multipliceert die telders 38. 113. in den anderen/ ende daer sullē comen 4294. desghelijcken so multipliceert de nommers 3 ende 6 met malcanderen/ ende daer comen 18. hier mede diuideert 4294. ende daer comen $238\frac{5}{9}$. voor het product.

$$\frac{38}{3} \quad \frac{4294}{18} \quad \frac{113}{6}$$

Item ghemultipliceert 18 $\frac{2}{3}$. met $\frac{3}{4}$. comt 14.
Ghemultipliceert 4 $\frac{5}{6}$. met $\frac{8}{9}$. comt 4 $\frac{8}{27}$.
Ghemultipliceert 15 $\frac{3}{4}$. met 18 $\frac{1}{5}$. comt 286 $\frac{13}{20}$.
Ghemultipliceert $\frac{2}{3}$. in hem seluen comt $\frac{4}{9}$.

Diuisie in ghebroken.

HEbben die gebroken gelijcke nommers / soo deylt die telders metten anderen: hebbense ongelijcke nommers / so reduceertse in een der noeminghe / ende doet dan als verclaert is.

Exempelen.

Ghediuideert $\frac{3}{4}$. met $\frac{1}{4}$. comt 3.
Ghedeylt $\frac{5}{9}$. met $\frac{2}{3}$. comt $\frac{5}{6}$.
Ghedeylt $\frac{8}{11}$. met $\frac{2}{5}$. comt 1 $\frac{18}{22}$. oft 1 $\frac{9}{11}$.
Ghedeylt 238 $\frac{5}{9}$. met 12 $\frac{2}{3}$. comt 18 $\frac{5}{6}$.
Ghedeylt 12. met $\frac{2}{3}$. comt 18.
Ghedeylt 18 $\frac{3}{4}$. met $\frac{5}{6}$. comt 22 $\frac{1}{2}$.
Ghedeylt $\frac{5}{6}$. met 18 $\frac{3}{4}$. comt $\frac{2}{45}$.

Die proeue van Diuisie is met Multiplicatie. Men multipliceert den quotient metten deilder / comt het product ghelijck den ghetale datmen ghedeylt heeft / soo blijcket datmen wel ghediuideert heeft.

Ter contrarien / die proeue van Multiplicatie is met Diuisie. Men diuideert het product met een van den ghetalen der Multiplicatien / en comt den quotient ghelyck het ander ghetal / so blijcket datmē te recht ghemultipliceert heeft.

Den Regel van Proportie (die-
men noempt dē Regel vā dryen
deur heel ghetalen.

DEsen Regel heeft vier ghetalen / staende deen teghen den anderen in proportie/ghelijck den eersten teghen den tweeden/alsoo den derden teghen den vierden: soo volcht dan byder 14. vij.element. dat alsulcke proportie alsser is tusschen deerste ende tderde/ alsulcke proportie isser oock tusschen het tweede ende twierde. Ende int verkeeren des Reghels/byder additie Camp. op de 15. vij. element. soo isser oock sulcke proportie tusschen twierde eñ tderde/ als tusschen het tweede ende eerste/ desgelijcx soo is ooc die proportie tusschen twierde ende tweede/ als tusschen tderde ende eerste. Het is te verstaen van die ghetalen proportionalen/byder 21.diffinitie.vij.element.soo wanneer alsmen diuideert deerste met tderde/ ende datter dan soo veel wt quam als oftmen diuideerde het tweede met het vierde:soo machmen met recht segghen/ dat alsulcke vier ghetalen zijn proportionalijck/ inder voegen als bouen verhaelt. Tselfste is oock blijckende/ alsmen diuideerde tderde met het eerste/ ende datter soo veel quam / als oftmen diuideerde twierde met het tweede. Noch soo blijcket byder 11.vij.element.als die twee quotienten vant diuideren den eersten inden tweeden/ eñ den derden inden vierden/ malcanderen ghelijck zijn: oft int verkeeren/ als die twee quotienten vant diuideren

ren den tweeden inden eersten ende den vierden inden derden malcanderen ghelijck zijn. Dus soo volget / byder 19. vij. element. alsmen multipliceert den eersten met den vierden / daer soude soo veel comen als oftmen multipliceerde den tweeden inden derden / zijn die producten alsoo malcanderen ghelijck: waerom / soo wanneer allser maer drye ghetalen in der ordeninghe bekent zijn / ende datmē multipliceert het tweede in het derde / het product gedivideert deur het eerste / soo sal dē quotient adverterē tvierde / byder 19.i. der Triangelē / dwelck blijct uyt de tegenwoordighe demōnstratie.

Item waert datmen divideerde het tweede met het eerste / eñ dē quotient multipliceerde mettet derde / tproduct soude oock adverteren tvierde getal. Desgelijcx alsmen divideerde tderde mettet eerste / ende den quotient ghemultipliceert mettet tweede / tvierde ghetal sal oock bekent worden.

Maniere om die proportionale ghetalen (vanden reghel van dryen) in ordene te stellen.

TEn eersten soo is taenmercken ende achtinghe te hebben / dat den eersten numer moet in zijnder qualiteyt den derden ghelijckformich zijn / soo sal den vierden (dwelck den facit is) in zijnder qualiteyt den tweeden by werckinghe ghelijckformich comen: in sulcker voegen / is den eersten numer ellen / den derden sal oock moeten ellen zijn: is den tweeden numer ghelt / den vier-

den sal ooc moeten ghelt wesen. Item/is dē eersten numer gewichten/den derdē moet ooc gewichtē wesen. Maer hier in hebt achtinghe/ oft den eerstē numer den derdē in gewichten gelijckformich sy: wāt waert dat een van beyden ponden warē/ eñ den ander maer oncen/ so salmen die ponden reduceren in oncen/oft die oncen reducerē in pōden/ eñ so voorts in alle andere ghewichten. Itē waer een van beyden des eersten ende derden ghetals l. ende dander maer ß. so salmen die l. reduceren in ß. oft die ß. reduceren in l. etc.

Ten anderen / so is te aenmercken dat desen Regel wort ghedeylt in twee qualiteyten: in sommige questien moetmen achtinghe hebben/ oft daer ghetalen zijn die malcanderen inder weerde gelijc zijn: ghelijck ick segge/4. ellen costen 12. ß. so is te aenmercken/ dat die 4. ellen doen inde weerde in gelde sa veel als 12. ß. eñ ter contrarie die 12. ß. in gelde doen soo veel als 4. ellen.

Voorts soo isser een ander qualiteyt/ ende is soo wanneer alsmen seyt / van dat ghetal is ghecomen een alsulck ghetal: ghelijc oftmen soude segghen/ 4. geuen 12. oft 4. doen 12. oft 4. maken 12. oft 4. gewinnen 12. oft 4. verliesen 12. etc. Dese twee qualiteyten aldus verstaen hebbende / hebt dan voorts achtinge wat die vrage inder Questie is/ eñ na dat die vrage is/ so moetmen voor het tweede getal settē van een alsulcke qualiteyt. Voorts hebt achtinge/ dat het eerste getal den tweeden inder weerde ghelijcke/oft dat het tweede getal procedere vāt eerste/ inder voegen als bouen verclaert is.

Om

Om tselue te bewijsen bij exempele/ voorstellen wy dat als 4. ellen costen 12. ß. wat dat sullen costen 8. ellen: In dit exempel is taenmercken / ende tblijct dat 4. ellen doen soo veel als 12. ß. ende dat die vrage is om die weerde te vinden vanden 8. ellen in gelde: oft men cant anders verstaen / te weten/dat 4. ellen zijn ghecomen van 12. ß. oft die 4. ellen geuen 12. ß. oft voor 4. ellen gheestimen 12. ß. etc. ¶ Nu om datmen ghelt begheert soo salmen oock het ghelt setten voor den tweeden numer / te weten 12. ß. so moet dan den eersten numer wesen 4. ellen/ deur oorsaecke bouen verhaelt: den derden numer/zijn die 8. ellen. Nu om te vinden den vierden numer/ (den welcken ick noeme den facit) soo multipliceert den tweeden numer 12. metten derden numer 8. daer sullen produceren 96. die diuideert met den eersten numer 4. ende den quotient sal zijn 24. ß. voor den vierden numer/ also veel costen die 8. ellen.

ellen.	ß.	ellen.		ß.
4.	12	8.	facit	24
	8			
	x			
	96(24.ß.			
	44			

Anders: Diuideert den derden numer 8. met den eersten numer 4. ende daer sullen comen 2. Hier mede multipliceert dē tweeden numer 12. eñ daer sullen oock comen 24. ß.

ellen. ß. ellen. ß.
4 . . 12 . . 8 : Facit 24
1 2

Anders: Diuideert den tweeden numer 12. met den eersten numer 4. soo comen daer 3. hier mede multipliceert den derden numer 8. soo comen daer oock 24. ß.

ellen. ß. ellen. ß.
4 . . 12 . . 8 : Facit 24
1 3

2. Item/ 9. ℔. costen 15. ß. hoe veel ℔ salmen gheuen voor 60. ß: Staet aldus op den reghel.

ß. ℔. ß.
15 . . 9 . . 60: facit 36. ℔.

Om voorder in desen regel te procederé soo duncket my bequaem wesen te bewijsen / hoe datmen reduceren sal diuersch gelt/ gewichten. etc. in anderen diuerschen ghelde. etc.

16
12
32
16
192

3. Item/eenen ß gelt 12. ₰. hoe veel ₰ doen 16. ß: Multipliceert 16. ß met 12. ₰. soo comender 192. ₰. ende staet aldus op den reghel:

ß. ₰. ß.
1 . . 12 . . 16: Facit 192

4. Item eenen ß ghelt 12. ₰. hoe veel ß doen 216. ₰: Diuideert 216. met 12. so comender 18. ß. en staet aldus op den reghel.

1
19
216(18
122
1

₰. ß. ₰.
12 . . 1 . . 216? facit 18. ß.

5. Itē eenen ß. ghelt 12. ₰. hoe veel ₰. doē 16. ß. 8. ₰? Multipliceert 16. ß met 12. ₰. eñ tottet product addeert die ₰. 8. so comender 200. ₰. eñ staet aldus opdē regel:

ß. ₰.
16 . 8
12
32
168
200. ₰

ß. ₰. ß. ₰.
1 . . 12 . . 16 . . 8? Facit ₰. 200

6. Item/eenen ß ghelt 12. ₰. hoe voel ß doen 212. ₰? Divideert 212. ₰ met 12 ₰/ so comē der 17 ß 8. ₰.

x
x9 (8. ₰
xxx (17 ß
xxx
x

₰. ß. ₰.
12 . . 1 . . 212? facit 17 ß. 8. ₰.

7. Itē een ℔. gelt 20. ß. hoe veel ß doē ℔ 232. ß 15. ₰.— Multipliceert ℔ 232. met 20. ß tottet product addeert die ß 15. so comen daer 4655 ß.

℔. ß. ℔. ß. ß.
1 . . 20 . . 232 . 15? facit 4655

8. Itē/een ℔ ghelt 20. ß eñ eenen ß ghelt 12. ₰. hoe veel doen ℔ 486. ß 18. ₰ 10? Multipliceert ℔ 486 met 20. ß tottet product addeert die 18. ß. soo comender 9738. ß. die multipliceert met 12. ₰/ ende tot het product addeert die 10 ₰. so comēder 116866 ₰.

℔. ß. ₰.
486. 18. 10
20
9738 ß.
12
19476
9738
10
116866: ₰

₰ . . β . . ₰ . β . d
1 . . 20 . . 486 . 18 . 10: facit β 9738 d 10.

β . . d . . β . . d
1 . . 12 . . 9738 . . 10: facit d 116866

9. Item/ een ₰ ghelt 20. β. ende eenen β ghelt 12. d / hoe veel ₰ doen 8679 d? Diuideert 8679. met 12. d. soo comender 723. β. 3 d. die diuideert met 20. β. soo comender ₰. 36. β 3. d 3.

xxx(3 d.
8679 (723. β.
xxxx l. 36
xx

d . . β . . d
12 . . 1 . . 8679: facit β 723 d 3.

β . . ₰ . . β . d
20 . . 1 . . 723. 3: fa. ₰. 36. β 3. d 3.

10. Item/ eenen gulden ghelt 20. stuivers/ hoe veel stuivers doen 496. gl. 16. st.? Multipliceert 496. met 20. totte product addeert die 16. st/ so comender 9936. st.

gl. . st. . gl. . st.
1 . . 20 . . 496 . 16: facit 9936 st.

11. Item/ eenen gulden ghelt 20. st/ ende eene st ghelt 24. corten/ hoe veel corten doen 182 gl. 12. st. 18. corten? Multiplicеert 182. gl. met 20 st/ tot het product addeert die 12. st/ so comender 3652. st/ die multipliceert met 24. corten/ en totter product addeert 18. corten/ soo comender 87666. corten.

gl.	st.	corten.
182.	12.	18

20
3652 st.
24
14608
7304
18
87666 corten.

12. Itẽ eenen gul. gelt 20. st. hoe veel (1
gl. doen 876. st.? Diuideert 876. st. 87:6 st.
met 20. st./ so comender 43. gl. 16. st. 43. gl.

13. Item / reduceert (1
98675. cortẽ in guldens. 1222 (1. cort. (1
Diuideert 98675. corten 98675 (4111:1 st.
met 24. corten / so comen 24444 205. gl.
daer 4111. st. 11. cortẽ. 222
Die 4111. st. diuideert
met 20. st./ so comender 205. gl. 11. st./ so is den
facit/ gl. 205. st. 11. corten 11.

14. Item/ een pont houdt 16. oncen/ hoe veel oncen houden 9. lb. 10. oncen? Multipliceert 9. lb. met 16 oncen/ tot het product addeert die 10 oncen/ soo comender 154 oncen.

lb.	oñ.
9.	10
16	
144	
10	
154 oncen.	

15. Item 16. oncen maken 1. pont/ hoe veel ponden makẽ 374 oncen? Diuideert 374 oncen met 16 oncen/ so comender 23 lb. 6. oncen

2
12 (6 oncen
374 (23. lb.
166
1

16. Item/ een marck houdt 8. oncen/ hoe veel oncen houden 154. m. 3. oñ? Multipliceert 154 marck met 8 oncen tottet product addeert 3 oncẽ/ so comender 1235 oncen.

M.	oñ.
154.	3
8	
1235. oncen.	

17. Item/ een marc houdt 8. oncẽ/ hoe veel marckẽ houdẽ 6189 oñ? Diuideert 6189 oncen met 8. oncen/ so comẽder 773 marcken 5 oncen.

52 (5. oncen
6189 (773 m.
888

18. Item/een marck houdt 8.oncen/ ende een once houdt 20.enghelschen/ hoe veel enghelschen doen 95. marcken/4. oncen/ 17.enghelschen?
Multipliceert 95. marcken met 8 oncen/ tot het product addeert die 4 oncen/soo comender 764 oncen/die multipliceert met 20 enghelschen/ende tottet product addeert die 17. enghelschen/soo comender 15297.enghelschen.

M.	on.	eng.
95.	4.	17
8		
764 oncen		
20		
15297		

19. Item/reduceert 18297.engelschen in marcken. Diuideert 18297.enghelschen met 20 engelschen/ soo comender 914. oncen 17.enghelschen/die 914.oncen/diuideert met 8. oncen/ soo comender 114. marcken 2. oncen.

(1
18297 engelschen
xx (2 oncen
9x4(114 marck.
888

Dus soo is den facit 114.marcken 2.oncen/ 17.enghelschen.

20. Item een marc houdt 12.ß. hoe veel ß. houden 28 marcken 9.ß.? Multipliceert 28.marcken met 12.ß/ tot het product addeert die 9.ß. soo comender 345.ß.

M.	ß.
28.	9
12	
56	
289	
345.ß	

21. Reduceert 548.ß. in marcke. Diuideert 548 met 12.ß. soo comender 45.marcken 8.ß.

x
x6 8.
5x4(8(45. marck.
x22
x

22. Item

22. Item een marck houdt 12.d. eñ eenen d houdt 24.granē/hoe veel granen houden 26. marcken 6.d 15.granē? Multipliceert 26.marckē met 12.d. tottet product addeert 6.d. soo comender 318 d. die multipliceert met 24.d. tottet product addeert die 15.granen/so comender 7647.granen.

```
M.   d.   gr.
26.  6.   15
12
-----------
52
266
-----------
318 d.
24
-----------
1272
636
15
7647.granen.
```

23. Reduceert 5896. granen silvers in marcken. Divideert 5896. gr. met 24.gr. soo comender 245.d. 16.gr. die 245.d.divideert met 12.d.so comēder 20.marcken 5.d. Dus soo is den facit 20 marckē 5.d 16 gr.

```
x
z  (1
xøz gr.   d
589(6(z4(5(20 marck.
z444  xzz
zz    x
```

24. Item/een marc in goude hout 24 caratē/hoe veel caratē houdē 27 marken 21 caraten? Multipliceert 27 marcken met 24 caraten / tot het product addeert 21 caraten/so comender 669 caratē.

```
M.   Car.
27   21
24
--------
108
54
21
--------
669 caraten.
```

25. Re-

25. Reduceert 862. caraten in marcken. Diuideert 862. caraten/ soo comender 35. marcken 22. caraten.

x (2
24 car.
86 (2(45 m.
244
2

56 Item/ een marck in goude houdt 24. caraten/ende eenen carat houdt 12. granē/ hoe veel granen houden 32. marcken 20. caraten 9. granen? Multipliceert 32. marcken met 24 caraten / tot het product addeert die 20 caraten/ so comender 788. caraten / die multipliceert met 12. granen/ tot het product addeert de 9. granen/ soo comender 9465. granen.

M.	car.	gra.
32.	20.	9.

24
128
64
20
788
12
1576
7889
9465 granen.

27. Reduceert 8670. granē gouts in marken. Diuideert 8670 granē met 12 granen/soo comender 722 caraten/die diuideert met 24. caraten/ soo comender 30. m. 2. car. Dus soo is den facit 30. m. 2. car. 6. gr.

x gr.
xxx(6
8670
xxxx
xx

x car.
72(2(30. m.
244
2

28. Item/ een marck fijns filuers houdt 12. ₰. eñ om daer mede te weghen houwet 8. oñ. hoe veel oncen doen ₰ 9? Staet aldus op den reghel:

₰.	oñ.	₰.
12	8	9? facit 6, oncen.

29. Item

29. Item/een marck fijns gouts houdt 24. caraten/ende het marck houdt 8. oncen/ hoe veel oncen doen 18. caraten?

car. — oñ. — car.
24 . . 8 . . 18? facit 6 oncen.

30. Item/ een marck fijns silvers houdt 12 ß. eñ weecht 8 oncen/ hoe veel ß houden 6 oncen?

oñ — ß — oñ.
8 . . 12 . . 6? facit 9. ß.

31. Item/een marck fijns gouts houdt 24 caraten/ende weecht 8 oncen/ hoe veel caraten houden 6 oncen?

oñ.. — car. — oñ.
8. . . 24 . . 6? facit 18. car

Den Reghel van Proportie, oft van dryen in ghebroken ghetalen.

Alhier opereertmen ghelijck in die geheele ghetalen: men multipliceert den tweeden metten derden/het product diuideertmen metten eersten numer/ etc. Exempel:

32. Item $4\frac{1}{2}$ lb. costen ß $86\frac{3}{4}$. hoe veel sullen costen $12\frac{1}{5}$ lb? Antwoort: Reduceert die ghetalen $4\frac{1}{2}$ $86\frac{3}{4}$. $12.\frac{1}{5}$. yegelijc op hem seluen in zijn gebroken/ eñ daer sullen comen $\frac{9}{2}$. $\frac{347}{4}$. $\frac{61}{5}$. Nu multipliceert die nomers 5. met 4. inden telder 9. ende daer sullen comen 180. voor den deylder. Daer nae soo multiceert die telders 61. ende 347. metten nommer 2. soo comender 42334. die diuideert met 180. ende daer sullen comen $235\frac{17}{90}$. ß. oft 19. lb. $7\frac{17}{90}$. ß.

ℳ.   ℔.   ℳ.

$4\frac{1}{2}$ . . $86\frac{3}{4}$ . . $12\frac{1}{5}$

180		694	
$\frac{9}{2}$	✕	$\frac{347}{4}$	—— $\frac{61}{5}$
		20	

694   34
61   269

694   4223(34(235$\frac{34}{180}$ | $\frac{17}{90}$ ℔.
4164   18880

42334   18

Sijn die nommers malcanderen ghelijc/ soo salmen die geheele ghetalen breken/ ende den eersten nõmer noch eens multipliceren metten denominateur/ eñ settẽ dan die drij getalen op den reghel/ opererende na den reghel in geheelen ghetalen.

33. Itẽ $6\frac{1}{2}$. ellen costen $14\frac{1}{2}$ ℔. wat costen $15\frac{1}{2}$. ellen? Die ghetalen breect/ soo comender 13. 29. 31. die 13. multipliceert metten denominateur 2. so comender 26.

26 . . 29 . . 31? Facit $34\frac{15}{26}$ ℔.

Oft aldus:

52		58	
$\frac{13}{2}$	✕	$\frac{29}{2}$	—— $\frac{31}{2}$

58
31 — 2 (30
58 — 1798 (34 $\frac{30}{52}$. $\frac{15}{26}$. ₰.
174 — 522
1798 — 5

34. Item/een ℔ cost 15. ₰. wat costen 26½. ℔?

℔. ₰. ℔
1 . . 15 . . 26½

53
15
265
53
xx(1
795) 397½. ₰.
222 Facit.

2
1 ╳ 15 —— 53
1 1 —— 2

35. Item/5. ℔ costen 24. ₰. wat costen 39¾. ℔?

20 3816
5 ╳ 24 —— 159 facit ₰ 190⅘.
1 1 —— 4

36. Item/9½. ℔ costen 12. ß. wat costẽ 45⅔. ℔.

57 24
19 ╳ 12 —— 137
2 1 —— 3

137 (3
24 48
548 73(9
274 3288 (57 $\frac{39}{57}$ | $\frac{13}{19}$. ß.
3288 577
5

Sommighe reductien van ghelde, ghevvichten. etc. in anderen meerderen: al by desen reghel.

37. Item/een ß. gelt 12 ₰/hoe veel ₰ doen $\frac{2}{3}$ ß? Multipliceert 12 ₰ metten telder 2. het product deylt metten nommer 3/ ende daer sullen comen 8 ₰. alsoo veel doen $\frac{2}{3}$ ß.

38. Item/een ß. gelt 12 ₰. hoe veel ß. doen 9 ₰? Deylt 9 ₰ met 12 ₰/ so comender $\frac{9}{12}$. ß. oft $\frac{3}{4}$. ß.

39. Itẽ/een lb. gelt 20 ß. eñ eenen ß. 12 ₰/ hoe veel lb. doen ß. 13 ß 4? Reduceert (byder 5 desers) die ß. 13 ₰ 4. in ₰ 160 ende deyltse met 240 ₰/ (want 20 ß. gereduceert in ₰/ maken byder 3. so veel ₰ 240. voor die weerde eens lb.) eñ so comẽder $\frac{160}{240}$ lb. oft $\frac{2}{3}$ lb.

40. Item een lb. gelt 20 ß. eñ eenẽ ß. 12 ₰. hoe veel ß. doen $\frac{7}{8}$ lb? Multipliceert $\frac{7}{8}$ met 20 ß. soo comender 17½ ß. Om dẽ ½ ß. te reduceren in ₰. multipliceert 12 ₰ metten ½ ß. soo comender 6 ₰. Aldus so doen $\frac{7}{8}$ lb. so veel als 17 ß. 6. ₰.

41. Item reduceert 15 ß. in lb. Diuideert 15. ß. met 20 ß. so comender $\frac{15}{20}$ lb. oft $\frac{3}{4}$ lb.

42. Reduceert $\frac{2}{3}$ guldens in stuuers. Multipliceert $\frac{2}{3}$ gl. met 20 st. die producerẽ 13$\frac{1}{3}$ st. Om $\frac{1}{3}$ st. te reduceren in drymiten/ multipliceert $\frac{1}{3}$ st. met 24 drymiten/ soo producerender 8 corten oft drymiten. Aldus is $\frac{2}{3}$ gl. so veel als 13 st. 8 drymyten.

43. Reduceert 15 st. in gl. Diuideert 15 st.

met

met 20. st. so comender $\frac{15}{20}$ gl. oft $\frac{3}{4}$ gl.

44. Reduceert 16 st. 18 cort. in gl. Die 16 st. 18 cort. reduceert (vnder 11.) in 402 cort. die ghedeylt met 480 cort. comen $\frac{402}{480}$ gl. oft $\frac{67}{80}$ gl.

45. Wat gedeelte is $\frac{3}{4}$ ß. van 3 ß? Diuideert $\frac{3}{4}$ ß. met 3 ß/ so comender $\frac{3}{12}$ oft $\frac{1}{4}$.

46. Wat gedeelte is $\frac{2}{3}$ ß. vã een lb? Diuideert $\frac{2}{3}$ ß. met 20 ß. so comender $\frac{2}{60}$. oft $\frac{1}{30}$.

47. Wat gedeelte is $\frac{2}{3}$ vã $9\frac{1}{2}$? Diuideert $\frac{2}{3}$ met $9\frac{1}{2}$. comen $\frac{4}{57}$.

48. Wat gedeelte is $\frac{2}{3}$ lb. van 12 oncen? Eerstelijck reduceert die 12 oncen in lb. deylende 12 oncẽ met 16 oncen/ so comender $\frac{12}{16}$ oft $\frac{3}{4}$ lb. daer mede deylt $\frac{2}{3}$ lb. so comender $\frac{8}{9}$. Anders.

Reduceert $\frac{2}{3}$ lb. in oncen/ multipliceerende $\frac{2}{3}$ met 16/ eñ daer comen $10\frac{2}{3}$ oncen/ waer mede dat deylt die 12 oncen/ eñ daer comen oock $\frac{8}{9}$.

49. Jtem $12\frac{1}{5}$ lb. costen ß. 19 ₰ $7\frac{17}{90}$. wat costen $4\frac{1}{2}$ lb?

	ß. ₰.	
	19. $7\frac{17}{90}$	
lb.	12	lb.
$12\frac{1}{5}$ . .	$235\frac{17}{90}$ ₰	. . $4\frac{1}{2}$

Vnder. 32. so comender $86\frac{3}{4}$ ₰. oft ß. 7 ₰ $2\frac{3}{4}$.

50. Jtem/ 6 ellen costen ß. 21 ₰ 4. wat costen $16\frac{1}{2}$ ellen?

	ß. ₰	
	21. 4	
ellen.	12	ellen.
6 . .	256 ₰	. . $16\frac{1}{2}$

Vnder. 35. so comender ₰ 704. oft ß. 58 ₰ 8.

51. Jtem $7\frac{2}{3}$ lb. cost 2 ß. wat costen 6 lb?

6 36 x

$\frac{2}{3}$ $\frac{6}{2}$ —— $\frac{6}{1}$ —— 1 36(18. ß.

1 22

52. Item/ 8 lb. costen 9. ß. wat costen $\frac{1}{4}$ lb? facit $\frac{9}{32}$. ß oft $3\frac{3}{8}$ ₰ oft ₰ 3 corten $4\frac{1}{2}$.

53. Item/ 12 lb. costen $15\frac{3}{4}$. ß. wat costen $\frac{1}{8}$ £? facit ₰ $1\frac{21}{32}$.

54. Item/ $12\frac{1}{2}$ lb. costen 16 ß $3\frac{1}{2}$ ₰. wat costen $\frac{3}{4}$ lb? facit ₰ $11\frac{73}{100}$.

55. Itē/ $39\frac{3}{4}$ lb. costē £. 12. ß. 19. ₰ $6\frac{2}{3}$. wat costen $56\frac{2}{5}$ lb? facit £. 18. ß. 9. ₰. $6\frac{2318}{2385}$.

56. Item/ $45\frac{5}{6}$ lb. costen £. 15. ß. 8. ₰. $9\frac{3}{4}$. wat costen $12\frac{1}{2}$. oncen?

	£.	ß.	₰
	15.	8.	$9\frac{3}{4}$
	20		
$45\frac{5}{6}$.	308	ß.	
16	12		
$733\frac{1}{3}$ . .	$3705\frac{3}{4}$ . .	$12\frac{1}{2}$.	

Gyder 33. comen ß. 5. ₰. $3\frac{117}{704}$.

Die Practijcke op den Regel van Proportie.

57. Item/ een elle cost 6 ß. 8 ₰. wat costen 30 ellen? Antwoort : Multipliceert 30 met 6 ß. comen 180 ß. voorts soect wat gedeelte die 8. ₰. zijn van eenen ß. eñ sal wesen (byder 38.) $\frac{2}{3}$ ß. Dus neempt $\frac{1}{3}$ van 30. dat is/ multipliceert $\frac{1}{3}$ met 30. so co-

so comender 10. ß. eñ mits datter zijn ⅔. daerom salmẽ dese 10. ß. adderen tweemaels tot die 180. ß. ende daer sullen comen 200. ß. die ghereduceert tot ₰. comen ₰. 10.

30
6.8
180
10
10
20|0

facit ₰. 10.—.—

Anders: Verdeylt die ₰ 8 in 6. eñ 2. Nu soo is 6 ₰ ½. ß. daerom neemt die ½ van 30. comen 15. ß. Voorts so is 2. ₰. van die 6 ₰ ⅓. eñ mids dat ghesproten is tot ₰. 6. 15 ß. so moetmen ⅓. nemen van die 15 ß. eñ daer comen 5 ß. die addeert tot 15 ß. eñ 180 ß. soo comender oock 200. ß. oft ₰. 10.—.—

	30
	6.8
	180
6 ₰.	15
2 ₰.	5
	20|0

facit ₰. 10.—.—

Anders: Eerstelijck doet als voren: taenmercken so ist / als dat 2 ₰. is ⅙ ß. daerom neemt ⅙ van 30. soo sullender comen 5. ß. die ghelijck bouen addeert. etc.

Anders: Reduceert die ß. 6. ₰. 8, in L. comen (byder 39.) ⅓. L. dus neemt ⅓. van 30. so comender oock L. 10.—.—.

	30
6.8	⅓

facit L. 10.—.—

Anders: Reduceert die 30 inde qualiteyt van ₰. eñ daer comen ₰. 1. 10.—. Nu multipliceert 6 met 1 L. comen L. 6. voorts so is 10 ß. ½. L. dus neemt die ½ van 6. comen L. 3. Dit ghedaen zijnde / verdeylt die selfste 30 inde qualiteyt van ß. comen

 2 ß. 6.

2 ß 6 ₰: Multipliceert die 8 ₰ met 2 ß. comen 16 ß. die 6 ₰ zijn ½ ß. daerom neemt die ½ van 8 ₰. comen 4 ß. Addeert tsamen die ₶. 6. ₶. 3. 16. ß. en 4 ß. so comender oock ₶. 10. —. —.

ellen.	ß.	₰.	ellen.
1	6.	8	30
			₶. x. xø. —
			z. 6.

₶.	1.	6. —. —
ß.	10.	3. —. —
ß.	2.	—. 16. —
₰.	6.	—. 4. —

Facit ₶. 10. —. —

Anders: Laet wesen die 30 ellen also veel ß. die makē ₶. 1. 10. —. Multipliceert die 6 ß. met ₶. 1 so comender ₶. 6. Nu die 10 ß. maken ½ ₶. dus neemt die ½ van 6 / en daer comen 3 ₶. Voorts soo verdeelt die 8 ₰. tuwen goetduncken in ₰. 4. en 4 groot. en is veghelijck ⅓ ß. daerom soo neemt ⅓ ß. van 30 / ende sullen comen 10 ß. die sedt tweemaels. etc.

ellen.	ß.	₰.	ellen.
1.	6.	8.	30
			₶. x. xø. —

₶.	1.	₶. 6. —. —
ß	10.	3. —. —
₰	4.	—. 10. —
₰	4.	—. 10. —

Facit ₶. 10. —. —

58. Item

58. Item/ een lb. cost 2 ₰. wat sal costen een hondert?

100
₰. 2. . | . 6 . $\frac{1}{6}$ . . .

Facit ß. 16. ₰. 8.

59. Item/ een lb. cost ß. 6 ₰ 10. wat sal costen 126 lb.

126
6. 10
756. —
6 ₰. 63. — die $\frac{1}{2}$ van 126
3 ₰. 31. 6 die $\frac{1}{2}$ van 63
1 ₰. 10. 6 het $\frac{1}{3}$ van 31. 6
86:1. —
Facit ℔. 43. 1. —

Anders: 126
6. 10
756
6 ₰. 63 die $\frac{1}{2}$ } van 126
4 ₰. 42 het $\frac{1}{3}$ }
86:1. —
Facit ℔. 43. 1. —

Anders.

1. ß 6. ₰ 10. . 126
6. ß. 8. ₰. ℔. 42. —. —. is $\frac{1}{3}$ van 126
2. ₰. 1. 1. —
Facit ℔. 43. 1. —

Anders.

ß. ₰.
1 . . 6. 10 . . 12. 6
℔. 6. ß. 6. ℔. 6. ß. 6

℔ 36.—.—	} van {	6 ℔	} met {	6 ß.
5.—.—		6 ℔		10 ₰.
1.16.—		6 ß		6 ß.
—.5.—		6 ß		10 ₰.

Facit ℔ 43. 1.—

60. Item/ een ℔ cost ℔ 3.18.9. wat costen 132 ℔?

℔. ß. ₰.
1 . . 3. 18.9 . . 132
3. 18.9.

	396.—			
10 ß.	66.—	} is { $\frac{1}{2}$	} van {	132
5 ß.	33.—	$\frac{1}{2}$		66
2 ß.	13.4	$\frac{1}{5}$		66
1 ß.	6.12	$\frac{1}{2}$		13.4
6 ₰.	3.6	$\frac{1}{2}$		6.12
3 ₰.	1.13	$\frac{1}{2}$		3.6

Facit ℔ 519.16.—

Anders.

℔. ß. ₰.
1 . . 3. 18. 9 . . 132
3. 18. 9.

		396.—			
18. ß. 9. ₰.	8	66.—	} is { $\frac{1}{2}$	} van {	132
is ℔ $\frac{15}{16}$.	4	33.—	$\frac{1}{2}$		66
	2	16.10	$\frac{1}{2}$		33
	1	8.5	$\frac{1}{2}$		16.10

Facit ℔. 519. 15

Anders.

gl. ß. ₰.

1. . 3. 18. 9 . . 132

gl. 6.12. 3

	208.—.—	396.—.—
	9.—.—	108.—.—
132	1.16.—	9.—.—
lb.6.12—	4.10:—	1.16.—
lb.—11—	—.9.—	4.10.—
		—.9.—
	Facit gl	519.15.—

61. Item/ een lb. cost gl.4.ß 16.₰ 8. wat costen 198 lb. 10 oncen?

lb.	gl. ß ₰	lb. oñ
1	. . 4. 16. 8 . .	198. 10
		4 16. 8
		792. —. —
	10 ß.—	99. —. —
	6 ß.8 ₰	66. —. —
	8 oñ.	2. 8. 4
	2 oñ.	—. 12. 1
	Facit gl.	960. —. 5.

62. Item/ een lb. cost gl.2.ß 15 ₰ 10¼. wat costen 104 lb. 8 oñ?

lb.

lb. ℔. ß. d. lb. on.
1 . . 2. 15. 10¼ . . 104. 8

2. 15. 10¼

208. —. —
— 10 ß. 52. —. —
—.—. 5 ß. 26. —. —
—.—. 6 d. 2. 12. —
—.—. 3 d. 1. 6. —
—. 1 d. —. 8. 8
— ¼ d. —. 2. 2
— 8. on. 1. 7. 11⅛

Facit ℔. 291. 16. 9⅛

63. Item/een lb. cost 7 ß. 9½ d. hoe veel sullen costen 104. lb. 10¼. on.

lb. ß. d. lb. on.
1 . . 7. 9½ . . 104. 10¼

7. 9½

728. —
6 d. 52. —
3 d. 26. —
½ d. 4. 4
8 on. 3. 10. 9
2 on. —. 11. 8. 3
¼ on. —. 1. 5. 6⅜

81: 5. 3. 10. 9⅜

Facit ℔. 40. 15. 3. etc.

64. Item/een hondert cost 45 ß. 9½ d. wat costen 720?

	ß.	₰		
100	. .	45.	$9\frac{1}{2}$	. . 720
				45. $9\frac{1}{2}$
				3600
				2880
6 ₰				360
3 ₰				180
$\frac{1}{2}$ ₰				30
				32: 9.70

Facit ₶ 16.9. $8\frac{2}{5}$

65. Item/ 15. ellen costen ß 6. ₰ 8. wat costẽ 49 ellen? Antwoort: Verdeylt die 49 alsoo/ dat het eerste deel sij dobbel teghen die 15 ellen/ te weten/ in 30. die reste oock ten bequaemsten in 15. 3. 1.

Nu om dat 30. is dobbel tegen die 15 ellen/ so sal men die ß 6. ₰ 8. dobbeleren/ so comender ß 13. ₰ 4. Voorts so is 15 inde tellinghe gelijck die 15 ellẽ/ oft het is die helft van 30/ soo salmen die ß 6. ₰ 8. (die welcke oock zijn die helft van ß 13. ₰ 4.) stellen onder die ß 13. ₰ 4. Voorder soo isser taenmerken/ dat het deel 3. is van 15 het $\frac{1}{5}$. daerom soo neẽt $\frac{1}{5}$ van die getalen ghesproten wt 15/ te weten/ van ß 6. ₰ 8/ soo comender ß 1. ₰ 4. Opt leste soo isser taenmercken/ dat het deel 1. is van 3 het $\frac{1}{3}$. Dus neemt $\frac{1}{3}$ van die ghetalen ghesproten wt 3. te weten van ß 1. ₰ 4. soo comender $5\frac{1}{3}$ ₰. alle dese deelen/ ß 13. ₰ 4 | ß 6. ₰ 8. | ß 1. ₰ 4 | $5\frac{1}{3}$ ₰/ te samẽ addeert/ soo comender ß 21. ₰ $9\frac{1}{3}$/ alsoo veel costen die 49 ellen.

ellen

ellen.	ß. ₰.	ellen.
15	.. 6. 8 ..	49
	13. 4	30
	6. 8	15
	1. 4	3
	—. $5\frac{1}{3}$	1
	Facit ß 21.$9\frac{1}{3}$	

Anders: Deylt 49 met 15/ soo comender $3\frac{4}{15}$. Dus eerstelijc so multipliceert ß 6. ₰ 8. met die 3. eñ daer sullen comen ß 20. ₰ —. Ten anderen soo verdeylt die $\frac{4}{15}$ in bequame ghebrokenen/ als in $\frac{3}{15}$. eñ $\frac{1}{15}$. die $\frac{3}{15}$ gheabbreuieert is $\frac{1}{5}$/ daerom soo neemt $\frac{1}{5}$ van ß 6. ₰ 8; soo comē daer ß 1. ₰ 4. Ten derden so isser taenmercken/ dat $\frac{1}{15}$ van $\frac{3}{15}$ is $\frac{1}{3}$. nu het getal dat gesprotē is vut die $\frac{3}{15}$ is ß 1. ₰ 4. dus neemt hier van $\frac{1}{3}$/ ende soo comender ß —. ₰ $5\frac{1}{3}$. Ten lestē die ß 20. ₰ —. | ß — 1. ₰ 4. | ß. — 5. $\frac{1}{3}$. addeert te samen/ soo comender oock ß 21. ₰ $9\frac{1}{3}$.

ellen.	ß. ₰.	
15	.. 6. 8 ..	49
1	$3\frac{4}{15}$	$3\frac{4}{15}$
	ß 20. —	
	1. 4	
$\frac{4}{15}\left\{\begin{matrix}3\\1\end{matrix}\right.$	—. $5\frac{1}{3}$	
	Facit ß 21. $9\frac{1}{3}$	

66. Item/ 24. ellen costen ₰. 5. ß 4. ₰ 2. wat costen $65\frac{1}{2}$ ellen?

ellen. ℔. ß. ₰.

24 . . 5. 4. 2 . . 65½

10. 8. 4. 48
2. 12. 1 12
—. 17. 4. 4 4
—. 4. 4. 1 1
—. 2. 2. — ½ ½

Facit ℔ 14. 4. 3. 5½

69. Soo 29 ½ ellen costen ℔ 6. 14. 3. wat sullen costen 118. ellen?

ellen. ℔. ß. ₰.

29½ . . 6. 14. 3. . . 118

13. 8. 6. 59
13 8. 6. 59

Facit ℔ 26. 17. —

70. So 24⅔ ellen costen ℔ 6. 10. 9. wat sullē costen 18½ ellen? Reduceert die 24⅔ ende 18½ in hun ghebroken/soo comender 74/3 ende 37/2. Multipliceert 74 met 2/ende 37 met 3/ soo comen daer 148. eñ 111. Dus segt aldus:

℔. ß. ₰.

148 . 6. 10 9 . . 111

3. 5. 4. 6 74
1. 12. 8. 3 37

Facit ℔ 4. 18. —. 9

Rekeninge van Siluer ende Gout.

HEt Goudt ende Siluer weechtmen tot Antwerpen met Troys ghewichte / als met Marcken

Marcken/oncen/enghelschen/azen. Item 8 oncen maken een marck/ 20 engelschen zijn een once/ 32 azen zijn een engelsche/ oft 16 deuskens/oft 8 tropkens/oft 4.vierlinghen. Eenen vierlinck is 8.azen/ een tropken is 2 deuskens/een deusken is 2.azen.

Men proeft het Goudt met Marcken/caraten/granen. Een marck fijn gout is 24.caraten. Een carat is 12.granen.

Het Siluer proeftmen met Marcken / penninghen/granen. Een marck fijn siluers houdt 12.₰ Eenen ₰ houdt 24.granen.

Item / een graen in Goudt weecht soo veel als een graen in Siluer. Ende wat minder dan granen zijn/ heb ick wtghedeylt met douſynen/ douſynen van douſynen/etc. om te schouwene die groote fractie van ghetalen. Te weten/ 12 douſynen maken een graen/ 12 douſynen van douſynen maken een douſyn/etc.

71. Item/ soo een marck fijns Siluers cost ß. 44. wat costen 36 marcken.5 oncen?

	M.	oñ.
	36.	5
	44.	
	144.	—
	144.	—
4 oñ.	22.	—
1 oñ.	5.	6
	161: 1.	6
Facit ℔, 80, 11, 6		

	M.	oñ.	
	36.	5	
	2.	4	
	72.	—.	—
4 ß	7.	4.	—
4 oñ.	1.	2.	—
1 oñ.	— .	5.	6
Facit ℔ 80, 11, 6			

72. Item

72. Item/ soo een marck fijns silvers cost ß 45. ₰ 6/ wat costen 54 marken. 4 oncen?

M. oñ.	M. oñ.
54. 4	54. 4.
45. 6	2. 5. 6
270. —	108. —. —
216. —	4 ß. 10. 16. —
6 ₰ 27. —	1 ß. 2. 14. —
4 oñ. 22. 9	6 ₰ 1. 7. —
2479. 9	oñ. 1. 2. 9
Facit ℔ 123. 19. 9	Facit ℔ 123. 19. 9

73. Soo een marck fijn Silvers cost ß 44. ₰ 9. wat costen 18 marken 6 oncen/ 10 engelschen?

M. oñ. eng.	M. oñ. eng.
18. 6. 10	18. 6. 10
44. 9.	2. 4. 9
72. —. —	36. —. —
6 ₰ 729. —. —	4 ß. 3. 12. —
3 ₰ 4. 6. —	6 ₰ — 9. —
4 oñ. 22. 4. 6	3 ₰. —. 4. 6
2 oñ. 11. 2. 3	4 oñ. 1. 2. 4. 6
10 eng. 2. 9. 6. 9	2 oñ. —. 11. 2. 3
841 10. 3. 9	10 eng. —. 2. 9. 6. 9
Facit ℔ 42. 1. 10. 3. 9	Facit ℔ 42. 1. 10. 3. 9

74. Soo een marck billions hout ₰ 9. alloys/ hoe veel alloys houden 28 marcken 6 oncen 14 eng.

M.

M. on. eng.	M. on. eng.
28. 6 14	28 . 6 . 14
9	9
252	6 ℔. 14. —. —
4.on. 4. 12. —	3 ℔. 7. —. —
2.on. 2. 6. —	4 on.— . 4. 12
10.eng.—. 13. 6	2 on.— . 2. 6
4.eng.—. 5. 4⅘	10 en.—. —. 13. 6
℔ 259. 12. 10⅘	4 eng.—. —. 5. 4⅘
fa.m.21 ℔.7.g.12.10⅘	facit M. 21.7.12.10⅘

75. Soo een marck billions houdt ℔ 9. gr. 18. hoe veel alloys houden marcken 42, oncen 5?

M. on.	M. on.
42. 5	42. 5
9. 18	9. 18
378. —	6 ℔ 21. —.—
12 gr. 21. —	3 ℔. 10. 6.—
6 gr. 10. 12	12 gr. 1. 9.—
4 on. 4. 21	6.gr. — . 10. 12
1 on. 1. 5¼	4 on. — . 4. 21
℔.415.g.14¼	1 on. — . 1. 5¼
Facit M. 34.℔ 7.g.14¼	facit M.34.℔ 7.g.14¼

76. Soo een marck billions houdt ℔ 9. granen 20. alloys/hoe veel alloys houden marcken 36. oncen 7. enghelschen 18?

M.

M. oñ. eng.		M. oñ. eng.	
	36. 7. 18		36. 7. 18
	9. 20.		9. 20.
	324. —	6 ℔	18.—.—
12 gr.	18. —	3	9.—.—
8	12. —	12 gr.	1. 6.—
4 oñ.	4. 22	8	1.—.—
2	2. 11	4 oñ.	—. 4. 22
1	1. 5. 6	2	—. 2. 11
10 eng.	—. 14. 9	1	—. 1. 5. 6
4	—. 5. 10 4/5	10 eng.	—.—. 14. 9
4	—. 5. 10 4/5	4	—.—. 5. 10 4/5
	℔ 363. 17.— 3/5	4	—.—. 5. 10 4/5
Fa.m. 30. ℔ 3. g. 17 -- 3/5		Fa.m. 30. ℔ 3. gr. 17 — 3/5	

77. So donce gouts cost ß 58. ℔. 10½. hoe veel sullen costen oncen 10. engelschen 16?

oñ. eng.		oñ. eng.	
	10. 16		10. 16
	58. 10½		2. 18. 10½.
	580. —		20.—.—
6 ℔	5. —	10 ß	5.—.—
3	2. 6	4	2.—.—
1	—. 10	4	2.—.—
½	—. 5	8 ℔	—. 6. 8
10 eng.	29. 5. 3	2	—. 1. 8
5	14. 8. 7. 6	½	—.—. 5
1	2. 11. 3. 10 4/5	10 eng.	1. 9. 5. 3
	63: 5. 10. 2. 4 4/5	5	—. 14. 8. 7. 6
fa. ℔. 31. ß. 15 ℔ 10, 2. 4 4/5		1	—. 2. 11. 3. 10 4/5
		Fa. W. 31, 15. 10, 2. 4 4/5	

78. Soo een marck gouts cost ℔ 23. 16. 9. hoe veel sullen costen 24 marcken/ 6 oncen/ 18 enghelschen?

	M.	oncen.	engel.			
	24.	6.	18			
	23.	16.	9			
	72					
	48					
10 ß.	12					
5	6					
1	1.	4				
6 d	—.	12				
3	—.	6				
4 oñ.	11.	18.	4.	6		
2	5.	19.	2.	3		
10 eng.	1.	9.	9.	6.	9	
5	—.	14.	10.	9.	4.	6
2	—.	5.	11.	6.	1.	$9\frac{3}{5}$
1	—.	2.	11.	9.	—.	$10\frac{4}{5}$

Facit ℔ 592. 13. 2. 4. 4. $2\frac{2}{5}$.

79. So een marck gouts houdt fijn 23 caraten/ hoe veel fijns sullen houden marcken 39 oncen 4 enghelschen 10?

M.

M. oñ. eng.	
	39. 4. 10
	23
	117
	78
4 oñ.	11. 6
10 eng.	1. 5¼
	909. 11¼
Fa. m. 37. ca. 21. g. 11¼	

	M.	oñ.	eng.
	39.	4.	10
	23		
12 ca.	19.	12.	—
6	9.	18.	—
3	4.	21.	—
2	3.	6.	—
4 oñ.	—.	11.	6
10 eng.	—.	1.	5¼
Fac. m. 37.	21.	1.	1¼

80. Soo een marck gouts houdt fijn 23 ca. 8 gr. hoe veel fijns houden marcken 49 oncen 7?

	M.	oñ.
	49.	7
	23.	8
	147	
	98	
4 gr.	16.	4
4	16.	4
4 oñ.	11.	10
2	5.	11
1	2.	11½
	1180.	4½
Facit m. 49. ca. 4. gr. 4½		

	M.	oñ.	
	49.	7	
	23.	8	
12 car.	24.	12.	—
6	12.	6.	—
3	6.	3.	—
2	4.	2.	—
8 gr.	1.	8.	8
4 oñ.	—.	11.	10
2	—.	5.	11
1	—.	2.	11½
Facit M. 49. 4. 4½			

81. So een marck gouts houdt fijn caraten 23. granen 10½. hoe veel fijns houden marckē 33. on-cen 5. engelschen 15.

	M. oñ. eng.
	33. 5. 15
	23. 10½
	99
	66. —
6 gr.	16. 6
3	8. 3
1	2. 9
½	1. 4. 6
4 oñ.	1.11. 3
1	2.11. 9. 9
10 eng.	1. 5.10.10.6
5	—. 8.11. 5.3
	805. —. 5. —. 9
sa. M.	33. c. 13. g. 5. 9.

	M. oñ. eng.
	33. 5. 15
	23. 10½
12 ca.	16. 12. —
6	8. 6. —
4	5. 12. —
1	1. 9. —
6 gr	—. 16. 6
3	—. 8. 3
1	—. 2. 9
½	—. 1. 4. 6
4 oñ.	—. 11.11. 3
1	—. 2.11.9. 9
10 en.	—. 1.5.10.10.6
5	—.—.8.11. 5.3
sa. M.	33.13.—.5.—.9

82. Item/een carat gouts voor ß. 19. ₰. 4. hoe comen 8 marcken 8 caraten 9 granen? Die 8 marc-ken reduceert in caraten 192. hier toe addeert die 8 caraten/ so comender 200 caraten. Nu weret na den reghel.

Car

Car.	gr.
200.	9
19.	4
3800	
4 ₰ 66.	8
6 gr. 9.	8
3 4.	10
388:1.	2

Facit ₰. 194. ß. 1. ₰ 2

	Car.	gr.
	200.	9
	19.	4
10 ß.	100.—.—	
5	50.—.—	
4	40.—.—	
4 ₰	3. 6. 8	
6 gr.	—. 9. 8	
3	—. 4. 10	

Facit ₰. 194. ß. 1. ₰ 2

83. Soo een marck billions houdet 15 loten/ 3 quinten/ 2 ₰/ van alloy/ hoe veel houden 36 marcken/ 10 loten/ 3 quinten/ 2 ₰.

	M. lot. q. ₰
	36. 10. 3. 2
	15. 3. 2
8 lot.	18. 5. 1. 3
4	9. 2. 2. 3. 2
2	4. 9. 1. 1. 3
1	2. 4. 2. 2. 3. 2
2 q	1. 2. 1. 1. 1. 3
1	—. 9. —. 2. 2. 3. 2
2 ₰	—. 4. 2. 1. 1. 1. 3

Facit M. 36. 6. 1. —. 2. 2. 1

84. Soo een marck fijns filuers cost 45 ß. 8 ₰. wat sullen costen marcken 57 oncen 2 engelschen 14 billions te ₰ 11 granen 18 van alloy? Eerstelijc soect hoe veel fijns dat houden marcken 57 oncen 2/ engelschen 14. te ₰ 11 granen 18 van alloye: ende men sal vinden (byder 76) marcken 56

M.	on̄.	eng.	
28.	6	14	
9			
252			
4.on̄.	4.	12.	—
2.on̄.	2.	6.	—
10.eng.	—.	13.	6
4.eng.	—.	5.	$4\frac{4}{5}$
℔ 259.	12.	$10\frac{4}{5}$	

fa.m.21 ℔.7.g.12.$10\frac{4}{5}$

	M.	on̄.	eng.
	28.	6.	14
	9		
6 ℔.	14.	—.	—
3 ℔.	7.	—.	—
4 on̄.	—.	4.	12
2 on̄.	—.	2.	6
10 en.	—.	—.	13. 6
4 eng.	—.	—.	5. $4\frac{4}{5}$

facit M. 21.7.12.$10\frac{4}{5}$

75. Soo een marck billions houdt ℔ 9. gr. 18. hoe veel alloys houden marcken 42. oncen 5?

	M.	on̄.
	42.	5
	9.	18
	378.	—
12 gr.	21.	—
6 gr.	10.	12
4 on̄.	4.	21
1 on̄.	1.	$5\frac{1}{4}$
	℔.415.g.	$14\frac{1}{4}$

Facit M.34.℔7.g.$14\frac{1}{4}$

	M.	on̄.	
	42.	5	
	9.	18	
6 ℔	21.	—.—	
3 ℔.	10.	6.—	
12 gr.	1.	9.—	
6.gr.	—.	10.	12
4 on̄.	—.	4.	21
1 on̄.	—.	1.	$5\frac{1}{4}$

facit M.34.℔7.g.$14\frac{1}{4}$

76. Soo een marck billions houdt ℔ 9. granen 20. alloys/hoe veel alloys houden marcken 36. oncen 7. enghelschen 18?

M.

	M. oñ. eng.
	36. 7. 18
	9. 20.
	324. —
12 gr.	18. —
8	12. —
4 oñ.	4. 22
2	2. 11
1	1. 5. 6
10 eng.	—. 14. 9
4	—. 5. 10$\frac{4}{5}$
4	—. 5. 10$\frac{4}{5}$
	℔ 363. 17. —$\frac{3}{5}$

Fa. m. 30. ℔ 3. g. 17 -- $\frac{3}{5}$

	M. oñ. eng.
	36. 7. 18
	9. 20.
6 ℔	18. —. —
3	9. —. —
12 gr.	1. 6. —
8	1. —. —
4 oñ.	—. 4. 22
2	—. 2. 11
1	—. 1. 5. 6
10 eng.	—. —. 14. 9
4	—. —. 5. 10$\frac{4}{5}$
4	—. —. 5. 10$\frac{4}{5}$

Fa. m. 30. ℔ 3. gr. 17 — $\frac{3}{5}$

77. So donce gouts cost ß 58. ℔. 10½. hoe veel sullen costen oncen 10. engelschen 16?

	oñ. eng.
	10. 16
	58. 10½
	580. —
6 ℔	5. —
3	2. 6
1	—. 10
½	—. 5
10 eng.	29. 5. 3
5	14. 8. 7. 6
1	2. 11. 3. 10$\frac{4}{5}$
	63: 5. 10. 2. 4$\frac{4}{5}$

fa. L. 31. ß. 15 ℔ 10, 2. 4$\frac{4}{5}$

	oñ. eng.
	10. 16
	2. 18. 10½.
	20. —. —
10 ß	5. —. —
4	2. —. —
4	2. —. —
8 ℔	—. 6. 8
2	—. 1. 8
½	—. —. 5
10 eng.	1. 9. 5. 3
5	—. 14. 8. 7. 6
1	—. 2. 11. 3. 10$\frac{4}{5}$

Fa. L. 31. 15. 10. 2. 4$\frac{4}{5}$

78. Soo een marck gouts cost ℔ 23. 16. 9. hoe veel sullen costen 24 marcken/ 6 oncen/ 18 enghelschen?

	M.	oncen.	engel.			
	24.	6.	18			
	23.	16.	9			
	72					
	48					
10 ß.	12					
5	6					
1	1.	4				
6 ₰	—.	12				
3	—.	6				
4 on.	11.	18.	4.	6		
2	5.	19.	2.	3		
10 eng.	1.	9.	9.	6.	9	
5	—.	14.	10.	9.	4.	6
2	—.	5.	11.	6.	1.	$9\frac{3}{5}$
1	—.	2.	11.	9.	—.	$10\frac{4}{5}$

Facit ℔ 592. 13. 2. 4. 4. $2\frac{2}{5}$.

79. So een marck gouts houdt fijn 23 caraten/ hoe veel fijns sullen houden marcken 39 oncen 4 enghelschen 10?

M.

M.	oñ.	eng.
39.	4.	10
23		
117		
78		
4 oñ.	11.	6
10 eng.	1.	5¼
909.	11¼	

Fa. m. 37. ca. 21. g. 11¼

	M.	oñ.	eng.
	39.	4.	10
	23		
12 ca.	19.	12.	—
6	9.	18.	—
3	4.	21.	—
2	3.	6.	—
4 oñ.	—.	11.	6
10 eng.	—.	1.	5¼

Fac. m. 37. 21. 11¼

80. Soo een marck gouts houdt fijn 23 ca. 8 gr. hoe veel fijns houden marcken 49 oncen 7?

	M.	oñ.
	49.	7
	23.	8
	147	
	98	
4 gr.	16.	4
4	16.	4
4 oñ.	11.	10
2	5.	11
1	2.	11½
	1180.	4½

Facit m. 49. ca. 4. gr. 4½

	M.	oñ.	
	49.	7	
	23.	8	
12 car.	24.	12.	—
6	12.	6.	—
3	6.	3.	—
2	4.	2.	—
8 gr.	1.	8.	8
4 oñ.	—.	11.	10
2	—.	5.	11
1	—.	2.	11½

Facit M. 49. 4. 4½

81. So een marck gouts houdt fijn caraten 23. granen 10½. hoe veel fijns houden marckē 33. oncen 5. engelschen 15.

	M. oñ. eng.
	33. 5. 15
	23. 10½
	99
	66. —
6 gr.	16. 6
3	8. 3
1	2. 9
½	1. 4. 6
4 oñ.	11.11. 3
1	2.11. 9. 9
10 eng.	1. 5.10.10.6
5	—. 8.11. 5.3
	805. —. 5. —. 9
sa. M.	33. c. 13. g. 5. 9.

	M. oñ. eng.
	33. 5. 15
	23. 10½
12 ca.	16. 12. —
6	8. 6. —
4	5. 12. —
1	1. 9. —
6 gr	—. 16. 6
3	—. 8. 3
1	—. 2. 9
½	—. 1. 4. 6
4 oñ.	—. 11.11. 3
1	—. 2.11.9. 9
10 en.	—. 1.5.10.10.6
5	—.—.8.11. 5.3
sa. M.	33.13.—.5.—.9

82. Item/een carat gouts voor ß. 19. d. 4. hoe comen 8 marcken 8 caraten 9 granen? Die 8 marcken reduceert in caraten 192. hier toe addeert die 8 caraten/ so comender 200 caraten. Nu werct na den reghel.

Car-

	Car.	gr.		
	200.	9		
	19.	4		
	3800			
4 ₰	66.	8		
6 gr.	9.	8		
3	4.	10		
	388:1.	2		

Facit ℔. 194. ß. 1. ₰ 2

	Car.	gr.	
	200.	9	
	19.	4	
10 ß.	100.	—.	—
5	50.	—.	—
4	40.	—.	—
4 ₰	3.	6.	8
6 gr.	—.	9.	8
3	—.	4.	10

Facit ℔. 194. ß. 1. ₰ 2

83. Soo een marck billions houdet 15 loten/ 3 quinten/ 2 ₰/ van alloy/ hoe veel houden 36 marcken/ 10 loten/ 3 quinten/ 2 ₰.

	M.	lot.	q.	₰			
	36.	10.	3.	2			
	15.	3.	2				
8 lot.	18.	5.	1.	3			
4	9.	2.	2.	3.	2		
2	4.	9.	1.	1.	3		
1	2.	4.	2.	2.	3.	2	
2 q.	1.	2.	1.	1.	1.	3	
1	—.	9.	—.	2.	2.	3.	2
2 ₰	—.	4.	2.	1.	1.	1.	3

Facit M. 36. 6. 1. —. 2. 2. 1

84. Soo een marck fijns filuers cost 45 ß. 8 ₰. wat sullen costen marcken 57 oncen 2 engelschen 14 billions te ₰ 11 granen 18 van alloy? Eerstelijc soect hoe veel fijns dat houden marcken 57 oncen 2/ engelschen 14. te ₰ 11 granen 18 van alloye: ende men sal vinden (byder 76) marcken 56

₰ 1 gr. 17. 2. 1⅕. hier vã cost elck marck 45 ß. 8 ₰.
Dus werct na den reghel:

	M.	₰.	gr.	douz.	ddouz.
	56.	1.	17.	2.	1⅕
₩. 2.	5.	8.			

	112				
4 ß.	11.	4			
1	2.	16.			
4 ₰.	—.	18.	8		
4	—.	18.	8		
1 ₰.	—.	3.	9.	8	
12 gr.	—.	1.	10.	10	
4	—.	—.	7.	7.	4
1	—.	—.	1.	10.	10
2 d.	—.	—.	—.	3.	9. 8
1 dd.	—.	—.	—.	—.	1. 10⅝
⅕	—.	—.	—.	—.	—. 4 17/35

Facit ₩. 128. 3. 10. 4. 1. 11⅖

85. Soo een marck fijn gouts cost ₩ 23. 4. 7. wat sullen costen 27 marcken 5 oncen 9 enghelschen / te 18 caraten 9 granen ? Eerstelijck soect (byder 81) hoe veel fijns gouts datter is in 27 marcken 5 oncen 9 engelschen/te 18 caraten 9 granen/ ende men sal vinden 21 marcken 15 caraten — granen. 3. 4. 6. waer van dat marck cost ₩ 23. 4. 7. wiens somme soect by werckinghe als hier staet.

M.

	M.	car.	gr.	d.	dd.	ddd.		
	21.	15.	—.	3.	4.	6		
	23.	4.	7.					
	63							
	42							
4 ß.	4.	4						
6 d.	—.	10.	6					
1	—.	1.	9					
12 car.	11.	12.	3	6				
3	2.	18.	0.	10	6			
3 d.	—.	—.	4.	10	—.	10.	6	
4 dd.	—.	—.	—.	6.	5.	5.	2	
6 ddd.	—.	—.	—.	—.	9.	8.	1.	9
Facit ℔. 502.	7.	—.	9.	9.	11.	9.	8	

86. Daer is een masse wegende 39 marcken 4 oncen 10 engelschen/ hout fijn silvers 10 d. 8 granē van alloy int marck/ ende fijn gout 3 caratē 4 granen. Die vrage is hoe veel fijns silvers ende gouts datter sy inde selfste masse?
Spder. 81. fa. fijn gout M. 5. car. 11. gr. 10. 6.
Spder. 75. fa. fijn silver M. 34. d. —. gr. 19. 6.

Rekeninghen voor Cassiers.

87. Item/ een Cassier ontfangt 184 croonē/ te ß. 6 d. 8 tstuc/ hoe veel beloopt dat in Vlemschen gelde? Die ß 6. d. 8 zijn ⅓ ℔. dus neemt ⅓ van 184/ soo comender 61⅓ ℔. oft ℔ 61. ß 6. d. 8. Men mach oock opereren ghelijck dit werck aenwijst, etc.

184	
6. 8	
1104	
61. 4	
61. 4	
122	6. 8
℔. 61	

88. Item

88. Item/ghelt een Fransche Croone ß 6. ₰ 10, hoe veel ℔ Vlaemsch sullen doen 325 stucken? Facit byder 59 vã desen ℔. 111. ß. —. ₰ 10

325
6. 10
1910
162. 6
108. 4
222|0. 10
℔. 111

89. Item / gherekent den Philippus daelder tot 5 ß. 10 ₰/hoe veel doen in ℔ Vlems $346\frac{1}{2}$ stucken? Byder 59. facit ℔ 101. ß. 1. ₰ 3.

$346\frac{1}{2}$
5. 10
1730
173
115. 4
2. 11
202|1. 3
℔. 101

90. Item teltmen 12 Philips Daelders voor den hoop/ ende dat het stuck gherekent sy te 5 ß. 10. ₰. hoe veel ℔. Vlems sullen doen 49. hoopen? Byder voorghaender doen 12 Philippus Daelders ℔ 3. 10 —, ende byder 60. sullen die 49 hoopen doen ℔ 171 ß. 10 ₰.

49
3. 10
147
24. 10
fa. ℔ 171. 10. —

91. Item/ ghelt den Angelot van Enghelant ß 11. ₰ 7. hoe veel ℔ Vleimsch doen 92 stucken? Byder 59. facit ℔. 53. ß. 5 ₰ 8.

92
11. 7
92
92
46
7. 8
106|5. 8
℔. 53

92. Soo een Italiaensche croone ghelt ß 6. ₰ 8. hoe veel croonen moetmen tellẽ voor ℔ 62. ß. 12?

℔

℔. ß.
62. 12.
ß. d 20.
6. 8 1252
12 12

80 . . 1 . . 15024
20 3756

Facit 187 croonen ende 5 ß 4 d.

93. Item/teltmen een Fransche croone tot 6 ß 10. d / hoe veel Croonen moetmen tellen voor ℔. 121 ß. 16 d 4?

℔. ß. d
121. 16. 4
20
ß. d 2436
6. 10 12
12

82 . . 1 . . 29236

Facit 356 croonen ende 3 ß. 8 d.

94. Item/ ontfangtmen den daelder voor 5. ß/ hoe veel daelders salmen ontfanghen voor ℔. 98. ß 12. d 4? Die 12. ß 4. d maecken 2 daelders eñ 2 ß 4 d. Eñ 1 ℔ oft 20 ß maken 4 daelders. Dus multipliceert 98 met 4/ende tottet product addeert die 2 daelders ende 2 ß 4 d/ soo commender 394 daelders 2 ß 4 d.

95. Item/ ℔. 101 ß 12 d 3/ hoe veel guldens doense? Neemt die $\frac{1}{2}$ van 3 d/soo comender $1\frac{1}{2}$ stuiver/voorts multipliceert 12 ß met 6/soo comender 72 stuuers/ oft 3 gulden 12 stuuers: ende daer na multipliceert 101 ℔ met 6, so comender 606 gul-

 dens

dens/hier toe addeert $1\frac{1}{2}$ st. 3 gl. 12 st. soo comender 609 gl. $13\frac{1}{2}$ st.

96. Soo den Philippus Daelder ghelt 5 ß. 10 ₰, hoe veel Philippus daelders ghelden lb 101 ß 12 ₰ 3?

	lb. ß. ₰
	101. 12. 3
ß. ₰	20
5. 10	2032
12	12

70 . . 1 . . 24387

Facit 348 Phil. daeld. ende 27 ₰.

Anders: Reduceert die lb 101. ß 12. ₰ 3. in 609 guldens $13\frac{1}{2}$ stuuers/ oft $12193\frac{1}{2}$ stuuers: die 5 ß 10 ₰/ maken 35 stuuers.

35 . . 1 . . $12193\frac{1}{2}$.

Facit 348 Phil. daeld. en $13\frac{1}{2}$ st.

97. Item/ doen 4 realen eenen worp/ te 7 ₰ den reael/ hoe veel lb doen 682 worpen? Doet yeghelijcken reael 7 ₰/ die 4 stucken sullen doen 28 ₰/ oft 2 ß. 4 ₰/ etc.

682
2. 4
1364
227. 4
159|1. 4
lb 79. 11. 4

98. Item/ ontfanctmen 4 vieryseren voor eenen worp/ ghereekent het stuck te $2\frac{1}{4}$ ₰/ hoe veel lb doen 1080. worpen? Doet yeghelijck vieryser $2\frac{1}{4}$ ₰/ soo sal den worp van 4 stucken doen 9 ₰/ etc.

1080
—. 9
540
270
81|0
lb. 40|10

99. Soo

99. So den Philips daelder doet 35. stuivers / hoe veel guldens doen 527½ Philips Daelders? Die 35 stuivers doen 1. gulden 15. stuivers/etc.

	527½
	35
	527
	263. 10
	131. 15
	—. 1½
gl.	923. 2½

100. Item/ 1886. worpen met 4 vierpsers/ hoe veel guldens makense? Tis te verstaen dat een vierpser ghelt 1⅛ ste. Dus so sullē die 4 doen 4½ ste voor den worp/etc.

	1886
	4½
	377. 4
	47. 3
gl.	424. 7

101. Item/om te reduceren 11 ß. 8 ₰. Vlems in Brabants/ addeert tot die 11 ß. 8 ₰. zijn helft/ soo comender 17 ß. 6 ₰ Brabants.

102. Item/om te reduceren 17 ß. 6 ₰ Brabāts in Vlems/substraheert van 17 ß. 6 ₰/zijn ⅓/te weten 5 ß. 10 ₰/ soo resterender 11 ß. 8 ₰ Vlemsch.

103. Itē/om te reduceren ₤ 40. 10. 6. Vlems in Brabants/doet hem als voren/addeert zijn helft toe/soo comender ₤ 60. 15. 9. Brabants.

104. Item/ter contrarie/om te reduceren ₤ 60 15. 9. Brabants in Vlemsch/ doet oock als voren/ substraheert zijn ⅓/ soo resterender ₤ 40. 10. 6. Vlemsch.

105. Item teltmem den Jochims Daelder te 30 ste/ende den Philippus Daelder voor 35 ste / hoe veel Philippus Daelders moetmen tellē voor 427 Jochims Daelders?

1 . . 30 . . 427 facit 12810 ſte.

35 . . 1 . . 12810 facit 366 Philip.dael.

106. Item/een Cassier telt ℔ 295.—.—.in stuuers/ die vraeghe is/ hoe veel worpen met 4 hy tellen moet?

1 . . 120 . . 295.facit 35400 ſte.

4 . . 1 . . 35400. facit 8850 worpen.

107. Item/een Cassier moet ontfangen ℔ 180 met 2 ten honderden van lazo/hoe veel moet hy ontfanghen?

100
2

x00 . . 102 . . x80. fac. ℔ 183.12.—
5. 9

108. Item/een Cassier telt 2000 gouden realen tot 11 ß 8 ₰ tstuc/voor ander ghelt/ met $\frac{1}{4}$ ten hondert van lazo: die vraghe is/ hoe veel hy wederom ontfangen sal? Die 2000 gouden realen te 11 ß.8 ₰ sullen doen byder 8.7 van desen ℔. 1166.13.4.

100
$\frac{1}{4}$ ℔. ß. ₰

100 . . 100$\frac{1}{4}$ . . 1166.13.4
Facit ℔ 1169.11.8

109. Item/ een coopman heeft van eenen Cassier ontfangen 2960 daelders tot 5 ß tstuck/ waer voor hy hem betaelt ander ghelt / midts $\frac{1}{3}$ ten hondert voor lazo: die vraghe is / hoe veel den Cassier ghewonnen heeft? Reduceert die 2960 daelders in ℔ 740.—.—

100 . . $\frac{1}{3}$. 740 facit ℔ 2.9.4.

110. Item/ een Coopman vercoopt realen van

Spaig-

Spaignẽ 2036 worpẽ met 4 te 20 ₰ opt ℔ groot. Die vraghe is/ hoe veel hy ontfanghen sal? Reduceert die 2036 (vyder 97) in ℔ 237.10.8. Voorts so doen die 20 ₰ (vyder 6) 1 ß.8 ₰. Nu soo multipliceert 237.℔ met 1.ß.so comender 237 ß.die 8 ₰.zijn (vyder 38) $\frac{2}{3}$ ß. Dus neemt $\frac{1}{3}$ ß.van 237/ende settet tweemael: voorder vdeylt 10 ß in 5.4.1. Die 5 ß zijn (vyder 43) $\frac{1}{4}$ ℔ eñ die 4.ß sullen zijn $\frac{1}{5}$. daer om neemt $\frac{1}{4}$ ende $\frac{1}{5}$ vã 1 ß 8 ₰ oft 20 ₰/ so comẽder 5 ₰/4 ₰. Itẽ den 1 ß.vã 4 ß.is $\frac{1}{4}$ wt die 4 ß zijn ge comen 4 ₰/neemt dã $\frac{1}{4}$ vã 4 ₰/so comẽder 1 ₰. Die 8 ₰ zijn $\frac{2}{3}$ ß. Dus neemt $\frac{2}{3}$ van 1 ₰/soo comender 8 drwmpten. Alle die producten addeert te samen/soo comender 395 ß 10 ₰ 8. ₰/oft ℔ 19.15.10.8. Die addeert tot die ℔ 237.10.8./soo comender ℔ 257.6.6.8/ soo veel moet hy ontfanghen.

℔.	ß.	₰	
237.	10.	8	
1.	8		
237.			
79			
79			
—.	5		
—.	4		
—.	1		
—.	—.	8	
39|5.	10.	8	
℔ 19.	15.	10.	8

111. Item een Coopman moet ontfanghen ℔ 150.—.—. waer op men hem betaelt heeft 270 Philips daelders / ende die reste in Fransche croonen te 7 ß tstuck/ de welcke maer en ghelden 6 ß.10 ₰. Die vraghe is: hoe veel hy verliest? Die 270 Philippus daelders reduceert (vyder 89) in ℔ 78.15.—. die substraheert van ℔ 150.—.—. so resterender ℔ 71.5.— . Voorder soeckt hoe veel croonen

nen te 7 ß. men daer voor ontfanghen moet.

			₰. 71. 5. —
			20
7	1		1425 facit 203 $\frac{4}{7}$ croon.
	7 —		
	6. 10		
1		2	203 $\frac{4}{7}$ facit ß 33. 11 $\frac{1}{7}$.

Anders.

			₰. ß.
7 ß	2 ₰		71. 5. —
			20
			1425 facit als bouen.

112. Item / een Borgher coopt een huys voor 25 ₰ Brabants erffelijck / dese wilt hy quiteren tē penninc 16 / te betalen in alderley ghelde / mids ghe uende opt ₰ Vlemsch 1 $\frac{1}{2}$ stuiuer ten lazo. Die vraghe is / hoe veel hy betalen moet in ₰ Vlemsch? Multipliceert 25. ₰ met 16 / so comender 400 ₰ Brabants voor die capitael somme / die welcke reduceert in Vlemsch / by der 104. soo comender ₰. 266 $\frac{2}{3}$. Vlēs / oft ₰ 266. ß 13. ₰ 4. die 1 $\frac{1}{2}$ st. zijn 3 ₰.

₰.	₰.	₰.	₰. 266. 13. 4.
1	3	266 $\frac{2}{3}$	facit ₰. 3. 6. 8.
			3 ₰ facit ₰ 270. —. —
			66. 6
			—. 2
			66. 8

Facit ₰ 3. 6. 8

Menis

113. So een hondert Meede cost ß 21. ₰ 6/ hoe veel sal costen een bael/ weghende ontrent lb 650. tara voor den sack een ten hondert.

100

1

100 . . 99 . . 650 facit lb. $643\frac{1}{2}$ net
100 . . 21 ß. 6 ₰ . . $643\frac{1}{2}$. fa. ₰ 6. ß 18
Anders: (₰ $4\frac{21}{168}$.
100 . . 1 . . 650. facit lb. $6\frac{1}{2}$ tara/ die substraheert van lb. 650. soo resterender net lb. $643\frac{1}{2}$/ etc.

Anders.

100 . . 99 . . 650
100 21 ß. 6 ₰.

10000. . . 99 . . 13975. fa. als bouē.

114. So 4 ellen lakens costen 3 croonen ende 8. stuuers/ te 40 st. de croone/ hoe veel sullen costen 36 ellen in Vlemschen ghelde?

Cr. st.
4 . . 3. 8 . . 36
1 9

Die 3 croonen te 40 st./ zijn 1 ₰/ eñ die proportie tusschen 4 ende 36 is ghelijck 1 teghen 9. Dus multipliceert 9 met 1 ₰/ soo commender 9 ₰. Item/ die 8 st. zijn 16 ₰/ oft 1 ß. 4 ₰. dat 9 mael is 12 ß. die addeert tot die 9 ₰, soo comender ₰ 9. ß 12. ₰. —.

An-

Anders: soect hoe veel croonen dat costen sullen die 36 ellen/den facit reduceert in Vlaemsch ghelt.

115. Soo 5. ellen lakens costen 4 croonen ende 10 st./tot 40 st. die croone: hoe veel ellen salmen hebben voor ℔ 10?

Cr.	st.	℔
4.	10.	10
40.		120

170 . . 5 . . . 1200. faci ellen 35. $\frac{5}{17}$.

Die croonen reduceert in st./ ende desghelijckē die ℔/ etc.

116. Een Coopman vercoopt tweederley coopmanschappen/deene te 36 ß thondert/ ēn dander te 30 ß/ die 108 ℔. Die vrage is/te hoe veel comt het hondert deen door dander te costen?

100 . . 36 ß
108 . . 30 ß

208 . . 66 . . 100. facit 31 ß 8 $\frac{10}{13}$ d.

117. Een Coopman coopt Spaensche seepe lb. 864/ te 40 ß. 6 d. thondert/ met conditie dat hy vā der sommen rebatteren sal 2 ten hondert: Die vraghe is/ hoe veel dat hy betalen sal?

ß. d.
100 . . 40. 6 . . 864 facit ß 349 $\frac{23}{25}$
100
2

100 . . 98 . . 349 $\frac{23}{25}$ facit ℔ 17. 2. 11 $\frac{37}{625}$

Anders.

ß. ₰
100 . . 40. 6 . . 864
100 98

10000 . . 3969 . . 864 facit als bouen.

118. Een Coopman wilt coopen speccrie voor £ 270. van elcx euen veel/ te weten / Gyroffels nagelen te 7 ß.7 ₰ het lb. Canneel te 8 ß.4 ₰/ het lb. Muscaten noten te 5 ß.9 ₰ het lb. Peper te 40 ₰ het lb/ eñ Gengeber te 24 ₰ het lb. Die vraeghe is/hoe veel hy van elcx hebben sal?

ß. ₰
7. 7
8. 4
5. 9 £.
—. 40 270
—. 24 20

27.—. deylt daer mede ß 5400. soo comen daer 200 lb. soo veel sal hy van elcx hebben.

119. Soo een elle Tapisserye int viercant cost ß 10.₰.6. hoe veel sal costen een stuck wesende lanck 12 ellen/ende breet $4\frac{1}{2}$ ellen?

12
ß. ₰ $4\frac{1}{2}$

1 . . 10. 6 . . 54 facit £. 28.7.—.

120. Item/ eenen Quidam is schuldich £ 245 ß 13.₰ 4. hy veraccoordeert met zijn Crediteurs dat hy hun gheuen soude voor elck £. Vlemsch/ eenen Philippus Daelder/gerekent te 35. stuuers. Die vraghe is/hoe veel hy betalen sal? Antwoort:

Oyder practijcken aldus: Die 35. ſc maken 5 ß. 10 ₰. Multipliceert 245. ₶. met 5 ß. Item verdeylt die 10 ₰ in 6 ₰. ende 4 ₰ zijn $\frac{1}{2}$ ß. en $\frac{1}{3}$ ß. die neemt van 245 ₶. desghelijcken verdeylt die ß. 13 ₰. 4. in 6 ß. 8 ₰. 6 ß. 8 ₰ zijn $\frac{1}{3}$ ₶. $\frac{1}{3}$ ₶ die neemt vā 5 ß. 10 ₰ die producten addeert te samen/ eñ reduceert in ₶.

	₶.	ß.	₰.
	245:	13.	4
		5.	10
	1225.	—	
6 ₰	122.	6	
4 ₰	81.	8	
6 ß. 8 ₰	1.	11 $\frac{1}{3}$	
6. 8	1.	11 $\frac{1}{3}$	
	143.	3.	— $\frac{2}{3}$
facit ₶	71.	13.	— $\frac{2}{3}$

121. Item/ een Heer coopt een Rente den penninck 16 erfelijck/ hoe veel ₶ Brabants iaerlijcs sal hy ontfanghen voor 1240 guldens? Die 1240 guldens reduceert in 310 ₶. Brabants/ ende deylt die met 16/ soo comender ₶ 19$\frac{3}{8}$. oft ₶ 19. ß. 7. ₰ 6.

122. Item/ een Coopman heeft een obligatie/ bedragende ₶ 95. ß 10. ₰ 10. waer voor hy alluyn coopen wilt te 30 ß. 6. ₰ thondert/ die vrage is/ hoe veel alluyns hem comen soude?

₶.	ß.	₰.
95.	10.	10
20.		

$30\frac{1}{2}$ . . 100 . . $1910\frac{5}{6}$ facit $6265\frac{5}{183}$

123. Item/ een Coopman coopt rijs lb. 2450. te 15 ß. thondert/ ende soo dickmael die somme bedraecht 18 ß. so dicmael moet hy augmenterē 4 ₰. Die vraghe is/ hoe veel dattet in ghelde loopt?

100 . . 15 . . 2450. facit ß. 367½
10 . . 3 . . 245
1 2 . . . . ½ ß. 36.7.6
18 . . 4 ₰ . . 376½. facit ß. 6. 9½

facit ß. 37. 4 ₰. 3½
℔. 18. 14

124. So een stuck lakens is lanck 30 ellen/ breet 2¼ ellen/ende dattet cost 5 ℔: hoe veel sal costen eē ander stuck wesende van eender deucht/ zijnde lanc 24 ellen/ breet 2½ ellen?

30 24
2¼ 2½

67½ . . . 5 . . . 60 facit ℔ 4. 8. 10⅔

125. Een coopman vercoopt loot 4460 lb. voor 20 ℔. te 15 ß thondert/ende die rest te 15 ß. 6 ₰. hoe veel sal hi in als ontfanghen?

℔. 20
20 . . lb. 4460

15 . . 100 . . 400 facit lb. 2666⅔
lb. 1793⅓

ß. ₰.
100 . . 15 . 6 . . 1793⅓ facit lb. 13. 17. 11⅘
℔. 20. —. —

facit 33. 17. 11⅘

Menigherley Rekeninghe
metter tijdt.

126. Een Coopman is schuldich een seker somme ghelts/ te betalen ¼ in 6 maenden/ ½ in 8 maenden/ende die reste in 10 maenden. Die vraghe is/ wanneer hy die selue somme in eenen tijdt betalen

 mocht?

mocht? Antwoort: Addeert ¼ tot die ½/ so comender ¾. Die substraheert vā 1/ soo resterender ¼ voor de leste paye te betalen in 10 maenden. Voorts multipliceert elcke paye met zynen termijn/ ende die producten addeert te samen/ die somme sal den tijt aenwysen:

¼	6	2½
½	8	4
¼	10	2½
	facit in 8 maeñ.	

127. Een Coopman is schuldich een somme ghelts/ te betalen ⅓ gherect/ ¼ in 9 maenden/ die reste in 14 maenden. Die vraghe is/ wanneer hyse mocht al tsamen betalen? Is die eerste paye ⅓/ die tweede ¼/ soo sal die derde wesen $\frac{5}{12}$ van der sommen: voorts doet hem als verclaert is.

⅓	—	—
¼	9	2¼
$\frac{5}{12}$	14	5⅚
	facit in 8 $\frac{1}{12}$ maeñ.	

128. Een Coopman is schuldich ℔ 85. in 4. maendē/ meer ℔ 112. in 5 maendē/ noch ℔ 120. in 8 maenden/ eñ ℔ 72. in 10 maenden. Die vraghe is/ in welcken tijt hy die gheheele somme betae len mocht? Multipliceert elcke somme met haren tijt/ die productē addeert te saemen/ die somme diuideert m͛ der gheheelder sommen vanden ghelde/ ende daer sal comen $6\frac{246}{389}$ maenden.

85	4	340
112	5	560
120	8	960
72	10	720
389.		2580

129. Een Coopman is schuldich aen eenen anderen ℔ 60. baer gelt/ meer ℔ 100 in 8 maendē/ ende

ende ₰. 180. in 12 maenden. Hy veraccordere͂ die sommen te betalen tsamen / die vraghe is / wanneer den tijdt veruallen sal? Doet als voren / die sommen addeert te samen/ende multipliceert elck by haren tijdt/die somme van den producten deylt metter sommen van den ghelde/ende daer sullen comen $8\frac{12}{17}$ maenden.

60	.	.	
100	.	8	800
180	.	12	2160
340.			2960

130. Een Coopman is schuldich ₰ 2000. te betalen binnen 9 maenden / ende nae 3 maenden wilt hy betalen ₰ 800. om de reste na belanck soo veel spader te betalen. Die vrage is/hoe veel spader hy die soude betalen?

2000	9	
800	3	
1200 .	. 6 .	. 800

Facit 4 maenden na die 9 maenden/dus so sal hy die rest betalen in 13 maenden.

131. Een Coopman is schuldich ₰ 400. te betalen in 9 maenden/ hy vereenicht met zijnen Crediteur/ ende betaelt hem ₰ 60. baer gelt/ voorts gheeft hy hem in betalinghe een obligatie bedragende ₰ 150. te betalen in 6 maenden/ ende voor die reste soude hy gheuen zijn eyghen obligatie. Die vraghe is / op wat tyt die sal wesen te betalen? Gheeft hy in betalinghe 60 ₰. ende 150 ₰. soo sal die rest wesen 190 ₰. die hy betalen moet/

Die 150 ℔ multiplicceert met haren tijt 6 maenden/soo comender 900/desgelijckē die 400 ℔ met 9 maenden/ēn daer comen 3600/

60		
	6	900
210		900
400	9	3600
210		900
190		

waer van dat subtraheert 900. so resteert der 2700 die welcke diuideert met 190/ soo comender $14\frac{4}{19}$ maenden/in sulcken tijt moet hij die reste betalen.

133. Een Coopman is schuldich ℔ 600. te betalen in 10 maenden/hij verecnicht met zijnen Crediteur/ hem ghevende in betalinghen een obligatie van ℔ 90. te betalen in 4 maenden: meer/een andere bedraghende ℔ 120. te betalen in 8. maendē/ende noch een van ℔ 290. te betalen in 14. maenden/ voor die reste soude hij zijn eyghen obligatie gheuen.

Die vrage is/wanneer hij die soude betalen. Addeert die sommen vander betalinghe te samen/soo comender 500. Ende multipliceert elcke bij haren tijdt/

90.	4.	350
120.	8.	960
290.	14.	4060
500.		5380
600	10	6000
500		5380
100		620

die producte addeert te samen/ so comender 5380. Voorts multipliceert ooc die 600. ℔ met harē tijt 10 maenden/so comender 6000. Nu subtraheert 500 vā 600. ēn 5380 vā 6000/ so resterēder 100 ēn 620. Die 620 deylt met 100/soo comender $6\frac{1}{5}$

maen-

maenden/ waer in hy die reste betalen moet.

133. Een Coopman is schuldich een seker somme ghelts te betaelen binnen 9. maenden/ hy veraccordeert met zijnen Crediteur die te betaelen $\frac{1}{3}$ in 6. maenden/ $\frac{1}{4}$ in 8. maenden. Die vraghe is/ wanneer hy die reste betalen moet? Antwoordt:

Die paeyen addeert te samen/ ende multipliceert elck by haren tijt/ die producten addeert te samen/ soo comender $\frac{7}{12}$ ende 4/ die $\frac{7}{12}$ substraheert van 1. ende 4. van 9. so resterender $\frac{5}{12}$ ende 5. die 5. deylt met $\frac{5}{12}$/ soo comender 12 maenden/ dan moet hy die laetste paeye betalen.

$\frac{1}{3}$.	6.	2
$\frac{1}{4}$.	8.	2
$\frac{7}{12}$		4
1.		9
$\frac{7}{12}$		4
$\frac{5}{12}$.		5

134. Leentmen ✠ 500. ses maenden/ hoe veel tijts moetmen wederom leenen ✠. 800?

800. . 6 . . 500 facit $3\frac{3}{4}$ maenden.

135. Leentmen ✠. 600. acht maenden/ hoe veel moetmen wederomme leenen voor 6 maenden?

6 . . 600. . . 8 facit ✠. 800.

136. Twee Coopliede zijn malcanderen schuldich/ den eersten is den tweeden schuldich ✠. 800. binnen 6. maenden: Den anderen is den eersten schuldich ✠. 1000. binnen 9. maenden. Sy accorderen/ den eersten betaelt zijn ✠. 800 baer/ en na belanck die ✠ 1000. voor den dach te hebben. Die vraghe is/ wanneer den tweeden moet die ✠ 1000. betalen?

1000. . 6 . . 800.facit $4\frac{4}{5}$ maenden/die sub straheert van 9 maenden/soo resterender $4\frac{1}{5}$ maenden/dan moet den tweeden die ₰.1000.betalen.

Anders.

800	1000
6	9
4800	9000
	4800
1000	4200

Deylt 4200 met 1000/ soo comender als voren.

137. Twee Coopliedem zijn malcanderen schuldich/den eersten is den tweeden schuldich ₰ 600. binnen 4. maenden/ den anderen is den eersten schuldich ₰ 800.binnen 10 maenden: sy accorderen/den eersten betaelt op zijn somme baer ₰ 200 ende een maendt daer nae die reste/ om te hebben vanden tweeden die ₰.800.nae belanck voor den dach. Die vraghe is/ wanneer den tweeden moet die ₰.800 betalen.

600
800 . . 4 . . 200. facit 1 maent.
800 . . 3 . . 400. facit $1\frac{1}{2}$ maent.
facit $2\frac{1}{2}$ maent.

Die substraheert van 10 maenden/ soo resteren der $7\frac{1}{2}$ maenden/dan moet den tweeden betalen.

Anders.

200.	4.	800
400.	3.	1200
		2000

800	10.	8000
		2000
800.		6000.

Diuideert 6000 met 800 / eñ daer sullẽ comen als voren.

138. Een Coopman is schuldich ℔ 800. te betalen binnen 9 maenden / hy vereenicht hem met zijnen Crediteur / telt hem baer ℔ 200. gheeft hem noch een obligatie van ℔ 500. te betalen ½ in 5 maenden/ ½ in 6 maenden/ ende die reste in 10 maenden. Voorts voor dander reste vanden ℔ 800. soude hy hem een obligatie maken. Die vrage is/ wanneer hy die soude betalen? Antwoort: Byder. 126. soect in wat tijden men die 500 ℔. betalen mach/ eñ men sal vinden in 7 maenden. Nu als men op ℔ 800. die te betalen zijn binnen 9 maendẽ/ betaelt ℔ 200. baer/ eñ ℔ 500. binnen 7 maẽden/ so salmen die reste (te weten ℔ 100.) betalen binnen 37 maenden/ byder. 131. van desen.

Rekeninghe van vvinninghe ende verlies.

139. Item/ een hondert Tens cost 45 ß. hoe veel moetmen een lb. vercoopẽ/ om daer op ½ ß. te winnen?

100 . . 45 . . 1 facit $\frac{9}{20}$ ß. ofte $5\frac{2}{5}$ ₰. waer toe addeert den $\frac{1}{2}$ ₰/ ende daer sullen comen $5\frac{9}{10}$ ₰/ oft 5 ₰ $10\frac{4}{5}$ d:ymyten/ soo veel moetmen het lb. vercoopen.

140. Soo een hondert Copers cost 60 ß. en dat ment vercoopt het lb. 4 stuuers/ hoe veel is het ghewin op het lb?

100 . . 60 . . 1 facit $\frac{3}{5}$ ß. oft $7\frac{1}{5}$ ₰. Die 4 stuuers maken 8 ₰/ waer van substraheert die $7\frac{1}{5}$ ₰/ so resterender $\frac{4}{5}$ ₰. oft $9\frac{3}{5}$ d:ymyten/ voor de winninghe op het lb.

141. Soo een elle lakens cost ß. 6. ₰ 8. ende datmense vercoopt ß 7. ₰ 4. hoe veel ten hondert ghewintmen?

6 ß. 8 ₰ / 7 ß. 4 ₰

12 . . 6. 8 (hondert.

80 . . 8 ₰ . . 100 facit 10 tē

142. Soo een elle lakēs cost ß 16. hoe veel moet mense vercoopen om te winnen 15 ten hondert?

100

15

100 . . 115 . . 10 facit 11 ß. 6 ₰.

143. Soomen vercoopt een elle lakens 15 ß. en men ghewint 10 ten hondert / hoe veel is den incoop ghewecst?

100

10

110 . . 100 . . 15 ß. facit ß 13. ₰ $7\frac{7}{11}$.

144. Soo een elle lakens cost ß 10. en datmense vercoopt 11 ß. 6 ₰. hoe veel capitaels moetmen rekenen/ om 15 ten honderden te ghewinnen?

11 ß. 6 ₰.
10. —
1 . 6 . . 10 ß. . . 15 facit 100

145. So een lb. Pepers cost ₰ 40/ eñ datment vercoopt (om ghereet gelt te hebben) voor ₰ 38. hoe veel ten hondert verliestmen?

40
38

40 . . 2 . . 100 facit 5

146. Soomen een lb. Gengebers soude vercoopen ₰ 19/ hoe veel moet wesen den incoop/ om 5 tē hondert te verliesen?

100
5

95 . . 100 . . 19 facit 20 ₰

147. Soo een lb. Gyroffelsnagelen cost ß 8. hoe veel salmē vercoopē/ om 5 ten hōdert te verliesen?

100
5

100 . . 95 . . 8 facit ß 7. ₰ 7⅕.

148. So een hōdert Coperoot cost ß 12. ₰ 6 hoe veel moetmen vercoopen 20650 lb. om 12 tē hondert te winnen? Antwoort: Soect vyder 142. hoe veel datmen elck hondert vāden Coperoot vercoopen sal/ als het cost ß 12. ₰ 6. om 12 ten hōdert te gewinnen/ eñ men sal vinden 14 ß. Dus gerekent het hondert 14 ß. so sullen die 20650. lb. comen op ₶ 144. ß 11. vyder. 64. van desen.

Nota. Op deser ende der ghelijcker voorgaen machmen veelderley vraech-stucken maken / op

die

die voorgaende questien 141.143.144.145.146.147.etc.

149. So een hondert yser-draet cost ₰ 5. hoe veel yserdraet moetmen vercoopen voor ₰. 900. om 15 ten hondert te gewinnen? Antwoort: Soect hoe veel men thondert vanden draet vercoopen sal / als het cost ₰. 5. om 15 ten hondert te winnen/ en men sal vinden (byder 142) ₰. 5. 15.—. Dus het hondert gerekent te ₰. 5. 15.—. soect byder 2. hoe veel datmens hebben sal voor ₰. 900. ende men sal vinden $156\frac{1}{2}\frac{2}{3}$ Centers.

150. So een lb. suyckers cost ₰ 25. ende een ander soorte die 29 lb. te 60 ß. hoe veel moetmen vercoopen een lb. deen deur dander/ om 10 ten hõdert te gewinnen? Als een lb. cost 25 ₰. en 29 lb. 60 ß. so sal het lb. deen deur dander costen (byder 116.) $24\frac{6}{5}$ ₰. en byder 142. so wort gevonden datmen het lb. (als het cost $24\frac{5}{6}$ ₰) vercoopen moet ₰ 27. drymijten $3\frac{1}{3}$.

151. So een lb. Gyroffelnagelen cost 8 ß. ende datment 9 ß vercoopt / hoe veel op een ₰. Vlems ghewintmen?

9
8

8 . . 1 . . 20 Facit ß $2\frac{1}{2}$.

152. So een lb. Gengebers te 25 ₰. waer vercocht/ ende datmen 5 ten hondert ghewon/ item soo ment te 26 ₰ vercocht/ hoe veel soudemen dan ten hondert winnen? Is een lb. vercocht te 25 ₰. ende datmen 5 ten hondert wint soo moet het lb. (byder

der 143.) $23\frac{17}{21}$ ℔ ghecost hebben. Dus dat selfste vercocht te 26 ℔. soo moetmen (byder. 141.) $9\frac{1}{3}$ ten hondert winnen.

153. Een Coopman heeft $23\frac{1}{3}$ ellen Fluweels/ waer af hem delle cost 9 ß. Item $3\frac{1}{3}$ ellen/ hem costende 12 ß. delle/ eñ $3\frac{1}{3}$ ellen/ van 15 ß delle. Die vraghe is/ hoe veel hy vercoopẽ moet een elle deen deur dander/ om 5 ten hondert te winnen? Soect hoe veel dattet delle deen deur dander costet/ ende men sal vinden (byder. 116.) 10 ß. daerom so moet hyse vercoopen (byder. 142.) te $10\frac{1}{2}$ ß. om 5 tẽ hondert te winnen.

Rekeninghe van winninghe ende verlies, by den tijdt.

154. So een hondert Copers cost ß 60. eñ dat ment vercoopt ß 63. op 4 maenden tijts/ hoe veel ten hondert opt iaer gewintmen?

63
60

60 . . 3 . . 100
4 12

60 . . 3 . . 300 facit 15
1 5

155. So een elle lakens cost ß 9. ende datmense vercoopt ß 12. hoe veel tijts moetmen gheuen om 5 ten hondert opt iaer te winnen?

12
9

9 . . 3 . . 100
15 12

45 . . 12 . . 100 fa. 26⅔ maen.
15 4 20
3

156. So een hondert Galnotē cost ß 50. te wat prijs salment vercoopen / alsmen soude gheuen 4 maenden tijts / om 10 ten hondert opt iaer te winnen?

12 . . 10 . . 4 facit 3⅓
100
3⅓

100 . . 103⅓ . . 50 facit 51⅔ ß

157. So een elle Fluweels coste ß 20. ende datmense vercoopt 18 ß. op 4 maendē / hoe veel is het verlies ten hondert opt iaer?

20
18

20 . . 2 . . 100
4 12

20 . . 2 . . 300 facit 30

158. So een elle Iwvaets is vercocht ℔ 18 / op 8 maenden / eñ datmen verliest 15 ten hondert opt iaer / hoe veel heeft de elle gecost?

12 . . 15 . . 8 facit 10
100
10

90 . . 100 . . 18 facit 20 ℔.

159. So

159. Soo en hondert Crappe cost 32. β. op 9. maenden/ ende datmense vercoopt 30 β. contant/ hoe veel beloopt het verlies ten hondert opt iaer?

32
30
32 . . 2 . . 100
9 12
288 . . 2 . . 1200 facit $8\frac{1}{3}$

160. Soo een hondert Crappe cost 32. β. op 9. maenden / hoe veel salmense vercoopen contant / om te verliesen $8\frac{1}{3}$ ten hondert opt iaer?

12 . . $8\frac{1}{3}$ . . 9 facit $6\frac{1}{4}$
100
$6\frac{1}{4}$
100 . . $93\frac{3}{4}$ . . 32 facit 30 β.

161. So een elle Satijns vercocht is 9 β. contãt op wat tijt soumense incoopen teghen 10. β. om te verliesen 15 ten hondert opt iaer?

10
9
10 . . 1 . . 100
15 12
150 . . 12 . . 100 facit 8 maenden.

162. Soo een hondert Allujns cost 30 β. contant/ hoe veel salt moeten costen op 9 maenden/ om te verliesen 12. ten hondert opt iaer?

12 . . 12 . . 9 facit 9
100
9
91 . . 100 . . 30 facit $32\frac{88}{91}$ β. of 32 β ($11\frac{55}{91}$ δ).

163. So

163. Soo een hondert Was cost 20 croonen/ te 4 ß. die croon/ hoe veel moetmen het lb. vercoopen op 12 maenden/ om te winnen 8 ten hondert opt iaer?

1 . . 4 . . 20 facit 80 ß.
200 . . 80 . . 1
100 . . 108

10000 . . 8640 . . 1 facit $\frac{108}{125}$ ß. oft 10 $\frac{46}{125}$ ₰

164. Soo een lb. suyckers is vercocht 26 ₰. op 8 maenden/ en̄ datmen ghewint 6 ten hondert opt iaer/ hoe veel heeftmen vercocht op 10 maendē/ als men ghewint 9. ten hondert opt iaer.

12 . . 6 . . 8 facit 4
100
4

104 . . 100 . . 26 facit 25 ₰.
12 . . 9 . . 10 facit 7$\frac{1}{2}$
100
7$\frac{1}{2}$

100 . . 107$\frac{1}{2}$ . . 25 facit 26$\frac{7}{8}$ ₰

165. So een elle Twaets is vercocht 26 ₰. op 8 maenden/ en̄ datmen ghewint 6 ten hondert opt iaer/ waert datmense vercocht 27 ₰. op 10 maenden/ hoe veel soudemen dan ghewinnen ten hōdert opt iaer.

12 . . 6 . . 8 facit 4
100
4
104 . . 100 . . 26 facit 25 $\frac{5}{13}$

27
25
25 . . 2 . . 100
10 12
250 . . 2 . . 1200 facit $9\frac{3}{5}$

166. So een elle Damast cost 8 ß. ende datmen se vercoopt 9 ß. te betalen $\frac{1}{3}$ in 2 maenden/ $\frac{1}{3}$ in 6 maenden/ ende die reste in 10 maenden/ hoe veel salmen ten hondert opt iaer winnen? Antwoort: Soeckt wanneer die termijnẽ alle te samen veruallen/ ende men sal vinden (byder. 126.) in 6 maenden. Voorts werckt als verclaert is byder 154.

9
8
8 . . 1 . . 100
6 12
48 . . 1 . . 1200 facit 25

167. So een lb. Safferaens cost 15 ß. hoe veel moetment vercoopen/ te betalen $\frac{1}{4}$ baer/ $\frac{1}{3}$ in 9. maenden/ ende die reste in 15 maenden/ om te winnen 18 ten hondert opt iaer? Antwoort: Soeckt wanneer die termijnen alle te samen veruallen/ ende men sal vinden (byder. 127.) in $9\frac{3}{4}$ maenden. Voorts opereert als verclaert is byder 157.

12 . . 18 . . $9\frac{1}{4}$ facit $13\frac{7}{8}$

100

$13\frac{7}{8}$

100 . . $113\frac{7}{8}$ . . 15 facit ß. 17. d. $\frac{19}{40}$

168. Soo een hondert alluyns cost 30 ß. hoe vele salment vercoopen op 9 maenden/soo datmen af ghetrocken den Interest van 12. ten hondert opt iaer/noch ghewinne $14\frac{22}{27}$ ten hondert opt iaer?

12

$14\frac{22}{27}$

12 . . $26\frac{22}{27}$ . . 9 facit $20\frac{1}{9}$

100

$20\frac{1}{9}$

100 . . $120\frac{1}{9}$ . . 30 facit $36\frac{1}{30}$ ß.

169. Een Coopman heeft een obligatie van lb 100. te betalen 40 lb. in 4 maenden/ 30 lb. in 10. maenden/ende die reste in 15 maenden/waer voor men hem presenteert Seepe van Spaignië/ te 42. ß. thondert/ die welcke baer ghelt 40 ß. Die vraeghe is / hoe veel ten hondert opt iaer hy verliesen soude? Antwoort: Soeckt wanneer die termyn en tsesseus veruallen/ende men sal vindë (byder 128) in $9\frac{1}{10}$ maenden / daer na opereert als verclaert is byder 145.

42

40

42	. .	2	. .	100
$9\frac{1}{10}$				12
$382\frac{1}{5}$	. .	2	. .	1200 facit $6\frac{178}{637}$.

179. Een

170. Een Coopman heeft een seker obligatie/ te betalen ¼ in 10 maenden/ ⅓ in 15 maenden/ende die reste in 18 maenden. Waer voor men hem presenteert Alluyn te ß. 33. thondert/ het welcke baer ghelt 30¼ ß. Die vrage is/ hoe veel hy verliesen soude ten hondert opt iaer? Antwoort: Soeckt wanneer die termijnen tsessens veruallen/ eñ mẽ sal vinden (byder 126) in 15 maenden. Voorts werct als verclaert is byder 145/ ende men sal vinden dat hy verliesen soude 6⅔ ten hondert opt iaer.

171. Soo een elle lakens cost 14 ß. ende datmen se vercoopt 16 ß/ te betalen ¼ baer/ ⅓ in 6 maendẽ/ ende die reste in 9 maenden/ hoe veel ghewintmen ten hondert opt Jaer? Antwoort: Soeckt wanneer die termynen tsessens veruallen/ ende men sal vinden (byder 127) in 5¾ maenden.

Voorts opereert als verclaert is byder 154. ende men sal vinden het ghewin te wesen 29 131/161 ten hondert opt iaer.

172. Een Coopman heeft Gengeber 1620 lb. te 18 ß. het lb. dien vercoopt hy te 20 ß/ te betalen 40. baer/ 50 op 9 maenden/ ende die reste op 10 maenden. Die vraeghe is/ hoe veel hy ten hondert opt iaer wint? Antwoort: Die 1620 lb. te 20 ß/ maken (byder 57.) in ghelde 135 lb. waer van hem betaelt wordt 40 lb. baer/ 50 op 9. maenden/ ende die reste 45 lb. op 10. maenden.

Dese drij termynen mogen veruallen (byder 128) in 6⅔ maenden. Dus soo opereert voorder/ als verclaert is byder 154. ende men sal vindẽ dat hi wint 29 ten hondert opt iaer.

173. Soo een hondert winnen 10/ hoe veel winnē ℔ 850 ß. 6. ₰ 8? Antwoort: Multipliceert 8 ₰. met 10. soo comender 80. ₰. oft 6 ß 8 ₰. Daer na 6 ß. met 10/ soo comender 60 ß. daer toe addeert die 6. ß/ so comē daer 66 ß/ oft 3 ℔. 6 ß.

	℔.	ß.	₰
	850.	6.	8
			10
℔. 85	03.	6.	8
	20		
ß. 0	66		
	12		
₰. 8	00		

Voorts multipliceert 850 ℔. ooc met 10/ soo comen daer 8500. ℔/ daer toe addeert die 3 ℔ soo comender 8503 ℔. Aldus soo is het product van 850 ℔. 6 ß. 8 ₰. met 10. ghemultipliceert 8503 ℔. 6 ß. 8 ₰. Nu deylt 8503 met 100/ soo comender 85 ℔. eñ daer resteren 3. die multipliceert met 20 ß. ende tot het product addeert 6. ß. soo comender 66 ß. die deylt met 100/ ende daer sullen comen 0 ß. ende resterē 66. die multipliceert met 12 ₰/ ende tottet product addeert 8 ₰/ soo comender 800 ₰/ die deylt met 100/ soo comender 8 ₰. Aldus soo is de winninghe 85. ℔. 0 ß. 8 ₰.

174. Soo 100 winnen in een iaer 10/ hoe veel winnen ℔ 850. ß. 6. ₰ 8. in 9. maenden? Antwoort: Seght/ in 12 maenden wintmen 10. hoe veel wintmen in 9. maenden? ende men sal vinden

den $7\frac{1}{2}$. Daer nae multipliceert ₶. 850. ß.6. ₰.8. met $7\frac{1}{2}$/ in deser voegen: Multipliceert 7 met 8 ₰/ so comender 56 ₰/oft 4 ß.8 ₰. Voorts 6 ß.met die selue 7/ ende tot het product addeert die 4. ß. ende daer sullen comen 46 ß. oft ₶ 2. ß.6. Daer nae multipliceert

₶.	ß.	₰	
850.	6.	8	
		$7\frac{1}{2}$	
5952.	6.	8	
425.	3.	4	
₶.6377.	10.—		

		20
ß.	15	50
		12
₰.	6	00

850 ₶.oock met 7/ende tottet product addeert die ₶ 2.ende daer sullen comen 5952 ₶. Dus soo is het product vander multiplicatie 850 ₶. 6 ß.8 ₰. met 7.5952 ₶.6 ß.8 ₰. waer toe dat addeert die helft van ₶ 850. 6. 8.(om datter zijn $7\frac{1}{2}$)die welcke is 425 ₶.3 ß.4 ₰.ende daer sullen comē 6377 ₶.10.ß.0 ₰.Die 6377 ₶.deylt mz 100/eñ daer sullen comen 63 ₶.ende blijft ouer 77. die multipliceert met 20/ ende tottet product addeert die 10 ß. ende daer sullen comen 1550. die welcke deylt oock met 100/ ende daer sullen comen 15 ß.ende daer blyuen 50 ouer/ die welcke multipliceert met 12/ende tottet product addeert die 0 ₰/ ende daer sullen comen 600/ die deylt met 100/ ende daer sullen comen 6 ₰.Dus soo is die winninghe ₶ 63. ß 15.₰ 6.

175. Een Coopman heeft ghegheuen ₶ 625. op Interrest/op 9.maenden/ tot 12. ten hondert

opt iaer: ende doen den dach veruiel/den schuldenaer badt om verlengenisse van acht dagen mits geuende eē quart ten hondert. Die vrage is hoe heel hy ontfangē moet? Antwoort: Alsmē wint in 12 maendē 12. so wintmē in 9 maē den 9. Eñ als hondert winnen 9/so winnē die ℔ 625 (vider 173) ℔ 56 ß.5.₰.—. die welcke addeert tot ℔ 625 so comender ℔.681. ß.5.₰.—. waer van neemt ¼. eñ daer comē ℔ 170 6.3. die deylt met 100. soo comender ℔.1.ß.14. ₰.—¾. die addeert tot ℔.681.ß.5. ende daer sullē comen ℔.682.ß.19.₰.—¾. die hy soude ontfangē voor capitael ende interest.

```
 ℔.625.—.—.
      9
 ----------
 ℔.56|25
     |20
     |---
 ß.5 |00
 ℔ 625.—.—
    56. 5.—
 ----------
   681. 5.—
     ¼
 ℔.170. 6. 3
      |20
      |---
 ß. 14|06
      |12
      |---
 ₰.   0.75
```

175. Een Coopman leent eenen anderen ℔.150. op 8 maenden/ op deynde des tijts soo en can den anderen maer wederom gheleenen ℔.120. op 6. maenden/ende beloeft die vriendtschappe te ghelieuen met 10. ten hondert opt Jaer. Die vraeghe is/ hoe veel den anderen voor fret betalen moet.

120 . . 8 . . 150 facit 10 maenden.

10

16
6

12 . . 10 . . 4 facit $3\frac{1}{3}$
100 . . $3\frac{1}{3}$ . . 120 facit ℔.4.—.—

176. Een Coopman leent eenen anderen ℔. 200.op 8.maenden/ om te hebben soo veel wederom ghelcent: ten eynde des tijts soo en can den anderen maer ghcleenen die ℔.200.op 6.maenden/ dan hy beloeft die vrientschap te ghelieuen met 10. ten hondert opt iaer. Die vraeghe is/ hoe veel beloopt den interest?

6 . . 200. . . 8 facit ℔.$266\frac{2}{3}$
waer van dat substraheert ℔.200.soo resterender $66\frac{2}{3}$℔. Nu soo 100.winnen in 12.maendē 10/ soo sullen die $66\frac{2}{3}$ ℔.in 6.maendē winnē (byder 174) ℔.3.ß.6.₰.8.voor den Interest.

177. Een Coopman vercoopt een obligatie vā ℔.680.te betalen in 15.maenden/ te 10.ten hondert opt iaer. Die vraghe is/ hoe veel contants hy ontfanghen moet?

12 . . 10 . . 15 facit $12\frac{1}{2}$
100
$12\frac{1}{2}$

$112\frac{1}{2}$ . . 100 . . 680 facit ℔.$604\frac{4}{9}$.

178. Soo een hondert Alluyns cost 30.ß.hoe veel salment vercoopen op 9.maenden/soo datmen hebbe afghestaghen den Interest van 12.ten hondert opt iaer/ende datmen noch winne 14.ten hondert opt iaer?

12 . . 12 . . 9 facit 9

100

9

100 . . 109 . . 30 facit $32\frac{7}{10}$

12 . . 14 . . 9 facit $10\frac{1}{2}$

100

$10\frac{1}{2}$

100 . . $110\frac{1}{2}$ . . $32\frac{7}{10}$ fa. ß $36\frac{267}{2000}$

179. Soo een hondert wijnsteens cost 12 ß. ende datment vercoopt 15 ß. op 9 maenden/ ende zijn ghereet ghelt maect teghen 10 ten hondert/ hoe veel ghewintmen oft verlieſtmen ten hondert opt iaer?

12 . . 10 . . 9 facit $7\frac{1}{2}$

100

$7\frac{1}{2}$

$107\frac{1}{2}$ . . 100 . . 15 facit $13\frac{41}{43}$ ß.

$13\frac{41}{43}$

12

12 . . $1\frac{41}{43}$ . . 100

9 12

108 . . $1\frac{41}{43}$ . . 1200 facit $21\frac{91}{129}$

180. Een Coopman gheeft zijn ghelt op Intereſt/ te 8 ten hondert opt Jaer/ om te hebben alle 3 maenden intereſt op intereſt/ hoe veel beloopt den intereſt ten hondert opt Jaer? Antwoort: Segt 12 gheuen 8/ wat gheuen 3? ende men ſal vinden 2/den intereſt vā deerſte drij maenden/ die welcke addeert tot 100/ ende daer ſullen

comen

comē 102. Ende om die ander termijnē te vinden/so multipliceert 102 met 102/ soo comen daer 100 tegen 10404 voor dē tweedē termijn.

	102
	102
100	10404
100	102
10000	1061208
100	102
1000000 . .	108|243216

Daer nae multipliceert 100 met 100/ eñ 10404 met 102/so comēder 10000 tegen 1061208 voor den derden termijn. Voorder multipliceert 10000 met 100/ ende 1061208 met 102. soo comender 1000000 tegē 108243216 voor dē vierdē eñ lestē termijn. Daerō deylt 108243216 met 1000000 eñ daer sullē comē $108\frac{15201}{62500}$. waer vā substraheert 100/eñ daer sullen resteren $8\frac{15201}{62500}$ voor den Interest ten hondert opt iaer.

181. Een Coopman gheeft op Interest ℔ 200. voor een iaer/ te 10 ten hondert opt iaer/ tellende alle 3 maenden interest op interest. Die vrage is/ hoe veel den interest beloopt? Antwoort: Wintmen in 12 maenden 10/ soo salmen in 3 maenden winnen $2\frac{1}{2}$. Die welcke addeert tot 100/ende daer sullē comen $102\frac{1}{2}$. Die reduceert tegen 100/ ende daer sullen comē 200 tegen 205/gelijc 100/tegē $102\frac{1}{2}$. Dus multipliceert 205 met 200 ℔. so comen daer 200 tegen 41000/voor den eerstē termijn. Voorts multipliceert 200 met 200 / eñ 41000 met 205/ soo comender 40000 tegen 8405000 / voor den tweeden termijn. Daer nae multipliceert 40000

met 200/ende 8405000 met 205/ soo comender 8000000 tegẽ 1723025000 voor dẽ derden termijn. Voorder multipliceert 8000000 met 200/ eñ 1723025000 met 205 so comẽder 1600000000 tegen 353220125000 voor dẽ vierdẽ eñ lestẽ termijn. Dus deilt 353220125000 mz 1600000000 eñ daer sullẽ comen ₰. 220 $\frac{1220125000}{1600000000}$. ofte 220. ß. 15 ₰ 3 $\frac{1}{100}$. waer vã dat substraheert ₰ 200. so resterender ₰. 20. ß. 15. ₰. 3 $\frac{1}{100}$. voor den interest.

	200
	205
200	41000
200	205
40000	8405000
200	205
8000000	1723025000
200	205
1600000000	353220125000

182. Soo den Interest is 12 ten hondert/ wat differentie isser ten hondert/ te rekenen interest op interest/ oft interest van interest?

100
12
112 . . 100 . . 100. facit 89 $\frac{2}{7}$

Die substraheert van 100/ so resterender 10 $\frac{5}{7}$ voor den interest van interest ten hondert. Nu den interest op interest is 12. Dus substraheert 10 $\frac{5}{7}$ van 12/ soo resterender 1 $\frac{2}{7}$ ten hondert/ dat den interest op interest meer beloopt.

Reke-

183. Soo men wisselt van Londen op Antwerpen te 21 ß. 7½ ₰. voor het ℔. sterlincx/ hoe veel sullen comen voor ℔. 248. ß. 16. ₰. 8. sterlincs in Antwerpen/ als een ℔. sterlincx is binnen Londē 20 ß. ende den ß. is 12. ₰. Multipliceert ℔. 248 mz 21 ß. daer na verdevit 7 ₰ in 6. 1. Nu die 6. ₰. zijn ½ ß. Dus neemt die ½ van ℔ 248 daer na so is 1 ₰ van 6 ₰ ⅙. Daer om neemt ⅙ van 124/ en̄ daer comen 20. ß. 8 ₰.

	℔. 248.	ß. 16.	₰. 8			
	21.	7.	6			
	248					
	496					
6 ₰	124.					
1 ₰	20.	8				
6 ß.	10.	4				
10 ß.	10.	9.	9			
5 ß.	5.	4.	10.	6		
1 ß.	1.	—.	11.	8.	4⅘	
4 ₰.	—.	4.	3.	10.	9⅓.	$\frac{4}{15}$
4 ₰.	—.	4.	3.	10.	9⅓.	$\frac{4}{15}$
	538 | 1.	—.	3.	—.	—. ⅔.	$\frac{8}{15}$

Fa. ℔. 269. ß. 1. ₰. —. 3

Voorder neēt die ½ vā 20 ß. 8 ₰. (om dz 20 ß. 8 ₰. spruytē wt dē 1 ₰ (en̄ daer comē 10 ß. 4 ₰. Nu verdeylt de ß. 16 in 10. 5. 1. en̄ die 8 ₰. in 4. 4. Neemt die ½ vā ß. 21. 7. 6. en̄ daer sullen comē ß. 10. 9. 9. waer vā neemt die ½/ en̄ daer sullē comē ß. 5. 4. 10. 6. Hier vā neemt ⅕/ en̄ daer sullē comē ß. 1. —. 11. 8. 4⅘. daer van neemt ⅓/ ende daer comen ß. —. 4. 3. 10. 9⅓. $\frac{4}{15}$. die sedt tweemaels. Ende addeert alle die producten te samen/ ende daer sullen comen ß. 538 1. ₰. —. 3. oft ℔. 269. ß. 1. ₰. —. 3.

184. Soo

184. So men wisselt van Antwerpen op Franckfort te ₰ 55. voor 65. kreutzers / hoe veel florinen sal eenen comen binnen Franckfort/ voor ₤ 320? Antwoort: Het is te verstaen dat 1 ₤. doet 240 ₰. Dus verdeylt die 240 ₰ in 220. 20. Dus soo is 220 quadrupelich tegen 55 ₰/ daer om soo veruiermaelt die 320 ₤. en daer sullē comen 1280. Voorder so is 20 vā 220/ $\frac{1}{11}$ ende wt die 220 zijn gecomen 1280/ daerom so neemt $\frac{1}{11}$ van 1280/ ende daer sullen comē 116 $\frac{4}{11}$ die addeert tot die 1280 / so comēder 1396 $\frac{4}{11}$ florinen. Anders: Reduceert die ₤ 320. in ₰ 76800. die welcke deylt met 55 ₰/ so comēder ooc 1396 $\frac{4}{11}$ flor. Die $\frac{4}{11}$ multipliceert met 65 kreutzers/ en daer sullen comen 23 kreutzers $\frac{7}{11}$. Dus soo is den facit flor. 1396. kreutzers 23 $\frac{7}{11}$.

		320
	55.	240
	220.	1280
	20.	116 $\frac{4}{11}$

Facit flor. 1396 $\frac{4}{11}$

185. Soomen wisselt van Francfort op Antwerpen te 54 ₰/ hoe veel sal eenen comen binnen Antwerpen voor 1486 florinen? Die ₰ 54 reduceert in ß 4. ₰ 6. Voorts/ so multipliceert 1486 mz 4 ß. 6 ₰. so comender ₤ 334. ß 7. ₰.

1486
4.6
5944
743
668|7 ß.

Facit ₤. 334

186. Soomen wisselt van Francfort op Boloigne te ß 55. om daer te hebben soo veel Boloingsche ₤. ß. ₰. waer van het ₤ doet 20 ß. en den ß.

12. ₰. Die vraghe is/hoe veel eenen comen soude voor 480 Florinen? Die 55 ß. reduceert in ₩. 2. ß. 15. ₰. —. Voorts soo multipliceert 480. met ₩. 2. 15. —. ende daer sullen comen ₩. 1320. —. —.

480
2. 15
960
240
120
Fac. ₩. 1320. —. —

187. Soomen wisselt van Antwerpen op Ciuilien te 79. ₰/ om aldaer te hebben soo veel Ducatē/ die welcke doen 375. maruadisen/ hoe veel Ducaten salmen hebben voor ₩ 316?

			316
			240
79	1		75840 ₰. facit duc. 960

188. Soomē wisselt vā Ciuilien op Antwerpen/ te ₰ 70. hoe veel coemt eenen binnen Antwerpen voor 2786 Ducaten? Reduceert ₰ 70/ in ß. 5. ₰. 10. Voorts multipliceert 2786 met 5 ß. 10. ende daer sullen comen ₩. 812. 11. 8.

	2786
	5. 10
	13930
6 ₰	1393
4	928. 8
	1625 | 1. 8
	Facit ₩ 812. 11. 8.

189. Soomen wisselt van Antwerpen op Aquila te ₰ 78¾/ om aldaer te hebben soo veel Ducaten Carlini/ die welcke doet 10. Carlini/ item

den

184. So men wisselt van Antwerpen op Francfort te δ 55. voor 65. kreutzers / hoe veel florinen sal eenen comen binnen Franckfort / voor ₶ 320? Antwoort: Het is te verstaen dat 1 ₶. doet 240 δ. Dus verdeylt die 240 δ in 220. 20. Dus soo is 220 quadrupelich tegen 55 δ/ daer om soo veruiermaelt die 320 ₶. en daer sullē comen 1280. Voorder so is 20 vā 220/ $\frac{1}{11}$ ende wt die 220 zijn gecomen 1280/ daerom so neemt $\frac{1}{11}$ van 1280/ ende daer sullen comē $116\frac{4}{11}$ die addeert tot die 1280 / so comēder $1396\frac{4}{11}$ florinen. Anders: Reduceert die ₶ 320. in δ 76800. die welcke deylt met 55 δ/ so comēder ooc $1396\frac{4}{11}$ flor. Die $\frac{4}{11}$ multipliceert met 65 kreutzers/ en daer sullen comen 23 kreutzers $\frac{7}{11}$. Dus soo is den facit flor. 1396. kreutzers $23\frac{7}{11}$.

	320
55.	240
220.	1280
20.	$116\frac{4}{11}$

Facit flor. $1396\frac{4}{11}$

185. Soomen wisselt van Francfort op Antwerpen te 54 δ/ hoe veel sal eenen comen binnen Antwerpen voor 1486 florinen? Die δ 54 reduceert in ß 4. δ 6. Voorts/ so multipliceert 1486 mz 4 ß. 6 δ. so comender ₶ 334. ß 7. δ.

1486
4.6
5944
743
668|7 ß.

Facit ₶. 334

186. Soomen wisselt van Francfort op Boloigne te ß 55. om daer te hebben soo veel Boloingsche ₶. ß. δ. waer van het ₶ doet 20 ß. en den ß.

12.₰. Die vraghe is/hoe veel eenen comen soude voor 480 Florinen? Die 55 ß. reduceert in ₶.2. ß.15.₰.—. Voorts soo multipliceert 480. met ₶.2. 15.—. ende daer sullen comen ₶.1320.—.—.

480
2. 15
960
240
120
Fac. ₶.1320.—.—

187. Soomen wisselt van Antwerpen op Cicilien te 79.₰/om aldaer te hebben soo veel Ducatē/ die welcke doen 375.maruadisen/ hoe veel Ducaten salmen hebben voor ₶ 316?

			316	
			240	
79	..	1	..	75840 ₰. facit duc. 960

188. Soomē wisselt vā Cicilien op Antwerpen/ te ₰ 70. hoe veel coemt eenen binnen Antwerpen voor 2786 Ducaten? Reduceert ₰ 70/ in ß.5. ₰.10. Voorts multipliceert 2786 met 5 ß. 10. ende daer sullen comen ₶.812.11.8.

	2786
	5.10
	13930
6 ₰	1393
4	928. 8
	1625|1. 8
Facit ₶ 812.11.8.	

189. Soomen wisselt van Antwerpen op Aquila te ₰ 78¾/ om aldaer te hebben soo veel Ducaten Carlini/ die welcke doet 10. Carlini/ item den

den Carlini/6. Celli/ ende een Celli 5 quatrins/ hoe veel moetmen binnen Antwerpen tellen/ om te hebben binnen Aquila/ 625 ducaten/ 5. Carlini/ 3 celli? Reduceert 78¾ ₰ in 6 ß. 6¾ ₰.

	Duc.	car.	celli.
	625.	5.	3
	6.	6.	9
	3750		
6 ₰	312. 6		
¾	39. —. 9		
5 car.	3. 3. 4. 6		
3 celli.	—. 3. 11. 3		
	410|5.	2. 0.	9

facit ₰. 205

190. Soomen wisselt van Antwerpen op Lyõs/ oft Bysancon te ₰ 74. voor een escu de Marcq/ die welcke aldaer doet 45. ß. Tournois/ hoe veel moet men binnen Antwerpen betalẽ om aldaer te hebbẽ 268. escus de marcq? Reduceert ₰ 74. in ß. 6. ₰. 2.

	268	
	6.	2
	1608	
₰ 2.	44.	8
	165|2.	8

facit ₰ 82. 12. 8

191. Soomen wisselt van Antwerpen op Lyõs/ oft Bysancon/ als voren/ hoe veel escus de Marcq salmen ontfanghen voor ₰. 180?

180
240

74 . . 1 . . 43200 facit 583 $\frac{22}{37}$ escus

192. Soomen wisselt van Antwerpẽ op Rouanen/ oft Parijs/ te 5 Stuyvers voor 6. Tournoische stuyvers/ om aldaer te hebben so veel Fräcken/ hoe veel salmen hebben voor ₰. 235. ß. 8. ₰. 4

₰.4. grooten? Als 20 ß. Tournois doē eenen franc/ende 12 ₰. eenen ß. Multipliceert ₶. 235.8.4 met 6/ so comender ₶. 1412. ß. 10. —. Daer toe addeert het $\frac{1}{5}$ van 1412.10. —. te weten 282.10. ende daer sullen comen francken 1695. ß —. ₰. —.

₶.	ß.	₰
235.	8.	4
		6
1412.	10.	—
282.	10.	—
facit Franc. 1695.	—.	—

193. Soomen wisselt van Rouanen/ oft Parijs op Antwerpen/te 6. stuyvers Tournoys/ voor 5. stuyvers/ hoe veel salmen hebben voor Francken 1459. ß. 11. ₰. 8? Multipliceert francken 1459.11.8 met 5/ ende daer sullen comen francken 7297.18.4. die deylt met 6. ende dē quotient noch eens met 6. ende daer sullen comen ₶ 202. ß. 14. ₰. $4\frac{7}{9}$.

franc.	ß.	₰
1459.	11.	8
		5
7297.	18.	4
1216.	6.	$4\frac{2}{3}$.
Facit ₶ 202.	14.	$4\frac{7}{9}$.

194. Soomen wisselt van Antwerpen op Hamborch te ß. 5. om aldaer te hebben eenen daelder te 31. ß. Hamborchs/waer van die 16. ß. maken een marck/ende eenen ß. doet 12. ₰. hoe veel salmen ontfanghen binnen Antwerpen/ om tot Hamborch 4680. daelders te betalen? Om dat 5. ß. zijn $\frac{1}{4}$ ₶. soo neemt $\frac{1}{4}$ van 4680/ende daer sullen comen ₶. 1170. —. —

1 . . 5 ß . . 4680 facit ₶. 1170. —. —

195. Soo

195. Soomen wisselt van Antwerpen op Ham-
borch als voren/ hoe veel salmen tot Hamborch ont-
fanghen voor £ 568. ß 6. ₰ 8? Om datter 4 Dael-
ders in een £ gaen/ daerom multipliceert £ 568.
met 4/ so comender 2272 daelders. Voorts so zijn
die 6 ß. 8 ₰. 1 daelder/ ende 1 ß. 10 ₰. oft 22 ₰. dat
is van eenen daelder te 5 ß. oft 60 ₰/ $\frac{11}{30}$. Die $1\frac{11}{30}$.
addeert tot 2272 daelders/ so comen daer $2273\frac{11}{30}$
daelders die $\frac{11}{30}$ multipliceert met 31 ß. soo comen-
der $11\frac{11}{30}$ ß. Die $\frac{11}{30}$ ß. multipliceert met 12 ₰/ so co-
mender $4\frac{2}{5}$ ₰. Aldus soo is de facit 2273 daelders/
11 ß. $4\frac{2}{5}$ ₰.

Anders.

					£. ß. ₰.	
					568. 6 8.	
					20	
5	. .	1	. .		11366.8	Facit als voren.

196. Soomen wisselt van Antwerpen op Dant-
zich te ß. 5. om aldaer te hebben soo veel guldens/
te 33. Polsche grossen/ hoe veel salmen hebben bin-
nen Dantzich voor £ 600? Doet als voren verclaert
is/ ende men sal vinden 2400 guldens.

197. Soomen wisselt van Antwerpen op Dant-
zich te 136 Polsche grossen voor het £. Vlemsch.
hoe veel salmen moeten tellen binnen Antwerpen
om tot Dantzich te ontfanghen 1500 guldens/ 15
grossen/ te 30 Polsche grossen den gulden?

Gul.

Gul. gr.
1500. 15
30

136 . . 1 . . 45015 facit ℔. 330. 19. 10$\frac{4}{17}$

Rekeninghe vander Pary.

198. So een Fransche Croon doet tot Londen ß 6. hoe veel salse moeten doen tot Antwerpen/ als die wissel is te 22½ ß?

20 . . 22½ . . 6 facit 6 ß. 9 ₰.

199. Soo een Croen ghelt tot Antwerpen ß 6. ₰ 9. ende tot Londen 6 ß. op hoe veel coemt die pary op Roosenobels te 18 ß?

6 ß. 9 ₰ . 6 . . 18 ß. facit ß 16.

200. So eẽ Croon ghelt tot Antwerpẽ ß 6. ₰ 9. ende tot Venegien 140 ß. te hoe veel comt die pary op eenen Ducaet te 124 ß. van Venegien?

140 . . 6 ß. 9 ₰ . . 124 facit ₰ 71$\frac{26}{35}$

201. So een Croon te Venegien ghelt 140 ß. eñ dat die wissel van Venegien tot Antwerpen is te 75 ₰. op hoe veel comt die pary op die Croõ te 124 ß. daermen op wisselt?

140 . . 75 . . 124 facit ₰ 66$\frac{3}{7}$

202. So een Croon tot Antwerpen doet ₰ 84/ hoe veel salse doen tot Venegien/ als die wissel is te 75 ₰ voor 124 ß?

75 . . 124 . . 84 facit 138 $\frac{22}{25}$ ß.

203. So den gouden Reael tot Antwerpen doet ß 11. ₰ 8. eñ tot Lyons ß 84. waer op comt die pary op 45 ß. Tournois?

fort te 54 ₰/ te hoe veel comt die wissel van Venegien op Francfort voor 100 Ducaten?

1 . . 72 . . 100 facit 7200 ₰.

54 . . 1 . . 7200 facit $133\frac{1}{3}$ florinen.

Multipliceert 72 met 100/ ende het product deylt met 54.etc.

214. Soomen wisselt van Londen op Antwerpē te $21\frac{1}{2}$ ß. voor 20 ß. eñ van Lissbonen op Antwerpē te 76 ₰ voor 400 realen/ te hoe veel bedraecht die wissel van Lisbonen op Londen?

$21\frac{1}{2}$ . . 20 . . 76 facit $70\frac{30}{43}$ ₰

sterlincx voor 400 realen oft rees.

215. Een Coopman in Antwerpen neemt ghelt op wissel nae Franckfort te $54\frac{1}{2}$ ₰ voor 65 kreutzeren. Die 69 kreutzeren maeken eenen daelder / die welcke tot Antwerpen doet 5 ß. oft 60 ₰. Die vraghe is/hoe veel ten hondert opt iaer hy wint oft verliest / als hy tselue gelt in daelders ouer schicte nae Francfort ende dat dusancie is $1\frac{1}{2}$ maēt na date dat den brief gemaect is?

69 . . 60 . . 65 facit ₰ $56\frac{12}{23}$

$56\frac{12}{23}$

$54\frac{1}{2}$

$56\frac{12}{23}$ . . $2\frac{1}{46}$ . . 100

$1\frac{1}{2}$ 12

$84\frac{18}{23}$ . . $2\frac{1}{46}$ . . 1200 facit $28\frac{8}{13}$

verlies ten hondert opt iaer.

216. Somen wisselt van Antwerpen op Francfort te 55 ₰ voor 65 kreutzeren / eñ van Francfort op Lyons te 91 kreutzeren / om aldaer te hebben een

een escu de marcq te 45 ß. Tournois/ hoe veel bedraecht die wissel van Antwerpen op Lyons/op een marck te 65 croonen?

65 . . 55 . . 91 facit ℔ 77

100 . . 77 . . 65 facit ℔ 5005

oft ℔ 20.17.1.

217. Somen wisselt van Siuilien op Antwerpē te 75 ℔ op vsance/die welcke is 3 maenden/ eñ dat die pary compt op 76 ℔/ hoe veel ghewintmen ten hondert opt iaer?

76

75

75 . . 1 . . 100

3 12

225 . . 1 . . 1200 facit $5\frac{1}{3}$

218. So die pary van Siuilien op Antwerpen is 76 ℔. te hoe veel soudemen moeten wisselen op vsance/ om te winnen $5\frac{1}{3}$ ten hondert opt iaer?

12 . . $5\frac{1}{3}$ . . 3 facit $1\frac{1}{3}$

100

$1\frac{1}{3}$

$101\frac{1}{3}$ . . 100 . . 76 facit ℔ 75

219. So die pary van Londen op Antwerpen is op een Croon te 6 ß. voor 7 ß. eñ datmen zijn gelt wisselt van Londen op Antwerpen $23\frac{1}{3}$ ß. op vsance/die welcke is een maent/ende datmē verliest een half maent/ hoe veel gewintmen oft verliestmē ten hondert opt iaer?

6 . . 7 . . 20 facit $23\frac{1}{3}$

Voorts addeert die half maent diemen verliest

totter maent vander vsance / ende daer sullen co=
men $1\frac{1}{2}$ maent.

$23\frac{1}{2}$

$23\frac{1}{7}$

$73\frac{1}{7}$ . . $\frac{1}{6}$ . . 100

$1\frac{1}{2}$ 12

35 . . $\frac{1}{6}$ . . 1200

facit $5\frac{5}{7}$ ten hondert ghewin.

220. So die pary van Londen op Antwerpen is op een Croon te 6 ß. voor 7 ß. te hoe veel salmen wisselen van Londen op Antwerpen op vsance / en datmen noch verliest $\frac{1}{2}$ maent / datmen winne 6 ten hondert opt iaer?

6 . . 7 . . 20 facit ß. $23\frac{1}{3}$

12 . . 6 . . $1\frac{1}{2}$ facit $\frac{3}{4}$

100

$\frac{3}{4}$

100 . . $100\frac{3}{4}$ . . $23\frac{1}{3}$ facit ß 23. ₰ $6\frac{1}{18}$

221. Een Coopman in Antwerpen wisselt zijn gelt op Venegien te ₰ 74 / op vsancie / die welcke is 2 maenden / en tseluc gelt wisselt hy op Antwerpen te ₰ 76. Die vrage is / hoe veel hy ten hondert opt iaer wint? Twee maenden gaende en comende / zijn 4 maenden.

76

74

74 . . 2 . . 100

4 12

296 . . 2 . . 1200 facit $8\frac{4}{37}$

222. Soomen wisselt van Antwerpen op Ve=
negien

negien te 74 ß/hoe veel moet den retour wesen/om te winnen 10 ten hondert opt iaer?

12 . . 10 . . 4 facit $3\frac{1}{3}$

100

$3\frac{1}{3}$

100 . . $103\frac{1}{3}$ . . 74 facit ß $76\frac{2}{31}$

Rekeningen om die gewichten te verghelijcken.

223. So den Centner Nurenburghs weecht tot Antwerpen 108 lb. hoe veel Centners doẽ 11682 lb. Antwerps?

108 . . 1 . . 11682 facit $108\frac{1}{6}$ Cẽtners.

224. Soo 28 lb. vã Genuen doen 27 lb. tot Antwerpen/hoe veel doet een hondert van Genuen tot Antwerpen?

28 . . 27 . . 100 facit $96\frac{3}{7}$ lb.

225. So een hondert tot Venegien doet tot Antwerpen 65 lb. hoe veel doen 2606 lb. vã Venegien tot Antwerpen?

100 . . 65 . . 2606 facit $1693\frac{9}{10}$

226. So een hondert tot Venegien doet tot Nurenburgh 59/hoe veel doen 14 hondert van Venegien tot Nurenbergh?

$\frac{100}{1}$ . . 59 . . $\frac{1400}{14}$ facit 8 hondert ende 26 lb.

227. Soo een hondert in Aquila doet 71 lb. tot Antwerpen/ hoe veel doen 186 lb. 9 oncen/ 4 octauen/ van Aquila in Antwerpen? Multi-

 plicert

pliceert 186 mz 71. Voorts verdeilt die 9 oncen in 6.3. Nu zijn die 6 oncen van Aquila $\frac{1}{2}$ lb. Dus neemt die $\frac{1}{2}$ van 71 lb. Antwerps/ ende daer sullen comē 35 lb. 8 oncen. Noch so is 3 vā 6 die $\frac{1}{2}$/ende om dat wt 6 zijn gecomen 35 lb. 8 oñ. daerom soo neemt oock die $\frac{1}{2}$ vā 35 lb.

lb. oñ. oct.
186. 9. 4
71
186
1302
6 oñ. 35. 8
3 17.12
4 oct. 2.15$\frac{1}{3}$
facit { lb. 132 | 62. 3$\frac{1}{3}$
16
oñ. 9 | 95
3
300:2 | 86

8 oncen / ende daer sullen comen 17 lb. 12 oncen. Daer na so is taenmercken / dat 4 octauen zijn de $\frac{1}{2}$ van een once/ ergo so zijnse $\frac{1}{6}$ van 3 oncen/ waer wt dat gesproten zijn die 17 lb. 12 oncen. Dus neemt $\frac{1}{6}$ van 17 lb. 12 oncen/ ende daer sullen comen 2 lb. 15$\frac{1}{3}$ oncen. Nu addeert alle die producten te samen/ende daer sullen comen 13262 lb. 3$\frac{1}{3}$ oncē. Die 13262 deylt met 100/eñ daer sullē comen 132 lb. eñ blijuē ouer 62. die multipliceert met 16/ eñ tottet product addeert die 3 oncē (om dat 16 maken een lb.) ende daer sullen comen 995/ die deylt oock met 100/ende daer sullen comen 9 oncen/eñ blijuen ouer 95. Die welcke multipliceert met 3/ ende tottet product addeert 1/desgelijcken die 100 met 3 (om dat van $\frac{1}{3}$ den nommer is 3/ende den telder 1) ende sullen comen 286/ende 300. Deylt 286 met 300/soo comender $\frac{286}{300}$ oft $\frac{143}{150}$ oncē. Dus so

so is den facit 132 lb. $9\frac{14\frac{1}{2}}{150}$ oncen.

228. Voo 100 marcken Trops tot Antwerpen doen in Ausburch 104 marcken 6 looten 1 quint/te hoe veel doen 100 marcken Ausburchs tot Antwerpen? Als een marc Ausburchs hout 16 loot/ende het loot 4 quinten. Reduceert 6 loot 1 quint in 25 quintē/eñ 16 loot in 64 quintē. Die 64 multipliceert met 104. ende tottet product addeert 25/ende daer sullen comē 6681. Voorts multipliceert 64 met 100/ ende het product noch eens met 100/ende daer sullē comē 640000/die deylt met 6681/ende daer sullen comen 95 marckē/eñ blijuē 5305 die multipliceert met 8 (om dat 8 oncen een trops marck maken) ende het product deylt oock met 6681/ende daer sullen comen 6 oncē/ ende blijuen 2354/die welcke multipliceert met 20 (om dat 20 enghelschen maken een once) eñ het product deylt oock met 6681/ende daer sullen comē $7\frac{313}{6681}$ engelschen. Dus so is den facit 95 marcken 6 oncē $7\frac{313}{6681}$ engelschen trops.

M. loot. quint.	M.	M.
104. 6. 1 . .	100 . .	100

facit als voren.

229. So 100 marcken tot Nurenburgh doē 96 marcken 10 enghelschen Trops / hoe veel Trops sullen doen 48 marcken 12 looten 2 quinten Nurenburchs/ als 16 loot maken een marck/ ende 4 quinten een loot? Multipliceert 96 met 48. Voorts soo zijn 10 engelschen $\frac{1}{2}$ once/ergo so zijnse $\frac{1}{16}$ van 8 oncen/dat is van een marck. Dus neemt $\frac{1}{16}$ van

48/ ende daer sullen comen 3 marcken. Voorder verdeylt die 12. loot in 8. 4. die 8. loot maken ½ marc/ daerom neemt die ½ van 96 marcken.—.10 eñ daer sullen comen M.48.—.5. Voorts so zijn 4 die ½ van 8. neẽt dan die ½ van M.48.—.5. eñ daer sullen comen M. 24.—.2.6. Ende ten lesten/ so zijn 2 quintẽ ½ loot/ ergo ⅛ van 4 lootẽ. Dus neemt ⅛ van M.24—.2.6. ende daer sullen comẽ M.3.—.—.3¾. Nu addeert alle die producten te samen/ ende daer sullen comẽ M.4686—.7.9¾. Die 4686. deylt met 100/ eñ daer sullen comẽ 46 marcken/ ende blyuen noch 86. die multipliceert met 8 oncen (om dat 8 oncen maken een marck) ende tottet product addeert die 0 oncen/ ende daer sullen comen 688. Die deylt oock met 100/ ende daer sullen comen 6/ ende noch blijfter 88. Die multipliceert met 20/ (om

	M. loot. quint.
	48.12. 2
	96.—.10
	288
	432
10 eng.	3.—.—
8 loot.	48.—.5
4	24.—.2.6
2 quint.	3.—.—.3¾

facit	M.	46	86.—.7.9¾
			8
	oncen	6	88
			20
	eng.	17	67
			12
	douz.	8	13
			4
	400		55

dat

dat 20 eng. maken een once) ende tot het product addeert die 7 eng. ende daer sullen comen 1767/ die deylt oock met 100/ende daer sullen comen 17 engelschen/ende daer blyuen noch 67. die multipliceert met 12 (om dat 12 douzinen van een engelsche maect ee engelsche) ende tottet product addeert die 9 douzinē/ende daer sullen comen 813 die deylt met 100/so comender 8 douzinen/ ende blyuē noch 13. Die multipliceert met 4/ende tottet product addeert 3. ende desghelijcken die 100 (om dat 4 is den nommer van $\frac{3}{4}$/ende 3 den telder) ende daer sullen comen 55 ende 400. Deylt 55 met 400/ so comender $\frac{11}{80}$ van een douzijn. Dus so is den facit 46 marcken 6 oncen 17 engelschen $8\frac{11}{80}$ douzinen.

230. Soo een hondert tot Antwerpen doet tot Brugghe 108 lb. ende dat 8 lb. tot Brugghe doen tot Barcelonien 10 lb. hoe veel lb. vā Barcelonien doen tot Antwerpen 100.

Antwerpen	100 ——	Brugghe	108
Brugghe	8 ——	Barcelon.	10
Barcelonie	—. ——	Antwerp.	100
	800		108000

Multipliceert 100 lb. Antwerps met 8 lb. Brugs ende 108 Brugs met 10 Barcelon. ende het product noch eens met 100 Antwerps/ende daer sullē comen 800. 108000. Deylt 108000 met 800/ en daer sullen comen 135 lb. van Barcelonien/die doē tot Antwerpen 100 lb.

231. So hondert lb. tot Lisbonen doen $123\frac{1}{2}$ lb. tot Antwerpen/ ende $35\frac{1}{2}$ tot Antwerpen doen

in

in Aquila 50 lb. hoe veel lb. van Aquila doen tot Lisbonen 51 lb?

Lisbonen 100	—— Antwerpen	123½
Antwerp. 35½	—— Aquila	50
Aquila —.	—— Lisbonen	51
3550 .	.	314925

Doet als vore/ende daer sullen comen 88$\frac{101}{142}$ lb. vā Aquila/die doen tot Lisbonen 100 lb.

232. So hondert lb. van Messinen in Sicilien doen tot Antwerpen 67 lb. ende 27 lb. tot Antwerpen doen tot Francfort 25 lb. eñ 29½ lb. tot Francfort doen tot Venegien 50 lb. hoe veel lb. van Venegien doen tot Messinen 295 lb?

Messinen	100 ——	Antwerpen	67
Antwerpen	27 ——	Francfort	25
Francfort	29½ ——	Venegien	50
Venegien	—— ——	Messinen	295
79650 .	.		24706250

Fa. 310$\frac{5}{27}$ lb. vā Venegien doē te Messine lb. 295

Rekeninghen om die maten te verghelijcken.

232. So hōdert ellen Antwerps doet tot Weenen in Oostenrijck 89½ ellē/hoe veel ellen van Weenen doen tot Antwerpen 72 ellen?

100 . . 89½ . . 72 facit 64$\frac{11}{25}$ ellen.

233. So 2105 ellen Antwerps doen tot Francfort 2687 ellen / hoe veel ellen Antwerps doen tot Francfort 100 ellen?

2687 . . 2105 . . 100 facit 78$\frac{914}{2687}$

234. So 2550 ellen Antwerps doen tot Nurenbergh

bergh 2687 ellen / hoe veel ten hondert is de elle Nurenberghs min dan die Antwerpsche?

2687
2550

2687 . . 137 . . 100 facit $5\frac{265}{2687}$

235. So $5\frac{1}{2}$ ellen tot Antwerpen doen in Vranckrijck 3 ellen / hoe veel ellen tot Antwerpen doen in Vranckrijck 100 ellen?

3 . . $5\frac{1}{2}$ . . 100 facit $183\frac{1}{3}$ ellen.

236. So 3 garten tot Londen doen tot Antwerpen 4 ellen / ende 69 ellen Antwerps doen tot Venegien 113 ellen / hoe veel ellē van Venegien doen tot Londen 100 garten.

Londen	3	Antwerpen	4
Antwerp.	96	Venegien	113
Venegien	—	Londen	100
	288		45200

facit $156\frac{17}{18}$ ellen van Venegien doen tot Londen 100 garten.

237. So 300 palmen tot Genuen doen tot Antwerpen 104 ellen / ende 25 ellen Antwerps doē tot Nurenbergh 26 ellen / hoe veel ellen Nurenberghs doen tot Genuen 100 palmen?

Genuen	300	Antwerpen	104
Antwerpen	25	Nurenbergh	26
Nurenbergh	—	Genuen	100
	7500		270400

facit $36\frac{4}{75}$ ellen van Nurenbergh doen tot Genuen 100 palmen.

238. Soo 60 garten van Londen doen int Antwerpen

werpen 80. ellen/ ende 55. ellen van Antwerpen doen in Vranckrijck 30. ellen/ ende 208. ellen van Vranckrijck doen tot Geneuen 1100 palmen/ hoe veel garte vā Londē doē tot Geneuē 384½ palmē?

Londen	60	Antwerpen	80
Antwerpen	55	Vranckrijck	30
Vranckrijck	208	Geneuen	1100
Geneuen	384½	Londen	

263920800 deylt met 2640000/ eñ daer sullen comen 99 $\frac{97}{100}$ garten van Londen.

Rekeninghe van vrachten, oft voerloon.

239. Soo 100. lb. geuen van vracht 3. gl./ hoe veel salmen gheuen van 108. lb?

100 . . 3 . . 108 facit gl. 3. st. 4 $\frac{4}{5}$

240. Soomen betaelt van het lb. swaers 5 gl. 15 st./ hoe veel salmen moeten betalē van 28650 lb. als het lb swaers is 300 lb?

Multipliceert 28650 met 5 gl. 15 st./ ende daer sullen comen gl. 164737½. die deylt met 300/ soo comender 549 gl./ ende blyuen noch 37½.

300 . . 5 gl. 15 st. . . 28650

Die multipliceert met 20 (om dat 20 stuuers maken eenen gulden) ende daer sullen comē 750. die deylt m; 300. soo comender 2 st./ ende $\frac{150}{300}$/ dat is ½. Dus soo is den facit ghuldens 549. st. 2½.

```
        28650
         5.15
       ------
       143250
        14325
        7162½
       ------
      1647|37½
  gl.  549|20
      ------
        07|50
  st.    2|150
```

Item

Item/men mach oock opereren na den Reghel van proportie/etc.

241. Soomen betaelt van het lb swaers 6. gl. 19½ ſt/hoe veel salmen betalen voor 42 lb. swaers ende 290 lb? Multipliceert 42. met 6. gl. 19½ ſt. Daer na v̇deylt die 290 lb. in 150. 75. 50. 15. Die 150 lb. zijn ½ lb. swaers/ dus neemt die ½ vā 6 gl. 19½ ſt/so comender 3 gl. 9. 18. Voorts soo is 75 die ½ van 150/daerom soo nemt die ½ van gl. 3.9.18. ende comen gl. 1.14.21. Item/die 50 zijn vā 150/⅓. Neemt dan ⅓ van gl. 3.9.18. so comender gl. 1.3.6. Ten lesten/soo is 15 van 150/$\frac{1}{10}$. dus neemt $\frac{1}{10}$ van gl. 3.9.18. soo comender gl. —.6. 23⅗. Alle die productē addeert tsamen/eñ daer sullē men/ voor den facit comen gl. 229.13 20⅗.

	gl.	ſ.	lb.
	42.		290
	6.		19½
	252		
10 ſt	21		
5	10.	10	
2½	5.	5	
2	4.	4	
150 lb.	3.	9.	18
75	1.	14.	21
50	1.	3.	6
15	—.	6.	23⅗
Facit gl.	299.	13.	20⅗

242. Soo een hondert weensch betaelt van voerloon nae Antwerpen 6. gl. / hoe veel salmen moeten betalen voor een hondert Antwerps/als 100 lb. tot Weenen doē tot Antwerpen 120 lb?

120 . . 6 . . 100 facit 5 gl.

243. Soo

243. So een hondert van Ausburgh betaelt van voerloon $6\frac{1}{2}$ guldens/hoe veel salmen moeten betalen voor een hōdert Antwerps/ als 100 lb. tot Ausburgh doen tot Antwerpen 104 lb?

104 . . $6\frac{1}{2}$ . . 100 facit $6\frac{1}{4}$ guld.

244. Soo een hondert Antwerps betaelt van voerloon 12 ß. 3 ₰. hoe veel salmen moeten betalen voor den Centner tot Franckfort als 100 lb. tot Francfort doen in Antwerpen 108 lb. ende dat die wissel is te 55 ₰?

12. 3
12
100 . . 147 . . 108
55 . . 1
5500 . . 147 . . 108 facit flor. $2\frac{1219}{1375}$

245. Somen betaelt van voerloon $3\frac{1}{2}$ guld. voor den Centner om te voeren 80 mylē/hoe veel moetmen betalen om te voeren 120 mylen?

80 . . $3\frac{1}{2}$ . . 120 facit $5\frac{1}{4}$ guld.

246. Somen betaelt van 100 Antwerps 4 gul. om te voeren 60 mylen/hoe veel moetmen betalen van 100 Nurenburghs om te voeren 90 mylen/ als 100 lb. van Nurenburgh doen tot Antwerpen 108 lb?

100 . . 4 . . 108
60 . . 90
6000 . . 4 . . 9720 facit gul. $6\frac{12}{25}$

247. Somen betaelt van 100 Antwerps 4 guldens om te voeren 60 mylen/hoe verre salmē moeten voerē om tselue gelt den Centner Nurēberghs?

108

108 . . 60 . . 100 facit 5/⅓ mylen.

Rekeninghen van wtlantsche handelinghen.

248. So een lb. Gengebers cost tot Antwerpen 20 ₰. hoe veel moet tot Venegien het hondert ghecost hebben / als doncosten opt hondert Antwerps 15 ß. bedragen? Item / dat 100 lb. van Venegien doen tot Antwerpen 65 lb. ende dat die wissel is te 72 ₰ voor den Ducaet. Reduceert die 15 ß. in 180 ₰.

1 . . 20 . . 65 facit ₰ 1300
100 . . 180 . . 65 facit ₰ 117

Resteren ₰ 1183

72 . . 1 . . 1183 facit 16 $\frac{31}{72}$ ducaten.

249. So een hondert Gengebers tot Venegien cost 12 ducaten / hoe veel sal tot Nurenburgh den centner costen / als doncosten opt hondert vā Venegien zijn 2 Ducatē? Item / dat 100 lb. vā Venegien tot Nurenburgh doen 59 lb. ē dat die wissel is te 142 florinen voor 100 Ducaten.

12
2

59 . . 14 . . 100
100 . . 142

59 . . 1988 . . 1 facit flor. 33 $\frac{41}{59}$

250. Soo een hondert Gengebers tot Nurenburgh cost 33¼ florinen / ende om te senden nae Antwerpen ist dat die oncosten bedraghen op het hondert Antwerps 2½ florinen te hoe veel soude het

lb. tot Antwerpen comen te costen/ als 100 lb. van Nurenburgh tot Antwerpen doen 108 lb. ende dat die wissel is te 56 ß.

$108 \;..\; 33\frac{1}{4} \;..\; 100$ facit flor. $30\frac{85}{108}$

$2\frac{1}{2}$

Somma flor. $33\frac{31}{108}$

$100 \;..\; 33\frac{31}{108} \;..\; 1$

$1 \;..\; 56$

$100 \;..\; 1864\frac{2}{27} \;..\; 1$ ß facit $18\frac{173}{270}$ ß.

251. Soo een lb. Pepers tot Antwerpen cost ß 35/ eñ om na Francfort te sendẽ/ ist dat doncosten bedragen op eenen centner Francforts $1\frac{1}{2}$ fl. te hoe veel sal tot Francfort het lb. costen? als 100 lb. van Francfort doen tot Antwerpen 108 lb. eñ dat die wissel is te 56 ß voor 65 kreutz.?

108

35

$56 \;..\; 65 \;..\; 3780$ facit $4387\frac{1}{2}$

$4387\frac{1}{2}$

90

$100 \;..\; 4477\frac{1}{2} \;..\; 1$ facit $44\frac{31}{40}$ kreutz.

252. So een lb. Gengebers tot Antwerpen cost 20 ß/eñ om te senden na Dantzich ist dat doncostẽ bedragen op een hondert van Dantzich 16 Polsche grossen/ te hoe veel comt tot Dantzich het lb. te costen/als 100 lb. van Antwerpen doen tot Dantzich 120 lb. eñ dat die wissel is te 134 Polsche grossen voor 240 ß?

120 . . 20 . . 100
240 . . 134

28800 . . 2680 . . 100 facit $9\frac{11}{36}$ P.gr.
100 . . 16 . . 1 facit $\frac{4}{25}$.

Summa facit P.gr. $7\frac{413}{900}$

253. So een lb. Gengebers tot Dantzich cost $9\frac{1}{3}$ Polsche grossen/ende van Antwerpen te senden na Dātzich beloopē doncosten op een hōdert vā Dantzich 16 Polsche grossen/ te hoe veel heeft tot Antwerpen een lb. gecost/ als 100 lb. van Antwerpen doē tot Dantzich 120 lb. ēn dat die wissel is te 136 grossen voor 240 ₰.

9⅓
100 . . 16 . . 1 facit P.gr. — $\frac{4}{25}$

Resteert $9\frac{13}{75}$ gr.

100 . . $9\frac{13}{75}$ . . 120
136 . . 240

13600 . . $2201\frac{3}{5}$ . . 120 facit $19\frac{181}{425}$ ₰.

254. Soo een lb. Safferaens tot Aquila cost 15 carlini/ 4 celli/ ende dat om te senden nae Antwerpen op 100 Antwerps doncosten 30 ß. bedragen. Item/ 100 lb. van Aquila doen tot Antwerpen 71 lb. ende die wissel is ₰ 80 voor eenen ducaet van 10 carlini/ ende den carlini doet 6 celli/ ende eenen celli doet 5 quatrins. Te hoe veel comt tot Antwerpen een lb. te costen? Reduceert die 80 ₰ in 6 ß. 8 ₰/ endie die 15 carlini 4 celli/ in $15\frac{2}{3}$ carlini.

werpen 80.ellen/ ende 55. ellen van Antwerpen doen in Vranckrijck 30.ellen / ende 208. ellen van Vranckrijck doen tot Geneuen 1100 palmen/hoe veel garte vã Londẽ doẽ tot Geneuẽ $384\frac{1}{2}$ palmẽ?

Londen	60	Antwerpen	80
Antwerpen	55	Vranckrijck	30
Vranckrijck	208	Geneuen	1100
Geneuen	$384\frac{1}{2}$	Londen	

263920800 deylt met 2640000/eñ daer sullen comen $99\frac{27}{100}$ garten van Londen.

Rekeninghe van vrachten, oft voerloon.

239. Soo 100.lb.geuen van vracht 3.gl./hoe veel salmen gheuen van 108.lb?

100 . . 3 . . 108 facit gl. 3.st. $4\frac{4}{5}$

240. Sqomen betaelt van het lb.swaers 5 gl. 15 st./ hoe veel salmen moeten betalẽ van 28650 lb. als het lb swaers is 300 lb?

Multipliceert 28650 met 5 gl. 15 st./ende daer sullen comen gl. $164737\frac{1}{2}$.die deylt met 300/soo comender 549 gl./ende bliuen noch $37\frac{1}{2}$.

300 . . 5 gl. 15 st. . . 28650

Die multipliceert met 20 (om dat 20 stuuers maken eenen gulden) ende daer sullen comẽ 750.die deylt m; 300. soo comender 2 st./ ende $\frac{150}{300}$/dat is $\frac{1}{2}$. Dus soo is den facit ghuldens 549. st. $2\frac{1}{2}$.

```
        28650
         5.15
       143250
        14325
       7162½
     1647|37½
gl.   549|20
        7|50
st.     2|150
```

Item

Item/men mach oock opereren na den Reghel van proportie/etc.

241. Soomen betaelt van het lb swaers 6.ℊ. 19½ ſt/hoe veel salmen betalen voor 42 lb.swaers ende 290 lb? Multipliceert 42.met 6.ℊ 19½ ſt. Daer na ũdeylt die 290 lb.in 150.75. 50.15.Die 150 lb.zijn ½ lb.swaers/ dus neemt die ½ vã 6 ℊ. 19½ ſt/so comender 3 ℊ 9.18. Voorts soo is 75 die ½ van 150/daerom soo nemt die ½ van ℊ 3.9. 18.ende comen ℊ 1.14.21. Item/die 50 zijn vã 150/⅓. Neemt dan ⅓ van ℊ 3.9.18.so comender ℊ 1.3.6. Ten lesten/soo is 15 van 150/$\frac{1}{10}$. dus neemt $\frac{1}{10}$ van ℊ 3.9.18. soo comender ℊ.—.6. 23⅔. Alle die producte addeert tsamen/eñ daer sullẽ voor den facit comen ℊ 229.13 20⅔.

	ℊ ſ.	lb.
	42.	290
	6.	19½
	252	
10 ſt	21	
5	10. 10	
2½	5. 5	
2	4. 4	
150 lb.	3. 9. 18	
75	1.14. 21	
50	1. 3. 6	
15	—. 6. 23⅔	
Facit ℊ 299. 13. 20⅔		

242. Soo een hondert weensch betaelt van voerloon nae Antwerpen 6. ℊ/ hoe veel salmen moeten betalen voor een hondert Antwerps/als 100 lb.tot Weenen doẽ tot Antwerpen 120 lb?

120 . . 6 . . 100 facit 5 ℊ.

243.Soo

243. So een hondert van Ausburgh betaelt van voerloon $6\frac{1}{2}$ guldens/hoe veel salmen moeten betalen voor een hōdert Antwerps/ als 100 lb. tot Ausburgh doen tot Antwerpen 104 lb?

104 . . $6\frac{1}{2}$ . . 100 facit $6\frac{1}{4}$ guld.

244. Soo een hondert Antwerps betaelt van voerloon 12 ß. 3 ₰. hoe veel salmen moeten betalen voor den Centner tot Franckfort als 100 lb. tot Francfort doen in Antwerpen 108 lb. ende dat die wissel is te 55 ₰?

```
           12. 3
           12
          --------
100 . . 147 . . 108
 55 . . 1
-------------------
5500 . . 147 . . 108 facit flor. 2 1219/1375
```

245. Somen betaelt van voerloon $3\frac{1}{2}$ guld. voor den Centner om te voeren 80 mylē/hoe veel moetmen betalen om te voeren 120 mylen?

80 . . $3\frac{1}{2}$ . . 120 facit $5\frac{1}{4}$ guld.

246. Somen betaelt van 100 Antwerps 4 gul. om te voeren 60 mylen/hoe veel moetmen betalen van 100 Nurenburghs om te voeren 90 mylen/ als 100 lb. van Nurenburgh doen tot Antwerpen 108 lb?

```
 100 . . 4 . . 108
  60           90
-------------------
6000 . . 4 . . 9720 facit gul. 6 12/25
```

247. Somen betaelt van 100 Antwerps 4 guldens om te voeren 60 mylen/hoe verre salmē moeten voerē om tselue gelt den Centner Nurēberghs?

108

108 . . 60 . . 100 facit 5/⅗ mijlen.

Rekeninghen van wtlantsche handelinghen.

248. So een lb. Gengebers cost tot Antwerpen 20 ₰. hoe veel moet tot Venegien het hondert ghecost hebben / als doncosten opt hondert Antwerps 15 ß. bedragen? Item / dat 100 lb. van Venegien doen tot Antwerpen 65 lb. ende dat die wissel is te 72 ₰ voor den Ducaet. Reduceert die 15 ß. in 180 ₰.

1 . . 20 . . 65 facit ₰ 1300
100 . . 180 . . 65 facit ₰ 117

Resteren ₰ 1183

72 . . 1 . . 1183 facit $16\frac{31}{72}$ ducaten.

249. So een hondert Gengebers tot Venegien cost 12 ducaten / hoe veel sal tot Nurenburgh den centner costen / als doncosten opt hondert vā Venegien zijn 2 Ducatē? Item / dat 100 lb. vā Venegien tot Nurenburgh doen 59 lb. eñ dat die wissel is te 142 floringen voor 100 Ducaten.

12
2

59 . . 14 . . 100
100 . . 142

59 . . 1988 . . 1 facit flor. $33\frac{41}{59}$

250. Soo een hondert Gengebers tot Nurenburgh cost $33\frac{1}{4}$ florinen / ende om te senden nae Antwerpen ist dat die oncosten bedraghen op het hondert Antwerps $2\frac{1}{2}$ florinen te hoe veel soude het

lb. tot Antwerpen comen te costen/ als 100 lb. van Nurenburgh tot Antwerpen doen 108 lb. ende dat die wissel is te 56 ₰?

108 . . $33\frac{1}{4}$ . . 100 facit flor. $30\frac{85}{108}$

$2\frac{1}{2}$

Somma flor. $33\frac{31}{108}$

100 . . $33\frac{31}{108}$ . . 1

1 . . 56

100 . . $1864\frac{2}{27}$ . . 1 ₰ facit $18\frac{173}{270}$ ₰.

251. Soo een lb. Pepers tot Antwerpen cost ₰ 35/ en om na Francfort te senden/ ist dat doncosten bedragen op eenen centner Francforts $1\frac{1}{2}$ fl. te hoe veel sal tot Francfort het lb. costen? als 100 lb. van Francfort doen tot Antwerpen 108 lb. en dat die wissel is te 56 ₰ voor 65 kreutz.?

108

35

56 . . 65 . . 3780 facit $4387\frac{1}{2}$

$4387\frac{1}{2}$

90

100 . . $4477\frac{1}{2}$ . . 1 facit $44\frac{31}{40}$ kreutz.

252. So een lb. Gengebers tot Antwerpen cost 20 ₰/en om te senden na Dantzich ist dat doncoste bedragen op een hondert van Dantzich 16 Polsche grossen/ te hoe veel comt tot Dantzich het lb. te costen/als 100 lb. van Antwerpen doen tot Dantzich 120 lb. en dat die wissel is te 134 Polsche grossen voor 240 ₰?

120	. . 20	. . 100	
240	. . 134		
28800	. . 2680	. . 100	facit $9\frac{11}{36}$ P.gr.
100	. . 16	. . 1	facit $\frac{4}{25}$.

Summa facit P.gr. $7\frac{419}{900}$

253. So een lb. Gengebers tot Dantzich cost $9\frac{1}{3}$ Polsche grossen/ende van Antwerpen te senden na Dãtzich beloopẽ doncosten op een hõdert vã Dantzich 16 Polsche grossen/ te hoe veel heeft tot Antwerpen een lb. gecost/ als 100 lb. van Antwerpen doẽ tot Dantzich 120 lb. ẽn dat die wissel is te 136 grossen voor 240 ₰.

			$9\frac{1}{3}$
100	. . 16	. . 1	facit P.gr. — $\frac{4}{25}$
			Resteert $9\frac{13}{75}$ gr.
100	. . $9\frac{13}{75}$	. . 120	
136	. . 240		
13600	. . $2201\frac{3}{5}$	. . 120	facit $19\frac{181}{425}$ ₰.

254. Soo een lb. Safferaens tot Aquila cost 15 carlini/ 4 celli/ ende dat om te senden nae Antwerpen op 100 Antwerps doncosten 30 ß. bedragen. Item/ 100 lb. van Aquila doen tot Antwerpen 71 lb. ende die wissel is ₰ 80 voor eenen ducaet van 10 carlini/ ende den carlini doet 6 celli / ende eenen celli doet 5 quatrins. Te hoe veel comt tot Antwerpen een lb. te costen? Reduceert die 80 ₰ in 6 ß. 8 ₰/ endie die 15 carlini 4 celli/ in $15\frac{2}{3}$ carlini.

71 . . $15\frac{2}{5}$ . . 100
10 . . 6. 8

710 . . $104\frac{4}{9}$ ß. . . 100 facit ß 14.$8\frac{112}{213}$
100 . . 30 . . . 1 facit ß.—.$3\frac{3}{5}$

Summa facit ß 15.—.$\frac{134}{1065}$

255. Soo een lb. Safferaens tot Venegien cost 60 ₰/ēn om te senden nae Antwerpen op een honderi Antwerps doncosten 16 ß.zijn. Item/ 100 lb. van Venegien doen tot Antwerpen 65 lb. ende die wissel is te ₰ 74 voor 24 ₰. Te hoe veel comt tot Antwerpen een lb.te costen?

65 . . 60 . . 100
24 . . 74

1560 . . 4440 . . 100 facit ß 23.₰ $8\frac{8}{13}$
100 . . 16 . . 1 facit ß —.₰ $1\frac{23}{25}$

Summa facit ß 23.₰ $10\frac{174}{325}$

256. So eē Ropa Cattoens tot Lisbonen cost $2\frac{1}{2}$ Ducaten/te 400 Reallen den Ducaet/ēn dat om te senden na Antwerpen doncostē bedragen 160 Reallen. Item/een Ropa doet tot Antwerpen $30\frac{1}{2}$ lb.ēn die wissel is te ₰ 84 voor 400 Reallen / te hoe veel comt een lb.te costen tot Antwerpen?

160
1 . . 400 . . $2\frac{1}{2}$ facit 1000 Reallen.

Somma 1160 Reallen.

$30\frac{1}{2}$ . . 1160 . . 1
400 . . 84

12200 . . 97440 . . 1 facit ₰ $7\frac{301}{305}$

257. Cooptmen in Madera een Ropa suyckers voor 1600 Reallen. Item / om te senden na Antwer-

werpen bedraecht den oncost als volcht. Tē eersten/ aldaer betaeltmen la disma/ dat is den tienden penninck. Ten anderen/ so zijnder oncosten vā papier/ cassen/ ende spago/ 40 Realen. Ten derden/ soo isser Auaria/ oft trecht vanden Tol/ 8 Realen. Ten vierden/ die vracht op 32. Ropen is 8½ Ducaten. Ten vijfden/ d'Asseurance is 10 ten hondert. Ten sesten/ doncosten in Zeelandt/ ende tot Antwerpen/ 6 ℔. Die vrage is/ te hoe veel tot Antwerpen een lb. costen sal/ als een Ropa van Madera is tot Antwerpen 26 lb. ende dat die wissel is te 90 ℔ voor 400 Realen?

Die Ropa cost				Realen		1600
10	. .	1	. .	1600 facit die disma	Re.	160
Oncosten van cofferen ende Spago					Re.	40
Oncosten van Auaria					Re.	8
32	. .	8½	. .	1 facit die vracht	Re.	106¼
100	. .	10	. .	1600 facit Asseur.	Re.	160
				Somma	Re.	2074¼
400	. .	90	. .	2074¼ facit ℔ 466 113/160		
Doncosten in Nederlant ℔ 6						
				Somma ℔ 472 113/160		
26	. .	472 113/160	. .	1 facit ℔ 18 753/4160		

258. Somen coopt een laken lanck 32 ellen te 6 ℔. 8 ß. —. ℔. Ende om te senden na Lisbonen bedraghen doncosten als volcht: Asseurance 10 ten hondert. Van Packen/ Vracht/ Tol in Zeelant/ ende andere cleyn oncosten 30 ℔. La Disma/ oft tienden penninck tot Lisbonen. Die vrage is/ wat het laken tot Lisbonen costen sal/ ende hoe veel die

varras/ als die wissel is te 84 ₰ voor 400 Realen/ ende 10 ellen van Antwerpen doen tot Lisbonen 6 varras. Reduceert ℔ 6,8, in ₰ 1536.

₰. 1536

100 . . 10 . . 1536 facit Asseur. ₰. $153\frac{3}{5}$

Sommighe oncosten ———— ₰. 30

10 . . 1 . . 1536 fa. die disma ₰. $153\frac{3}{5}$

Somma ₰. $1873\frac{1}{5}$

84 . . 1 . . $1873\frac{1}{5}$ facit 22. Duc. 120, Re. cost het laken tot Lisbonen.

Duc. Re.

32 . . 22. 120 . . 1
6 400 10

192 . . 8920 Re. . . 10 facit $464\frac{7}{12}$ Re. cost een varras tot Lisbonen.

259. Somen in Pugalia coopt 30 salma 6 starro 16 pignatoli Olye voor 225 Ducaten carlini/ en om te senden naer Antwerpen bedraghẽ doncosten op een vat Antwerps 8 Ducaten/ te hoe veel moetmen het vat tot Antwerpen vercoopen/ om te winnen 15 ten hondert/ als een salma houdt 10 starro/ ende eenen starro 32 pignatoli. Item/ 5 salma makẽ tot Antwerpen een vat. Ende die wissel is te 80 ₰. voor een Ducaet carlini. Reduceert 30 salma 6 starro 16 pignatoli in $306\frac{1}{2}$ starro/ ende 5 salma in 50 starro.

$306\frac{1}{2}$

$306\frac{1}{2}$ . . 225 . . 50 facit Duc. $36\frac{4}{6}\frac{3}{1}\frac{2}{5}$
8

100 Somma $44\frac{4}{6}\frac{3}{1}\frac{2}{5}$
15

109 . . 115 . . $44\frac{4}{6}\frac{3}{1}\frac{2}{5}$
1 80

100 . . 9200 . . $44\frac{4}{6}\frac{3}{1}\frac{2}{5}$ facit ₰ 4112$\frac{5}{6}\frac{1}{1}\frac{2}{5}$
Oft ℔ 17.2.8$\frac{5}{6}\frac{1}{1}\frac{2}{5}$.

260. Somen in Lisbonen coopt een quintal Elephants tanden/ te weten/ yvoir/ voor 18 Ducaten/ eñ om te senden na Antwerpch bedragen doncostẽ 160 ₰. Te hoe veel moetmen tot Antwerpen het lb. vercoopẽ/ om te winnen 20 ten hondert/ als 100 lb. van Lisbonen doen tot Antwerpen $123\frac{1}{2}$ lb. eñ dat die wissel is te ₰ 90 voor eenẽ Ducaet van 400 Realen?

1 . . 90 . . 18 facit ₰ 1620
100 oncosten ₰ 160
20 Somma ₰ 1780

100 . . 120 . . 1780 fa. ₰ 2136
$123\frac{1}{2}$ . . 2136 . . 1 facit $17\frac{7}{2}\frac{3}{4}\frac{}{7}$ ₰

261. Soomen cocht in Antwerpen Coper te 60 ß. thondert/ ende om te senden nae Lisbonen dat doncosten bedroeghen 150 ₰ opt een hondert Antwerps / hoe veel moetmen tot Lisbonen een quintal vercoopen? om te winnen 16 ten hondert/ als 100 lb. van Lisbonen doen tot Antwerpen $123\frac{1}{2}$ lb. ende dat die wissel waer te 90 ₰ voor een Ducaet van 400 Realen? Reduceert die 150 ₰ in ß. $12\frac{1}{2}$. waer toe addeert die 60 ß. ende daer sul-

 len

len comen 72½ ß. Daer na reduceert 90 ß, in 7½ ß. ẽ addeert 16 tot 100/nu opereert als volcht.

100 . . 72½ . . 123½
100 . . 116

10000 . . 8410 . . 123½
7½ . . 1

75000 . . 8410 . . 123½ fa. Duc. 13. Real. (339 22/75

Rekeninghen van geselschappen.

262. Drij Coopliceden maken gheselschap/ den eersten leyt ✠ 400. den tweeden ✠ 550. ende den derden ✠ 650. Met dit hebbense ghewonnen ✠ 800. hoe veel sal eenen yeghelijcken vandẽ ghewin gheheuren?

400
550
650

1600 . . 800 . . 400 facit ✠ 200. A.
1600 . . 800 . . 550 facit ✠ 275. B.
1600 . . 800 . . 650 facit ✠ 325. C.

263. Drij Cooplieden maken geselschap om te geuen hun gelt op Interest/den eerstẽ leyt ✠ 500. ende soude daer mede winnen ✠ 300. den tweeden leyt ✠ 800. eñ dẽ derden leyt ✠ 900. hoe veel sullen den tweeden eñ den derden winnen?

500 . . 300 . . 800 facit ✠ 480. B.
500 . . 300 . . 900 facit ✠ 540. C.

264. Drij Cooplieden makẽ gheselschap/ den eersten leyt ✠ 600. eñ soude daermede winnẽ ✠ 320 den tweeden soude geerne winnen ✠ 275/ eñ den der-

derden ℔ 580. hoe veel moet den tweeden ẽn derden inlegghen?

320 . . 600 . . 275 facit ℔ 515$\frac{5}{8}$. B.

320 . . 600 . . 580 facit ℔ 1087$\frac{1}{2}$. C.

265. Drij Coopliedẽ maken ghesellschap/ dẽ eersten leyt ℔ 300. den tweedẽ ℔ 500. ẽn den derdẽ ℔ 600. hoe veel comt yegelijcken vanden ghewin ende verlies?

300
500
600

1400 . . 1 . . 300 facit ℔ $\frac{3}{14}$. A.

1400 . . 1 . . 500 facit ℔ $\frac{5}{14}$. B.

1400 . . 1 . . 600 facit ℔ $\frac{3}{7}$. C.

266. Drij Coopliedẽn makẽ ghesellschap/ dẽ eerstẽ leyt ℔ 800. om daer mede te winnen $\frac{1}{3}$ vanden ghewin/ den tweeden soude gherne hebben $\frac{1}{4}$ ẽn den derden die reste. Die vrage is/ hoe veel den tweeden ẽn derden inlegghen moeten?

$\frac{1}{3}$ . . 800 . . $\frac{1}{4}$ facit ℔ 600. B.

$\frac{1}{3}$ . . 800 . . $\frac{5}{12}$ facit ℔ 1000. C.

267. Drij Coopliedẽn maken ghesellschap / ende hebben te samen een schip ghecocht / den eersten heefter aen $\frac{1}{4}$ / den tweeden $\frac{1}{3}$ / den derden die rest. Ende sy hebben ontfanghen van vracht ℔ 1500. Die vraghe is / hoe veel dat eenen yeghelijcken comt? Neemt $\frac{1}{4}$ van 1500 ℔. ende daer sullen comẽ ℔ 375. voor dẽ eerstẽ. Daer na $\frac{1}{3}$ vã 1500 ℔. is ℔ 500. voor dẽ tweedẽ. Die $\frac{1}{4}$ ẽn $\frac{1}{3}$ addeert/ ende daer comẽ $\frac{7}{12}$ /die substraheert van 1 / ẽn daer sullen resteren $\frac{5}{12}$ voor het deel des derden. Dus $\frac{5}{12}$ van

℔ 1500. is ℔ 625. voor den derden.

268. Drij Cooplieden hebben een schip/ wiens vracht beloopt ℔ 1500. Den eersten moet hebben $\frac{1}{3}$ van het deel des tweeden / ende den tweeden $\frac{1}{2}$ vanden derden/ den derden comt $\frac{1}{4}$ vander gheheelder Sommen. Die vrage is/hoe veel eenen veghelijcken comt? Neemt $\frac{1}{4}$ van 1500 ℔. ende daer sullen comen ℔ 375. voor den derden. Daer na $\frac{1}{2}$ vā ℔ 375. ende daer comē ℔ $187\frac{1}{2}$. voor dē tweeden. Ende $\frac{1}{3}$ van ℔ $187\frac{1}{2}$. ēn daer sullen comen ℔ $62\frac{1}{2}$ voor den eersten.

269. Drye Cooplieden maken gheselschap/ den eersten leyt ℔ 400. voor 6 maenden/den tweeden ℔ 550. voor 8 maenden/ende den derden ℔ 650 voor 10 maenden. Hier mede hebbense ghewonnen ℔ 532. hoe veel comt eenen veghelijcken? Multipliceert veghelijcke Somme met haren tijt/die producten addeert te samen. etc.

6 . .	400 . .	2400
8 . .	550 . .	4400
10 . .	650 . .	6500

Den eersten	13300 . .	532 . .	2400 f.	96
Den tweedē	13300 . .	532 . .	4400 f.	176
Den derden	13300 . .	532 . .	6500 f.	260

270. Twee Cooplieden maken gheselschap/den eerstē leyt ℔ 800. ēn na 6 maenden noch ℔ 200. ende blijft metter gheheelder Sommen noch 2 maenden/den tweeden leyt ℔ 920. ēn na 5 maenden noch ℔ 100. ēn blijft metter geheelder Sommen noch 3 maenden . Met desen gelde hebbense ghewonnen ℔ 482. hoe veel comt eenen veghelijcke

lycke n

lijcken van tghewin?

6 . . 800 . . 4800
200
2 . . 1000 . . 2000
6800

Multipliceert 6 maenden met 800 ℔. eñ daer comen 4800. Voorts addeert 200 ℔ tot 800 ℔ soo comẽ 1000 ℔. Die multipliceert met 2 maẽden/ eñ daer sullen comen 2000/ die welcke addeert tot die 4800/ ende daer sullen comen 6800/ voor die proportie des eersten na rate zijns inleggens. Alsoo opereert oock met den tweeden/ als volcht.

5 . . 920 . . 4600
100
3 . . 1020 . . 3060
7660

6800
7660
14460 . . 482 . . 6800 facit ℔ $226\frac{2}{3}$. A.
14460 . . 482 . . 7660 facit ℔ $255\frac{1}{3}$. B.

271. Twee Cooplieden maken ghesellschap/ den eersten leyt ℔ 400. ende na acht maenden noch ℔ 100. ende blijft metter gheheelder Sommen noch 4. maenden. Den anderen leyt ℔ 900. eñ na 7 maẽden treckt hy af ℔ 200. ende mette reste blijft hy noch 5 maenden. Met dit gelt hebben sy ghewonnen ℔ 450, Die vraghe is/ hoe veel eenen yegelijcken comt?

8,

8 . . 400 . . 3200
100
4 . . 500 . . 2000
5200
7 . . 900 . . 6300
200
5 . . 700 . . 3500
9800

5200
9800
15000

5200 fa. ₰ 156. A.
9800 fa. ₰ 294. B.

272. Drij Coopliedeu moeten deylen ₰ $816\frac{2}{7}$. Den eersten moet hebben $\frac{1}{2}$/den tweeden $\frac{1}{3}$/ dē derden $\frac{1}{4}$. Hoe veel comt eenen yegelijcken? Addert $\frac{1}{2}$/$\frac{1}{3}$/$\frac{1}{4}$/te samen/ende daer comen $1\frac{1}{12}$.

$1\frac{1}{12}$ . . $816\frac{2}{7}$ . . 1

$\frac{1}{2}$ facit ₰ $376\frac{4}{7}$. A.
$\frac{1}{3}$ facit ₰ $250\frac{1}{7}$. B
$\frac{1}{4}$ facit ₰ $188\frac{2}{7}$. C.

Rekeninghen van Facteurijen.

273. Een Coopman langt zijnen Facteur ₰. 800. om daermede te doen den handel vāder Coopmanschap. Ende voor den arbeyt des Facteurs rekent hy so veel als oft hy leyde ₰ 200. in gheselschap. Die vrage is/ wat deel eenen yegelijcken van den ghewin comt?

800
200
1000 . . 1 . .

800 facit $\frac{4}{5}$ Coop.
100 facit $\frac{1}{5}$ Fact.

274. Een

274. Een Coopman langt zijnen Facteur ℔. 1500. Die Facteur leyt voor hem seluen in ℔ 600 ende zijnen loon is gheestimeert op $\frac{1}{6}$ van den ghewin. Die vraghe is / hoe veel eenen yeghelijcken comt? Substraheert $\frac{1}{6}$ van 1 / ende daer resteren $\frac{5}{6}$ / dat soude het ghewin vāden Coopman wesen: maer nu leyt den Facteur oock ℔ 600. dus opereert voort.

1500
600

2100 . . $\frac{5}{6}$ . . 600 facit $\frac{5}{21}$ /

Die addeert tot $\frac{1}{6}$ / ende daer sullen comen $\frac{17}{42}$ soo veel comt den Facteur / ende den Coopman sal comen $\frac{25}{42}$.

275. Item / een Coopman langt zijnen Facteur ℔ 600. de Facteur leyt voor hem seluen daer toe ℔ 150. dus dat hy met zijnen loon soude hebben $\frac{1}{4}$ vanden ghewin. Die vraghe is / waer op zijnen loon gheestimeert is? Substraheert $\frac{1}{4}$ van 1 / ende daer resteren $\frac{3}{4}$.

$\frac{3}{4}$ . . 600 . . $\frac{1}{4}$ facit ℔ 200. Daer van substraheert ℔ 150. ēn daer resteren ℔ 50. destimatie vanden loon.

276. Item / een Coopman langt zijnen Facteur ℔ 1200. De Facteur leyt voor hem seluen ℔ 400. ende zijnen loon gheestimeert op $\frac{1}{8}$ vanden ghewinne. Ende sy hebben ghewonnen ℔ 200. Die vraghe is / hoe veel eenen yeghelijcken vanden ghewinne comt? Neemt $\frac{1}{8}$ van ℔ 200. ēn daer comen ℔ 25. dus soo resterender noch ℔ 175. ghewin.

1200

1200
400

1600 . . 175 . . 1200 fa. ☩ 131¼. Coop.
1600 . . 175 . . 400 fa. ☩ 43¾. Daer toe addeert die ☩ 25. eñ daer sullen comen ☩ 68¾ voor den Facteur.

277. Een Coopman langt zijnen Facteur ☩ 600. waer voor hy hem te loon gheeft als oft hy inleyde ☩ 50. Die vraghe is/ hoe veel den Facteur moet inlegghen om te hebben ¼ des ghewins? Substraheert ¼ van 1. so resterender ¾.

¾ . . 600 . . ¼ facit ☩ 200. Daer van substraheert ☩ 50. ende daer sullen resteren ☩ 150. So veel moet den Facteur inlegghen.

278. Item/ een Coopman langt zijnen Facteur ☩ 500. De Facteur leyt ☩ 200. eñ zijnen loon is gheestimeert als oft hy inleyde ☩ 100. Ende hebben tsamen ghewonnen ☩ 600. Die vraghe is/ hoe veel eenen yeghelijcken comt? Addeert ☩ 200. tot ☩ 100. ende daer comen ☩ 300.

500
300

800 . . 600 . . 500 facit ☩ 375. Coop.
800 . . 600 . . 300 facit ☩ 225. Fact.

Rekeninghen van mangelingen.

279. Twee Coopliedden manghelen hun coopmanschappen/ den eenen heeft Smack 20640 lb. te 15 ß. thondert. Den anderen heeft Rijs te 18 ß. thondert. Hoe veel Rijs moet hy geuen voor die

Smack

Smack? Multipliceert 20640 met 15 ß. ende het product deylt met 18 ß. eñ daer sullē comē 17200 lb. Rijs/ so veel moet den tweeden voor die Smack leueren.

100	. .	15	. .	20640
18	. .	100		
18	. .	15	. .	20640 facit 17200 lb.

280. Twee Coopliedcn manghelen/den eenen heeft Wijnsteen 9696 lb. te 14 ß. 2 d. thondert. Den anderen wilt hem daer voor leueren Amandelen 8585 lb. Te hoe veel sal het hondert vanden Amandelen comen te costen? Multipliceert 9696 lb. met 14 ß. 2 d. het product deylt met 8585 lb. eñ daer sullen comen 16 ß. soo veel sal thondert vañ dē Amandelen costen.

100	. .	14 ß. 2 d.	. .	9696
8585				100
8585	. .	14 ß. 2 d.	. .	9696 fa. 16 ß.

281. Soo een hondert Pruymen costen 15 ß. eñ een lb. Cattoens 6 d. Hoe veel Pruymen moetmen leueren voor 1460 lb. Cattoens?

1 . . 6 . . 1460 facit ß. 730
15 . . 100 . . 730 facit 4866⅔ lb. pru.

282. Somen gheeft Brefilienhout 15300 lb. te 8 ß. thondert/ voor Gengeber 612 lb. Te hoe veel comt een lb. vanden Gengeber te costen?

100	. .	8 ß.	. .	15300
612				1
61200	. .	8 ß.	. .	15300 facit 2 ß.

283. Twee

283. Twee Cooplieden manghelen/ den eenen heeft Muscatenoten 112 lb. te 5 ß. het lb. Den anderen gheeft daer voore Pockhout/ 3560 lb. te 16 ß. thondert. Die vraghe is/ oft die manghelinghe effen is? Item/ indien sy oneffen is/ wie den anderē opleggen sal?

100 . . 16 ß. . . 3560 facit ₰ 28. 9. 7⅕
1 . . 5 ß. . . 112 facit ₰ 28. —. —

Facit Resteren ₰ —. 9. 7⅕

So veel moet den eersten aenden tweeden betalen.

284. Twee Cooplied ē mangelen/ den eenē heeft Sayen 56 stucken/ te 50 ß. tstuck/ den anderē heeft Armoysin te 4 ß delle/ eñ wilt soo veel Armoysins vermanghelen/ als dat hem noch comen soude in baren gelde ₰ 60. Die vraghe is/ hoe veel Armoysins hy leveren moet?

Baer ghelt ₰ 60. —. —
1 . . 50 ß. . . 56 facit ₰ 140. —. —

Somma ₰ 200. —. —

₰ 200
26

4 . . x . . 4000 ß. facit 1000 ellen.

285. Twee Cooplieden manghelen/ den eenen heeft laken te 8 ₰ het stuck / den anderen heeft Carseyen 64/ te 35 ß het stuck/ hoe veel lakenen moet hy daer voor ontfanghen/ om te hebben 40 ₰ baer.

1 . . 35 ß. . . 64 facit ₰ 112. —. —
₰ 40. —. —

Resteren ₰ 72. —. —
8 . . 1 . . 72 facit 9 lakenen.

286. So

286. Soomen mangelt 366 ellē Fluweels/te 16 ß. delle/ voor 280 ellē Damast/ eñ 68 lb. baer gelt te hoe veel comt een elle vanden Damast te costen?

1 . . 16 ß. . . 360 facit lb 288
lb 68

lb 220 resteren lb 220
20

280 . . 4400 ß. . . 1 facit ß. 15 5/7

287. Soomen mägelt 52 stucken Saeyen voor 340 ellen Taffetaf /te 4 ß. delle/ ende 60 lb. baer ghelt/te hoe veel comt een stuck vanden Saeyen te costen?

lb 60
1 . . 4 . . 340 facit lb 68
Somma lb 128

lb 128
20

52 . . 2560 ß. . . 1 facit ß. 49 3/13

288. Twee Cooplieden manghelen / den eenen heeft Pastelweet te 40 ß. die bale/ maer in die manghelinghe sedt hyse te 42 ß. Dē anderen heeft Galnoten/ die baer costen 60 ß. thondert. Die vraghe is / hoe veel hy die inde manghelinghe versetten soude?

40 . . 42 . . 60 facit 63 ß.

289. Twee Cooplieden manghelen / den eenen heeft Peper / die hem cost 30 ₰ het lb. eñ in die mā ghelinghe sedt hy dien te 36 ₰. Den anderen heeft Gomme / die sedt hy inde manghelinghe op 80 ß. thōdert. Die vrage is/ te hoe veel sal den eersten comen 100 vander Gommen te costen?

36 . . 30 . . 80 facit ß 66$\frac{2}{7}$

290. Twee Cooplieden manghelen/ den eenen heeft Suycker 264 lb. te 15 ₰ het lb. dat sedt hy in die mangelinge voor ₰ 19. ß 16. Dē tweedē heeft Lywaet te 16 ₰ delle. Die vrage is/ hoe veel ellē hy leueren moet?

₰ 19.16
20

264 . . 396 ß. . . 1 facit ß $1\frac{1}{2}$. oft ₰ 18
15 . . 18 . . 16 facit ₰ $19\frac{1}{5}$
$19\frac{1}{5}$ ₰ . . 1 . . . 396 ß. facit $247\frac{1}{2}$ ellen.
12
4752 ₰

291. Twee Cooplieden mangelen/ den eersten heeft Papier 150 Riemen/ die sedt hy te ₰ 25. den tweeden heeft Canefas/ van dwelcke delle cost ₰ 8 eñ gheeft voor het Papier 500 ellen vanden Canefas. Die vraghe is/ waer op dē Riem Papiers te costen comt?

₰ 25
20

150 . . 500 ß. . . 1 facit ß $3\frac{1}{3}$
500 . . 500 ß. . . 1 facit ß 1
1 ß. . . 8 ₰ . . $3\frac{1}{3}$ ß. facit ₰ $26\frac{2}{3}$

292. Twee Cooplieden manghelen/ den eersten heeft Loot/ dat hem cost 12 ß. thondert/ ende in de manghelinghe sedt hyt te 15 ß. Den tweeden heeft 60 lb. Saffraens te 18 ß. het lb. Hoe hooge sal hy inde manghelinghe die 60 lb. moeten estimeren/ ende hoe veel Loots moet den eersten daer voor leueren?

12 . . 15 . . 18
1 60

12 . . 15 . . 1080 fac. ß 1350. oft ₰ 67.10.—
So hooge moeten die 60 lb. safferaës geset worde.
15 . . 100 . . 1350 fa. 9000 lb. loots.
So veel moet den eersten leueren.

293. Twee Cooplieden mangelen/ den eersten heeft Loot/te 12 ß. thondert/ maer inde manghelinghe wilt hijt vercoopen te 15 ß. Den tweeden heeft Safferaen/die hem cost 18 ß. het lb. Die vrage is/ hoe veel Safferaens voor 9000 lb. loots den tweeden aenden eersten leueren moet?

12 . . 15 . . 18 facit $22\frac{1}{2}$ ß.
100 . . 15 . . 9000 facit 1350 ß.
$22\frac{1}{2}$ . . 1 . . 1350 facit 60 lb. safferaës

294. Twee Cooplieden manghelen/ den eersten heeft Cangiant 50 stucken/te 36 ß. tstuck baer/inde mangelinge sedt hijt te 40 ß. ende sal gheuen 60 ₰ baer. Den anderen heeft Halfwouset te 54 ß tstuck. Te hoe veel moet den tweeden zijn halfwouset inde mangelinge setten/ ende hoe veel moet hij leuerē voor die 50 stucken Cangiants/ ende ₰ 60 in gelde?

1 . . 36 . . 50 facit ₰ 90.
1 . . 40 . . 50 facit ₰ 100.
90 100
60 60

150 . . 160 . . 54 facit ß $57\frac{3}{5}$. Moet het stuck vanden halfwouset in de mangelinghe gesedt worden.

fl 160
20

$57\frac{1}{3}$ . . 1 . . 3200 facit $55\frac{5}{9}$ stucken halfwoulets moet den tweeden aenden eersten voor die 50 stucken Cangiants eñ fl 60 ghereets ghelts leueren.

295. Twee Cooplieden manghelen/ den eersten heeft Meede te 18 ß. thondert baer/ eñ in die manghelinghe sedt hyt op 20 ß. ende wilt $\frac{1}{4}$ baer ghelt. Den tweeden heeft Crappe te 26 ß. thondert. Die vraghe is/ hoe diere hy zijn Crappe inde mangelinghe vercoopen moet? Neemt $\frac{1}{4}$ van 20 ß. ende daer sullen comen 5 ß. die substraheert van 18 ß. ende 20 ß. etc.

18 20
5 5

13 . . 15 . . 26 facit 30 ß.

296. Twee Cooplieden manghelen/ den eersten heeft Robynen te 4 fl. het stuck/ ende inde mangelinghe te 5 fl. Den tweeden heeft Consenillie te 9 ß. het lb. baer/ eñ inde manghelinghe te 12 ß. Die vraghe is/ hoe veel ten hondert deen den anderen baer ouermangelt heeft? Soect hoe veel die Consenillie (na rate der Robynen) comt baer te costen/ alse inde mangelinghe 12 ß. doet.

5 . . 4 . . 12 facit ß $9\frac{3}{5}$. ende soude wesen 9 ß. Daerom soo wint den tweeden op 9 ß. die hy den anderen ouersedt heeft $\frac{3}{5}$.

$9\frac{3}{5}$

$9\frac{2}{3}$
9

9 . . $\frac{2}{3}$ . . 100 facit $6\frac{2}{3}$ wint den tweeden/ ende so veel heeft hy den eersten ouersedt daer.

297. Twee Coopliedẽ manghelen/ den eersten heeft laken te 6 ℔ het stuc daer/ ẽn inde mangelinge te $6\frac{1}{2}$ ℔. Den anderen heeft fluweel te 9 ß. daer inde mangelinge te 10 ß. hoe veel ten hondert hebbense malcanderen inde manghelinghe ouersedt? Soeckt hoe veel den eersten zijn laken (na rate der fluweelen) estimeren moet.

6 . . $6\frac{1}{2}$ . . 9 facit $9\frac{3}{4}$ ß. ende dit moeste wesen 10 ß. Daerom soo is den eersten $\frac{1}{4}$ ß. op 10 ß. ouersedt inde manghelinghe.

10
$9\frac{3}{4}$

10 . . $\frac{1}{4}$ . . 100 facit $2\frac{1}{2}$. dat dẽ tweeden den eersten inde mangelinghe passeert.

Anders: Soect te hoe veel die lakens (na rate der fluweelen) moeten inde manghelinghe gheset worden.

9 . . 10 . . 6 facit ℔ $6\frac{2}{3}$. ẽn hy en heeftse maer geset te ℔ $6\frac{1}{2}$. daerom so is hy op $6\frac{2}{3}$ ℔ inde mangelinghe $\frac{1}{6}$ ℔ ouerset.

$6\frac{2}{3}$
$6\frac{1}{2}$

$6\frac{2}{3}$ . . $\frac{1}{6}$ . . 100 facit $2\frac{1}{2}$

298. Twee Coopliedẽ manghelen/ den eersten heeft Alluyn 840 lb. te 35 ß. thondert daer/ ende

 inde

inde mangelinghe te 36 ß. ende wilt hebben $\frac{1}{8}$ baer ghelt. Den anderen heeft Franschen wijn te 3 £. het Carteel baer. Te hoe veel moet hijen inde mangelinge vercoopen/ ende hoe veel wijns voor dē Aluyn moet hy leueren? Neemt $\frac{1}{8}$ van 36 ß. en daer sullen comen $4\frac{1}{2}$ ß. die substraheert van 35 ß. ende 36 ß. etc.

35		36		
$4\frac{1}{2}$		$4\frac{1}{2}$		
$30\frac{1}{2}$	. .	$31\frac{1}{2}$	. . 3 facit £	$3\frac{6}{61}$

So veel moet dē tweedē tcarteel wijns vercoopen.

100 . . 36 . . 840 facit £ 15.$2\frac{2}{5}$

£ $3\frac{6}{61}$ . . 1 . . £ 15 ß $2\frac{2}{5}$. facit $4\frac{4158}{4725}$.

Carteelen moet den tweedē aenden eerstē leueren.

Rekeninghen van Mengelingen.

299. Soo een hondert Tens cost 53 ß. hoe veel moetmens menghen met 1800 lb. te 48. ß. thondert/ so dattet hondert come op 50 ß? Substraheert 48 van 50/ ende 50 van 53/ en daer sullen resterē 2 ende 3. Voorts segt/ 3 geuen 2/ wat sullen geuen 1800 lb? Facit 1200 lb. te 53 ß. thondert/ moetmē menghen met 1800 lb. te 48 ß. so sal thōdert deen deur dander comen te 50 ß.

48.		53
	50	
3	. .	2 . . 1800 facit 1200 lb.

300. Soo een hondert loots cost 12 ß. hoe veel loots salmen menghen in 1600 lb. Tens te 50 ß. thondert/ soo dat het hondert ghemengt come te 44 ß. thon-

ß.thondert? Substraheert 12 van 44/ende 44 van 50/so resterender 32 ende 6.

12. 50
44
6. 32

32. . . 6 . . 1600 fac. 300 lb. loots.

301. Een Coopman heeft drijderley Wijnen/ te weten/ een sorte te 6 ß/ dander te 9 ß/ ende die derde te 11 ß den pot: dese wilt hy te samen menghen/ ende makens een stuck van 9 Amen/ soo dat den pot ghemengt come te 7 ß. Hoe veel moet hy van elcx nemen? Substraheert 7 van 11 ende 9/die reste addeert/ soo comender 6. daer nae substraheert 6 vã 7/ so resteerter 1/ die set onder 9 ende 11/ die welcke die 7 passeren, etc.

6. 9. 11
7
4. 1. 1
2
6
1
1
8

$\left\{\begin{matrix}6\\1\\1\end{matrix}\right\}$ . . 9 facit $\left\{\begin{matrix}6\frac{3}{4}\text{ amẽ te 6 ß}\\1\frac{1}{8}\text{ amẽ te 9 ß}\\1\frac{1}{8}\text{ amẽ te 11 ß}\end{matrix}\right.$

302. So eenen pot wijns gelt ß 8. hoe veel waters moetmen met 6 amen wijns menghen/ soo dat den pot comt te 7 ß?

8.
7 . . 1 . . 6 facit $\frac{6}{7}$ amen/ oft 8 $5\frac{5}{7}$ potten
1.

303. Sõ eenen pot wijns ghelt 8 ß/ hoe veel waters moetmen mengen om een vat van 6 amen te maken/ so dat hy comt te ß 7?

8 . . 1 . . 6 facit $\frac{1}{4}$ Amen/oft 75 potten wa-
7. ters / ergo comen 525 potten
1. wijns.

304. Een Coopman heeft drijderley lakenen/ te 8 ß. 10 ß. ende 5 ß. delle: hoe veel moet hy van elcx nemen / om deen deur danđer te vercoopen voor 6 ß. delle?

5. 8. 10	6			
6	1			
4. 1. 1	1			
2	8 . .	6, 1, 1 . . 1 f.	$\frac{3}{4}$ te 5 ß. / $\frac{1}{8}$ te 8 ß. / $\frac{1}{8}$ te 10 ß.	
6				

305. Een Coopman heeft drijderley lakenen/ te 9 ß. 12 ß. 15 ß. delle / hoe veel moet hy vā elcx nemen (tsamen 30 ellen) om deen deur dander te vercoopen voor 10$\frac{1}{2}$ ß. soo dat hy winnen mach 5 ten hondert.

100
5
105 . . 100 . . 10$\frac{1}{2}$ facit ß 10. dat delle cost incoops.
9. 12. 15
10
5. 1. 1
2
7
1
1
9 . . 7, 1, 1 . . 30 fa. 23$\frac{1}{3}$ ellen te 9 ß. / 3$\frac{1}{3}$ ellen te 12 ß. / 3$\frac{1}{3}$ ellen te 15 ß.

Rekeninghen van Munten,

ende ten eersten van die verschickinge in billion.

306. Een

306. Een Muntmeester heeft siluer te 8 d/ ende 11 d/ 4 gr. ende begheert daer van te doen een verschickinghe te 10 d/ van alloy. Die vraghe is/ hoe veel hy van elcx nemen moet? Antwoort: Substraheert 8 d/ van 10 d/ soo resterender 2. die sedt onder 11 d/ 4 gr. oft $11\frac{1}{6}$ d.

8.		$11\frac{1}{6}$
	10.	
$1\frac{1}{6}$		2

Daer na substraheert 10 d/ van $11\frac{1}{6}$ d/ soo resterender $1\frac{1}{6}$/ die set onder 8 d. Dus als hy nemen soude $1\frac{1}{6}$ marcken / oft 1 marck 1 once $6\frac{2}{3}$ engelschen te 8 d/ soo moet hy daer by mengen 2 marcken te $11\frac{1}{6}$ d/ oft 11 d/ 4 granen/ om te verschicken op 10 d het marck van allov. Desghelijcken als hy name soo veel oncen / oft engelschen als $1\frac{1}{6}$ te 8 d/ soo soude hy oock moeten nemen soo veel oncen oft engelschen/ 2, etc. Dus alsmen name (na belanck van dese rekeninghe) $10\frac{1}{2}$ marcken (die welcke zijn $1\frac{1}{6}$ mael 9 marcken) te 8 d/ so moetmen ooc so menichmael 9 marckē te 11 d/ 4 granen nemen/ dat zijn 18 marcken.

307. Een Muntmeester heeft garnaillie siluer 6 d/ 18 granen / hoe veel fijns siluers moet hy daer toe nemen / om te doen een verschickinghe te 10 d? Antwoort: Het is te verstaen/ dat een marck fijn siluers doet 12 d. Item/ die 6 d/ 18 gra. doē $6\frac{3}{4}$ d. Daer om werckt als bouen/ ende men sal vinden/ dat hy tot marcken/ oncen oft engelschen 2/ te 6 d/ 18 granen/ nemen moet marcken/ oncen/ oft engelschē $3\frac{1}{4}$ fijns. etc.

$6\frac{3}{4}$.		12
	10	
2.		$3\frac{1}{4}$

308. Een Muntmeester heeft drijderley Billions te 3 d 17 gr. te 8 d 15 gr. eñ te 10 d 17 gr. ende hy begheert daer wt te maken een verschickinghe te 10 d van alloy. Die vraghe is/ hoe veel hy van elcx nemen moet? Antwoort: Dalloyen reduceert in $3\frac{17}{24}$ d/ $8\frac{5}{8}$ d/ ende $10\frac{17}{24}$ d/ ende sedtse ordentlijck na den anderen/ ende die verschickinghe 10 d daer onder/ in voegen/ dat dalloye passerende die 10 d come te staē ter eender sijde/ eñ die daer onder zijn/ ter ander sijde: als $10\frac{17}{24}$ die passeren die 10/$\frac{17}{24}$. die welcke sedt onder $3\frac{17}{24}$/ ende $8\frac{5}{8}$/ die welcke onder 10 d doen $6\frac{7}{24}$/ ende $1\frac{3}{8}$. dese sedt tsamelijck onder $10\frac{17}{24}$. eñ addeertse te samen/ soo comender voor den facit/ dat hy nemen moet marcken/oncen/oft engelschen.etc. $7\frac{2}{3}$ te 10 d 17 gr. Item/ marcken/oncen/oft engelschen/ $\frac{17}{24}$ te 8 d 15 gr. eñ ooc soo veel te 3 d 17 granen.etc.

$3\frac{17}{24}$	$8\frac{5}{8}$	10	$10\frac{17}{24}$
$\frac{17}{24}$	$\frac{17}{24}$		$6\frac{7}{24}$
			$1\frac{3}{8}$
			$7\frac{2}{3}$

309. Een Muntmeester heeft fijn keur Silver te weten/ van 11 d 4 gr. van alloy/ ende begheert daer van te doen een verschickinge/ so dat het marc houdt 10 d van alloy. Die vraghe is/ hoe veel Copers hy daer toe doen moet? Antwoort: Die 11 d 4 gr. zijn $11\frac{1}{6}$ d. Nu substraheert 10 van $11\frac{1}{6}$/ so resterender marcken/oncen/oft engelschē $1\frac{1}{6}$ copers/ die moet hy doen tot marcken/ oncen/ oft enghelschen 10.etc.

310. Een Muntmeester heeft hardt silver te 5 d

℔ 12 gr. van alloy/ende begeert het marck te drijuen te 10 ℔. Die vraghe is: Hoe veel copers hy daer wt drijuen moet? Antwoort: Die 5 ℔ 12 gr. zijn $5\frac{1}{2}$ ℔. Nu substraheert $5\frac{1}{2}$ van 10 / soo resterender marcken oncen/oft engelschen $4\frac{1}{2}$/alsoo veel copers moetmen tot marcken/oncen oft engelschē/10 drijuen.

311. Een Muntmeester heeft tweederley Siluer te 8 ℔ ende 11 ℔ 4 gr. van alloy/hoe veel moet hijs van elcx nemen / om te maken een masse van 30 marcken te 10 ℔ van alloy?

Antwoort: Ghyder 306 van desen/ alsmen neemt $1\frac{1}{3}$ marcken te 8 ℔ van alloy/ soo moetmen nemen 2 marcken te 11 ℔ 4 gra. van alloy/ om te verschicken op 10 ℔. Dus om te vinden hoe veel datmens van elcx nemen sal/om te makē een masse van 30 marcken etc. soo opereert als volcht.

8.	10	$11\frac{1}{3}$
$1\frac{1}{3}$		2

$1\frac{1}{3}$
2
$3\frac{1}{3}$ . . $1\frac{1}{3}$ . . 30 facit M. $11\frac{1}{19}$ te 8 ℔
$3\frac{1}{3}$ . . 2 . . 30 facit M. $18\frac{18}{19}$ te 11 ℔ 4 gr.

312. De proeue: Een Muntmeester heeft tweederley massen siluers / 11 marcken ende $\frac{1}{19}$ te 8 ℔ van alloy/ende $18\frac{18}{19}$ marcken te 11 ℔ 4 gr. van alloy. Die vraghe is/ als hy die massen te samen ghealligeert heeft/te hoe veel die marck van alloy houdē sal? Antwoort: Als eē marck houdt 8 ℔/ die $11\frac{1}{19}$ marcken sullen houden $88\frac{8}{19}$ ℔.

Item / het marck houdende 11 ℔ 4 gra. soo sullen

die

die 18 $\frac{18}{19}$ marcken houdē 211 $\frac{11}{19}$ ℔. Voorts opereert als volcht/

$$\begin{array}{llll} 11\frac{1}{19} & & 88\frac{8}{19} & \\ 18\frac{18}{19} & & 211\frac{11}{19} & \\ \hline 30 & \cdot\ \cdot & 300 & \cdot\ \cdot\ 1 \text{ facit } 10 \text{ ℔} \end{array}$$

313. Een Muntmeester heeft een masse wegēde 28 marcken te 8 ℔ van alloy. Hoe veel sal wesen den toesedt van een ander sorte te 11 ℔ 4 gra, so dat het marck houde 10 ℔ van alloy? Antwoort: Alsmen neemt (byder 306) 1 $\frac{1}{6}$ marcken te 8 ℔/ soo moetmen daer toe nemen 2 marcken te 11 ℔ 4 granen. Dus segt/

$$\begin{array}{ccc} 8 & & 11\frac{1}{6} \\ & 10 & \\ \hline 1\frac{1}{6} & & 2 \end{array}$$

1 $\frac{1}{6}$ . . 2 . . 28 facit M. 48 te 11 ℔ 4 gra.

314. Die proeue/ Een Muntmeester heeft een masse billions weghende 28 marcken te 8 ℔ van alloy/ ende daer toe sedt hy 48 marcken te 11 ℔ 4 gr. van alloy. Die vraghe is/ hoe veel het marck gealligeert houdt? Antwoort: Als het marck houdende is 8 ℔/ soo houden die 28 marcken fijn ℔ 224. Item een marck houdende 11 ℔ 4 gr. so houden die 48 marcken fijn ℔ 536. Voorts opereert als volcht/

$$\begin{array}{llll} 28 & & 224 & \\ 48 & & 536 & \\ \hline 76 & \cdot\ \cdot & 760 & \cdot\ \cdot\ 1 \text{ facit } 10 \text{ ℔.} \end{array}$$

315. Een Muntmeester heeft een masse billions wegende 20 marcken te 6 ℔. 18 gr. van alloy. Hoe veel fijns silvers moet hy daer toe setten/ soo dat het marck houde 10 ℔ van alloy? Antwoorde:

(byder

(byder 307) alsmen neemt 2 marcken te 6 ℔ 18 gr. so moetmen nemen $3\frac{1}{4}$ marcken fijn. Dus segt

$6\frac{3}{4}$		12	
	10		
2		$3\frac{1}{4}$	

2 . . $3\frac{1}{4}$ . . 20 facit M. $32\frac{1}{2}$ fijn.

Die proeue is/ als verclaert is byder 312.

316. Een Muntmeester heeft billioen te 6 ℔ 18 gr. van alloy. Hoe veel fijns siluers moet hy toe setten/ om te maken een masse van 21 marcken te 10 ℔ van alloy?

$6\frac{3}{4}$		12	
	10		
2.		$3\frac{1}{4}$	
$3\frac{1}{4}$			
$5\frac{1}{4}$			

$5\frac{1}{4}$ . . $3\frac{1}{4}$ . . 21 facit 13 marck fijn siluers moet hy toe setten tot 8 marcken (de welcke zijn die veruullinge van die 21 marcken) te 6 ℔ 18 granen.

Die proeue is/ als verclaert is byder 312.

317. Een Muntmeester heeft billioenen te 3 ℔ 17 gr. Item/ te 8 ℔ 15 gr. ende te 10 ℔ 17 gr. van alloy/ ende beghcert te maken een masse van $54\frac{1}{2}$ marcken te 10 ℔ van alloy. Die vraghe is/ hoe veel hy van elcx nemen moet?

Byder 308 alsme neemt $\frac{17}{24}$ marcken te 3 ℔ 17 gr. ende so veel te 8 ℔ 15 gr. soo moetmen nemen $7\frac{2}{3}$ marcken te 10 ℔ 17 granen, etc.

$3\frac{17}{24}$.	$8\frac{5}{8}$	$10\frac{17}{24}$
	10	
$\frac{17}{24}$	$\frac{17}{24}$	$6\frac{7}{24}$
		$1\frac{3}{8}$
		$7\frac{2}{3}$

$\frac{17}{24}$

$\frac{17}{24}$

$\frac{17}{24}$

$7\frac{2}{3}$

$9\frac{1}{12}$ $\left\{ \begin{array}{l} \frac{17}{24} \\ \frac{17}{24} \\ 7\frac{2}{3} \end{array} \right.$ . . $54\frac{1}{2}$ $\left\{ \begin{array}{l} \text{Facit M. } 4\frac{1}{4} \text{ te } 3 \text{ ℔ } 17 \text{ gr.} \\ \text{Facit M. } 4\frac{1}{4} \text{ te } 8 \text{ ℔ } 15 \text{ gr.} \\ \text{Fa. M. } 46 \text{ te } 10 \text{ ℔ } 17 \text{ gr.} \end{array} \right.$

Die proeue volcht al wter 312 van desen.

318. Een Muntmeester heeft twee massen billions/ deen weecht 16 marcken te 3 ℔ $1\frac{1}{2}$ gr. van alloy/dander weecht 10 marcken te 5 ℔ 12 gr.van alloy. Hoe veel billions te 11 ℔. moet hy tot dese twee massen toesetten/ soo dat het marck houde 10 ℔ van alloy? Antwoort/ Soect byder 312 hoe veel die twee massen deē deur dander houden/ende men sal vinden 4 ℔ van alloy/wegende tsamē 26 marcken.

4		11
	10	

1 . . 6 . . 26 facit M. 156 te 11 ℔.

319. Een Muntmeester heeft siluer te 11 ℔ 4 gr. hoe veel copers moet hy toesetten/ om te maken een masse van $33\frac{1}{2}$ marcken te 10 ℔ van alloy?

$11\frac{1}{6}$ . . $1\frac{1}{6}$ . . $33\frac{1}{2}$ facit M. $3\frac{1}{2}$ copers.

10 Dus moeter wesen 30 marcken siluers te 11 ℔ 4 granen.

$1\frac{1}{6}$

320. Die proeue: Een Muntmeester heeft siluer 30 marcken te 11 ℔ 4 gr. van alloy/ hier toe set hy $3\frac{1}{2}$ marckē copers. Die vrage is/hoe veel het marck van alloy houden sal?

1 . . 11 ℔ 4 gr. . . 30 facit 335 ℔

30
$3\frac{1}{2}$

$33\frac{1}{2}$ . . 335 ℔ . . 1 facit 10 ℔.

321. Een Muntmeester heeft siluer 30 marckē te 11 ℔ 4 gr. vā allov. hoe veel copers mach hy toesetten/ so dattet marck coint op 10 ℔ van allov?

$1\frac{1}{6}$

10 . . $1\frac{1}{6}$ . . 30 facit M. $3\frac{1}{2}$ copers.

$1\frac{1}{6}$

Die proeue is als die voorgaende.

322. Een Muntmeester heeft siluer 40 marcken te 5 ℔ 12 gr. van allov/ wilt die masse refineren/ soo dat het marck houde 10 ℔ van allov. Die vraghe is/ hoe veel copers hy daer wt drijuen moet?

$5\frac{1}{2}$

10 . . $4\frac{1}{2}$ . . 40 facit M. 18 copers/ en̄ so blijuender noch 22 M. siluers.

$4\frac{1}{2}$

323. Die proeue. Een Muntmeester heeft siluer 40 marcken te 5 ℔ 12 gr. van allov/ ende wilt wt de selue masse refuieren 18 marcken copers: Die vraghe is/ hoe veel het marck van allov houden sal?

1 . . 5 ℔ 12 gr. . . 40 facit ℔ 220

40
18

22 . . 220 . . 1 facit ℔ 10.

324. Een Muntmeester heeft garnaillie siluer 40 marcken te 5 ℔ 12 gr. van allov/ ende doeter

af

af 18 marcken/ende in die plaetse doet hijer toe ander garnaillie te 8 ℔ 3½ gr. van alloy. Daer na neēt hijer noch eens 18 marcken af/ ende doeter in die plaetse van dien andere te 11 ℔ 18 gr. van alloy. Die vraghe is/ hoe veel die masse van alloy houden sal?

			40
1 . .	8 ℔ 3½ gr. . .	18	facit ℔ 149
1 . .	5 ℔ 12 gr. . .	22	facit ℔ 121
		40 . .	℔ 270 . . 1
			fa. ℔ 6. gr. 18
1 . .	11 ℔ 18 gr. . .	18	fa. ℔ 211½
1 . .	6 ℔ 18 gr. . .	22	fa. ℔ 148½
		40 . .	℔ 360 . . 1
			facit 9 ℔ van alloy.

Ten tweeden van die verschickinghe in Goude.

325. Een Muntmeester heeft gout te 15 karaten in goude/ende 6 karaten in siluer/ende een ander sorte te 20 karaten in goude/ ende 2 karaten in siluer/ begheert te doen een verschickinghe te 18 karaten in goude/ ende 3⅓ karaten in siluer van alloy. Die vraghe is / hoe veel hy van elcx nemen moet?

Dallone diemen verschicken wilt / sedt in deser ordinantie/ ende den reyghel daer onder. Nu substraheert 18 kar. gouts van 20 kar. gouts/ ende 2 kar. siluers van 3⅓ karaten siluers/ soo resteren

der 2 ende $1\frac{3}{5}$. die addeert te samen/ so comen daer $3\frac{3}{5}$.

Gout.	Siluer.	Gout.	Siluer.
kar.	kar.	kar.	kar.
15.	6	20.	2

Gout.	Siluer
kar. 18.	kar. $3\frac{3}{5}$.

2.	3.
$1\frac{3}{5}$	$2\frac{2}{5}$
$3\frac{3}{5}$	$5\frac{2}{5}$

Voorts substraheert 15 karaten gouts vã 18 kar. gouts/ eñ $3\frac{3}{5}$ kar. siluers van 6 kar. siluers/ soo resterender 3 ende $2\frac{2}{5}$/die addeert te samen/ soo comender $5\frac{2}{5}$. Dus als den Muntmeester neemt marckē/ oncen/oft engelschen $3\frac{3}{5}$ te 15 kar. in goude/ende 6 kar. in siluer van alloy/ soo moet hy daer toe setten marcken/oncen/oft engelschē $5\frac{2}{5}$/te 20 kar. in gout ende 2 kar. in siluer/om te verschicken dat het marc houde 18 kar. in goude/ ende $3\frac{3}{5}$ kar. in siluer van alloy.

326. Die proeue: Een Muntmeester heeft een masse gouts/ wegende $3\frac{3}{5}$ marcken/oft 3 marcken 4 oncen 16 engelschen/te 15 kar. in goude/6 kar. in siluer. Ende een ander masse wegende $5\frac{2}{5}$ marckē/ oft 5 marcken 3 oncen 4 enghelschen/ te 20 kar. in goude/ende 2 kar. in siluer/die wilt hy tsamen verschicken in een masse. Die vrage is/hoe veel van alloy die masse houden sal?

M.	gout.	siluer.	M.	onc.	eng.
1	15 kar.	6 kar.	3.	4.	16.

Multipliceert 15 kar. gouts/ ende desghelijcken 6 kar. siluers/ al met 3 M. 4 onc. 16 eng. eñ daer sullen comen 54 kar. gouts/ende $21\frac{3}{5}$ kar. siluers.

M.	gout.	siluer.		M.	onc.	eng.
1 . .	20 kar.	2 kar.	. .	5.	3.	4.

Doet als voor/ soo comender 108 kar. gouts/ ende $10\frac{4}{5}$ kar. siluers.

M.	onc.	eng.			gout.	siluer.
3.	4.	16	.	.	54 kar.	$21\frac{3}{5}$ kar.
5.	3.	4	.	.	108 kar.	$10\frac{4}{5}$ kar.
9.	—.	—	.	.	162 kar.	$32\frac{2}{5}$ kar.

Deylt 162 kar. gouts/ en $32\frac{2}{5}$ kar. siluers/ elck met 9 marcken/ soo comender 18 kar. gouts/ en $3\frac{3}{5}$ kar. siluers van alloy.

327. Een Muntmeester heeft gout te 16 car. in goude/ ende 4 car. in siluer vā alloy/ ende wilt daer toe verschicken fijn gout/ soo dat het marck houde 21 kar. 4 gr. in goude/ ende 1 kar. 4 gr. in siluer vā alloy; Die vraghe is/ hoe veel hy van elcx nemen moet? Antwoort: Die 21 kar. 4 gr. ende 1 kar. 4 gr. reduceert in $21\frac{1}{3}$ kar. ende $1\frac{1}{3}$ kar. Voorder/ soo is te verstaen dat een marck fijn gout hout 24 kar. Nu substraheert 16 van $21\frac{1}{3}$/ ende $1\frac{1}{3}$ van 4/ so resterender $5\frac{1}{3}$ ende $2\frac{2}{3}$/ die welcke addeert te samen/ soo comender 8. Voorts substraheert $21\frac{1}{3}$ van 24/ en daer sullen resteren $2\frac{2}{3}$/ hier toe addeert die $1\frac{1}{3}$ (om datter zijn 0 ka. siluers van $1\frac{1}{3}$ ka. siluers) so comender 4. Dus als hy neemt marcken/ oncen/ engelschen/ oft asen/ 4. te 16 kar. in goude/ 4 ka. in siluer van alloy/ soo moet hy daer toe doen

gout.	siluer.	gout.	siluer.
16 k.	4 kar.	24 k.	0 kar.
	gout.	siluer.	
	$21\frac{1}{3}$ k.	$1\frac{1}{3}$ k.	
$2\frac{2}{3}$			$5\frac{1}{3}$
$1\frac{1}{3}$			$2\frac{2}{3}$
4			8

marcken/

marcken/oncen/engelschen/oft asen 8/fijns gouts/ so comt het marck te 21 kar.4 gr.in goude/1 kar.4 gr.in siluer van alloy/alst blijct by de proeue hier na volghende.

328. Die proeue: Een Muntmeester doet tot 8 marcken fijns gouts/ 4 marcken te 16 kar.in goude/4 ka.in siluer van alloy. Die vraghe is/hoe veel het marck houden sal? gout. siluer.

1	. . g.24 ka.s.0 ka.	. .	8 fa.	192 k.	0 ka.
1	. . g.16 ka.s.4 ka.	. .	4 fa.	64 k.	16 ka.
		12 . .		256 ka.	16 k. . . 1

deylt 256 kar.gouts/ẽ 16 kar.siluers/met 12 soo comender 21 ka.4 gr.gouts/ẽ 1 kar.4 gr.siluers/ dat het marck houden moet.

329. Een Muntmeester heeft goudt te 16 kar. in goude/ ende 4 ka. in siluer/ ende noch heeft hy garnaillie siluer te 1 ₰ van alloy: hier wt wilt hy maken een verschickinghe/ so dat het marck houde 5 car.4 gr.in goude/ ende 2 ca. 8 gra. in siluer van alloy. Die vraghe is/ hoe veel hy van elcx nemen moet? Antwoort: Reduceert die 1 ₰ in 2 ka.ẽ die 5 ka.4 gr.in $5\frac{1}{3}$ ka. Item/die 2 ka.8 gr.in $2\frac{2}{3}$ kar. Nu als hier staet/ ẽ ghenoechsaem daer van verclaert is/men sal vinden dat als hy neemt marckẽ/oncen/ enghelschen/oft asen/ 6 te 16 kar.in goude/ ende 4 kar.in siluer/so moet hy daer toe doen marcken/oncen/engelschen/oft asen 12 billions te 1 ₰/oft 2 ka. van alloy.

gout. siluer. gout. siluer.
16 ka. 4 kar. 0 kar. 2 kar.

gout. siluer.
$5\frac{1}{3}$ kar. $2\frac{2}{3}$ kar.

$5\frac{1}{3}$	$10\frac{2}{3}$
$\frac{2}{3}$	$1\frac{1}{3}$
6	12

330. Een Muntmeester heeft gout/ waer van het marc houdt 15 car. in goude/ 6 car. in siluer/ die reste is coper: noch heeft hy een ander sorte van goude/ daer van het marc houdt 20 car. in goude/ ende 2 car. in siluer/ ende hy wilt wt dese twee sorten maken een masse weghende 30 marcken/ ende dat het marck houde 18 car. in goude/ $3\frac{1}{3}$ car. in siluer van alloy. Die vraghe is/ hoe veel hy van elcx nemen moet? Antwoort: Syder 325. is verclaert als hy neemt $3\frac{1}{3}$ marcken te 15 car. in goude/ 6 car. in siluer soo moet hy daer toe setten $5\frac{2}{3}$ marcken te 20 car. in goude/ 2 car. in siluer. Dus werct byden regel.

$3\frac{1}{3}$
$5\frac{2}{3}$
———
gout. siluer.

9 . . $3\frac{1}{3}$ . . 30 facit M. 12 te 15 ca. 6 ca.
9 . . $5\frac{2}{3}$ . . 30 facit M. 18 te 20 ca. 2 ca.

331. Een Munter heeft 18 marcken gouts/ te 20 car. in goude ende 2 car. in siluer: ende heeft noch een ander sorte houdende in goude 15 car. in siluer 6 car. hoe veel van dier sorten moet hy toesetten/ so dat het marck houde in goude 18 ca. in siluer $3\frac{1}{3}$ car.? Antwoort: Syder 325/ als hy soude

nemen

nemen $3\frac{3}{5}$ marc.te 15 car. in goude/6 car.in siluer/ soo moet hy daer toe doen $5\frac{2}{5}$ marcken te 20 car. in goude/2 car.in siluer: Dus werct byden reghel.

gout. siluer.

$5\frac{2}{5}$ . . $3\frac{3}{5}$ . . 18 facit M. 12.te 15 ca. 6 ca.

332. Een Munter heeft gout te 16 ca.in goude 4 ca.in siluer/hoe veel fijns gouts moet hyer toesetten/om te maken een masse wegende 30 marcken/ te 21 ca.4 gr.in goude/1 ca.4 gr.in siluer vā alloy? Antwoort: Byder 327. als hy soude nemē 4 marckē te 16 ca.in goude/ 4 ca.in siluer/so moet hy daer toe doen 8 marcken fijn gouts. Dus werckt byden reghel.

gout. siluer.

$$\frac{4 \quad 8}{12} \; . . \left\{\begin{matrix}4\\8\end{matrix}\right\} . . \; 30 \left\{\begin{matrix}\text{fa. M. 10 te 16 ca. 4 ca.}\\ \text{fa. M. 20 fijn gout.}\end{matrix}\right.$$

333. Een Munter heeft een masse gouts wegēde 10 marckē/te 16 ca.in goude/ 4 ca.in siluer/hoe veel fijns gouts sal hy moeten toesetten/soo dat het marc houde 21 ca.4 gr.in goude/ 1 ca. 4 gr. in siluer? Antwoort: Byder 327.als hy soude nemen 4 marckē te 16 ca.in goude/4 ca.in siluer/ so moet hy daer toe setten 8 marcken fijns gouts. Dus segt by den reghel.

4 . . 8 . . 10 facit M. 20 fijns gouts.

Daer zijn noch andere nootsakelijcke verschickingē in goude/die gealloyeert wordē met coper: alsulcke Rekeningen zijn te doene alsoot verclaert is/ in die Billionsche verschickinge/ hier onnoodich om weder te verhalen.

Ten derden Instructien te ordonneren na in-
houdt eender ander instructie.

334. Een Heer heeft gegeuen commissie datmē sal muriten 80 stucken op een marc troys in die snede/te 11 d 5 gr. van alloy/ende elck stuck is gepermitteert te 3 stuuers/ hier wt wilt hy geordonneert hebben een ander instructie te 10 d van alloy/ende dat elcken penninck soudē gepermitteert worden op 30 stuuers. Die vrage is/ hoe veel penninghen inde snede op een marck troys comen moetē? Antwoort: Soo elcken penninck is weert 3 stuuers/ so doē die 80 penninghen na aduenant 240 st. Voort seght byden reghel.

11 d 5 gr. . . 240 . . 10 d
24 24

269 gr. . . 240 . . 240 facit $\frac{57600}{269}$ st.
30 . . 1 . . $\frac{57600}{269}$ facit $7\frac{37}{269}$ stucken in de snede op een marck troys.

335. Een Heere heeft verleent commissie/ datmen munten soude drij-stuuers pēningen/ 80 stucken inde snede op het marck/te 11 d 5 gr. vā alloy: hier wt wilt hy geordonneert hebben een instructie/ datmen soude penninghen maken te 30 st. waer van het marc houdt 10 d van alloy. Die vrage is/ hoe veel penninghen empirance op een marc comt: Dat is/ hoe veel der stucken moetmen tellen voor een marck fijns siluers?

11 d 5 gr. . . 80 . . 12 d
24 . . 3 . . 24

269 . . 240 . . 288 facit $\frac{69120}{269}$ st.
30 . . 1 . . $\frac{69120}{269}$ facit $8\frac{152}{269}$ stucken

empi-

empirance voor een marck fijns silvers?

336. Een Heer heeft laten munten penninghen van drij stuyvers tstuck/ 80 opt marc/ te 11 ℔ 5 gr. Te deser ordonnantien wilt hy ordonneren te munten penninghen van 30 stuivers tstuc/ ende dat het marck houde 10 ℔ van alloy. Die vraghe is/ hoe veel dat elcken penninck weghen moet? Antwoort: Onder 334. is ghevonden dat die $7\frac{1}{2}\frac{37}{69}$ stucken in de snede wegen een marck/ ende het marc doet 160 engelschen/ dus seght byden reghel.

$7\frac{1}{2}\frac{37}{69}$ . . 160 . . 1 facit $22\frac{5}{12}$ engelschen/ oft 22 eng. $13\frac{1}{3}$ asen/ moet elck stuck weghen.

337. Een Heer heeft laten munten penninghen van drij stuyvers tstuc/ 80 stucken opt marc/ te 11 ℔ 5 gr. van alloy. Te deser ordonnantie wilt hy gheordonneert hebben te munten penningen van 30 stuvers/ die welcke hunnen cours in lichten gelde hebben te 35 stuyvers/ ende dat het marc houde 10 ℔ van alloy. Die vrage is/ hoe veel het marc fijns in lichtē gelde uit brengen sal? Antwoort: Onder 335. soect hoe veel stucken empirance het marc doet/ ende reduceert die 35 stuivers in 70 ℔. Voorts segt byden reghel:

1 . . 70 . . $8\frac{1}{2}\frac{52}{69}$ facit ℔ $599\frac{1}{2}\frac{42}{69}$ oft ℔ 49. ℔ 11. myten $1\frac{1}{2}\frac{70}{69}$ Vlems.

338. Een Heer heeft laten munten penninghen van drij stuyvers tstuck/ 80 stucken inde snede opt marck/ te 11 ℔ 5 gr. van alloy. Te deser ordonnantie wilt hy gemunt hebben penninghen te 30 stuu. de welcke doen 35 stuyvers of lichte gelde/ wesende 10 ℔ van alloy. Die vraghe is/ hoe veel het marck

 also

alsoo geallovееrt wtbrengen sal? Antwoort: Syder 334. soect hoe veel stucken inde snede op een marck comen/ende die 35 stuuers reduceert in 70 ꝺ.

1 . . 70 . . $7\frac{17}{269}$ facit ꝺ $499\frac{169}{269}$. oft ß 41. ꝺ 7. mijten. $15\frac{21}{269}$. Vlems.

Een ander instructie.

339. Een Heer heeft laten munten penninghen die 10 makende een marc te 11 ꝺ 4 gr. van alloy/ waer van het marc vanden fijnen siluer is weerdich (nae inhout eender ander instructie) metten arbeyt in munten 42 ß. 9 ꝺ. $21\frac{183}{269}$ mijten. Die vraghe is/ hoe veel eenen penninck weert is?

42 ß. 9 ꝺ. $21\frac{183}{269}$ myt.
12
513
24

12 ꝺ . . . 513 . . . 11 ꝺ 4 gr.
10 . . . 24 . . . 1

120 . . $12333\frac{183}{269}$ myt. . . 11 ꝺ 4 gr.
facit ꝺ 47. myt. $19\frac{193}{269}$.

340. Een Heer heeft laten munten penninghen daer van die 10 maken een marck te 11 ꝺ 4 gr. vā alloy/na ordonnantie eender instructie/aldaer tfijn siluer het marck metten arbeyt wort gherekent te 42 ß. 9 ꝺ 2 $1\frac{183}{269}$ mijten. Desen penninc wilt hy gereduceert hebben in goude / van 75 stucken in de snede opt marck/ alsoo dat het marck soude houden 15 car. in goude (ghcrekent het marck fijns gouts metten arbeyt te ℔ 23. ß 7. ꝺ 6.) ende den toesedt soude wesen fijn siluer/ten prijse als voren. Die vraghe is/hoe veel fyns siluers dē toesedt wesen moet? Antwoort: Syder voorghaende soect hoe veel den pen-

penninck weert is/ende seght voorts:

1 . . 47 ₰ $19\frac{123}{269}$ mi. . . 75 fa. ₰ 3586 mi. $14\frac{218}{269}$

ℳ. β. ₰

24 ca. . . 23.7.6. . . 15 fa. ₰ 3506 mi. 6

42 β. 9 ₰ $21\frac{183}{269}$ — Resteren ₰ 80 mi. $8\frac{218}{269}$

12

513 ₰ $21\frac{183}{269}$ mi. . . 12 . . ₰ 80 mi. $8\frac{218}{269}$ fa. ₰ 1 gr. $21\frac{1045}{1152}$. oft ₰ 1 gr. $21\frac{3}{4}$. ende $\frac{181}{1152}$ van een grain.

341. Een Heer heeft laten munten siluere penningen/ daer van die 10 maken een marck te 11 ₰ 4 granen van alloy/ te 42 β. 9 ₰ $21\frac{183}{269}$ mijten het marck fijns siluers/ende wilt desen penninck in goude gereduceert hebben te 15 caraten in goude/ende 1 ₰ $21\frac{1045}{1152}$ granen in siluer/ het fijn gout het marck te 23 ℳ. 7 β. 6 ₰. Die vrage is/ hoe veel stucken inder sneden op een marck comen moeten?

ℳ. β. ₰

24 car. . . 23.7.6 . . 15 fa. car. ₰ 3506 mi. 6.

12 ₰ . . 42 β. 9 ₰ $21\frac{183}{269}$ mi. 1 ₰ $21\frac{1045}{1152}$ gr.

fa. ₰ 80 mi. $8\frac{218}{269}$. Somma ₰ 3586 mi. $14\frac{218}{269}$.

Syder 339. soect hoe veel tstuck weerdich is/ ende men sal vinden 47 ₰ $19\frac{123}{269}$ mijten.

$47.19\frac{123}{269}$ . . 1 . . $3586.14\frac{218}{269}$. fac. 75 stucken.

342. So 35 stucken wegen een marck/ hoe veel sal tstuck wegen? Een marck weecht 160 eng. etc.

75 . . 160 . . 1 facit eng. 2. asen $4\frac{4}{15}$.

Den Regel vanden valsche Positie.

Voor het vraeghstuck in eenighe Rekenquestie sedt een alsulcken ghetal alst v ghelieft

 welck

welck ghetal examineert na ghelegentheyt des vraechstucs: segget die waerheyt/ so blijcket dat den ghepropponeerden numer den genen is/ die men ghesocht heeft: maer seyt hy die waerheyt te veel/ teeckent die metter teecken + meer: waerse te weynich/ beschrijftse dan metter teecken —— min ghenaemt: Ist datter eerste ghetal faut gespecit heeft/ versoect dan oft ghy die waerheyt met een ander ghetal vinden condet. Ende soo sulck ooc die waerheyt niet en wijst/ aenwijsende beyde + oft ——/ als dan substraheert deen leughen van dander/ watter is resterende/ voor den deylder behoudet: daer na cruyswijs deen valsch getal met dander leugen multipliceert/ die differentie der producten metten voorghemaecten deylder diuideert/ en daer sal comen die berichtinghe vander vragen. Liegt deen valsch ghetal te veel/ ende dander te weynich/ soo addeert die twee leugenen te samen/ die somme sal den deylder wesen. Daer na multipliceert ooc cruysiwijs/ en die producten addeert te samen/ die Somme metten voorghemaecten deylder diuideert/ ende die oplossinghe vander vraghen salder comen.

343. Item/ op eenen sekeren tijt heeftmen ghevonden/ als dat 4 ellen lakes gecost hebben 5 Philippus guldens/ en doen ter tijt waren vercocht 21 ellen des selfs lakens voor 26 Philippus ghuldens en 6 stuuers 18 driemijten. Die vraghe is/ wat den Philippus gulden als doen ter tijdt weerdich was? Antwoort: Voorstelt den Philippus gulden te zijn 30 stuuers weert.

4 . . 5 . . 21 facit $26\frac{1}{4}$ Ph. guldens.

Ende

Ende so den Philippus waer 30 stuuers weert/ so sal het ¼ vanden Philippus gulden doen 7 stuuers 12 drymijten. Dus so doen die 26¼ Philippus guldens/ 26 Philippus guldēs/ 7 stuuers 12 drymytē/ die welcke moesten 26 Philippus eñ 6 stuuers 18 drymijten zijn. Daer uit examineren so zijn 30 stuuers te veel 18 drymijten. Ende so men stelde 28 stuuers voor den Philippus guldē/ so soude die 26¼ Philippus/ doen 26 Philippus 7 stuuers. Daerom so zijn de 28 stuuers te veel 6 drymijtē/ welcke operatie staet opden regel aldus/

30 + 18.	504		x
28 + 6.	180		x8
12.	324		324 (27
			x22
			x

Substraheert 6 van 18/ restet 12 dē deylder/ daer na multipliceert cruyswys/ ende de differentie der producten/ deylt met 12/ soo comender 27 stuuers/ des Philippus guldens weerde.

344. Een Heere heeft eenen dienaer 40 daghen gehuert/ met conditie dat als hy wrocht/ dan soude hy des daechs 6 stuuers verdienen/ maer indien hy vierde/ soo soude hy des daechs voor zijn costen 3½ stuuers den Heere betalen: op deynde des tijdts is ghereckent dat de Heere den dienaer betalen moet 7 gulden 5 stuuers. Die vraghe is/ hoe veel daghen den dienaer ghewrocht ende ledich ghegaen heeft? Sedt den dienaer ghewrocht te hebben 24 daghen/ ende soo heeft hy dan 16 dagen ledich geweest/ dus heeft hy verdient 144 stuuers/ ende

ende verteert 56 stuuers/ soo comt den dienaer bo- uen alle costen 88 stuuers/ de welcke moesten we- sen 7 gulden 5 stuuers/oft 145 stuuers. Dus soo is 24—57/ ende soomen stelde dat hy ghewrocht hadde 28 daghen / soo sal doperatie aenwijsen dat daer noch comen sullen—19. Dit ghedaen zijn- de/ soo multipliceert 28 met 57/ende 24 met 19/ ende daer sullen comen 1596.456. wiens diffe- rentie deylt metter dif- ferentien van 19 tusschen 57/ ende daer sal comen 30 daghen / die den dienaer soude ghewrocht heb- ben/dus is hy 10 daghen leedich gheweest.

24—57.		1596
28—19.		456
38.		1140

345. Item/dry gesellen willen een schip coopen voor 200 lb. om welck te betalen so gheeft den eer- sten 3 mael meer dan den tweeden. Itē/den twee- den 4 mael meer dan den derden. Die vraghe is/ hoe veel een yeghelijck betalen moet? Sedt dat den derden geue 10 lb. so moet den tweeden geuen 40 lb. eñ den eersten 120 lb. Summa is te samē 170 lb. Die welcke moeste zijn 200 lb. dus is 10—30. Daerō so set/dat dē derden betalen moet 15 lb. eñ examineertse/eñ men sal vindē dat 15+55. Voorts soo multipliceert 15 met 30/eñ 55 met 10/die Sō- me vanden producten di- uideert met daggregatie van 55 tot 30/ ende daer sullen comen $11\frac{13}{17}$ lb. voor den derden/ die welcke multipliceert met 4/so comender $47\frac{1}{17}$ lb voor den

10—30.	450
15+55.	550
85.	1000

twee-

tweeden/die welcke multipliceert met 3/ so comen-der $141\frac{3}{17}$ ₶.voor den eersten te gheuen.

346. Item/ twee Heeren hebben te samen eenen knecht gehuert den tijt van 40 dagen met conditie/soo hy den eersten diende/ alsdan soude zijnen loon alle dage wesen 8 stuuers. Ende soo hy den tweeden diende/ dan soude zijnen loon alle daghe wesen 6 stuuers. Ten eynde des tijts wort gerekent/ dat die Heeren aen den knecht betalen moesten 15 guldens. Die vrage is/hoe langhe hy elcken Heere gedient heeft? Sedt dat hy den eersten Heere gedient heeft 24 dagen voor 8 stuuers sdaechs/ ende den anderen soo heeft hy ghedient 16 daghen/ sdaechs voor 6 stuuers. Dus so comt hem vanden eersten heere 192 stuuers/ ẽn vanden anderen 96 stuuers/is tsamen 288 stuuers/ de welcke moesten wesen 15 gulden oft 300 stuuers. Daerom soo is 24—12. so stelt dan dat hy 32 dagen gedient heeft voor 8 stuuers sdaechs/ ẽn so sal hy moeten hebben gedient acht dagẽ voor 6 stuuers sdaechs. De welcke propositie gheexamineert/so salmen vinden/ als dat die 32 gheuen + 4.

24—12.		384
32 + 4.		96
	16.	480.

Facit 30 daghen soude hy den eersten Heere ghedient hebben/ ẽn so heeft hy den anderen 10 daghen ghedient.

Van die Progreßien, ẽn tẽ eersten vande Arithmeticsche progressien.

347. Die vren des tijts zijn augmenterende by den

den clocslach met 1 vanden 1 totten 1 2. Soo is de vrage/hoe veel clocslagen in middelen tijden gebeuren? Antwoort: Addeert 1 tot 12/ soo comender 13/ wiens helfte multipliceert met 12/ oft die helft van 12 met die 13/ eñ daer sullen comen 78 clocslagen.

348. Item/om tadderen 3.6.9.12. so addeert 3 tot 12/ende daer sullen comen 15. voorder soo is te aenmercken datter 4 getalen zijn/dus multipliceert 15 met de helft van 4/ ende daer sullen comen 30 voor daggregatie vande vier getalen.

349. Item/daer is die progressie dupla 2.4.6.8.10.12. die vraghe is/ hoe veel de selfste ghetalen in eender sommen maken? Doet hem gelijck verclaert is/ende men sal vinden 42.

Ten anderen vande Geometricsche progressien.

350. Itē/6.18.54.162.486. is hun proportie triplex/want 6 tegen 18/oft 18 tegen 54/etc. is triplex om welcke getalen in eender sommen te brenghen/ multipliceert 486 met 3/eñ daer comē 1458. daer vā substraheert 6/eñ sullen resteren 1452/ de welcke deylt met een min dan 3/als met 2/eñ daer sullē comen 726 voor die somme vanden vijf ghetalen.

Besluyt Questie.

Een Coopman heeft 3600 ellen lynwaet te 16 ß, delle/dat vercoopt hy te betalen 50 ₰. op 6 maenden/100 ₰. op 9 maenden/eñ die rest binnē iaers. Die vrage is/hoe veel hy delle vercoopen moet/om te winnen 30 ten hondert opt Iaer?

Facit 20 ß.

Extractie vande viercantighe vvortel.

Om

Om die viercantighe woꝛtelen te extraheren/ is nootwendich datmen die viercantichept vanden getalen van eenen bp memoꝛie wete/ ghelijck dese nawolgende pꝛogressie is wtwijsende/

Die woꝛtelen 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.
Die viercant. 1. 4. 9. 16. 25. 36. 49. 64. 81.

Exẽpel: Om die viercãtige woꝛtel wt 9604 texstraheren/doet hẽ soo: Tẽ eersten vooꝛ al/punctueert het getal van eene/daer na het getal van honderdẽ/ eñ soo vooꝛts ouer een figure een punct/ soo sal die leste punctuatie op 6 comẽ/al waer vooꝛ dat staẽ 9: daerom so salmen wt 96 die aldernauste viercãtige woꝛtel soeckẽ/eñ men sal vinden 9/ wiens viercantichz is 81/de welcke substraheert van die 96/ende daer sullẽ resteren 15/ die sedt bouen 96/eñ die geuonden figure 9/ter zijden/ als wesende deerste geuonden figure des quotients. Vooꝛt den quotient 9 dupleert/ende daer sullen 18 comen waer mede dat 150 deplt/ op conditie datmen die geuonden figure met 18 multipliceere/ ende haer viercantichept wt der ghepunctueerde figure substraheren mach/ soo salmen vinden dat 8 alsulcke ghetal is: want die selue 8 met 18 ghemultipliceert/so comender 144/ die vã 1504 gesubstraheert/daer resteren 64/waer van die viercanticheit van 8 ghesubstraheert/ ende men sal vinden niet te resteren/dese geuonden figure 8/sedt byden anderen quotient/ende alsoo is die woꝛtel van 9604. 98.

7
156
. .
9604(96
18

Finis.

PRACTYCKE

Om lichtelijc te leeren visieren alle Vaten metter Wisselroede:

Door VVillem Raedts, Maestrichter.

Van nieus ouersien, ende in veel plaetsen verbetert, ende met seer profytelijcke aenvvysinghen vermeerdert, ende verciert: Door Michiel Coignet.

T'hantwerpen,
By Hendrick Hendricksen. 1580.
Met Priuilegie van X. Iaren.

ende vertéert 56 stuuers/ soo comt den dienaer bo-
uen alle costen 88 stuuers/ de welcke moesten we-
sen 7 gulden 5 stuuers/oft 145 stuuers. Dus soo
is 24 — 57/ ende soomen stelde dat hy ghewrocht
hadde 28 daghen / soo sal doperatie aenwijsen dat
daer noch comen sullen — 19. Dit ghedaen zijn-
de / soo multipliceert 28
met 57/ende 24 met 19/
ende daer sullen comen
1596. 456. wiens diffe-
rentie deylt metter dif-
ferentien van 19 tusschen 57/ ende daer sal comen
30 daghen / die den dienaer soude ghewrocht heb-
ben/dus is hy 10 daghen leedich gheweest.

24	57	.	1596
28	19	.	456
	38	.	1140

345. Item/drij gesellen willen een schip coopen
voor 200 ₰. om welck te betalen so gheeft den eer-
sten 3 mael meer dan den tweeden. Itē/den twee-
den 4 mael meer dan den derden. Die vraghe is/
hoe veel een yeghelijck betalen moet? Sedt dat den
derden geue 10 ₰. so moet den tweeden geuen 40
₰. eñ den eersten 120 ₰. Summa is te samē 170
₰. Die welcke moeste zijn 200 ₰. dus is 10 — 30.
Daerō so set/dat dē derden betalen moet 15 ₰. eñ
examineertse/eñ men sal vindē dat 15 + 55. Voorts
soo multipliceert 15 met
30/eñ 55 met 10/die Sō-
me vanden producten di-
uideert met daggregatie
van 55 tot 30/ ende daer
sullen comen $11\frac{13}{17}$ ₰. voor den derden/ die welcke
multipliceert met 4/so comender $47\frac{1}{17}$ ₰ voor den

10	— 30.		450
15	+ 55.		550
	85.		1000

twee-

tweeden/die welcke multipliceert met 3/ so comender $141\frac{3}{13}$ ℞. voor den eersten te gheven.

346. Item/ twee Heeren hebben te samen eenen knecht gehuert den tijt van 40 dagen met conditie/soo hy den eersten diende/ alsdan soude zijnen loon alle dage wesen 8 stuuers. Ende soo hy den tweeden diende/ dan soude zijnen loon alle daghe wesen 6 stuuers. Ten eynde des tijts wort gerekent/ dat die Heeren aen den knecht betalen moesten 15 guldens. Die vrage is/hoe langhe hy elcken Heere gedient heeft? Sedt dat hy den eersten Heere gedient heeft 24 dagen voor 8 stuuers sdaechs/ ende den anderen soo heeft hy ghedient 16 daghen/ sdaechs voor 6 stuuers. Dus so comt hem vanden eersten heere 192 stuuers/ ẽn vanden anderen 96 stuuers/is tsamen 288 stuuers/ de welcke moesten wesen 15 gulden oft 300 stuuers. Daerom soo is 24 — 12. so stelt dan dat hy 32 dagen gedient heeft voor 8 stuuers sdaechs/ ẽn so sal hy moeten hebben gedient acht dagẽ voor 6 stuuers sdaechs. De welcke propositie gheexamineert/so salmen vinden/ als dat die 32 gheven + 4.

24 — 12.		384
32 + 4.		96
	16.	480.

Facit 30 daghen soude hy den eersten Heere ghedient hebben/ ẽn so heeft hy den anderen 10 daghen ghedient.

Van die Progreßien, ẽn tẽ eersten vande Arithmeticsche progressien.

347. Die vren des tijts zijn augmenterende by den

den cloclach met 1 vanden 1 totten 12. Soo is de vrage/hoe veel cloclagen in middelen tijden gebeuren? Antwoort: Addeert 1 tot 12/ soo comender 13/ wiens helfte multipliceert met 12/ oft die helft van 12 met die 13/ eñ daer sullen comen 78 cloclagen.

348. Item/om tadderen 3.6.9.12. so addeert 3 tot 12/ende daer sullen comen 15. voorder soo is te aenmercken datter 4 getalen zijn/dus multipliceert 15 met de helft van 4/ ende daer sullen comen 30 voor daggregatie vande vier getalen.

349. Item/daer is die progressie dupla 2.4.6.8.10.12. die vraghe is/ hoe veel de selfste ghetalen in eender sommen maken/ Doet hem gelijck verclaert is/ende men sal vinden 42.

Ten anderen vande Geometricsche progressien.

350. Itē/6.18.54.162.486. is hun proportie triplex/wāt 6 tegen 18/oft 18 tegen 54/etc. is triplex om welcke getalen in eender sommen te brenghen/ multipliceert 486 met 3/eñ daer comē 1458. daer vā substraheert 6/eñ sullen resteren 1452/ de welcke deylt met een min dan 3/als met 2/eñ daer sullē comen 726 voor die somme vanden vijf ghetalen.

Gesluyt Questie.

Een Coopman heeft 3600 ellen lywaet te 16 ß. delle/dat vercoopt hy te betalen 50 ₰.op 6 maenden/100 ₰.op 9 maenden/eñ die rest binnē iaers. Die vrage is/hoe veel hy delle vercoopen moet/om te winnen 30 ten hondert opt Jaer?

Facit 20 ß.

Extractie vande viercan-

tighe vvortel.

Om

Om die viercantighe wortelen te extraheren/ is nootwendich datmen die viercanticheyt vanden ghetalen van eenen by memorie wete/ ghelijck dese nawolgende progressie is wtwijsende/

Die wortelen 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.
Die viercant. 1. 4. 9. 16. 25. 36. 49. 64. 81.

Exēpel: Om die viercātige wortel wt 9604 textraheren/doet hē soo: Tē eersten voor al/punctueert het getal van eene/daer na het getal van honderdē/ ēn soo voorts ouer een figure een punct/ soo sal die leste punctuatie op 6 comē/al waer voor dat staē 9: daerom so salmen wt 96 die aldernauste viercātige wortel soeckē/ēn men sal vinden 9/ wiens viercanticheyt is 81/de welcke substraheert van die 96/ende daer sullē resteren 15/ die sedt bouen 96/ēn die geuonden figure 9/ter zijden/ als wesende deerste geuonden figure des quotients. Voort den quotient 9 dupleert/ende daer sullen 18 comen waer mede dat 150 deylt/ op conditie datmen die geuonden figure met 18 multiplicere/ ende haer viercanticheyt wt der ghepunctueerde figure substraheren mach/ soo salmen vinden dat 8 alsulcke ghetal is: want die selue 8 met 18 ghemultipliceert/so comender 144/ die vā 1504 gesubstraheert/daer resteren 64/waer van die viercanticheit van 8 ghesubstraheert/ ende men sal vinden niet te resteren/dese geuonden figure 8/sedt byden anderen quotient/ende alsoo is die wortel van 9604. 98.

```
  1
 156
  .  .
 9604(96
  18
```

Finis.

PRACTYCKE

Om lichtelijc te leeren visieren alle Vaten metter Wisselroede:

Door VVillem Raedts, Maeſtrichter.

Van nieus ouerſien, ende in veel plaetſen verbetert, ende met ſeer profytelijcke aenvvyſinghen vermeerdert, ende verciert: Door Michiel Coignet.

T'hantwerpen,
By Hendrick Hendricksen. 1 5 8 0,
Met Priuilegie van X. Jaren.

PRACTYCKE

Om lichtelijck te leeren cijfferen alle Staten [illegible].

Door VVillem Raedts, Maestrichter.

Nu eerst [illegible], ende in veel plaetsen verbetert, ende met [illegible] vermeerdert, [illegible] Door Michiel Coignet.

T'Hantwerpen,
By Hendrick Hendricksen. 1580.
[illegible]

Michiel Coignet tot den Leser.

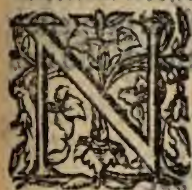
BEminde Leser, siende datmen dit tegenvvoordich Tractaetken van de VVisselroede (ghemaect by vvylẽ VVillem Raets, onsen seer goeden vrient in dese eñ andere conste vã Mathematica) nv vvederom int licht vvil de geuen: soo heb-ic veroorsaect geveest sulcx niet te laten gheschieden, voor dat tselue van my eerstmael vvel ouersien, eñ in veel plaetsen verbetert vvare. Ende dat niet alleenlijcken, om dat myne professie eñ officie alsulcx vereysschende is, maer veel meer vvant ick my den Autheur (vvt ghemeynsaemheyt) in desen ende meer andere altijt verbonden houde, die vvelcke (door syne subite doot) hier aff beledt is ghevveest. Aldus soo en hebbe ick des Autheurs blooten text niet alleenlijcken met alder neersticheyt) gecorrigeert, maer hebbe den seluen oock in alle duystere eñ onsekere puncten met schoone vvtlegginghen verclaert, ende met vele corte practyken verciert ende vermeerdert, ghelijc de selue nv ouerlange by my doorde dagelijc

oeffeninghe gheprobeert ſijn ghevveeſt. Verhopēde (goetvvillighe Leſer) dat ghy deſen mijnen vlytighen arbeijt, niet min luſtich als noottelijcken ſult beuinden, den vvelcken ick u met alder neerſticheyt begheere beuolē te ſijn, totter tijt toe dat ick v met Godts hulpe, yet nieus meer van deſer conſten ſal moghen mede deijlen.

Jnhoudt des Boecks.

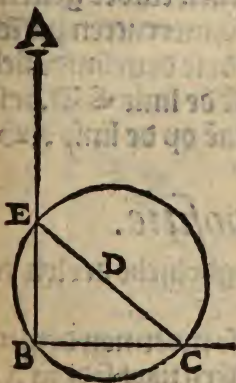
TIs te verſtaē, dat dit vverck is in vier deelen ghediſtingueert. Te vveten, het eerſte tracteert van ſommighe Geometriſche Elementen: het tvveede, van die Roede te fabriceren: het derde, van het maken der Roeden metten corten paſſer: ende het vierde ende leſte, is vant ghebruyck der Roeden.

D'eerste deel van sommighe Geometrische Elementen.

Noodich soo ist voor die luttel verstants inder Geometryen hebben/ te verclaren hoemen op deynde eender ghesetter linien den rechtẽ winckelhaeck rijset. Ten anderen/ wt eẽ punct op een linie/ eẽ linie perpendiculaer te rijsen: waer wt soo volcht hoemen een linie in twee gelijcke deelen deyle. Ende oock hoemen dweers deur eẽ linie/een perpendiculaer rijset. Voorts te rijsen eenen perpendickel wt een punct staende bouen een ghesette linie. Daer na/van twee equidistanten te rijsen. Ten lesten/ van een ghesette linie te deylen in ghelijcken deelen.

Deerste Propositie.

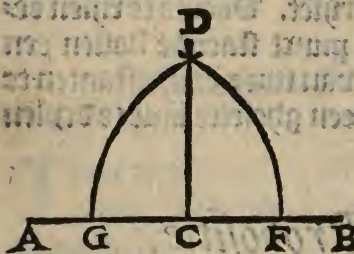
☞ Op deynde eender linien/ daer wt een recht winckelhaeckighe te rijsen.

Die ghesette linie A B. waer op wt tpũct B moet gerijst worden/ een linie die recht winckelhakich daer op come. Spassers voet sedt in B. den anderẽ ruct (tuwer ghelieften) in D. hier wt als tcenter/ter wyde des haluen diameters B D. circkelt eenen

circkel/ zijn circumferentie raect die linie A G. in E. hier wt/ eñ deur het center D. rijst de linie E C. dese raect de circumferentie in tpunct C. daer deur wt G rijst de linie G C. soo coemter den rechten winckelhaeck C G E. te weten/ die linie C G. is perpendicularich op deynde der linien A G. dwelck also ons voornemen was.

De tweede Propositie.

☞ Een gheteeckent punct op een ghesette linie/ daer wt een linie perpendicularich te rijsen.

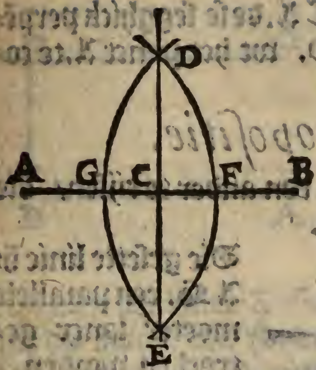
Op de linie A B. sy gheteeckent tpunc C. waer wt men moet een linie perpẽdicularich rijsen: Spassers voet sedt in C. den anderen ruct tu wer ghelieftte na A. in G. eñ die selfste wijde na B. in F. wt G. als tcenter cirkelt tuwer gelieftte den boghe F D. ende metten onuerructen passer circkelt wt F. den boghe G D. dese deursnydẽ sich int punct D. hier deur wt C. rijst de linie C D. dese segghe ick perpendicularich te staẽ op de linie A B.

De derde Propositie.

☞ Een ghesette linie in twee ghelijcke deelen te deylen.

Die ghesette linie sy A B. dese moetmen deylen in twee ghelijcke deelen, Spassers voet sedt in A.

den

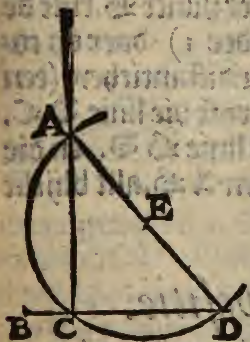
den anderen rucht twwer ghelieste/ ende circkelt dē boghe D F E. Met onuerructe passer circkelt wt G. den boghe D G E. dese deursnijt den anderen in D. ende E. Rijst wt D. in E, die linie D E. dese deursnijt die linie A G. in C. soo dat A C. is gelijc C G.

De vierde Propositie.

Item by deser voorgaender wysen soo volcht/ dat de linie D E. coemt deur de linie A G. perpendicularich int punct C.

De vyfste Propositie.

☞ Een punct bouen een linie staende/ daer wt op die gesette linie/ eē linie perpendicularich te rijsene.

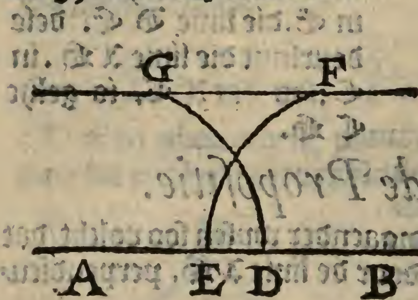
Het gheset punct inder hooch de sy A. staende bouen die linie G D. wt dit punct/ op die ghesette linie/ moetmē een linie perpendicularich rijsen. Rijst wt A. op die linie G D. die linie A D. dese middelt (nae leeringhe der derder) int punct E. hier wt (als center) circkelt ter wyde des diameters A D. eenen haluen circkel/ zijn circunferentie deursnijt die linie G D. in C. waer wt/

 ende

ende deur A rijst die linie C A. dese segghick perpē-dicularich op die linie B D. wt het punct A. te co-mene.

De seste Propositie.

¶ Lanck een ghesette linie een ander te rijsen/ die der ghesetter equidistant sy.

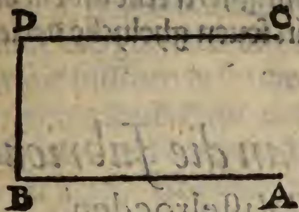
Die gesette linie sy A B. een parallele moeter lanck ge-trocken worden. Wt elcken eynde circkel gelijcke bo-gen/ als wt A. den boghe D G. eñ wt B. den boge E F. Nu stelt dē boghe D G. den boghe E F. ghelijck/ deur de puncten G ende F. rijst een linie/ dese segghick der linien A B. paralelich te sijne.

Anders: op de linie A B. wt het punct B. rijst de linie B D. perpendicularich (byder 1) daer op co-mende: op dese linie B D. ter equidistantichept (ten exempel) B D. wt het punct D. rijst die linie D C. perpendikularich comende op de linie B D. eñ die linie D C. is parallelich der linien A B. alst blijckt byder naeualghender figuren.

De seuenste Propositie.

¶ Wt een ghesedt punct een linie te rijsen die een-der ghesetter parallelich sy.

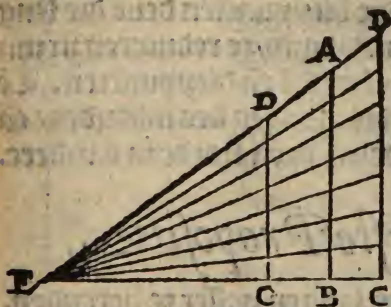
Als

Als sulck punct recht bo-uen de ghesette linie stõt (ghelijc in dit werck noodich is) so doet alsoo: Tē exempel/het punct ꝟ D. staende bouen de gesette linie A B. vt dit pūct D moetmē een linie paral-lele rijsen der linien A B. vvt het punct D. op A B. rijst die linie D B. (byder 5.) perpendicularich op A B. vvt het pūct D. rijst (byder 1.) die linie D C. perpendicularich op B D. soo coemt die linie D C. parallelich A B.

De achtste Propositie.

☞ Een ghesette linie in veel gelijcke ghesette dee-len te deylen.

Die ghesette linie sy A B. dese moetmē deylen in 7. gelijcke deelen. Treect vvt B (luydt der 1. de linie E B. rechthoekich op die linie A B. de selue/ ist noodich/ lēgt ouer B. Voort tuwer geliefsten/tusschen E. eñ B. oft ouer B. treet die linie C D. (luydt der 2) rechthoeckich op die li-nie E B. Opent dē passer tuwer geliefstē/ eñ begint van C. te deylen die linie C D. in 7. ghelijcke deelē/ deynde der deylinghe sy D. daer deur vvt A. tot op de linie E B. in tpunct E treet die linie E A. vvt dit punct

punct E. ende deur die deylinghe/treckt linien/ die ſelue ſullen die linie A B. in ſeuen ghelijcke deelen deylen.

Het tweede deel, van die fabrica= tie der Viſier, oft VVıſſelroeden.

AL het maken der Viſier/ oft Wiſſelroeden / ſtaet op drij puncten. Namelijc op het vindē der dieppuncten/lengde/ ē puncten continentie oft inhoudts. Eer wy noch hier toe comē moeten wy eerſtelijc verclaeren van die forme des langhen paſſers: Dan willen wy aengrypen / hoemen vindt die dieppuncten/ende daerop hun lengden. Ter contrarie/ die dieppuncten deur die lengde te vinden. Voorts/te reduceren in zijn viercant die lengde ē dieppuncten. Tē leſten/van die puncten des inhoudts/ ē te verwandelen deen Roede in dandere.

D'eerſte Propoſitie.

☞ Om den langen paſſer te bereyden.

Neemt eenen viercanten ſtock/ lanck ontrent 5. oft 6. voeten / op zijn eynde maect een ſtaende ſcherpe pinne: voorts bereyt van coper oft lattoen eenē curſor/ oft looper/hebbende ter ſyden een ypſe/ ē met een

ſcherpe

scherpe pinne/also datmen dien looper verschuyue/ inder vueghen dat alle voornemige wyden men begrype tusschen dese twee pinnen/ houdende de staende pinne stilstedich/ verschuyuende den cursor hers en ghins/ tot datmen die voornemighe wyde ouerreyct heeft/ en alsdan moetmen den cursor vast vpsein/ daer naer ghebruycken als volcht.

De tweede Propositie.

☞ Hoe die dieppuncten te vinden zyn.

A

G

F

E

D

B C

Ten eersten/bereyt een viercantige Roede lanck ontrent vyf voeten/ daer na op een effen tafel treet een rehte linie (ten exempel) als A B. int onderste wt B. ryst die linie B C. rechthoeckich op A B.. Teeckent (tuwer ghelieften) op die linie B C. van B. na C. in C. Die lengde des eersten diameters: metten cleynen passer teeckent die lengde B C. van B. nae A. in D. twelck punct wort ghenoemt den eersten diameter oft dieppunct. Den passer onuerandert/ die selue wyde teeckent van D. na A. in E. soo coemter den vierden diameter / oft dieppunct. Noch al met onuveranderde passer/ teeket die selue wyde van E. nae A. in F. soo coempter het neghenste dieppunct. Voorts/ soo

soo teeckent die selfste wijde van F. na A. in G. soo coempter het sestienste dieppunct: daer na soo teeckent de selfste wijde van G. na A. in A. soo comter het vyuentwintichste dieppunct. Ende alsoo werct altijt voorts totten eynde der linien/ oft nae dat de Roede lanck is. Altijt sullen hun dese ghelijcke deelen augmenteren met een progressie quadraet/ als volcht.

Ghelijcke deelen 1.2.3.4.5.6.7.8.9.
Haer diameters 1.4.9.16.25.36.49.64.81.

Om dander dieppuncten te vinden / doet alsoo: des passers voet in C. settet/ den anderen rucket in D. Dese wijde C D. teeckēt van B. na A. op deynde der lengden soo coemter het tweede dieppunct: den staende voet des passers sedt in C. den anderē loopende ruct opt tweede dieppunct/de selfste wijde teeckent van G. nae A. op deynde der lengden/ coemt dat derde dieppūct: Wederom settet de staende pinne int punct C. Dander loopende pinne ruct op in het leste geuondē dieppunct(te weten int diep punct 3) die wijde teeckent van G. na A. soo coemter het vierde dieppunct/het welcke moet comen in E. waer deur soo blijcket dat alle dander dieppuncten recht staen. Als voren/sedt de staende pinne op in C. Den anderen rucket in het leste geuondē diep punct 4/begrypende die wijde C.4. ende teeckentse van G. na A. soo coempter het vijfste dieppunct. Item/die lengde C. 5. teeckent van G. na A. so coēter het seste dieppunct. Die wijde C. 6. teeckent oot van G. na A. soo coemt daer het seuenste dieppūct. Daer na die wijde C 7. teeckent/ als voren/ ooc vā G. na A. soo coemter het achste dieppunct. Is nu de

wijde

wijde C 8. gelijc C F. soo blijct als dat voorgaende werck goet sij. Alsoo werct totte eynde vander Roeden/proberende altijt het werck by de ghelijcke deelen/soo dat die wijde C. 15. moet zijn ghelijck die lengde G G. Item/ C. 24. ghelijc G A. etc.

Hebbende alsoo ghevonden die puncten der diepten/soo teeckentse op de Roede / etc.

COIGNET.

Den Antheur seyt / datmen deerste dieppunct soo groot mach stellen als men wilt/ het welck waerachtich is. Maer om de bequaemheyt der Roeden te onderhouden / soo neemt de grootte des seluen eersten diameters ontrent vijf duymen lanck / soo sal den eersten diameter ende een lengde in goeder proportien teghen den anderen staen. Want dē viercanten diameter (dats als den eersten diameter ende een lengde euen groot comen) is seer by $4\frac{2}{5}$. duymen. Maer een Roede/ daer den eersten diameter wat langher is / dan een lengde/houtmen sekerder om minste te faelgeren.

De derde Propositie.

☞ Om die lengde te vinden.

Neemt een vat wel gheproportioneert van 6. 7. 8. 9. oft 10. etc. Amen/maer hoe grooter/hoe sekerder werck/ dinhoudt sy v bekent. Ten exempel/ dattet houdt $552\frac{1}{4}$. stoopen / der welcker tot Antwerpen 48. op een ame ghetelt worden/ brengende

tot

tot 50. der Antwerpscher Ghelten oft stoopen/ eñ tghebruyck opt Roeyen is by amen/schreuen/ ende ghelten/te weten/ 24. schreuen maken dame/. ende 2. ghelten maken die schreue/ etc.

Nu stoot die Roede metten eersten diameter ten spontgate in/ so datse recht perpendiculariter come opden gront: maect inwendich der sponden op de Roede eenen crijtstreec: daer na soo neemt de hoochde der bodemen/ zijnse onghelijck/ soo medieertse. Ten exempel: den diameter vanden eenen bodem sy het $21\frac{1}{4}$. punct/ ende vanden anderen het $22\frac{1}{8}$. punct/om die te medieren/ soo addeert die twee getalen te samen/daer sullen comen $43\frac{3}{8}$. die medieert coemt $21\frac{11}{16}$. oft medieert elcken diameter/soo coemter $11\frac{1}{16}$. eñ $10\frac{5}{8}$. die addeert/soo coemter ooc $21\frac{11}{16}$. oft medieert die differentie tusschen $21\frac{1}{4}$. ende $22\frac{1}{8}$. te weten $\frac{7}{8}$. soo comender $\frac{7}{16}$. die addeert tot den minsten diameter $21\frac{1}{4}$. soo comender oock $21\frac{11}{16}$. puncten/ende dese leste maniere canmen seer lichtelijck doen opde Roede. Voorts soo medieert de diepte teghen des bodems hoochde: Als ick neme die diepte sy gheuallen op het $24\frac{1}{7}$. dieppunct/de welcke medieert tegen des bodems hoochde/te wetē/het $21\frac{11}{16}$ punct/doet ghelijck bouen/daer sal comen het $23\frac{1}{96}$. punct.

Dese wordt ghenoemt die geverificeerde/ oft gecorrigeerde diepte: met deser ghecorrigeerde dieptē deylet dinhoudt des Vats/te weten $558\frac{1}{384}$ stoopē ende daer sullen comen $24\frac{1}{4}$. oft $\frac{97}{4}$.

Voorder/ondersoect des Vats lengde/te weten/ die Roede laet comen recht ouer tVat/alsoo dat den buyc des Vats sy begrepen inde lengde des Vats:

van

van dese lengde treet af die twee kinnen/ ende twee bodems dicte/ soo hebdy de rechte lengde des Vats. Die welcke treet op een effen tafel in eē rechte linie/ die deylt in 97. deelen/ van dese deelen tellet 4. deelen/ ende daer sal comen die quantiteyt oft grootte eender lengden: te deser lengden deylt de Roede in soo veel deelen alst noodich is totter Wisselroeden: ende dit is zijn gelts lengde: waren de fractien oft deelen/ ghesproten van potten/ soo soudender comē potten lengden.

COIGNET.

Item want den Autheur int leste het medionael maect om te medieren/ soo waer tselue best eerste gedaen om mede te werckē/ alsmē de Roede maect/ want hy de Roede maect eerstmael by mediatie vā des bodems hoochden/ dieppuncten/ teghen de diep puncten vant tappoen/ byde ghetalen ghemiddelt/ eñ namael by het medionael: maer dit contrarieert den anderen/ dus ist beter int eerste het medionael oock ghebesicht/ alsmen de Roede maect.

Voorder den Autheur stelt in dit zijn exempel het Vat te houden 552¼. stoopen (dyer 48. in een ame gaen) eñ de ghecorrigeerde diepte 23 1/96. punctē. Eñ deylende 552¼. deur 23 1/96. soo comter 24. eñ in soo veel ghelijcke deelen soudemen des Vats rechte lēg de moeten deylen/ ende elck deel soude een lengde zijn diemen sochte. Maer want meest alle exempelen vallen int ghebroken/ soo heeft hy d'Inhoudt verandert/ ende stelt 558 1/384. dwelck by 23 1/96. ghedeylt/ gheeft 24¼. oft 97/4. ghelijck hy seyt/ ende alsoo leert hy hoemen int gebroken wercken sal/ mits dat

het

het met de heele ghetalen niet soo grooten moeyte en is/ eñ oock selden coemt. Ende dat hy seyt vā 48 ghelten/ die 50. stoopen doen/ soo moetmen verstaē datmen de vaetkens water vect by stoopen van 50 in eē ame/ ghelijcmē die wt tapt/ maer de stoevers die meten de vaten by amen eñ schreuen/ der welcker 24. een ame doen van 100. potten oft 50. stoopen: alsoo dat een schreue doet $4\frac{1}{6}$ potten/ welcke 24 schreuen/ oft 48. halue schreuen (diemen ghelten noemt) men om de bequaemheyt des ghetals neēt/ want tselue in hem veel ghedeelten begrijpt/ als $\frac{1}{2}\cdot\frac{1}{3}\cdot\frac{1}{4}\cdot\frac{1}{6}\cdot\frac{1}{8}\cdot\frac{1}{12}$.etc. dwelck in 50. niet ghenomen en cā worden. Item/ waert dat gheuiel datter inde diuisie gheen ghebroken getalen en quamen/ ten exēpel: Die ghecorrigeerde diepte sy gheuallen op het $23\frac{1}{4}$. dieppunct/ eñ die continentie des Vats $441\frac{1}{4}$. ghelten: dus (als verhaelt is) deylt $441\frac{1}{4}$. met $23\frac{1}{4}$. eñ daer sullen comen 19. deelen/ oft lengden: Daer omme soo deylt die lengde des Vats in 19. gelijcke deelen/ ende elck deel is een ghelts lengde.

De vierde Propositie.

☞ Om wter lengden die diameters te vinden.

Dit is een veel bequamer wyse/ dan die voorgaende: wāt alhier willic verclaren/ hoe dat die stoede int maken niet te lanck oft niet te cort op die ghesette lengde en sal comen. Bereyt een stoede (als bouen) ter lengde alst v ghelieft. Nu soo is taenmerken/ wat ghetalen totter lengden die bequaemste zijn/ die inden anderen gemultipliceert zijnde/ soo

veel

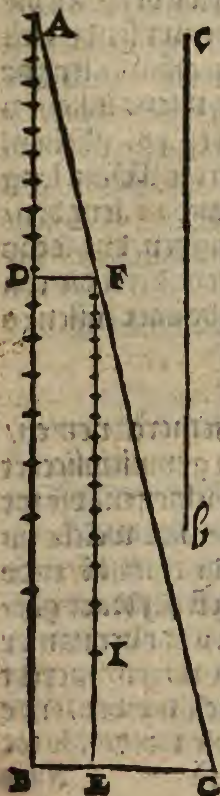
veel wtbrenghen/als die continentie der amen: gelijck tot Antwerpen machmen nemen 12.eñ 4.wāt die inde anderen ghemultipliceert maken 48.alsoo veel stoopen houdt dAme aldaer: dus ten bequaemsten neemtmen 12.lengdē/voor die lengde der Roeden/eñ 4.dieppunctē voor een Register/etc. gelijck breed daeraf verclaert sal worden tsynder plaetsen.

Item/men mach 8.lenghden nemen/die lengde der Roeden/ eñ 6. dieppuncten voor een Register. Maer ten exempel/ soo sal ick nemen voor de lengde der Roeden 12. lengden/ dus soo deyle ick die roede in 12. gelijcke deelen/ aenwysende elck een lengde:nu om den diameter op alsulcke lengde te vinden/doet soo: neemt een Vat/wiens inhout v bekent sy (ten exempel/dattet houdt 440. ghelten. Mette Roeden neemt (als verclaert is) tVats lengde: ick neme tVat sy op de Roede lanc 12.lengden/ eñ noch wederom ghevallen 6½.lengden/dus soo is tVat lanck 18½.lengden: Waer mede deylt die continentie des Vats 440.ghelten/ ende daer sullen comen 24.deelen.

GOIGNET.

Den Autheur seyt datmen sal ghemerck nemen/ op twee getalen/die inden anderen gemultipliceert wtbrenghen 48. ghelten oft halve schreven/ die tot Antwerpen een Ame wtbrenghen/ het welcke hy doet om naermaels zijn Wisselroede te makē/ende hier toe verkiest hy de getalen 12;eñ 4. Maer ghedenct datmen nu by den vergierders dat bequamer neemt/eñ dat by regule generael:te weten/ merckt hoe veel schreven inder Amen ghetelt worden/ende soo veel lengden neemt voor de heele Roede/als tot

Antwerpē 24. tot Cuelē 26. Jndē Delē Rinckaw/ ende opde Na/20. te Dordrecht 10/ etc. ergo tot Antwerpen deylt de Roede in 24. ghelijcke deelen/ eñ een deel is een lengde/ nu indien v dieppuncten staen vp pinten/ soo telt 8. dieppuncten voor eē prin cipael/ oft zijnt dieppunctē van potten/ soo ist ander ghetal 4. zijnt ghelten/ soo ist 2. want 8. pinten/ oft 4. potten/ oft 2. ghelten doen een schreue/ dyer 24. doen een Ame/ oft 100. potten/ oft 50. stoopen wa-terpecke/ ghelijcmen den wijn wt tapt.

Nu bereyt een Roede tuwer be liesten / waer op dat gheteeckent staen (na leeringhe der 2. van desen) dieppuncten: waer mede neēt des bodems hoochde/ ende vergelijctsche opde Roede/ Voorts vgelijct dese vergelijckinge tegen die diepte/ vindende alsoo die ghecorrigeerde diepte des vats: dese diepte voorstellick te wesen ghelijck de linie B C.

Maect nu wt eenen ongheuerlijcken diameter/ dieppuncten/ na die leeringhe der 2. van deser/ ghelijck op dese linie A B. Kaē (sprui tende wt den diameter C B.) 25 dieppucten. Dit ghedaen zijnde/ neemt mettē passer die lengde der ghecorrigeerder diepten B C. die welcken teeckent van B na A. in D. hier wt rijst die linie D F. per pendicularich op A B. Nu midts dat

dat deurt diuiderē die continentie des Vats metter lengde/zijn gheeomen 24.deelen/ soo tellet van G. na A. 24. dieppūcten/op deynde der tellinge wt C. rijst die linie C. 24. dese deursnijt die linie D F. in F. wt dit punct F.(Onder 6.des eerstē) rijst die linie F E. parallelich A G. oft men machse parallelich trecken / teeckenende die wijde D E. van G. na C. in E/ etc. Nu rijst wt C. totte dieppuncten linien/tdeursnyden der selfster op die linie E F.zijn die ghesochte dieppuncten/ soo dat E C.is den eersten diameter oft dieppunct E 2.den tweeden/ etc.

Tmoet blijcken int werck/dat E 1.soo groot wesen moet als C E.te deser wijden moeten wesen de wijden 1.4.4.9.9.16.16.25.etc.aldus proberende oft die dieppuncten vander diepten wel staen. Itē wten diameter C E.probeertmē voorts oft die diep puncten 2.3.5.6.7.8.etc. oock wel staen. Oft men mach wten diameter C E. soecken die selfste dieppuncten/ etc.

Maer op dese voorgaende werckinghen vanden eersten diameter te vinden/ daer op is een exceptie. Te weten: Soo wanneer die ghecorrigeerde diepte passeerde C 24.soo salmen die linie C 24.lenghen/ ende trecken die linie D F. op dander zijde vander linie A G.tot datse aldaer die verlengde linie C 24 raecke; soo salmen die wijde D F. teeckenen buytē die linie C G.eñ op deynde der lengden salmen een linie rijsen/die welcke oock sal parallelich zijn der linien A G.

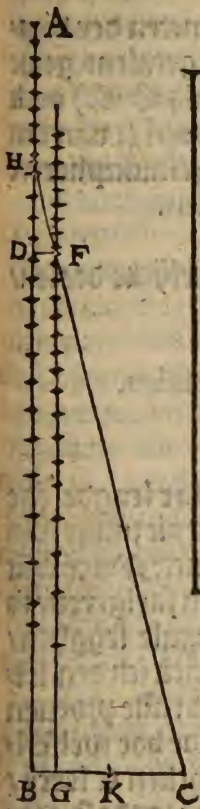
Voorts salmen wt C.deur die puncten der diepten rijsen rechte linien/tot op de parallele/etc. Itē waert by alsoo dat int diuideren die continentie des

Vats met zijnder lengden/ wt den quotient quamẽ ghebroken ghetalen. Ten exempel/ Het Vat houdt 242. stoopen/ eenen pot/ een pint/ ẽn een vperken/ oft 242. stoopen ẽn seuen vperkens/ oft $242\frac{7}{8}$. stoopen: die lengde sy $14\frac{1}{2}$. dinhoudt des Vats $242\frac{7}{8}$. deylt met die lengde $14\frac{1}{2}$. soo comender $16\frac{3}{4}$. deelẽ. Nu als voren/ wt eenen ongevierlijcken diameter soecket dieppunct.

Ghelijck op die linie A B. staen 25. dieppunctẽ/ spruytende wten diamener B C. tellet vã B. na A. 16. dieppuncten: ende om te vinden $\frac{3}{4}$. dieppũcten/ den diameter/ C B. deylt in 4. ghelijcke deelen/ (mids dat den noemer van $\frac{3}{4}$. is 4.) van B. na C. ẽn telt een van dese deelen/ te weten/ B C. sy een van dese vier deelen/ soo is te verstaen alsmen multiplyceerde $\frac{1}{4}$. in hem seluen/ daer sullen comen $\frac{1}{16}$. alsoo veel is B G. van den geheelen diameter. De staende pinne des passers sedt in G. den anderen loopẽ rucket in 16. die wijde G 16. teeckent van B na A. op deynde der lengde sal comen $\frac{1}{16}$. Noch de staende pinne sedt in G. den anderen rect op dat leste ghevonden punct/ ende teeckẽt die wijde van B. na A. daer sal comen het $\frac{2}{16}$. deel. Voorts teeckẽt die wijde tusschen G. ẽn tleste ghevondẽ punct vã B. na A. ẽn daer sal comen het $\frac{3}{16}$. deel. Daer na teeckent die wijde tusschen G ende tleste ghevonden punct van B. na A. ende daer sal comen het $\frac{4}{16}$. deel: die wijde tusschen G ẽn dit leste ghevonden punct/ teeckent van B na A. ende daer sal comen het $\frac{5}{16}$. deel. Ende alsoo werct voorts/ augmenterẽde tpunct in punct by $\frac{1}{16}$. ghedeelte tot het $\frac{12}{16}$. ghedeelte/ dat hem vynden sal in H. soo dat B H. maecken het $16\frac{12}{16}$. oft $16\frac{3}{4}$.

diep-

dieppunct.

Maer in dit exẽpel canmẽ die wyde G H. gevindẽ by lichter wyse/mids daermen wt dẽ nommer van het gedeelte ¼. die welke is 4.) trecken mach die vierkantige wortel/ die welcke is 2. dus deylt G C. in 2. ghelijcke deelen/int punct K. soo sal die wijde G K. doen ¼. vanden eersten diameter/die wijde K. 16. teeckent van G na A. tẽ eynde coemt 16¼. dieppunct: Voorts die wijde begrepen tusschen K. ẽn het leste gheuonden deel teeckent oock van G na A. ten eynde sal comen het 16½. dieppũct. Voorts teeckent oock die wijde begrepen tusschen dit leste ghevonden punct oft deel/ẽn K. vã G na A. ende daer sal comen ten eynde het 16¾. dieppunct/ eyndende in H.

Soect des Vats gecorrigeerde diepte/die ick voorstel te wesen gelijck G E. Dese lengde teeckent van G. na A. in D. hier wt rijset (byder 2. des eersten) die rye D. F. rechthoeckich comẽde op A G. Dese rye D F. deursnijt die rye H C in F. Die wijde D F. teeckent van G. na C. in G. Hier wt deur F. treet die rye G F. nu legt v rye op C. ende op alle die dieppuncten/ staende op die rye A G. die deursnydighen teeckent op die rye G F.

soo hebdy ghevonden die dieppuncten voor die voor ghestelde lengden.

Hier wt soo volcht/ alsmen die puncten der diepten te deylen begeerde in ghebroken getalen: gelijc in $\frac{1}{2}$.soo salmen altijt den diameter(als B C.) oock halferen / maer veghelijck deel sal doen $\frac{1}{4}$. van een dieppunct/mits dat $\frac{1}{2}$. in hem seluē gemultipliceert is maer $\frac{1}{4}$. ende die progressie sal wesen:

$\frac{1}{4}$. $\frac{1}{2}$. $\frac{3}{4}$. $\frac{4}{4}$. $\frac{5}{4}$. $\frac{6}{4}$. $\frac{7}{4}$. $\frac{8}{4}$. $\frac{9}{4}$. etc.

Deyltmen den diameter in drie ghelijcke deelen/ die progressie sal wesen:

$\frac{1}{9}$. $\frac{2}{9}$. $\frac{3}{9}$. $\frac{4}{9}$. $\frac{5}{9}$. $\frac{6}{9}$. $\frac{7}{9}$. $\frac{8}{9}$. $\frac{9}{9}$. etc.

Ende soo voorts in alle ander ghetalen.

COIGNET.

Den Autheur leert hier wt een seker lengde (de roede in zijn ghelijcke lengden ghedeylt zijnde) vin den den eersten diameter oft dieppunct: Maer wāt men int selue te doen lichtelijcken can faelgeren/ so wil ick v nu eenē anderen fraeyen regule segghen/ om Arithmetice tselue te doen/ ghelijck ick den seluen oock alleen voor my houde/ ē in alle proeuen ende wercken ghebeficht hebbe. Ende hoe wel Vlricus Kerl beloof t tselue oock lichtelijcken te leerē/ soo doet hy dat nochtans al tastende / ende sonder fondament/daeromme doet als volcht: te weten: den stock ie ghedeylt in 24. ghelijcke deelen/ ende een deel is een lēgde/ nu isser een Vat ghewatereyt houdende Antwerpsche mate 7$\frac{1}{2}$. Amen 12$\frac{1}{2}$. potten/dats 762$\frac{1}{2}$.potten/tot 100.potten de Ame/dese reduceert in Amen ende potten van 24.schreuen

oft

oft 96. potten de Ame / dus segt byden reghel van proportien / 100 doen 96. hoe veel $762\frac{1}{2}$: come 732 potten / dats 1464. pinten / ghesien dat ick de dieppuncten by pinten wil stellen: vindt de rechte lengde des Vats / dese sy (exempli gratia) $6\frac{1}{2}$. lengden / langher dan de heele Roede / dat waer tsamen $30\frac{1}{2}$. lengden / nu deylt 1464. deur $30\frac{1}{2}$. comen 48. ende soo veel dieppuncten van een pinte moet de gemedieer de diepte des seluen Vats wesen. Nu neemt met v Roede des seluen Vats meeste diepte / ende bodems hoochde / de middelt neemt met eenen passer oft me dionael / besiet op hoe veel lengden dese gemedieerde diepte valt / en tsy exempli gratia $15\frac{75}{100}$. lengdē / want om de perfecte ghebroken van een lengde te vinden / soo deel ick een lengde op een reglet bysonder in 100. ghelijcke deelen / waer door ick lichtelijcken can vinden hoe veel hondertste deelen van een lengde eenighe maete ouer eenighe lengden valt. Nu dit hebbende / soo moetmen wel scherpelijcken wt die 48. dieppuncten den Radix quadrata treckē / desen is (als wt de nauolghende Tafele blijckt) net $6\frac{928}{1000}$. maer want den diameter ghebroken comt / soo soeckt (door hulpe vanden regule van dryen) de plaetse van eenighen effen diameter / als vandē 8. oft 10 / nu neme ick (exempli gratia) dat ick op de Roede begheere te teeckenen de plaetse vanden 10 diameter / soo segt $6\frac{928}{1000}$. diameters staen op $15\frac{3}{4}$. lengden / waer op 10. diameters: coemt op 22. lengden ende ruym $\frac{73}{100}$. van een lengde / dus op v Roede teeckent bouen de 22. lengden noch ruym $\frac{73}{100}$ / van een lengden (de deleen vindende wt de lengde op het reglet in 100. ghelijcke deelen gedeylt) ende

 alsoo

also hebdy op de roede de plaetse waer den 10. dia meter/oft 100. dieppunct van een pinte valt/ deylt daerom dese wijde van onder op in 10. gelijcke dee len/ende elck deel is eenen diameter/ door de welc ke ghy ooc vindt de plaetse van 1.4.9.16.25.36. 49.64.81. en 100. dieppunct. Maer de ander diep puncten (tusschen beyden vallende) soeckt naer den voorgaenden reghel/want den eersten diameter nu wel gheuonden is.

De vyfste Propositie.

☞ Om den viercantigen diameter te vinden.

Dits eenen diameter/die welcke soo groot is als zijn een lẽgde/ te weten den eersten diameter is soo groot als een lengde/ etc.

COIGNET.

Item/midts dien dat de leeringhe des Autheurs ouer dese Propositie niet oprecht en was/ soo hebbe ick de selue achter gelaten/want de questie, oft eysch deser Propositien is datmen in solidis wercke/ende niet in superficien/ als den Autheur doet/ te weten/ datmen tusschen de lengde vanden eersten diameter/ẽn een lengde noch twee linien medie propor tionalen vinde/ende de eerste linie is de grootte vã den viercanten diameter/ die soo groot is als zijn ẽẽ lengde. Ende is seer by 4 $\frac{4}{7}$. duymen/dyer 11. doen eenen voet van Antwerpen. Maer Geometrice de se twee middel linien te vinden/ en is tot op dẽ dach van heden niet ghedaen dan Mechanice/ de welc ke maniere meest al vã Georgio Valla gestelt wor

den/

den/op de questie vanden Cubum te dubbleren.

Ende om dit Arithmetice te rekenen ten nausté/ soo moechdy tselue op eenen diameter alleen doē/ oft op so vele alster op de geheele Roede vallē mach/ maer dleste is de sekerste maniere. Want die op eenen diameter (hoe weynich dat sy) faelgeert / die dwaelt veel op de menichte/ dus doet nae desen reghel/besiet hoe veel dieppunctē op deynde der Roede comen/ en zijn ten exempele 96½. dieppunten vā een pinte/dese multiplicatie met tgetal der lengden van de heele Roede/ dats met 24.soo comter 2316 pinten/dats 1158.potten/hier wt trecht den radix cubica ten alder scherpsten/eñ u comē seer by 10½. Dus segt dat de heele Roede langt is effē 10½. vier cante diametren. Daerom deylt de selue lengde vā de heele Roede in 10½.ghelijcke deelen/ eñ een deel is de grootte van eenen diameter/soo groot als een lengde van eenen pot.

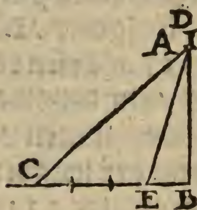
De seste Propositie.

☞ Om te verwandelen den claren diameter op der lakagien diameter.

Aengaende te verwandelen den claren inder lacagien diameter/ om wynen te visieren/ daerop mē tot Antwerpen lackagie op dacsyse gheeft/ ghelijck opden most/op d'Ame gheeftmen voor lackagie 1½. schreuen oft 3.stoopen/verstaende datmen voor die 24.maer rekent 22½.schreuen oft stoopen 45. Dus soo geeftmen op dē stoop voor lakagie $\frac{1}{15}$. stoop oft een half vperken. Nu ten exempel/ voorstelic ick

 den

den diameter sy als A B. den welcken men veranderen moet/ ymmers dat hy een lengde van $\frac{1}{16}$. min maten wt brenghe. Dus soo volghet dat hy wesen moet $\frac{1}{16}$. grooter. Om dit alsoo te doen/ rijst wt B. die rye B C. ghelijc wesende A B. recht vallende op A B. Taenmercken ist/ datmen can ghetrecken die viercantighe wortel wt $\frac{1}{16}$. ende is $\frac{1}{4}$. Nu mids dat den nommer vã $\frac{1}{4}$. is 4. soo salmen die rye B C. deylẽ in vier ghelijcke deelen/ waer van

B E. sy een der selfster deelen/ het welcke doen sal (byder 4. van dese B.) $\frac{1}{16}$. des geheelen diameter: Daerom die wijde E A. teeckent van B. ouer A. in D. ende coemt die lengde B D. den diameter diemẽ ghesocht heeft. Waer wt dat maect (byder 2. van desen) alle die ander dieppuncten dienende totter lackagie.

Men mach oock den diameter B D. soeckẽ deur den Reghel generael/ deylende B C. in 16. gelijcke deelen. Dus byder 4. van desen/ sal wesen yeghelijck deel $\frac{1}{256}$. vanden gheheelen diameter. Dus augmenteert van A. (na de leeringhe der 4. van desen) opwaerts tot $\frac{16}{256}$. want die gemindert makẽ $\frac{1}{16}$. etc.

COIGNET.

Item/ men wilt de Roede in hare lengden laten onuerandert/ met haere dieppunctẽ die de clare mate roepen / maer bouen dyen soo wiltmen noch op een ander syde der seluer Roeden ander dieppunctẽ stellen/ die droeue roedinghe gheuen/ ghelijcmen de

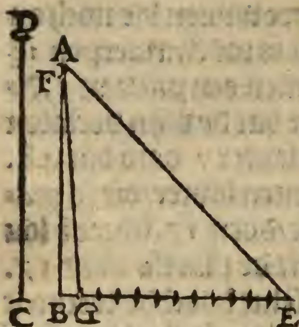
mosten

mosten roeyt/ ende alle andere wynen die noch op haer moeyer ligghen/ ende dit is tot Antwerpen $1\frac{1}{2}$ schreue op d'Ame/ dat is/ datmen een vat van 2. Amen droeue/sal louteren (naer dat de wijn verlaten is) op 2. Amen en 3. schreuen louter / dats dat 48. schreuen droeue doen 51. schreuen louter/oft (gheabreuieert) 16. schreuen droeue/doen 17. schreuē louter. Daerom op de Roede soect de plaetse vant 17. dieppunct louter / ende dese selue hoochde teeckent op dander syde der Roeden (daer ghy de dieppūctē droeue wilt stellē) eñ dese wijde deylt van onder opwaerts in 4. ghelijcke deelen (want 4. is radix quadrata van 16.) ende alsoo comt een deel te doen eenē diameter/oft het eerste dieppunt droeue/waer door ghy alle die andere dieppuncten sult stellen om de mosten te roeyen. Eñ oft tghetal der droeuer dieppuncten teghen de louter gheen quadraet getal gheweest en waer/soo moechdy doen gelijck inde naest volghende Annotatie sal gheleert worden.

De seuenste Propositie.

☞ Een vreemde Roede in een ander te verwandelen.

Dit volcht wter voorgaender Propositie: Het sy voor exempel/ een Roede van Maestricht/ wyens eersten diameter sy gelijc A B. die lengde als D C. die questie sy/datmen verwandelen wilt den diameter A B. op de Antwerpsche mate/dat nochtans de lengde D C. blijft als voren/ daer eenen stoop Antwerpschs doet Maestrichs $\frac{11}{12}$. van eenē stoop. Dus de Maestrichtschē stoop moet wesen $\frac{1}{12}$. grooter dā

dē stoop Antwerps. Daerō so moet wel den diameter Antwerps wesen $\frac{1}{12}$. cleyn der dan dē Maestrichtschē. Rÿst tot G. die linie G E. ghelÿck wesende A G. eñ daer op perpēdicularich comende: mids dat dē diameter A G. moet $\frac{1}{12}$. gheminneert wesen/ so salmē deylē die lengde G E. in 12. ghelÿcke deelen / waer van G G. sy een deel/ ende sal wesen (na verclaringhe der 4. van deser) $\frac{1}{144}$. deel vanden diameter A G. te weten van onder opwaerts: dus soo moetmen wt G. van A. na G. van punct tot punct diminuerē/ tot datmen termineert op $\frac{12}{144}$. deelen (die welcke soo veel doen in haerder proportien/ als $\frac{1}{12}$. eñ sy een alsulcke termineringhe in F. ick segghe dat die lengde F G. is den diameter Antwerpsch/ dienende totter lengden D C. het welc ons voornemen was.

Maer waert datmen wilde reducerē dē diameter Antwerps indē Maestrichtschē/ so salmē (in plactse dat hier verclaert is van diminueren) augmenteren/ van punct tot punct/ tot $\frac{12}{144}$. deelen/ inder voeghen als verclaert is byder 4. van desen in het tweede exempel.

COIGNET.

Om de vreemde Roede te veranderen/ dat nochtans de lengden in haer mate blyuen/ als 11. stoopen van Maestricht doen 12. stoopen tot Antwerpen/ soo volcht dat het 12 diep punct op de Roede vā

Ant-

Antwerpen maer en mach zijn het 11.op de Roede van Maestricht/maer 11.en is gheē quadraet ghetal. Dus neemt eenich groot dieppūt (dat een quadraet ghetal is) Maestrichts/ tegē tdieppunct Antwerps/als 100. Segt 11.geuen 12.hoe veel 100? comen $109\frac{1}{11}$. Dus opde Antwerpsche dieppunctē soect het $109\frac{1}{11}$.ende dat 100.net van Maestricht. Daerom op de Roede van Maestricht teeckent dese wijde/ eñ deyltse vā onder op in 10.gelijcke deelen (mids dat 10. is den radix quadrata van 100.) ende een deel is den eersten diameter oft dieppunct die welcke sal $\frac{1}{11}$.grooten mate uit brengen tot Antwerpen. Ende alsoo moechdy op een Roede veel diveersche Roeden stellen.

Het sy nu een ander questie/als datmen wilt reducerē op eenē voorgesettē diameter Maestrichts/ als A B.de lengde D C.op die Antwerpsche mate: soo salmen deylen die lengde D C. in 12.ghelijcke deelen. Waer van dat sy H C.elf deser deelen/ ick segghe dat die lengde H C. is die ghesochte lengde.

In contrarie/ waert datmen wilde reduceren op eenen voorghesetten diameter Antwerpschs/ sijn lengde op die Maestrichtsche mate/soo salmen deylen die lengde in 11.ghelijcke deelen / eñ van dyer deelen (in een rechte linie) een toe adderen/ eñ daer sal comen die lengde vander lengde Maestrichts/ dienende op den ghesetten diameter.

Ende in sulcker voeghen machmen oock opereren op de lakagien lengde/etc.

De achtste Propositie.

☞ Om die puncten continentie op die Roede te stellen.

Hebt

Hebt op twee ghetalen achtinghe/ die inden anderen ghemultipliceert / het product wt brengt de Ame. Ghelijck tot Antwerpen houdt die Ame 48. Stoopen. Alsmen multipliceerde 4. in 12. soo comender 48. Item 6. in 8. produceert oock 48. ende desghelijcken 3. in 16. etc.

Voorts ist taenmercken/ alsmen telt 4. dieppuncten/ voor een principael oft Register/ soo moetmen tellen 12. lengden voor der Roeden lengde. Rekent men 6. dieppuncten voor een principael/ oft Register/ die lengde der Roeden sal moeten wesen van 8. lengden. Item teltmen 3. dieppuncten voor een Register/ soo sal de Roede wesen moeten van 16. lengden lanck.

Ter contrarien: Alsmen telde 12. dieppuncten voor een Register/ soo moet de Roede lanck wesen 4. lengden. Item teltmen 8. dieppuncten voor een Register/ die lengde der Roeden moet wesen 6. lēgden/ etc.

Veel bequamer ist datmen neempt meer lengden dan dieppuncten: want anders macket veel tellens. Dus ten exempel/ neem ick 4. dieppunctē voor een Register/ ende 12. lengden voor die lengde der Roeden. Telt vanden eersten diameter af 4. dieppuncten/ op dende der tellinghe sedt 1. ende is het eerste Register oft principael van 1. telt voorwaerts 4. dieppuncten/ op dende der tellinghe sedt 2. ende is tweede Register/ ende soo voorts ten ende der Roeden. Augmenterende ouer 4. puncten

een

een/ die Roede deylt in 12. ghelijcke deelen/ ende yeghelijcke deel sy een lengde. In dopperste der Roeden/ treckẽt die Registers 2.3/ 4.5/ 6.7/ 8.9/ in deser voeghen: Aen deerste syde der slincker hant sedt het Register 2. ende ter rechter handt het Register 3. staẽde aldus 12 --- 3|. op die tweede syde sedt ter slincker handt het Register 4. ende ter rechter hãdt het Register 5. aldus staẽde/ 14 --- 5|. voorts op die derde syde sedt ter slincker handt het Register 6. eñ ter rechter hãdt het Register 7. aldus/ 16 --- 7|. eñ op die vierde syde/ sedt ter slincker handt het Register 8. ende ter rechter handt het Register 9. Aldus/ 18 --- 9|. In dyent noodich ware te stellen meer Registerẽ/ so salmen op deerste syde (als verclaert is) twee Registeren stellen. Item/ Op die tweede syde/ drye Registeren/ te weten ter slincker hant het Register 4. ten middel het Register 5. ter rechter handt/ het Register 6. In deser voegen stelt oock die Registeren op die derde/ ende vierde syde/ ende onder die middelste Register treckt rechte linien parallelich comende der tweedder syden. Om daer op oock wt te deylen die puncten contitinentie.

Item op die linien int middel der eerster syden/ staen die dieppuncten wt ghedeylt met principalen oft Registeren/ op die derde syde/ machmen setten die lakagie dieppuncten/ maer die en sedtmen noch ter tijt niet/ etc.

Om die puncten continentie te vinden/ doet soo: op die syde ende linie daer het Register twee staet/

deylt

deylt yeghelijcke lengde in twee gelijcke deelen/ en mids dat 4. dieppuncten zijn ghetelt voor een princi pael oft Regilter/ die welcke 4. dieppuncten zijn 4. gheltcn: daer om soo deylt noch yeghelijcke deylinghe in 4. ghelijcke deelen/ soo comender 96. ghelijc ke deelen/dat zijn stoopen. Op die linie van het Regilter 3. deylt yeghelijcke lengde in 3. ghelijcke deelen/ en noch yeghelijcke deylinghe oock in 4. gelijcke deelen oft puncten continentie van stoopen.

Item/ op die linie van het Regilter 4. deylt (als voren) yeghelijcke lengde in soo veel deelen alst Register is/ te weten in 4. ghelijcke deelen. Voorts op de linie van het Register 5. deylt yeghelijcke lengde in soo veel ghelijcke deelen/ en oock yeghelijck deel noch in vier ghelijcke deelen. En soo voorts/ deylt al vander Registeren hun lengde in soo veel deelen/ alst Register aenwijst/ en noch yeghelijck deel in 4. ghelijcke deelen/ en daer sullen comen puncten continentie van stoopen.

Hebbende aldus verclaert van die stooppuncte continetie/ volgt nu van te vinde die schreefpuncte. Item/ half Amen en Amen puncten. Ten eerste be ghinnen wy te soecke die schreefpuncte/ en dat opde linie van het Register 2. Telt van onder opwaerts 2. puncte. daerna noch 2. puncte. en soo voorts noch 2. puncte/ etc. En dat mids dat 2. stoopen make ee schreue. En aldus ouer ander punct teeckent ee merckelijck grootachtich punct. Om te beteeckenen die schreuen. Voorder/ om op die selfste linie des Registers 2. de half Amen te hebben/ soo tellet van onder opwaerts 24. stooppuncten/ oft 12 schreefpuncten/ ten eynde vander tellinghen/ set die caracter x.

beteec-

beteeckẽde ½ Ame: vã daer af telt noch 24. stooppũcten/ oft 12. schreefpunctẽ/ tẽ eynde vand tellingẽ sedt 1. beteekende een Ame/ Voorts telt noch opwaerts 24. stooppuncten/ oft 12. schreefpunctẽ/ teynden vã der tellinghe sedt den caracter 2. beteeckẽde ½ Ame. Noch tellet opwaerts oock 24. stooppuncten/ ofte 12. schreefpuncten/ ten eynde vander tellinghe termineertmen opt uterste der Roede/ dus dat de cijfer van het Register 2. oock mede bedicdet 2. Amẽ. In deser voeghen teeckent die half ende heel Amen op alle dander Registerẽ/ tellende altijt van onder opwaerts 24. stooppũcten/ oft 12. schreefpuncten/ soo augmenteertmen die wissel by half Amen: mits dat 24. stoopen oft 12. schreuẽ makẽ een half Ame.

COIGNET.

Hier heeft den Autheur ghelcert de Wisselroede maken by ghelten/ oft half schreuen/ die welcke maniere goet is. Maer noch is ghemackelijcker de onse die wy daghelijcx ghebruycken. Eñ dat is datmẽ de Roede alleen maeckt bij heele schreuen. Want om cleyne vaetkens bij stoopen eñ potten te roeyen/ be sighen wy eenen anderen regule/ ghelijc ick die na leeren sal.

Daerom ghelijck ick voren hebbe gheghewesen/ (op de 4. Propositie des tweeden deels) datmen de Roede deyle in soo veel lengdẽ als der Stadt Ame/ in haere schreuen oft veerdelẽ houdt/ ende dus is de Ceulsche Roede ghedeylt in 26. lengden/ de Duytsche in 20. de Dortsche in 10. ende de Antwerpsche in 24. Nu dan de Roede van Antwerpen ghedeylt zijnde in 24. gelijcke deelen/ soo is elck deel te leng-

de. Ende om nu daer op de wissel te stellen by schre-
uen/ soo teeckent bouen aende Roede op elcke syde
twee wisselen/ als 2.3/ 4.5/ 6.7/ 8.9/ Nu op die
syde vande wissel 2. deylt elcke lengde (dier 24. zijn
inde Roede) noch in 2. en so comen inde selue wissel
48. puncten/ dats 2. Amen tot 24. schreuen d'Ame.
Ende op de wissel 3. deylt elcke lenghde noch in 3.
ghelijcke deelen/ op de wissel 4. noch elcke lengde in
4. desghelijcx op de wissel 5. noch elcke lengde in 5.
ende soo voorts/ deylende elcke lengde in soo veel ge-
lijcke deelen als de naem der wisselen is. Deylt elc-
ke syde nu by Amen/ half amen/ eñ vierendeel amē
wt/ Teeckenende (van onder op tellende) ouer elcke
24. schreuen een Ame met een cijfferletter/ ende op
de 12. schreuen de half Ame met dry puncten/ ouer
de 6. schreuen oft ¼. Ame/ met 2 puncten/ eñ de enc-
kel schreuen met enckel punctkens.

Nu de dieppuncten zijn die van pinten/ neemter
8. voor een principael/ zijnt dieppuncten van pot-
ten/ soo stelt ouer elcke 4. een principael/ want 8.
pinten oft 4. potten teltmen voor een schreue/ gelijc
wy bouen ghesét hebben/ ende alsoo is de Wisselroe-
de gheheel volmaect.

De neghenste Propositie.

☞ Om eenen diameter met zijn lengden te verwandelen in eenen anderen diameter ende lengde.

Te verwandelē eenen diameter met zijnder lēg-
den in eenen anderen/ eñ zijn lengde is anders niet
dan

dan te vinden een quantiteyt/ als den diameter die proportie heeft metter lengden/ ghelijck den anderē diameter met zijnder lengden/ etc.

COIGNET.

De reste vander Propositien hebben wy verlatē/ mids dat dē Autheur zijn diffinitie qualijckē voorts wercket/ nemende voor den eersten diameter maer een rechte linie/ daer nochtans een ronde superficie hier moet verstaen worden. Ende dese reductie can nochtans wel Geometrice geschieden op eenen diameter eñ lengde/ die welcke maniere wy hier achter laten/ om der cortheyt wille/ stellende alleen eenen goeden reghel generael deur de Arithmetijcke/ ghelijck wy alle voorgaende rekeningen daer mede geholpen hebben/ eñ dat op de menichte der diametrē/ om minste te faelgeren/ ghelijck voren ghesegt is/ want die den eersten diameter (hoe weynich dat sy) mistelt/ die erreert vele op de menichte. Daeromme doet aldus: Ghy hebt een Roede nu ghemaect met haere behoorlijcke lengdē eñ dieppuncten/ voorder hebdy een nieuwe Roede ghemaect alleen met haere lengden afghedeylt/ maer ghy wilt daer op stellē de behoorlijcke dieppunctē naer de proportie vande oude Roede: op dat beyde die Roeden op eenē voet eñ op een mate mochten visieren oft meten. Ende om dit te doene/ soo houdt de twee Roeden teghen malcanderen/ eñ besiet wat proportie haere lengdē teghen malcanderen houden/ eñ ick neme (exempli gratia) dat die nieuwe Roede langher is dan de oude/ alsoo dat de $22\frac{1}{2}$. lengden vande nieuwe Roede sy soo lant als de heele oude Roede/ ofte de 24 leng-

den vande oude Roede. Dit wetende/ segt terstont ter contrarien/ dat 24. dieppuncten vande nieuwe Roede/moeten soo hooch staen als de $22\frac{1}{2}$. dieppũcten vande oude Roede. Maer ghedenct nu (dat wy voren oock vande reductie der vreemder Roedē gesept hebben) hoe dat dese 24. gheen quadraet ghetal en is. Daerom neemt enich groot dieppũct dat quadraet is/als (exempli gratia) 64. Dus segt 24. gheuen $22\frac{1}{2}$. hoe veel 64? comen 60. Nu soect opde oude Roede het 60. dieppunct/ende dese wijde (van onder opwaerts) teeckent op de nieuwe Roede / ende dats de plaetse vant 64. dieppunct/ ofte deynde des 8. diameters. Daerom als ghy ghedeylt hebt dese selue spacie in 8. ghelijcke deelen/soo is een deel den eersten diameter oft dieppunct vande nieuwe Roede/waer door ghy (naer de leeringhe der 2. van desen) alle de andere stellen cont.

Proeue.

Om te sien oft dese nieuwe Roede effen sal een Vadt meten ghelijck de oude/ neemt v exempel wt het contrarie vant voorgaende/seggende een Vadt ghemeten metter ouder Roeden/ is gheverificeert lanck net als de Roede diep gheverificeert 60. dieppuncten van een pinte/soo hout tselue net $7\frac{1}{2}$. Amē. Ende met de nieuwe Roede en is tselue Vadt maer lanck $22\frac{1}{2}$. lengden/eñ gheverificeert diep 64. dieppuncten van een pinte/ soo houdt tselue Vadt oock naer de nieuwe Roede $7\frac{1}{2}$. Amen. Dus blijckt dat dese twee Roeden al op een mate meten.

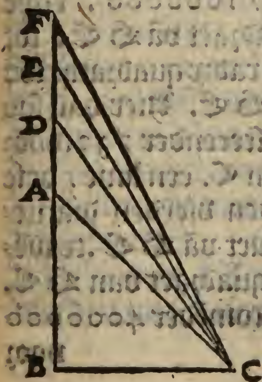
Het

OM dat verclaert is int voorgaende deel vā het vinden der dieppuncten, voorts wt de lengden der Roeden die dieppuncen te vinden, ende dat ten eersten in geheel getalen, ēn daer na int ghebroken: soo sal hier verclaert worden hoe men het selfste mach doen metten corten passer.

D'eerste Propositie.

¶ Om die puncten der diepten te vinden.

Om tot desen werc te comē moet verclaert worden hoemen dese nauolgende Tafel (hier toe dienelijck) bereyden sal. Tis te verstaen dat den eersten diameter wort ghedeylt in sominighe veel ghelijcke deelen, want hoe veelder deelinghen, hoe sekerder werck. Ten exempel sy den eerstē diameter gedeylt in 1000. deelen.

Nu om te vinden hoe veel deser deylinghen het tweede dieppunct staet vā deerste dieppunct, laet wesen eenen ghesetten diameter, als A B, ēn sy ghedeylt in 1000. ghelijcke deelen, wt B. rijst (byder 1. des eersten) die linie B C. rechthoeckich op A B. Item de lengde B C. sy den diameter A B. gelijck, ēn rijst die

linie A C. te deser lengden so G D. te weten/ die lengde des tweedden dieppuncts. Alsmen addeert het quadraet van G C. tottet quadraet van A G. coemt soo vele (bynder lester des eersten Elements) als het quadraet van A C. Het quadraet van G C. 1000. is 1000000. alsoo veel is oock het quadraet van A G. Daeromme alsmen addeerde het quadraet van G C. tot het quadraet van A G. soo coempt daer soo veel/ als oftmen dupliceerde die 1000000. ende comen 2000000. te weten/ het quadraet van A C. Wt dese 2000000. extraheert den radix quadrata/ soo comender ongheuevrlijcken 1414. voor A C. oft G D. substraheert A G. 1000. van G D. 1414. soo blyuender 414. voor A D. Voorts/ om te vinden hoe veel den derden diameter/ oft dieppunct/ staet vanden eersten diameter/ rijst wt D in C. een linie/ soo ist noodich dat des derden dieppuncts lenghde G E. so ghelijck C D. Nu/ als bouen verhaelt is/ het quadraet van A C. te weten 2000000. is ghelijck het quadraet van G D. Hier toe addeert het quadraet van G C. 1000. te weten/ 1000000. ende comender 3000000. voor tquadraet vā G E. wt dese 3000000. extraheert den radix quadrata/ soo comender seer nae 1732. voor G E. Hier van soo substraheert A G. 1000. soo resterender 732. voor A E. Voorder soo rijst wt E. in C. een linie / dese moet hebben die lenghde vanden vierden diameter/ te weten/ G F. Het quadraet vā G E. te weten/ 3000000. addeert tottet quadraet van G C. 1000. te weten/ 1000000. soo comēder 4000000

voor

voor het quadraet C E. oft G F. Hier wt dese 4000000. extraheert den radix quadrata / soo comender 2000. voor G F. ende is het diplum van A G. Dus blijcket dat A F. (het welck die differentie tusschen den eersten ende vierden diameter / is ghelijck den eersten diameter A G. Ende alsoo voorts canmen proberen / datter sulcke wijdde oock is tusschen den 4. ende 9. diameter.

Voorder blijckt / om dat die augmentatie van punct tot punct is met 1000000. dus volcht daer wt / datmen alleenlijcken tot yeghelijck ghetal der dieppuncten / 000000. toe doen sal / ende daer wt extraheren den radix quadrata. Als by exempel:

Om voorder te vinden wat differentie datter is / tusschen den vierden ende vijfdē diameter / addeert tot 5. ses 0. soo comender 5000000. Hier wt extraheert den radix quadrata / soo comender bycans 2236. voor de lengde des vijfsten diameters. Hier bouen is verclaert / dat de lenghde des vierden diameters / is duplum teghen die lengde des eersten diameters. Nu den eersten diameter is ghedeylt in 1000. deelen / soo doet den vierden diameter 2000. deser deelen. Substraheert die lenghde des vierden diameters 2000. van die lenghde des vijfden diameters 2236. soo blyuender 236. voor die differentie dier is tusschen den vierden ende vijfden diameter. Ende werckt alsoo voorts met alle die andere differentien der diameteren vanden vierden totten negensten.

Voorts is te aenmercken / dat die lengde des neghenden diameters is triplex teghen den eersten / om dat den radix wt 9. is 3. dus sal den sesthiensten diameter wesen quadruplex. Item den vyuentwintichsten quintuplex / etc.

Hier van volcht een Tafel.

1.	1	000		24	900		47	856
	2	414	5.	25	000		48	928
	3	732		26	99	7.	49	000
2.	4	000		27	196		50	71
	5	236		28	291		51	141
	6	449		29	385		52	211
	7	645		30	477		53	280
	8	828		31	567		54	348
3.	9	000		32	657		55	415
	10	162		33	744		56	482
	11	316		34	831		57	549
	12	464		35	916		58	616
	13	605	6.	36	000		59	681
	14	741		37	82		60	746
	15	873		38	164		61	810
4.	16	000		39	244		62	874
	17	123		40	324		63	937
	18	242		41	403	8.	64	000
	19	359		42	480		65	62
	20	472		43	558		66	124
	21	582		44	634		67	185
	22	690		45	709		68	246
	23	796		46	783		69	306

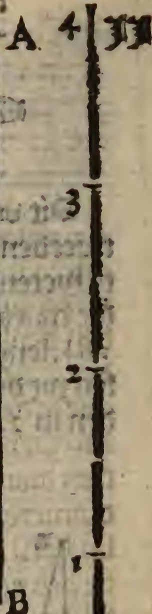
70	366	102	100	134	575
71	426	103	148	135	618
72	485	104	198	136	661
73	544	105	246	137	704
74	602	106	295	138	747
75	660	107	344	139	789
76	718	108	392	140	832
77	775	109	440	141	874
78	831	110	488	142	916
79	888	111	536	143	958
80	944	112	584	12.144	000
9. 81	000	113	630	145	41
82	55	114	678	146	83
83	110	115	723	147	124
84	165	116	770	148	165
85	219	117	816	149	206
86	273	118	863	150	247
87	327	119	908	151	288
88	380	120	954	152	328
89	432	11.121	000	153	369
90	487	122	45	154	409
91	540	123	90	155	449
92	592	124	135	156	489
93	643	125	180	157	529
94	695	126	224	158	569
95	745	127	269	159	609
96	798	128	313	160	649
97	849	129	359	161	688
98	900	130	401	162	727
99	950	131	446	163	767
10.100	000	132	489	164	806
101	50	133	532	165	845

166	884	171	76	176	266
167	922	172	115	177	304
168	961	173	153	178	341
13.169	000	174	191	179	379
170	38	175	228	180	416

Om die puncten der diepten te vinden metten corten passer/ doet hē soo: eenen onghevcirlijckē diameter sy begrepen metten passer/ ende tot dyer wijden deylt die Roede tē ynde wt (als verclaert is by der 2. des tweeden) in ghelijcke deelen/ soo doet het eerste deel den eersten diameter/ het tweede āewijst den vierden diameter. Item het derde den neghensten diameter. Nu dees deelen teeckēt vandē eerstē diameter af/ met die getalen I. II. III. etc. Waer by verstaen worden die ghelijcke deylinge. Die wijde des eersten diameters/ teeckent op een effen tafel (van coper/ latoen/ oft op eenighe andere herde materie) in een rechte linie/ als ten exempel die linie A S. dese deylt in 1000. ghelijcke deelen/ ende dat in deser voeghen. Ten eersten in twee gelijcke deelen/ daer na yeghelijck deel in vijuen/ soo coemter 10. ghelijcke deelen/ voort deylt yeghelijc deel noch in twee/ comender 20. deelen/ eñ voorts deylt yegelijck van dese deelen in vijuen/ soo comender 100. deelen/ hier van laet yeghelijc deel bedieden int verstant te wesen ghedeylt in 10. deelen/ oft ist moghelijck/ deylt yeghelijcke deelinghe in 10. gelijcke deelen. Wt deser Tafel aenmerct wat differentie datter is tusschen dē eersten eñ tweeden diameter: die welcke is 414. deelen. Des passers voet sedt in A. ende begrijpt na S. 414. deelen/ die wijde teeckēt

op-

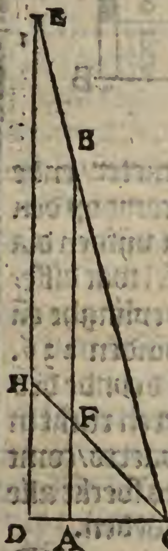
opwaerts van het eerste dieppunct/ op deynde der lengden sal comen het tweede dieppűct. Voorder/ om te vinden het derde dieppunct / wt die Tafele vintmen dat de differentie tusschen den eersten ende derden diameter is 732. deelē/ de selfste deelē begrijpt mettē passer van A na B. ende die wijdde teeckent opde Roede vandē eersten diameter opwaerts. Op deynde der lengden coemt den 3. diameter: den 4. diameter of dieppunct/ is te voren gheuonden/ ende is geteeckent metten numero II. bediedende datmē voortaen om de ander dieppűcten te vinden/ moet rekenē die differentie tusschen den tweedden diameter/ ende die puncten der diepten/ tot datmen comt op den numero III. Dus om te vinden den vijfden diameter oft dieppunct/ soeckt wter Tafel wat differentie datter is tusschen die tweede deylinghe eñ den vijfden dieppunct/ men salder vinden 236. deelen/ die tellet van A na B. Op deynde der tellinghe sedt tspassers voet/ den anderen ruckt in A. Dese wijdde teeckent van II. opwaerts/ comt tvijfde dieppunct. Ende alsoo voorts soeckt alle dandere dieppuncten ten eynde der Roeden.

De

Om deur de lengde den diameter te vinden.

Dit volcht seer schoon wt die operatie der 4. des tweeden. Laet ons het selue exempel voor nemen/ te weten/dat die Roede sy ghedeylt in 12. lengden/ die continentie des Vats sy 440. ghelten/de lengde $18\frac{1}{2}$. lengden/ ende dat den quotient spruytende alsoo wt de diuisie vander continentie met der lengden sy 24. deelen.

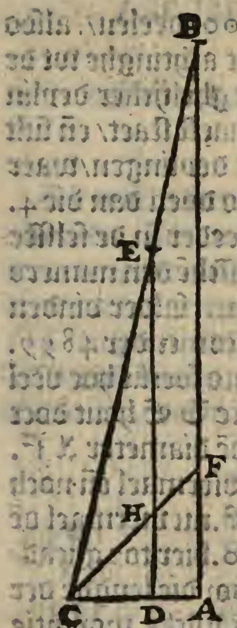

Nu om deur den corten passer den rechtē diameter te vindē/ doet hem soo. Maer tot claerder verstant/laet ons ordonnerē dese Geometrische figure: Die lēgde A G. sy een ongheveerlijcke Roede/ inhoudende 24. dieppuncten/den diameter deser Roeden sy A F. Die linie C A. staende perpendiculaerich op A G. sy den diameter A F ghelijck/ die linie D E. sy die ghecorrigeerde diepte vanden Vate/ staēde parallelich op de linie A G. soo dat de linie ghetrocken van G in C. come ouer het punct E. Van C. in F. sy getrockē een linie deursnydende E D, in H. soo is D H. den waractighen eersten diameter/ eñ is ghelijc dē diameter D C. om diens grootte te vinden/ laet den diameter A F ghe-

ghedeylt wesen (als voren) in 1000. deelen/ alsoo moet oock doen A C. Voorts hebt achtinghe wt de voorgaende Tafel/ wat ghetal der ghelijcker deylin ghen van 24. dieppuncten alder naest staet/ ende sult vinden numero 4. te weten gelijcke deylingen/ waer van yeghelijck deel doet 1000. soo doen dan die 4. deelen 4000. deelen. Soeckt breeder in de selfste Tafel/ wat differentie datter is tusschen den numero vier/ ende het 24. dieppunct/ ende men salder vinden 899. die addeert tot die 4000. soo comender 4899. deelen voor de lengde A G. Voorts soeckt hoe veel deser deelen de gecorrigeerde diepte D E hout doet soo. Ouermerct hoe menichmael den diameter A F. sy begrepen in D E. ten exempel viermael ende noch 627. der deelen des diameters A F. nu viermael den diameter A F. maken deelen 4000. hier toe gheaddeert 627. comen 4627. deelen voor die lengde der ghecorrigeerder diepten D E. ende sulcke proportie als heeft A G. teghen A C. alsoo is D E tegen D C. segt bynden regel van proportie A G. 4899. geuen A C. 1000. wat sullen geuen D E. 4627. so comende bynaes 944. deelen voor D C. oft D Y. den geuonden ende warachtigen diameter. Waer door men componeren mach alle die ander diameters. In deser voegen: Telt op een diameter van A. na F. die deelen 944. Op deynde der tellinghen sedt des passers voet / den anderen rucht in A. een alsulcke wijde is den eersten diameter/ den welcken deylt na de voorgaende leeringhe op een effen Tafel in 1000. ghelijcke deelen/ ende vint daer wt alle die andere dieppuncten.

Tot voldoeninghe deser propositien / soo wil ick verclaren watter al tot desen wercke gebeuren mocht.

Als

Als dat den warachtigē diameter grooter soude wesen dan den ghesingeerden diameter/ dwelck gheveurt als de ghecorrigeerde diepte meer deelen houdt dan de puncte der diepten spruytende wten ghesingeerden diameter. Ten exempel: Jck voorstelle dat die ghecorrigeerde diepte sy D E. den ghesingeerden diameter sy A F. oft A C voorts dat dese gecorrigeerde diepte D E. eñ A G. staen perpēdiculerich op C D. inder voeghen dat de linie C E. wt C. passere deur het punct G. op E. dus die lēgde C B passerende deur F. gheeft den warachtighen diameter/ die welke is A F. Nu soo stel ick dat die gecorrigeerde diepte sy 24. dieppunctē/ soo vinde ick (als verhaelt is) dat de 24. dieppunctē doen 4899. deelen/ voor die ghesingeerde ghecorrigeerde diepte A G. Ten anderen voorstelle ick dat den diameter A F. 1000. sy begrepen in die lengde der gecorrigeerder diepten des Vats 5. mael/ ende noch 68. d selfster deelē/ nu 5. mael 1000. is 5000. hier toe die 68. soo comender 5068. voor D E. Eñ ghelijcke proportie heeft A G. teghen A C. alsoo heeft oock D E. teghen D C.

Segt bydē reghel van proportie: soo A G. 4899. gheuen A C. 1000. wat sullen gheuen D E. 5068. eñ daer sal comē bycans 1034. voor D C. oft D B. nu in een rechte linie op een effen tafel/ teeckent die leng-

lengde A F. eñ noch daer aen 34. der selfster 1000. deelen/soo hebdy ghevonden den eersten diameter. Waer wt maket (na die leeringhe vozen verhaelt) allen dander dieppuncten.

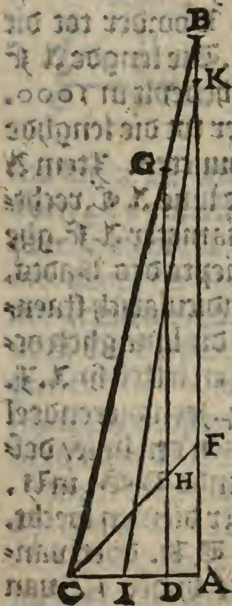
De derde Propositie.

Het selue int ghebzoken.

Volcht nu het selfste oock te doene in ghebzoken ghetalen/te weten: Als den quotient (deurt diuideren des Vats continentie met die lengde) daer wt spzuyten ghebzoken ghetalen. Ten exempel/ die continentie des Vats sy $312\frac{1}{3}$. stoopen/eñ die lengde $16\frac{2}{3}$. lengden/ ghediuideert $312\frac{1}{3}$. met $16\frac{2}{3}$. soo comender $18\frac{3}{4}$. dieppuncten. Voozder tot dit werck sy gheozdineert een figuere. Die lengde A F sy den ghesingeerden diameter/ ghedeylt in 1000. ghelijcke deelen; spzuytende daer wt die lenghde A K. beteeckenende dat 18. dieppuncten. Item A G. $18\frac{3}{4}$. dieppuncten: wt A. sy die linie A C. rechthoeckich comende op A G. den diameter A F. ghelijck wesende die ghecozrigeerde diepte des Vadts. sy ghelyck die lengde D G. perpendicularich staende op A C. in deser vueghen/dat die linie ghetrocken van C. in G. come deur G. Ten lesten sy A. I. (midts dat den noemer van $\frac{3}{4}$. is 4.) een vierendeel van A C. ende wt I. in A. ghetrocken een linie/ desghelijcken wt E. in F. deursnydende D G. in Y. soo is D Y. oft D E. den diameter diemen soeckt. Om nu te vinden hoe veel deelen D Y. doet/vanden diameter A F. doet hem soo: byder 1000 van

desen

desen is genoechsaem verclaert/dat alsmen wilt vin den die quadraten der diameteren/salmen totte ge talen alleenlijcken adiousteren 000000. Dus so is het quadraet van 18. dieppuncten 18000000: te weten het quadraet van A K. nu volcht deur het o pereren der 4. des tweeden / datmen quadrateren moet van die $\frac{1}{4}$. het $\frac{1}{4}$. ende is $\frac{1}{16}$. Alsoo veel soude we sen A I. vanden diameter A C. oft A F. Dus soo moetmen van I. in K. augmenteren (als verclaert is byder 2. des tweedē) tot 12. mael/want $\frac{12}{16}$. zijn $\frac{3}{4}$. ende om dat soo $\frac{3}{4}$. maken $\frac{12}{16}$. datmen daerom wt I. in K. moet 12. mael (om dat den telder vā $\frac{12}{16}$. is 12) augmenteren/alst blijct byder 4. des tweeden. Soo

is A I. een sestiēnste deel van den diameter A C. 1000. Dus sal A I doē $62\frac{1}{2}$. wiēs quadraet is $3906\frac{1}{4}$. die welcke ghe augmenteert 12. mael tot 18000000. (midts dat den telder van $\frac{12}{16}$. is 12) soo salder soo veel comen/ als oftmen multi pliceerde het quadraet vā A I. $62\frac{1}{2}$ met den telder 12. eñ het product addeert tot 18000000. soo sullen der comen 18046875. waer wt dat extraheert den radix quadrata soo comender ontrent 4248. voor A G. Nu ouermerct mettē passer hoe menichmael dē diameter A F sy begrepen in die ghecorrigeerde diepte D G. ick voorstel 4. mael/ eñ noch 196. der deelen waer van hy ghedeelt is in 1000. Dā 4 mael

1000.

1000, maken 4000. hier toe gheaddeert 196. soo comender 4196. voor D G. Die proportie vā A B. teghen D G. is ghelijck A C. teghen D C. Segt dā byden reghel van proportie A B. 4248. geeft A C. 1000. wat sal gheuen D G. 4196? ende daer sullen comen ontrent 988. deelen voor D C. oft D H. eñ is den diameter diemen soect. Op dē diameter A F tellet van A. na F. 988. deelen op deynde der tellinghe sedt des passers voet: den anderen ruckt in A. Dese wijde treckent op een tafel in een rechte linie/ soo is ghevonden den eersten diameter: Waer wt componeert alle dandere/ nae leeringhe der eerster van desen.

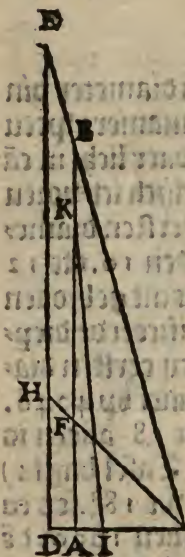
COIGNET.

Den Autheur leert hier den eersten diameter vinden naer een ghesette lengde/ welcke maniere speculatijf is/ maer periculoos om datmen daer licht in cā faelgeren: Dus soect altijt lieuer (ghelijck ick voren ghe leert hebbe) de grootte vanden eersten diameter/ door de kennisse der plaetsen vanden 10. oft 12 diameter. Ende soo onsen Autheur dit int gebroken doet/ stellende in zijn exēpel de geverificeerde diepte 18¾. dieppuncten/ segghende is den eersten diameter 1000. soo staet het 18¾. dieppunct op 4248. maer moet wel 4330. zijn/ want van 18 alleen is de grootte (als byde voorgaende syne Tafel blijckt) niet 4242. maer treet radix quadrata wt 18¾. soo comen als voren $4\frac{330}{1000}$. dats 4330. teghen 1000. dē eersten diameter. Daerō is de gheverificeerde diepte 4196. ghelijcke deelen (gelijck onsen Autheur by

P exem-

exemple stelt) soo segt: 4330. ghegeuen 1000. hoe veel 4196? coemt naer den regule van proportien/ den eersten diameter $969\frac{2}{7}$. daer onsen Autheur wel 988. stelt/ ende insghelijckx erreert hy int tweede exempel int ghebroken.

Maer wāt wy dese propositie met minder moeyten vooren in onse Annotatiē (op de 4. propositie des tweeden deels) gheleert hebben: soo salt hier mede genoech wesen/ want desen regule (den ghenen die redelijcken inde Arithmetijcke gheoeffent zijn) licht sal wesen om te handelen.

Wijder wil ick verclaren/ alst gebeurt dat den warachtigen diameter grooter mochte zijn dan dē ghefingeerden: sulcx als gebeurt is int tweede exempel der 2. van desen. Dus sy een ander figure gheordonneert: den ghefingeerden diameter sy A F. ghedeylt op een metale oft andere materiaelsche tafele/ in 1000. ghelijcke deelen. Wt desen diameter tot in K. ñ geaugmēteert het 18. dieppunct/ ende soo voorts noch van K. in G. ¼. van een dieppunct. Dese lengde oft ghefingeerde A G. staе/ eñ desgelijckē D E. die warachtighe diepte/ perpendiculariich op C D. inder voeghen/ A C. wesende ghelijck den diameter A F. ende ghetrocken een linie wt C, cōme deur G. in E. van C, deur F. sy ghetrocken

trocken die linie C H. soo verschijnt hem D H. den diameter diemen soect/ eñ moet der lengden D C. ghelijck wesen. Hier voren is ghenoechsaem vclaert dat A G. is gevonden te houden 4248. deelẽ/ blijft maer te weten deur den passer hoe menichmael den diameter A F. sy begrepen in D E. Ick voorstelle 4mael/ende noch 967. der deelen/ dus so houdt die lenghde der ghecorrigeerder diepten D E. 4967. die proportie tusschen A G. ende D E. is ghelijck C A. ende C D. Segt dan byden reghel van proportie A G. 4248. gheeft A C. 1000. wat gheeft D E. 4967. ende daer sullen comen ontrent 1169 deelen voor C D. oft D H. Op een effen tafel teeckent in een rechte linie ten eersten die lenghde des diameters A F. daerna soo substraheert 1000. van 1169. soo blijvender 169. deelen. Die tellet van A. na F. op deynde der tellinghe sedt des passers voet/ den anderen ruckt in A. dese wijdde teeckent op die voorghemelde linie aen dander lengde. Soo is ghevondẽ den waerachtigen diameter/ waer wt maect alle die andere.

Het Vierde deel, van het ghebruyc der Visier-roeden.

Om te visieren diveersche Vaten/ soo salmen (principalijck als de bodems niet circkel rõt en zijn) wel medieren ofte verghelijcken. Daerõ soo ist noodich te weyende eenen medionael. Hoemen dien ghebruyct/ willẽ wy verclaren/ mids oock aenwysende te vinden die continentien oft din-

houden der Vaten. Ten eersten sonder wissel/ ende daer na metter wissel. Item hoe datmen hem behelpen sal als die stoede inder diepte te cort is. Voorts die continentie te vinden/ sonder stoede int Vat te steken. Ten lesten van der wannicheyt.

D'eerste Propositie.

☞ Om den Medionael te maken.

6 5 4 3 2 1 ✝ 1 2 3 4 5 6

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23

Neemt een viercantich stafken/ lāc ontrent 1½. span/ in zijn middelt teeckent op 3. syden dit teecken ✝. Van daer aff op die 2. 3. ende 4. syde deylt (tuwer ghelieften) ouer deen eñ dander syde vant teecken in 6. ghelijcke deelen/ elck van dese deelen deylt in 2. ghelijcke deelen/ op die syde 3. ende 4. eñ elck van desen deelen deylt in twee ghelijcke deelen op die syde 4. door dese deelen condy lichtelijcken gedeylen die eerste syde in 24. ghelijcke deelen. Op daerste syde die puncten oft deylinghe teeckent met 1.2.3.4.5.6.7. etc. ende soo tot 24. deelen toe/ die punctē oft deylinghen op de 2. syde/ teeckent ouer deen eñ dander syde des ✝ elck punct met 1.2.3 etc. tot 6. deelen toe. Inde derde syde teeckent ouer ander pūct/ eñ sedt 1.2.3. etc. tot 6. ouer ander punct. Itē op die vierde syde teeckent ouer 4. puncten/ etc.

De

☞ Het ghebruyck des Medionaels.

Metter eerster syden vergelijctmen de lenghde der Vaten in deser manieren: Neemt de lengde der Vaten ghelijck verclaert is inder 3. des tweeden: met den Medionael neẽt die lẽgde der kimmẽ/ die teeckẽt op deerste syde/ zijnse ongelijc/ so mediecrtse. Tẽ exẽpel/ Ick voorstel dat eẽ kimme haer lẽgde (op deerste syde) is 3. eñ dãder 5 pũcten/ addeert 3. eñ 5. maeckẽ tsamẽ 8. wiens middel is 4. pũctẽ. Oft middelt die differẽtie: vã 3. eñ 5. coemt 1. die addeert totter minste lẽgde 3. so comẽder oec 4. deelẽ. Nu is taenmercken hoe veel men af treckt voor die dickte der bodemen/ ghelijc op een Rijns Vat treectmen ghemeynlijck aft voor die twee bodems dickte eẽ kim/ te weten die lengde eender kimmen. In dit exempel is de vergelijckte kim 4. puncten/ die addeert tot die 2. kimmen/ soo compter alsoo veel/ als oftmen seyde/ 3 mael 4 puncten/ soo comender 12. puncten: daerom treet vander lengden der Vats de lengde van 12. puncten/ die resterende lengde is die gheverificeerde lengde.

Volght nu hoe datmen verghelijct de diepte: Ist dat de dieppuncten staen in donderste der Roeden/ soo machmen aldaer metten Medionael niet medieeren/ ter causen/ dat de dieppuncten onghelijck eñ vanden anderen staen/ soo salmen aldaer medieeren de diepte teghen die bodems hoochde metten ghetalen: alsoot verclaert is byder 3. des tweeden. Maer int oppersten der Roeden/ staen de dieppunctẽ seer

 na

na ghelijcke vanden anderen. Dus om der bequaē-heyt/ machmen aldaer medieren metten Mediael/ in deser voeghen: Op die twee verscheyden crijt-streken (spruytende wt die diepte ende bodēs hooch de) legt een mediael metter 2.3.oft 4.syden/na be-quaemheyt der differentien der dieppuncten te we-ten der verscheyder crijtstreken: legt den Mediael in sulcker voeghen/soo dat die puncten die recht co-men op die crytstrecken euen verre staen vant +/ so dat het selfste teecken wtwyse het middel der twee crijtstreken/ dus byden ghemerck +/ maeckt een crytstreeck / soo hebdy gheuonden die ghecorri-geerde diepte.

COIGNET.

Den Autheur heeft nu leeren maecken het Me-dionael/oock hoemen tselue ghebruycken sal/om de rechte middelt te vindē tusschen des bodems hooch-de en̄ de meeste diepte des Vadts /welcke middelt men de gheverificeerde diepte neemt: Maer hier op is wel te mercken / datmen moet gaede slaen / int ghebruycken der roeden / datmen de selue an-ders niet en besighe/dan op der manieren soo de sel ue ghemaect is/want indyen men int maken de ge-gheverificeerde diepten soeckt byde ghetalen/ ende men int ghebruycken by mediatie des Medionaels/ soo soudt werck valsch zijn. Dus merckt dat ghy al-tijt eenen Reghel onderhoudt int medieren/soo wel int maecken als int ghebruycken / ende dats meest by allen vergierders altijt by het Medionael hoe wel Frater Lucas/Cardanus/Nicolaus Tartallia/

Gillis

Gillis vanden Hoecke / ende andere tselue al tsamē op een ander maniere doen / die beter is: maer quelijken om te besighen / maer nochtans niet perfect / van dwelck ick verhope cortelinghen andere nieuwe Regulen te schrjuen / die by my naer de consten van Geometrie gheuonden / ghedemonstreert / eñ gheapprobeert zijn.

De derde Propositie.

☞ Om te vinden die continentie eens Vats / sonder die Wisselroede.

Het mocht comen dat de diepten vallen soudē onder dat Register 2. eñ om te vindē die continentie / men sal inden sin multipliceren die diepten metter lengden. Ten exempel: sy voorgestelt / dat de ghecorrigeerde diepte geuallen sy opden 3. dieppunct / eñ des Vats lengde 8. lengden. Multipliceert de lengde 8. met die diepte 3. soo comender 24. stoopen oft ½. Ame voor die continentie des Vats. Item die ghecorrigeerde diepte sy geuallen op het 25. dieppūct / tVat sy de Roede lanc (dat is 12. lenghen) eñ noch geuallē 2. lengden / dus soo ist Vat lanc 14. lengdē / die welcke multipliceert met die 25. dieppuncten / so comender 425. stoopen / oft 8. Amen eñ 20½. schreuen voor die continentie des Vats. Item die gecorrigeerde diepte sy gheuallen op het 3½. dieppunct / eñ tVat sy lanc 7. lenghen. Multipliceert 7. met 3. soo comender 21. stoopen / daer na soo neemt die ½. van 7. soo comender 3½. stoopen / die addeert tot die 21. stoopen / ende daer sullen comen 24½. stoopen voor des Vats continentie.

Item de ghecorrigeerde diepte sy gheuallen op het $3\frac{1}{4}$. dieppunct/ s'Vats lengde $6\frac{1}{2}$. lengden multipliceert 6. met 3. soo comender 18. neemt $\frac{1}{4}$. van 6. Item $\frac{1}{2}$. van 3. ende van $\frac{1}{4}$. soo comender $1\frac{1}{2}$. $1\frac{1}{2}$. ende $\frac{1}{8}$. die addeert tot 18. soo comender $21\frac{1}{8}$. stoopen voor die continentie des Vats. In deser vueghen/ machmen visieren alderley Vatē tsy hoe groot oft cleyn die mogen wesen.

	$6\frac{1}{2}$
	$3\frac{1}{4}$
	18
	$1\frac{1}{2}$
	$1\frac{1}{2}$
	$\frac{1}{8}$
	$21\frac{1}{8}$

COIGNET.

Den Autheur heeft hier ghelcert dinhoudt eens Vats vinden door de multiplicatie der geverificeerder diepten met de rechte lengde/ ende dat by halue schreuen/oft ghelten/dier 48. inder Amen zijn/ makende 100. potten oft 50. stoopen water mate. Ende wantmen de multiplicatie alleen ghebruyckt op die Wisselroede/ alsmen cleyne Vaetkens meet van eē Ame/oft daer onder / soo moetmen weten dat die Roede die (als voren ghesevt is) ghedeylt zijnde in 24. ghelijcke deelen byden vergierders oft wijnroeders/op eenige bloote syde der Roeden noch weder omme in ander 25. ghelijcke deelen ghedeylt wort/ ende elck deel is een lengde/ dienende om de cleyne Vaetkens mede te roeyen/ ende sal u geuen stoopē oft potten/dier 100. potten oft 50. stoopen eē Ame doen na de watermate soomen die tapt. Ende om dit by exempel te beter te verstaen/soo isser eē vaetken te roeyē daer vā de geverificeerde diepte is net een punct ouer tweede Register/ dats de gheverificeerde diepte is net 17. dieppuncten vā een pinte/ Stel-

stellende 8. dieppuncten voor een Register oft principael / en de lengde is net de halue Roede / oft 12½ lengden (dier 25. nu gemaeckt zijn op de heele Roede.) Multipliceert 17. met 12½. soo coempt 212½. pinten voor het inhoudt des Vats / dats 106¼. potten / oft een Ame 6¼. potten. Ende dese maniere gebruyctmen alleen om de cleyne Vaetkens te mete / ghesien datmen de groote alleen meet by Amen en schreuen / als ghesept is.

De vierde Propositie.

Om te vinden eens Vats continentie op die Wisselroede.

Die lengde der Vaten teeckent op die linie haers Registers / sulcx als die ghecorrigeerde diepte aenwijst / vinden sult ghy op die linie des Registers des Vats continentie. Tot een exempel: De ghecorrigeerde diepte sy ghevallen opt Register 2. die lenghde des Vats 8. lengden. In dopperste der Roeden salmen vinden des Vats continentie te wesen 1. Ame / ende 8. schreuen.

Is t'Vat die Roede lanck / het Register sal aenwijsen vander diepten die continentie. Exempel / Des Vats ghecorrigeerde diepte sy ghevallen op het Register 6. is t'Vat die Roede lanck / die continentie sal wesen 6. Amen.

Item is (als voren) t'Vat de Roede lanck / maer dat de diepte sy ghevallen sommighe puncten ouer eenich Register / eerstelijc soo is taenmercke dat des

Vats continentie houdet soo veel Amen als het Re-
gister aenwijst: ende ten anderen/noch daer toe soo
veel 12.stoopen oft 6.schreuẽ allser ouerpunctẽ zijn.
Exempel/ Die ghecorrigeerde diepte sy ghevallen
$1\frac{1}{2}$.punct ouer het Register 5.tVat die Roede lanc/
het Register 5. aenwijst byden eynde der Roeden/
datter ten eersten int Vat is 5. Amen/ cñ daer by
noch $1\frac{1}{2}$.mael 6 schreuen/te weten 9.schreuen/etc.

Een Vat wesende (ghelijck verclaert is) die Roe
de lanck/dan zijn diepte zijnde ghevallen sommige
dieppuncten onder eenich Register/ die continentie
des selfstẽ wesen sal. Soo veelmael onderpuncten
6.schreuen. Exempel: Daer sy een Vat/wyens ghe
corrigeerde diepte ghevallen sy $1\frac{1}{4}$.dieppunct onder
het Register 7.zijn lengde die Roede lanck. Om te
vinden zijn continentie/ doet soo: segt $1\frac{1}{4}$.mael 6.
schreuen/is $7\frac{1}{2}$.schreuen. Dus soo is die continentie
des Vats 7. Amen (vtwysende ten eynde der Roe-
den van het Register 7.) min $7\frac{1}{2}$.schreuen.

Staet de ghecorrigeerde diepte sommighe diep-
puncten ouer eenich Register/ ende dat op diuer-
sche lengden. Die lengde des Vats teeckent op die
linie des Registers alder naest wesende/ ende van
daer af tellet voorwaerts soo veel stoopen voor ye-
ghelijcke lenghe allser ouerpuncten zijn/ ten eynde
der tellingen salmen vinden die cõtinentie. Exẽpel:
De gecorrigeerde diepte sy gevallẽ $1\frac{1}{4}$.pũct ouer het
Register 6.des Vats lẽgde sy $8\frac{1}{3}$.lenghen. Dese $8\frac{1}{3}$.
moetẽ geteeckẽt staen opde linie vãt Register 6. vã
onder opwaerts/ende van dese verteeckende plaet-
se

se telt voorwaerts 1¼. mael 8½. stoopen (te weten/ ongheueerlijcken 10. stoopen/ ofte 5. schreuen) op het eynde der tellinghen salmen vinden 5. min 3. schreuen/ dat is/ 4½. Amen/ min 3. schreuen/ voor die continentie.

Een ander: Die ghecorrigeerde diepte sy ghe-uallen 2. puncten ouer het Register 8. Het Vat sy die Roede lanck/ ende wederomme gheuallen 3½. lenghen. Teeckent van onder opwaerts/ op die linie van het Register 8. die 3½. ouerlenghen: het blijckt by den exempel 3. datter ten eersten int Vat is 8. Amen/ 12. schreuen: Nu vande verteeckende plactse telt voorwaerts (voor die twee ouerpuncten (tweemael 3½. ouerlenghen/ maecken 7. stoopen/ oft 3½. schreuen: Op deynde der tellinge salme vinde staen/ 3. min ½. schreue/ dat is 2½. Ame min ½. schreue. Die addeert totte 8. Amen 12. schreue so comender 11. Amen min ½. schreue: oft doet soo/ Der Roeden lengde op de linie vant Register 8. doet (als verclaert is int tweede Exempel) 8 Amen: Die 3½. ouerghebleuen lengen/ laet geteeckent stae/ als verclaert is/ van die verteeckende plaetse tellet voorwaerts 15½. lenghen mael 2. ouerpuncten/ te weten 31. stoopen/ oft 15½. schreuen: Ten eynde der tellinghen salmen vinden 3. Amen min ½. schreue. Die addeert tot de 8. Amen/ soo comen daer oock 11. Amen/ min ½. schreue. Coempt die gecorrigeer de diepte sommighe puncten onder eenich Register oock op diueersche lengden/ op die linie des Registers der ghecorrigeeder diepte alder naest staende

van

van onder opwaerts teeckent die lengden der Va-
ten : ende van de verteeckende lengde telt achter-
waerts voor yeghelijcke lengde so menichmael on-
derpuncten oft stoopen:ten eynde der tellinghe sal-
men vinden des Vats continentie. Exempel: Die
ghecorrigeerde diepte ghevallen sy $1\frac{1}{4}$. punct onder
het Register 6. het Vats lengde 8.lengden/staen-
de van onder opwaerts gheteeckent op die linie vā
het Register 6 . van daer aff telt achterwaerts $1\frac{1}{4}$.
mael 8 . lengden/ makende 10. stoopen oft 5.schre-
uen:ten eynde der tellinghe salmen vinden 4.Amē
min 5.schreuen/voor die continentie. Oft doet soo:
Het blijct by exempel 1. dat die 8.lengden op die li-
nie van het Register 6.doen 4.Amen/ ende daer vā
$1\frac{1}{4}$ mael 8 lenghen/ te weten 10.stoopē/oft 5.schre
uen/ so comender/ als voren/4.Amen min 5.schre-
uen. Een ander: Die ghecorrigeerde diepte sy ghe
uallen 1.punct onder het Register 9. die lengde des
Vats sy die Roede lanck/ ende wederom gheuallen
$4\frac{2}{3}$.lengden :die lengde der Roeden op die linie van
het Register 9. (vnden exempel 2.) neghen Amen:
die $4\frac{2}{3}$ ouerlenghen/met de lengde der Roeden/ma
ken tsamen $16\frac{2}{3}$.lengden/voor des Vats lengde:vā
die verteeckende ouerlengde telt achterwaerts 1.
mael $16\frac{2}{3}$.lenghdē/maken $16\frac{2}{3}$.stoopen oft $8\frac{1}{3}$.schre-
uen/ op deynde der tellinghen salmen vinden 3.A-
men ende $3\frac{2}{3}$.schreuen/die addeert tot 9 Amen/ soo
comender 12.Amen ende $3\frac{2}{3}$.schreuen voor die con-
tinentie.

COIGNET.

De Roede/ daer den Autheur hier op heeft ghe-
leert

leert de Vaten visieren/is ghemaect (ghelijck hy voren inde 9. Propositie des tweeden deels gheseyt heeft) van 12. lengden in als/ ende de dieppuncten by halue schreuen oft ghelten/stellende 4. dieppuncten voor een Register oft principael. Maer in dyen ghy v Roede maeckt (ghelijck ick voren gheannoteert hebbe / datse de vergierders hedens daechs nu maecken) van 24. lengden / stellende die 8. dieppuncten voor een principael / bediedende elck dieppunct $\frac{1}{8}$. schreue/oft een pinte/soo sullen der wisselen puncten inder lengden elck een schreue doen. Voorts suldy nochtans in als des Autheurs leere gaede slaen ende volghen/behaluen dat ghy de diep puncten over ouer oft onder eenich Register comen (ghemultipliceert hebbende met des Vats lenghde / het product inden sin by 8. sult diuideren/ende daer comen schreuen/die suldy adderen (indyen dieppuncten bouen het Register waren) oft ghy sultse substraheren (zijn die onder) van tghene de gheverificeerde lenghde wijst op de syde der wisselen vant selue Register/ende soo coemt dinhoudt. Want des Autheurs Regule is generael / als ghy merckt hoe die dieppuncte staen / tsy by pinten/potten oft stoopen.

De vyfste Propositie.

☞ Om te visieren/ nochtans de Roede totter diepten wesende te cort.

Indien dattet gheheurde dat de diepte metter Roeden ongrondeerlijck waere / als om te visieren die

die groote brouwers cuypen/oft andere groote Vaten: totten Vaten neemt een coordeken/ daer aen dat hanghe een ghewichte/ dat sincken laet deurt tspondtgat totten gronde/ behouwende also de diepte diemen mediceert teghen die bodems hoochde/en die helft oft het derdendeel / oft vierendeel/etc. der ghecorrigeerder diepte teeckentmen op die Roede/ van onder opwaerts: op die Cuypen ouerreyckt men den diameteren/ oft wijdden. Als die wijdde int opperste der Cuypen/ ende den bodem de welcke men oock teghen malcanderen mediceert/voorts doende als voren/ daer na hebt achtinghe hoe veel dieppuncten die voornoemde helft/derdendeel/vierendeel op de Roede aenwijst/ die welcke multipliceert met des Vats lengde/ en het product multipliceert (in dien men gheteeckent op de Roede heeft die helft der ghecorrigeerde diepte) met 4. om dat den nommer van $\frac{1}{2}$. is 2. ende zijn quadraet alsoo 4.)en daer sal comen die continentie des Vats oft vander Cuypen. Dus ouerreyckt die ghecorrigeerde diepten/ maer het derdendeel vander Roeden/ het blijckt by de voorgaende Roeden/ datmen tproduct sal moeten multipliceren met 9. Exempel: Daer zij een Vadt wyens ghecorrigeerde diepte half gheuallen sy op het Register 5. oft 20. dieppunct/ die lengde sy die Roede lanck/ ende wederom gheuallen 8$\frac{4}{7}$.ouerlenghen. Ten eynde der Roeden/ op die linie van het Register 5. vindtmen staen 5. Amen: Nu die 8$\frac{4}{7}$. ouerlengen moeten staen van onder opwaerts op de linie vant Register 5. op deynde der tellinghen salmen vinden 4. Amen/4. schreuen/die addeert tot 5. Amen /so comender 9 Amen 4. schreuen/die multipli-

Dese maniere is wat te groff/ Want men de selue naer den Regule Archimedis wel naerder/ oft beter ende perfecter can opereren. Die proportie der circonferentien eender ronden teghen sijnen diameter/ is seer by 22. teghen 7. Daeromme als ghy een Vat wilt meten/ daer ghy die Roede niet en condt inne ghesteken/ soo metet met eender vaster coorden zijne meeste wijde ouer den Tappoen/ int grootste vanden buycke/ ende besiet hoe veel lengden dat die is van uwer Roeden. Dat ghetal multipliceert met 7. ende het product deylt by 22. ende besiet hoe veel lenghden den quotient wijst. Dese teeckent met eenen crijtstreeck van onder vã de Roede opwaerts/ ende ten eynde teeckent eenen crijtstreeck: Hier aff treckt tweemael de dickte der duyghen aenden Tappoen/ die reste wijst v de rechte inwendighe diepte/ dwelck men de meeste diepte inwendich deur den Tappoen noempt.

Voorder/ condy des bodems hoochde/ ende des Vadts lengde van buyten seer wel meten/ Waer deur ghy des seluen Vats inhoudt sult gheuinden.

De seuenste Propositie.

☞ Om die wannicheyt vanden Vaten te vinden.

Hier toe ghebruycken die sommighe den Peghelstock / waer op gheteeckent staet die wannicheyt van sekere Vaten / ende ghemeynlijcken van acht diueersche Vaten/hem bereydende aldus: Sy nemen een Vadt / wyens continentie hun bekent is/ ten Spondtgate steeckense den stock in / (wesende achtcantich/oft viercantich / etc.) perpendicularich comende ten gronde/ dan teeckenen sy aen die natticheyt de continētie des Vats/ daer na tappense af twee stoopen/ eñ waer dā den stock nat is/ settense een schreue min / dan die continentie des Vadts/etc. Syn ghebruyck is aldus: Ten eersten men heeft achtinghe op die continentie des Vadts / daer nae stootmen den stock ten Spondtgacte in/ ende op die linie des continentie des Vadts / wijst aen hoe veel datter noch int Vat is. Dat ghesubstraheert vande continentie / soo wort die wannicheyt des Vats bekendt. Maer hoe men het selfste mach te weghen brenghen opde Roede/is hier mijn voornemen sulckx te declareren.

Men sal stooten die Roede ten Spondtgacte in/ inwendich der spōden maecken eenen cruystreeck/ oock eenen totten nat/dese mediceert: tusschen dese mediatie / ende der bodems hoochde / neempt andermael het middel / eñ tusschen dese middel eñ het nat/ neempt ten lesten het middel / soo hebdy ghevonden die gheuerificeert de diepte/by de welcke/ eñ deur de lengde der Vaten (byder 4. van desen) vin det die continentie/ ende ghy sult ouer slaghen hebben watter noch in de Vaten is/ dat afï ghetrocken

van-

vande gheheele continentie der Vaten/ die reste sal aenwijsen die wannicheyt der Vaten.

Tot meerder verstant sy dit Exempel: De diepte eens Vadts sy ghevallen op den 20. dieppunct/ het natten des liqueurs op den 14. dieppunct/ ende die bodems hoochde wese gheverificeert op het 18. dieppunct/ Mediëert die diepte 20. teghen het natten 14. soo coempt den streeck opden 17. dieppūct/ mediëert teghē die bodems hoochde 18. soo coemt den streeck opden $17\frac{1}{2}$. dieppunct/ de welcke mediëert wederomme teghen het natten 14. soo coempt den gheverificeerden streeck op den $15\frac{3}{4}$. dieppūct/ oft op het Register 4 min $\frac{1}{4}$ dieppunct. Voorts sy des Vadts lengde 8. lenghen / byder 4. van desen salmen vinden datter noch int Vadt is/ $2\frac{1}{2}$. Amen eñ 3. schreuen.

Item om te vinden hoe veel dat het Vat wan is: Door des bodems hoochde 18. ende dieppuncte 20 metter lenghde 8. vintmen byder 4. van desen/ dat het Vadt houden mach 3. Amen ende vier schreuē/ waer van dat substraheert de $2\frac{1}{2}$. Amen/ eñ 3. schreuen/ soo blijfter $\frac{1}{2}$. Ame ende 1. schreue voor de wannicheyt des Vadts.

COIGNET.

In dit punct van de wannicheyt/ leyt het meeste secreet der Roeden verborghen/ nochtās en vindy nerghens hier aff gheroert/ dat weerdich der saken

ken is. Want dat Henricus Grammateus / ende Buchardus Mithobius/ hier aff segghen/ is tghene dat onsen Autheur hier oock leert. Ende schijnen het selue al deene naer dander/ sonder te ondersoecken by experientie / watter aff is. Want die Proeue van desen hunnen Regule wijst ons dat hy ouer al valsch is/ sonder als het Vadt heel naer op de helft wt is.

Item by den Italianen/ hebdy Nicolaum Tartalliam / Franciscum Peceronne/ ende Giouanni Sfortunati / die welcke wel seker Pegheltafelkens stellen/ maer niet generael (soo sy nochtans meynen) ghesien dat selue maer op sekere Vaten ghemaeckt en zijn / ende en connen alsoo maer op een soorte van Vaten ghedienen/ die de selue proportie hebben./ ghelijck het Vat daerse op gemaect zijn.

Int Iaer ons Heeren Iesu Christi 1573. soo hebbe ick wel naer de conste van Geometryen/ den generalen Reghel gheuonden/ die welcke seer speculatijf is. Maer want den seluē meer Instructien vereysschende is/ dan dit teghewoordich Tractaetken wel vermach/ so heeft my noodich gedocht den seluen hier onbeschreuen te latē. Verwachtende den tijt / dat ick desen met veel meer andere myne Practijcken/ ende nieuwe Inuentien der Roeden/ sal tsamen int licht gheuen.

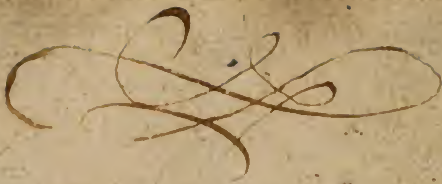
Finis.

T'hantwerpen, ten huyſe van
Hendrick Hendricſen.
1 5 8 0.

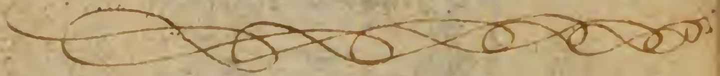
Candore

& Concordia.

Desen boeck behoort toe
Frans Bruneel fs Cario
Godt wilt hem gheuen een
goede cans ende verdwysheÿ
bequame // staet ziele
Ende lyghame 1634

Wilt godt aencleuen
Die cand wisheyt geuen
Frans Bruneel :

